

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**POLİTİK COĞRAFYA KAPSAMINDAKÜLTÜREL MİRAS YÖNETİMİ:
İSTANBUL TARİHİ YARIMADA VE VENEDİK ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Saniye AKÇA

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Kentsel Koruma ve Yenileme Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Arzu KOCABAŞ

HAZİRAN 2014

Saniye AKÇA tarafından hazırlanan ‘ POLİTİK COĞRAFYA KAPSAMINDA KÜLTÜREL MİRAS YÖNETİMİ: VENEDİK VE İSTANBUL TARİHİ YARIMADA ÖRNEĞİ ’ adlı bu tezin yüksek lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Arzu Kocabaş

Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: : Prof.Dr. Arzu KOCABAŞ (M.S.G.S.Ü.)

Üye : Prof.Dr. Hülagü KAPLAN (Gazi Ü.)

Üye : Prof.Dr. Hüseyin CENGİZ (Y.T.Ü.)

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
SUMMARY	vi
ÖNSÖZ	viii
TABLO LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	x
HARİTA LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1
1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	1
2. Çalışmanın Yöntemi	4
3. Çalışmanın Yapısı	5
1. POLİTİK COĞRAFYA KAPSAMI VE KÜLTÜREL MİRAS	7
1.1. Politik Coğrafya (Jeopolitik)	7
1.1.1. Jeopolitik Kavramı ve Ortaya Çıkışı	7
1.1.2. Jeopolitik ve Ekolleri	8
1.1.3. Jeopolitik Teorisinin Üç Dalgası	10
1.1.4. Jeopolitik ve Mekan Kavramı	13
1.2. Kültürel Miras ve Kültürel Mirasın Korunması	14
1.2.1. Kavramlar ve Tanımlar	14
1.3. Bölüm Sonucu	19
2. KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI VE YÖNETİMİ	21
2.1. Kültürel Mirasın Korunması	21
2.2. Kültürel Mirasın Korunmasında Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlar	24
2.2.1. Ulusal Kuruluşlar	24
2.2.2. Uluslararası Kuruluşlar	25
2.3. Kültürel Miras ve Sürdürülebilirlik Kavramı	27
2.3.1. Kültürel Miras Alanlarının Sürdürülebilir Korunması Kapsamında UNESCO 2005 Operasyonel Rehberi	28
2.3.2. Kültürel Mirasın Korunmasında Alan Yönetimi Kavramı	34
2.3.2.1. Alan Yönetimi Kavramı	34
2.3.2.2. Alan Yönetimi Planlaması	36
2.3.2.3. Türkiye'de Alan Yönetimi ve Yasal Çerçevesi	38
2.3.2.4. Alan Yönetimi İle İlgili Birimleri ve Görevleri	39
2.3.2.5. Alan Yönetimi Planı İçeriği, Değerlendirme ve Onaylanma	41
2.4. Yönetişim ve Kentsel Hak	42
2.5. Uluslararası Sözleşmeler	45
2.6. Bölüm Sonucu	48

3. TÜRKİYE'DE Kİ PLANLAMA SÜREÇLERİ VE PLANLAMA SİSTEMLERİ	52
3.1. Planlama Süreci ve Planlama Sistemi	52
3.1.1. Planlama Süreci	52
3.1.2. Planlama Sistemi	55
3.1.2.1.Kamu Kurumları ve Görevleri	59
3.2. Kentsel Koruma Süreci ve Kentsel Koruma Sistemi	61
3.2.1. Kentsel Koruma Süreci	61
3.2.2. Kentsel Koruma Sistemi	66
3.3. Bölüm Sonucu	72
4. İSTANBUL TARİHİ YARIMADA ALAN YÖNETİM PLANI	76
4.1. İstanbul Tarihi Yarımada ve Jeopolitik Konumu	77
4.2. Tarihi Yarımada ve Kültürel Miras Alanları	80
4.3.UNESCO Dünya Miras Listesi ve Kriterleri Kapsamında İstanbul Tarihi Yarımada	82
4.4.Tarihi Yarımada Yönetim Planı Kapsamında Aktörler, Planlama ve Düzenleyici Çerçeve	85
4.4.1. Sit Alanı Yönetiminin Aktörleri ve Sorumlu Kişileri	85
4.4.2. Düzenleyici Çerçeve	85
4.4.3. Tarihi Yarımada' da ki Planlama Kararları	87
4.5. İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı	88
4.5.1. Yönetim Planının Hazırlanması İçin Metodolojik Süreç	88
4.5.2. Organizasyon Süreci, Tematik Kararlar-Hedefler ve Yönetim	89
4.5.2.1. Temalar ve Hedefler	90
4.5.2.2. Yöntem	93
4.5.3. Yönetim Planı Vizyonu ve Kapsamı	94
4.5.3.1. Stratejik Hedefler ve Planlar, Projeler	95
4.5.4. Yönetim Planının Uygulanması ve Denetlenmesi	97
4.5.4.1. Sorumlu Katılımcılar ve Yönetim	97
4.5.4.2. Yönetim Planının Denetlenmesi	99
4.5.4.3. Unesco Komisyonu' nun Hazırladığı İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Raporu Değerlendirmesi	101
4.6. Bölüm Sonucu	102
5. İTALYA VENEDİK ALAN YÖNETİM PLANI	106
5.1. Venedik Kenti ve Jeopolitik Konumu	107
5.2. Venedik ve Kültürel Miras Alanları	109
5.3.UNESCO Dünya Miras Listesi ve Kriterleri Kapsamında Venedik ve Lagünleri	111
5.4.Venedik Yönetim Planı Kapsamında Aktörler, Planlama ve Düzenleyici Çerçeve	114
5.4.1. Sit Alanı Yönetiminin Aktörleri ve Sorumlu Kişileri	114
5.4.1.1. Sit Alanındaki Sorumlu Kişiler	115
5.4.2. Düzenleyici Çerçeve	115
5.4.2.1. Venedik İçin Özel Yasalar	116

5.4.3. Mekansal Planlar ile Yönetim Planı Arasındaki Tutarlılığın Değerlendirilmesi	118
5.5. Venedik Alan Yönetim Planı	119
5.5.1. Yönetim Planının Hazırlanması İçin Metodolojik Süreç	119
5.5.2. Organizasyon Süreci, Tematik Kararlar-Hedefler ve Yönetim	121
5.5.2.1. Temalar ve Hedefler	121
5.5.2.2. Yöntem	122
5.5.2.3. Sonuçlar	123
5.5.3. Yönetim Planı Vizyonu ve Kapsamı	126
5.5.3.1. Risk Yönetimi	127
5.5.3.2. Stratejik Hedefler ve Eylem Planları	132
5.5.4. Yönetim Planının Uygulanması ve Denetlenmesi	133
5.5.4.1. Sorumlu Katılımcılar ve Yönetim	133
5.5.4.2. Yönetim Planının Denetlenmesi	136
5.6. Bölüm Sonucu	137
6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	141
KAYNAKLAR	149
ÖZGEÇMİŞ	156

**POLİTİK COĞRAFYA KAPSAMINDA KÜLTÜREL MİRAS YÖNETİMİ:
İSTANBUL TARİHİ YARIMADA VE VENEDİK ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Saniye AKÇA

**MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Haziran 2014

ÖZET

Kültürel miras, geçmişin ve bulunduğu bölgenin tarihi birikiminin izlerini taşıyan ve geleceğe aktarılması gereken varlıklardır. Bu aktarımın sağlıklı olabilmesi için sürdürülebilirlik ilke ve prensiplere uygun olarak stratejiler uygulanmalıdır. Mirasın korunmasının nedenleri arasında insani etkilerin yanı sıra etkilerini yoğun bir şekilde gördüğümüz küresel ısınmanın günümüzdeki ve gelecekteki etkilerini de hesaba katmak gerekmektedir. Kültürel mirasın sürdürülebilir korunmasının sağlanması amacıyla en güncel kavram “Alan Yönetimi” kavramıdır. Dünya Miras Listesi kapsamında UNESCO Operasyonel Evrensel Rehber kriterleri farklı coğrafyada yer alan ilgili dünya miras alanlarında yerel koşullarda yorumlanarak yerel alan yönetimi planları oluşturmaktadır. Farklı coğrafi alanlarda yerel özelliklere göre aynı kapsamda fakat farklı biçimlerde Alan Yönetim Planları ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada kültürel mirasın sürdürülebilir korunması politik coğrafya kapsamında ele alınmış ve “Alan Yönetimi Planı” içeriği ve korumaya olan etkileri incelenmiştir. ‘Universita del Molise ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Erasmus İşbirliği Protokolü kapsamında, Temmuz 2013’ de Prof.

Dr. Luca Muscara İstanbul'a gelerek "The Geopolitical Context of Urban Studies in the Cold War" başlıklı bir Seminer vermiştir. Bu Seminer kapsamında yapılan sunum ve tartışmalar bir ön değerlendirme yapılmasına ve tez için alt başlık oluşturulmasında yardımcı olmuştur. Çalışmanın ilk bölümlerinde politik coğrafyanın kapsamı ve mekan ile olan ilişkisi ele alınmıştır. Mekan olarak tanımladığımız kültürel miras alanlarının kavramsal boyutları incelendikten sonra bu alanların yönetilmesi konusuna değinilmiştir. Üçüncü bölümde Türkiye' de ki planlama ve koruma sistem ve süreçleri ele alınmıştır. Konu kapsamı İstanbul Tarihi Yarımada ve Venedik olmak üzere iki örnek üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Son bölümde ise sonuç ve değerlendirme aşaması olarak çıkarılan sonuçlar ve konuya yönelik öneriler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Jeopolitik, Kültürel Miras, Koruma, Alan Yönetimi, Yönetim Planı

**CULTURAL HERITAGE MANAGEMENT WITHIN THE CONTEXT OF
POLITICAL GEOGRAPY:
ISTANBUL HISTORIC PENINSULA AND VENICE**

(M.Sc. Thesis)

Saniye AKÇA

**MIMAR SINAN FINE ARTS UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY**

June 2014

ABSTRACT

Cultural heritages are valued possessions showing the historical background of a particular region and the people in and needing to be handed on new generations of the future. Regarding the principles and elements of sustainability, appropriate strategies are essential to be implemented in handing on these assets to new generations and protecting them. Not only the humanitarian effects but also global warming and the potential future effects of these two factors are the main causes in exercises of protecting cultural heritages. One of the most contemporary and best method to protect cultural heritage in a sustainable way is "Space Management". The UNESCO Operational Universal Criterias determined within the context of World Heritage List caused the formation of local space management plannings by assessing potential world heritages in different regions of the world. But in different regions, Space Management Plannings are created in the same context but in different forms. In this article, the sustainable protection of cultural heritage is discussed within the context of political geography and the nature of "Space

Management Planning" and its effectiveness on the protection of Cultural Heritage is examined. In July 2013, Prof. Dr. Luca Muscara hosted a seminar in Istanbul entitled of "The Geopolitical Context of Urban Studies in the Cold War" in the context of Erasmus Cooperation Protocol arranged by Universita del Molise and City and Regional Planning Department of Mimar Sinan Fine Arts University. The presentations and discussions employed as a part of this seminar facilitated deployment of preassessment and forming a sub-head for thesis. In the first sections of the article, the context of Political Geography and its relationship with the location are analyzed. Secondly, after the analyse of the conceptual dimensions of The Cultural Heritages whom we defined as locations, the management of these locations are handled. In the third section, the subjects of plannings, protection system and processes in Turkey are disscussed. The context of the subject are analysed on the basis of two samples which are " Istanbul Historical Peninsula" and "Venice". In the last part, solutions and recommendations of the matter are given in the section of "Consequence and Evaluation".

Key Words : Geopolitical, Cultural Heritages, Conservation, Site Management, Management Plan

ÖNSÖZ

Kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesinde en güncel kavram olan “Alan Yönetimi” ülkemizde planlama ve yönetim sistematüğinde hak ettiğı yeri ve önemi tam anlamıyla alamamıştır. Bu değerli ve önemli varlıkların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması isteğı bu çalışmanın itici gücü olmuştur. Dünya Miras Listesi kapsamında öngörülen “Alan Yönetimi” kavramının, ülkemizde doğru yönetim sistematüğü ve katılımcı planlama anlayışının benimsenmesi ile daha başarılı planlar üretilebileceğine inanıyorum. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama bölümünde, bu inancı desteklemeye yönelik birçok ders aldım ve başta tez danışman hocam olmak üzere birbirinden kıymetli hocalara sahip oldum.

Tez danışmanım, benim için çok değerli hocam Prof. Dr. Arzu Kocabaş, bölüme geldiğim ilk günden itibaren her an kendimi geliştirmem için verdiği emek, destek ve fedakarlık ile bu çalışmanın oluşmasında önemli rol oynamıştır. Kendisine saygı, sevgi ve teşekkürlerimi arz ediyorum. Başta beni hayatımın her anında ve tez yazım süreci boyunca desteğini hiç esirgemeyip beni güçlü tutan anneme, üniversite hayatım boyunca bir an olsun desteğini ve sevgisini esirgemeyen Prof. Dr. Hülagü Kaplan ve Perihan Kiper hocama, beni bu tez sürecine yönlendiren derslerini ve fikirlerini aldığım bütün hocalarıma ve çalışmama ilham kaynağı olan Prof. Luca Muscara’ ya çok teşekkür ediyorum. Bu çalışma için veri bulma konusunda bana çok yardımcı olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Müdürlüğü, Alan Yönetimi Başkanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü çalışanlarına, sevgili hocam Açalya Alpan’ a ve tez sürecim boyunca takıldığım bazı çevirilerde yardımlarını esirgemeyen canım arkadaşlarım Mutlu Güreli, Sergio Oliva Soriano’ a ve eniştem Doç. Dr. Nuri Ünlü’ ye teşekkürlerimi arz ederim.

Haziran 2014

Saniye Akça

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1.1. Politik Coğrafya ve Üç Evresi	13
Tablo 1.2. Coğrafya ve Kültürel Miras Alanlarının Korunmasının Dönemsel Etkileri.....	21
Tablo 2.1. Ulusal Kuruluşlar ve Amaçları	26
Tablo 2.2. Uluslararası Kuruluşlar ve Amaçları	27
Tablo 2.3. Uluslararası Sözleşmeler ve Etkileri.....	50
Tablo 3.1. Türkiye’ de Planlama Süreci.....	55
Tablo 3.2. Plan Görev ve Yetkileri	59
Tablo 3.3. Kamu Kurumlarının Görevleri.....	59
Tablo 3.4. Kültür Bakanlığı İlgili Birimlerin Görevleri.....	68
Tablo 3.5. Türkiye’de Koruma Süreci	73
Tablo 3.6. Kültürel Mirasın Korunması ile İlgili Kurumların Görevleri.....	75
Tablo 4.1. İstanbul Tarihi Yarımada 1/100.000 İstanbul Çevre Düzeni Planı Kapsamında Hedef ve Stratejiler	94
Tablo 4.2. İstanbul Tarihi Yarımada Stratejik Hedefleri, Plan ve Projeleri.....	96
Tablo 4.3. Dünya Miras Listesi Alanları Stratejik Hedefleri, Plan ve Projeleri	97
Tablo 5.1. Venedik Stratejik Hedefler ve Eylem Planları.....	132
Tablo 6.1. Dünya Miras Alanları ve Yönetim Planları.....	141
Tablo 6.2. Dünya Miras Alanlarının Fiziksel, Sosyal ve Ekonomik Karşılaştırılması.....	142
Tablo 6.3. Düzenleyici Çerçeve ve Yönetimden Sorumlu Aktörler.....	142
Tablo 6.4. İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı Öneri Fikirler (Siyah: Mevcut, Kırmızı: Öneri).....	146

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1. Tez Kurgusu.....	5
Şekil 1.1. Tez Kapsamında Jeopolitiğin İlgili Alanları	20
Şekil 2.1. Hedeflerin Üçgeni: Dengeli ve Sürdürülebilir Gelişme.....	29
Şekil 2.2. Yönetim Planı Organizasyon Şeması.....	40
Şekil 2.3. Yönetim Planı Aşamaları ve İlgili Birimler Arasındaki İlişkileri.....	42
Şekil 3.1. Plan Süreci	57
Şekil 3.3. Kurumlar Arasındaki Sistemik.....	59
Şekil 3.4. Türkiye’de Koruma Süreci (19.yy- 1973).....	63
Şekil 3.5. Türkiye’de Koruma Süreci (1973-2005).....	65
Şekil 3.6. Kültür Bakanlığı Teşkilat Şeması	67
Şekil 3.7. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması	69
Şekil 3.8. Belediye Teşkilat Şeması	70
Şekil 4.1. İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Ekim 2011.....	77
Şekil 4.2. İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı İçindekiler Bölümü Ekim 2011	78
Şekil 4.3. İstanbul Tarihi Yarımada	79
Şekil 4.4. İstanbul Tarihi Yarımada Ulaşım.....	80
Şekil 4.5. Süleymaniye Külliyesi	82
Şekil 4.6. Molla Zeyrek Camii - Pantokrator Manastırı	82

Şekil 4.7. İstanbul Kara Surları	82
Şekil 4.8. İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Akış Şeması.....	103
Şekil 5.1. Il Piano Di Gestione Del Sito Unesco Venezia E La Sua Laguna.....	107
Şekil 5.2. Il Piano Di Gestione Del Sito Unesco Venezia E La Sua Laguna İçindekiler	108
Şekil 5.3. Kanallar.....	109
Şekil 5.4. Tarihte Venedik	111
Şekil 5.5. Giudecca, St.Mark, Büyük Kanal	112
Şekil 5.6. Lagün’ de ki Barena ve Velma	130
Şekil 5.7. Geleneksel Venedik Kanalizasyon Borusu(Gatolo), Kanal üzerindeki Sokaklar (Fondamenta ve Riva).....	131
Şekil 5.8. Yönetim Yapısının Akış Şeması	136
Şekil 5.9. Venedik ve Lagünü Alan Yönetimi Planı Akış Şeması.....	140
Şekil 6.1. Yönetim Planları Akış Şeması Karşılaştırma	143
Şekil 6.2. Tarihi Yarımada ve Venedik Küresel Isınma Su Yükselme Senaryosu...144	

HARİTA LİSTESİ

Sayfa No

Harita 1. İstanbul ve Tarihi Yarımada Küresel Isınma Senaryosu.....	10
Harita 2. Venedik Küresel Isınma Senaryosu/ Suların 2-3 Metre Yükselmesi Durumu	15
Harita 4.1. İstanbul ve Tarihi Yarımada Konumu.....	10
Harita 4.2. İstanbul Tarihi Yarımada 1573	15
Harita 4.3. Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı'nda Bulunan Sit Alanları.....	10
Harita 4.4. İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı ve Dünya Miras Alanları Sınırları.....	15
Harita 5.1. Veneto Bölgesi ve Venedik Konumu.....	10
Harita 5.2. Venedik Komünü	15
Harita 5.3. Venedik Yönetim Planı Sınırı	10
Harita 6.1. Tarihi Yarımada ve Venedik Küresel Isınma Su Yükselme Senaryosu	15

KISALTMALAR LİSTESİ

BM	Birleşmiş Milletler
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
CIAM	International Congresses of Modern Architecture
ÇEKÜL	Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtım Vakfı
GEEAYK	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
HABITAT	United Nations Conference on Human Settlements
ICA	Institute of Contemporary Arts
ICCROM	International Organization for Conservation of Cultural Heritage
ICOM	International Council of Museums
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İKS	İstanbul Kültür Sanat Vakfı
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KTVKKBK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
KTVKYK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu
KUDEB	Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları
KÜMİD	Kültürel Mirasın Dostları Derneği
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
SUSCULT	Sustainability Cultural Sürdürülebilir Kültür
TAÇ	Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı
TEMA	Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
WHC	World Heritage Convention Dünya Miras Komitesi
WMF	World Monuments Fund Dünya Anıtlar Fonu

GİRİŞ

1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın amacı; yasal ve yönetsel çerçevede **farklı coğrafyalarda yer alan** kültürel miras alanlarının korunması ve geliştirilmesine yönelik kararların, uygulamaların incelenmesi ve katılımcı planlama yaklaşımı kapsamında değerlendirilmesidir.

Kültürel miras; geçmişimizin izlerini taşıyan ve evrensel öneme sahip olan yapı, alan ve değerlerdir. Bulunduğu toplumun birikimlerini yansıtır ve bu birikimler insanlarla birlikte gelişir ve yaşar. Modernleşmenin beraberinde getirdiği küreselleşme ile birlikte kentlerde bulunan kültürel miras alanları ekonomi ve cazibe merkezleri haline gelmeye başlamıştır. Kent merkezlerinde bulunan tarihi dokular ve alanlar ticari aktivitelerin en canlı olduğu yerlerde bulunmaktadır ve kullanma baskısı altındadır. Bu yüzden bu alanları en doğru şekilde korumak ve işlevlendirmek gerekmektedir. Sürdürülebilir koruma ilkeleri çerçevesinde, kültürel miras alanlarının iyileştirilerek, geliştirilerek yaşatılmasına yönelik hedefler ve amaçlar belirlenmelidir.

Türkiye’de ki planlama sistematüğinde son zamanlarda daha da artan yetki karmaşası ya da çatışması nedeniyle planlama alanında ciddi sorunlar oluşmaktadır. Bununla birlikte toplumun; kültürünün ve kültürel mirasının önemi ve korunması konusundaki bilinçsizliğı daha da vahim bir durum meydana getirmektedir. Son yıllarda yapılan yasal düzenlemeler ile birlikte birçok beldenin mahalleye dönüşmesi ve belediyelere bağlanması planlamada ve denetiminde sıkıntılar oluşturmaktadır. Büyükşehir belediyelerinin yetkilerinin de artmasıyla yerellikten uzaklaşıp merkezleşen yönetim yapısı ile halkın, yönetim ve politika alanlarına karşı yabancılaşması arttırılarak, planlama alanında otoriter bir yapı oluşturulması sağlanmaktadır. Bu gelişmeler ile birlikte katılımcı planlama ve yönetişim kavramları etkinliğini yitirmeye başlamıştır.

Kentsel korumanın sağlanmasında kültürel miras yönetiminin sürdürülebilir olması ve tarihi doku ve eserlerimizin gelecek kuşaklara kullanılarak aktarımının sağlanması

için “Alan Yönetimi” mekanizması en güncel araç olarak gündemimizde yasal yönetsel boyutları ile yer almaktadır. UNESCO’ nun Operasyonel Evrensel Rehber 2005 (Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention) kriterleri farklı coğrafyada yer alan ilgili dünya miras alanlarında yerel koşullarda yorumlanarak yerel alan yönetimi planları oluşturmaktadır. Farklı coğrafi bağlamlarda ve yerel koşullarda geliştirilen alan yönetimi planları incelendiğinde yerel koşulların kültürel, ekonomik, fiziksel ve sosyal boyutu bağlamında biçimlendiği görülmektedir. Bu tez kapsamında yönetim kurgusu üzerinden ele alınan politik coğrafya bağlamında kültürel miras yönetimi aracı olarak geliştirilen “Alan Yönetimi Planı”, İstanbul ve Venedik örnekleri üzerinden irdelenerek uluslararası karşılaştırmalı değerlendirme ışığında ele alınacaktır.

Jeopolitik olarak Güney Avrupa’ da, Ortadoğu ve Kuzey Avrupa ile sıkı ilişkileri olan ve Akdeniz dünyasını yansıtan kentlerden ikisidir, Venedik ve İstanbul. Bu iki kentin bir ortak kaderi de küresel ısınma nedeniyle sular altında kalma tehlikesidir.

Atmosfere karbondioksit ve ısıyı tutan diğer gazların salınımıyla Dünya son yüzyılda yarım dereceden fazla ısınmış ve bu deniz yüzeyinin ise 20 cm kadar yükselmesine neden olmuştur. Deniz yüzeyi 2100 yılına kadar ortalama 1 metre kadar yükselirse rüzgar, akıntılar ve eriyen buzul katmanları nedeniyle yükselme eşit olarak dağılmayacak ve bazı kıyı kentleri özellikle savunmasız olacaktır.

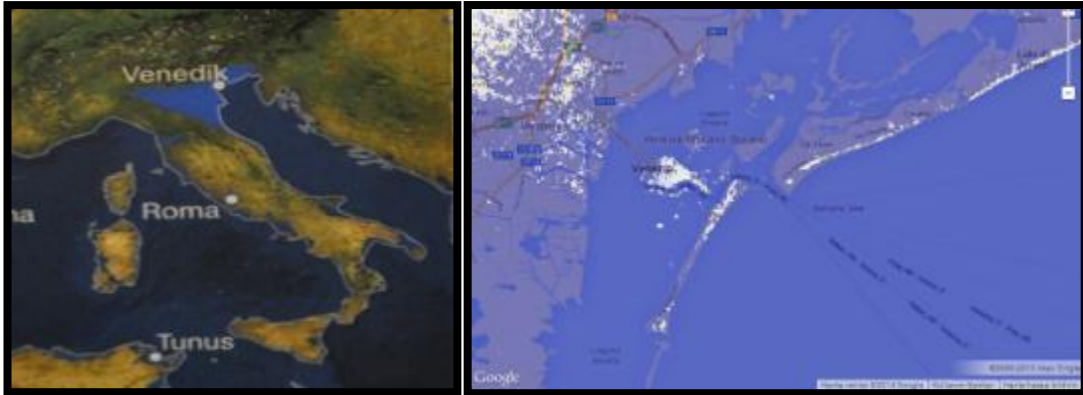
İstanbul kenti de küresel ısınma nedeniyle sular altında kalma tehlikesi yaşayacak önemli kentlerden biridir. Deniz düzeylerinin 2 metre artması durumunda İstanbul’un tatlı su kaynaklarının yarısına yakını kullanılamaz hale gelecek, şehrin kıyı şeridi radikal değişikliklere uğrayacaktır. İklim değişikliği sonucu buzulların erimesiyle deniz düzeyindeki yükselme, İstanbul’da, Tarihi Yarımada’nın kıyılarını da etkileyecektir.

Önümüzdeki 100 yıl içinde deniz yüzeyinin 2.6 metre yükselmesi durumunda, su altında kalma riski olan alanların (0-10 metre yükselti arasında) Yenikapı sahillerinden girecek tuzlu suyun neredeyse Aksaray’a kadar ulaşabileceğini işaret etmektedir.

Harita 1. İstanbul ve Tarihi Yarımada Küresel Isınma Senaryosu (Kaynak: National Geographic 2013/Eylül)

Venedik kenti de risk altında olan kentlerden biridir. Venedik 1993'ten 2002'ye kadar 50 kez sular altında kalmış; 4 Kasım 1966'da ise en büyük su baskınına yaşamıştı. Yetkililer 1900'li yılların başında Venedik kentinin yılda sadece 10 gün sel suları altında kaldığını günümüzde ise bu rakamın 100'e çıktığını belirtti. Araştırmalarda Venedik' in her yıl birkaç milimetre suya gömülen ve 100 yıl içinde suların yükselmesinin neden olacağı büyük bir felakete uğrama riski vardır.

Harita 2. Venedik Küresel Isınma Senaryosu/ Suların 2-3 Metre Yükselmesi Durumu (Kaynak: National Geographic 2013/ Eylül, geography.com)

Küresel ısınma tehdidi yaşayan bu iki önemli kentin, kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği kapsamında hedefledikleri stratejiler ve yönetimsel kurguları “Alan Yönetimi Planları” kapsamında incelenecektir.

Kültürel miras yönetimi kavramı; kültürel mirasımızın korunması ve iyileştirilmesi, geliştirilmesi açısından giderek büyük önem kazanmaktadır. Tarihi kentsel dokunun çevresiyle bir bütün olarak geliştirilerek yaşatılması, sit alanlarının korunması ve bu

alanların geleceğin mirası olarak ele alınabilmesi için katılımcı bir politikanın sağlanması gerekmektedir. Bunun için de en önemli olgu; koruma bilincinin artması ve katılımcı planlama prensiplerinde yönetimin ve yönetim anlayışının düzenli bir temele yerleşmesini sağlamaktır.

Bu nedenle çalışmada yerel ve katılımcı planlama temelinde kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi, bu kapsamda sürdürülebilir korumanın gerçekleştirilmesi savunulmaktadır. Türkiye’de ki yasal ve yönetsel çerçevedeki gelişmeler; kültürel mirasın korunması ve yönetimi kapsamında yeterince sağlanamıyor. Bu yüzden Avrupa’da gelişmekte olan politikalar ve uygulamalara bakılmalı ve bunlar dikkate alınmalıdır. Uluslararası ilişkilerin ve fikir alışverişlerinin olması kentler ve politikaların geliştirilmesi açısından önemli bir bileşen haline gelecektir.

2.Çalışmanın Yöntemi

Bu tez kapsamında yapılan çalışmanın yöntemi ve teknikleri; araştırmanın konusunun kuramsal boyutu, yasal ve yönetsel politikalarının ve kararlarının incelenmesi, kentler arasında karşılaştırmalı analiz, konu ile ilgili politika üretme ve uygulama konularını içermektedir. Çalışma yöntemi; masa başı çalışması ile birlikte ikincil kaynak taramasının yapılması, örnek alan bazında teknik alan incelemelerinin yapılmasını ve konuları kapsayan konularda gerekli görüldüğü durumlarda yüz yüze görüşmelerin yapılmasından oluşmaktadır.

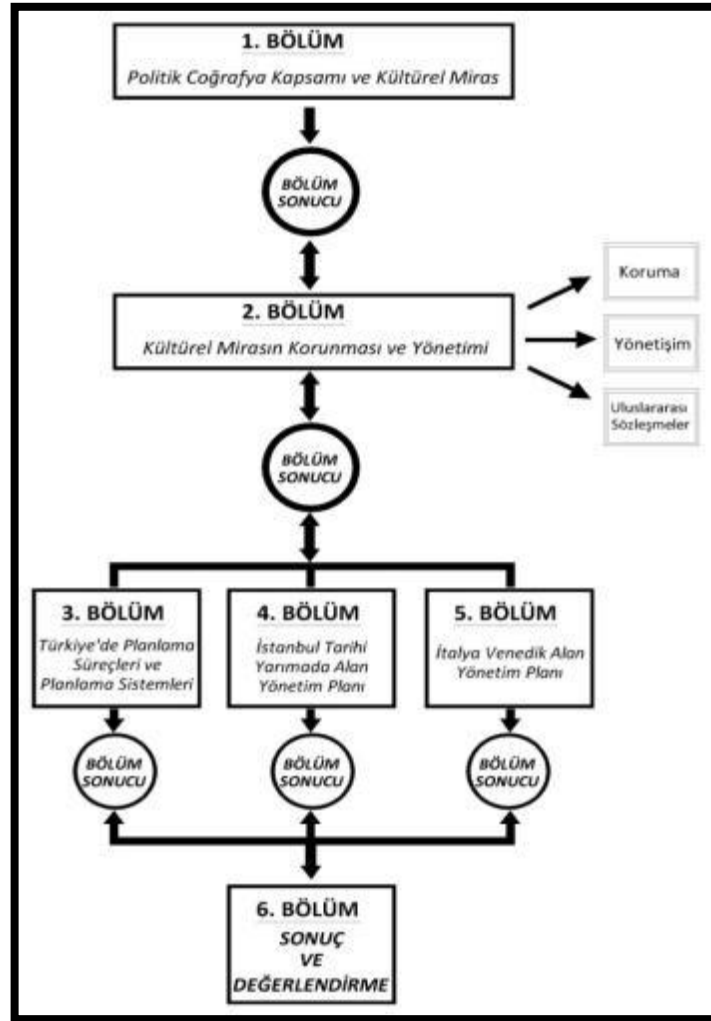
Temel kavramların oluşturulması ve konunun çıkış yönünü belirtmek için öncelikle “sürdürülebilirlik” kavramının incelenmesiyle araştırmalara başlanılmıştır. Bütün kavramların, yasa ve yönetmeliklerin, ilgili şart ve belgelerin incelenmesi ve değerlendirilmesi için konuya ilişkin makale, kitap, dergi, yayınlanmış araştırma raporları, internet taramasından oluşan ikincil kaynak taraması yapılmıştır. Araştırmanın uluslararası yönüyle ilgili olarak sözleşmeler, politikalar ve Kültürel Miras Yönetimi ile ilgili örnek uygulama alanı bulduğu çeşitli şemaların ve görsellerin yer aldığı karşılaştırmalı analiz yönteminden yararlanılmıştır.

Tez de genelden özele inen bir yöntem ile araştırma çalışmalarına yer verilmiştir. İlk olarak çalışmanın kavramsal boyutu ele alınarak; politik coğrafya ve kültürel miras alanlarına yönelik kavramlar ve ‘Alan Yönetimi’ hakkında ulusal ve uluslararası

boyutlarda araştırmalar yapılacaktır. Daha sonra Türkiye’deki yasal ve yönetsel süreç ve plan aşamaları incelenecek ve günümüzdeki planlama sistematığıne dair verilerin sunumuna dair çalışmalar yapılacaktır. Planlama süreçlerinden sonra kentsel koruma süreci ve günümüzdeki plan sistematığı incelenecektir. Araştırmaların sonucunda İstanbul ve uluslararası yönüyle ilgili Venedik örnek alan olarak belirlenip, bu alanlara yönelik veriler ve konu kapsamında “Alan Yönetim Planları” incelenip değerlendirilecektir. Sonuç aşamasında iki farklı bölgede aynı planlama kavramı çerçevesinde birbiri ile karşılaştırılacaktır.

3.Çalışmanın Yapısı

Çalışma altı bölümde sunulmaktadır. Bu ilk giriş bölümü tezin amacını ve kapsamını, kullanılan araştırma yöntemlerini ve çalışmanın yapısını açıklamaktadır. Çalışmanın yapısı aşağıdaki şekilde verilmiştir (bkz. Şekil.1).

Şekil 1. Tez Kurgusu

Birinci ve ikinci bölüm çalışmanın kavramsal bölümünü oluşturmaktadır. Birinci bölümde; politik coğrafya kavramının kapsamı, dönemleri ve içeriği daha sonra da kültürel miras alanları ile ilişkisi incelenmektedir. İkinci bölümde ise; kültürel miras alanların korunması, sürdürülebilirliği, uluslararası çalışmalar ve kurumlar ile alan yönetiminin kapsamı incelenmektedir. Bu bölümlerden çıkarılan sonuçlar ile birlikte üçüncü bölümün içeriği belirlenmektedir.

Üçüncü bölümde; Türkiye'deki planlama süreçleri ve planlama sistematigi incelenmektedir. Genel çerçeveden kentsel koruma özeline inen kapsamlı bir araştırma sistematigi belirlenmektedir. Türkiye'de ki planlama sistematigi ve kentsel korumanın bu sistemdeki yeri ve önemi ele alınmaktadır. Bölüm sonucunda ise planlama sistematigi ve alan yönetimi ile ilgili değerlendirmeler ve eleştiriler yer almaktadır.

Dördüncü bölümde Türkiye' den örnek olarak konu kapsamında İstanbul Yönetim Planı ele alınmış ve kapsamı incelenmiştir. Bölüm sonucunda plan ile ilgili değerlendirmeler ve eleştiriler yer almaktadır.

Beşinci bölümde ise ikinci ve üçüncü bölümlerdeki araştırmalar sonucunda çalışmayı yönlendirilmesi açısından örnek alan olarak Venedik belirlenmiştir. Venedik Alan Yönetimi Planı incelenmiş ve elde edilen veriler sonuç ve değerlendirme bölümünde değerlendirilmiştir.

Altıncı bölümde diğer bütün bölümlerle ilgili sonuç ve değerlendirme yapılmıştır. Konu kapsamında belirlenen Venedik Yönetim Planı ve İstanbul Tarihi Yarımada planlarının içerikleri ve kurguları karşılaştırılmıştır.

1. POLİTİK COĞRAFYA KAPSAMI VE KÜLTÜREL MİRAS

Bu bölümde tezin kavramsal boyutu incelenmektedir. Politik coğrafya (jeopolitik) kavramı, evreleri ve tez kapsamında politik coğrafyanın odaklandığı mekanı oluşturan kültürel miras alanlarından bahsedilmektedir. Bölüm sonucunda ise politik coğrafya kavramının kültürel miras alanları kapsamındaki yorumu ele alınmıştır.

1.1.Politik Coğrafya (Jeopolitik)

Bu alt bölüm kapsamında, jeopolitik kavramı ve ortaya çıkışı, dönemler boyunca jeopolitik ile ilgili çıkan ekollere ve evrelere daha sonra ise jeopolitiğin mekan ile olan ilişkisine değinilmiştir.

1.1.1.Jeopolitik Kavramı ve Ortaya Çıkışı

Jeopolitik kavramı, yunanca Geo ve Politeia kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelmiştir. Geo, “yer, ilke, saha”; politeia ise “özgür bir vatandaşın devlet ile olan ilişkisi, vatandaşlık hakkı, politika, devlet yönetimi” anlamına gelmektedir. Jeopolitik kelimesi, politik siyaset ve toprak siyaseti (dünya siyaseti) kavramlarını ifade etmek için kullanılır. Bu bilim dalı batıda 19.yy başlarından itibaren ortaya çıkar ve siyasal bilim dalları arasına katılır (Koçak, Şahin, syf: 338,345).

Jeopolitik teori; coğrafi koşullar, strateji ve ekonomiyi entelektüel bir üst çerçeve analiz ederek birleştirmektedir. Realist düşünürler, 300 yıldan beri, coğrafya içinde zengin kaynaklara ulaşmaya ve temin etmeye, bu kapsamda insan hayatı ve gruplaşmalarına yönelmişlerdir. 18'inci yüzyıl bilgilerin çok çabuk geliştiği ve mantıki bir şekilde tasnife tabi tutulduğu bir dönem olmuştur. Böylece coğrafyanın kendi kendini idrak ve organize etme özelliği daha iyi ortaya çıkmıştır. 19'uncu yüzyılda ise bilimsel gelişmelerin bütün alanlara yayılması ile ekonomik ve soysal kalkınmanın tüm dünyayı sarmaya başladığı bir devri temsil etmektedir. Modern coğrafya bu şekilde doğmuş ve dallarından bir tanesi olan ‘Jeopolitik’ ya da ‘Politik Coğrafya’ ortaya çıkmıştır (Yılmaz, Tarihsiz).

Jeopolitik terimini, ilk defa İsveçli bilim ve siyaset adamı R.Kjellen (1864-1922) kullanmıştır. R.Kjellen, devleti özellik ve yeteneklerini toprak ve bölgesinden alan bir organizma ve mekanda beliren bir hayat şekli olarak tanımlar. Ayrıca, politikayı da bu canlı varlığın mahiyetini kavramak, dayanıklı ve sürekli olmasını sağlamak için gerekli faaliyet ve icraati göstermekle amaçlandırır.

Dönemin bilim adamlarına göre bilimsel gelişmelerle ortaya çıkan jeopolitik kavramını ilk haber veren Fransız mareşali Vauban'dır. Vauban (1633-1707) araştırmaları ile günümüzde 'bölgesel düzenleme' olarak adlandırılan bilimsel yaklaşımın ilk kuramcısı ve uygulayıcısı olmuştur. Mareşal Vauban'ın araştırmaları iki sonuca yöneliktir; birincisi, devlet gücünü belirli ekonomik kaynaklara dayandırarak arttırmaya çalışmak ve düzenlemek; ikincisi ise devletin savunma gücünü yükseltmek amacıyla, askeri güçte önemli bir artış sağlamaktır (Sevgi, Tarihsiz).

Jeopolitik, günümüzdeki ve gelecekteki güç ve hedef ilişkilerini fiziki ve siyasal coğrafyayı esas alarak incelemektedir. Yani, bütün güç unsurlarının coğrafi platform ve verilerle politikaya verdiği yönü belirler. Siyasal coğrafya, fiziki coğrafya, biyolojik coğrafya, beşeri coğrafya, antropoloji, kültür ve uygarlık tarihleri, sosyal ve siyasal bilimler gibi birçok bilim dalını kendi metodlarına göre inceleyen ve bunlardan yararlanıp güncel olaylar üzerine hüküm vermeye çalışan jeopolitik, ampirik(deneysel) bir bilim dalı olarak kabul edilir (Koçak, Şahin, syf: 338,345).

1.1.2. Jeopolitik ve Ekolleri

İlk dönem jeopolitik yaklaşımlar, coğrafya bilimi kapsamında doğal ortamın etkilerini determinist ele alışların etkisindedir. Ayrıca 19. yüzyıl sonu 20. yüzyılın başında dünya siyasal ortamın koşullarının yörüngesinde ve bu döneme ilişkin güç ilişkilerinin yönlendirilmesine dönüktür. Bu yaklaşımlar boyutlandırılarak, teorik varsayımlara dönüştürülmüştür. Böylece jeopolitik yazınında jeopolitik teoriler olarak tanımlanmaktadır.

Jeopolitik alanında batının önde gelen dört ülkesinde birbirinden farklı, buna karşın zaman zaman da birbirlerinden etkilendiğini gördüğümüz dört ekol ortaya çıkmıştır. Bu ekoller;

Alman Ekolü - Friedrich Ratzel (1844-1904): Devlet ve toprak kavramları jeopolitikte önemli bir yer tutmaktadır. Bundan dolayı Ratzel, devleti bir organizma şeklinde düşünmekte ve onu canlı bir varlık olarak görerek, devlet ve toprak arasındaki ilişkileri incelemektedir (Koçak, Şahin, syf: 338,345). Friedrich Ratzel devletin coğrafi ve politik yapılarını biyolojik organizmalara benzeten fikirleriyle kendinden sonra Hayat Alanı (Lebensraum) adıyla gelişecek Alman Jeopolitik Ekolü'nün temellerini atmıştır. Siyasî coğrafyanın kurulmasına katkıda bulunarak, jeopolitiğe geçişe zemin hazırlamıştır (Yılmaz, Tarihsiz). Ratzel kuramını her şeyden önce coğrafya biliminin politikaya sunduğu iki temel eleman olarak “alan” ve “alanın haritadaki konumu” üzerine kurmuştur. Ratzel kuramını geliştirmek için, bunların dışında bazı yaklaşımlar yapmak zorunluluğu duymuştur. Ratzel’ e göre bu alan duyusu bazı uluslarda çok gelişmiş bazılarında ise az gelişmiştir. Bu görüşte bazı ulusların diğerlerine oranla içinde buldukları alanda, alana bağlı olarak siyasal örgütlenmeleri çok daha üstün bir düzeydedir (Sandıklı, 2011).

Fransız Ekolü - Vidal de La Blanche (1845-1918): Alman ekolünün görüşlerine bir tepki olarak doğmuştur. Bu ekolün başta gelen özelliği devleti bir canlı organizma değil, ‘kültürel ve ulusal bir varlık’ olarak kabul etmesidir. Politikaya insan unsurunun hakim olduğu görüşündedir. Bu nedenle de coğrafi determinizme karşıdır. Vidal de La Blanche, olayların sadece gözlem ve sınıflandırılmasında kalmayarak daima coğrafi olayların açıklanmasını aramıştır. Vidal, ülkelerin ve bölgelerin yaşamlarındaki ilişkilerinin, karşılıklı alış verişlerinin ve iletişimin önemini ortaya koymuştur (Yılmaz, Tarihsiz).

İngiliz Ekolü - Sir Halford Mackinder (1861-1947): Coğrafya bilimine ve onun sunduğu verilere çok büyük önem veren ekolcüler, coğrafyayı ‘jeopolitikle ilgili kuramcıların, jeostrateji uygulayıcılarının ve devlet yöneticilerinin bir aracı’ olarak tanımlamaktadır (Sevgi, Tarihsiz). İngiliz ekolünün en önemli özelliği, teorik çalışmalarla fazla zaman kaybetmeden pratiğe yönelmesidir. Mackinder, doğrudan doğruya dünya coğrafyasını politik ve özellikle ‘Dünya Hakimiyeti’ açısından değerlendirme çalışmalarına girmiş ve bu çalışmaları ile ‘Kara Hakimiyet Teorisi’ni geliştirmiştir.

Amerika Ekolü - Amiral Alfred Thayer Mahan(1841-1914): II. Dünya Savaşı ve sonrasında Amerikan ekolünü temsil eden fikir adamı ve uygulayıcıları, günümüzde jeopolitiği küresel çapta ele alarak jeopolitik çıkarların stratejik yönetimi olan

jeostratejiyi somut bir şekilde kullanmaktadırlar. Amerikan jeopolitik ekolünün gelişmesi özellikle Yale Üniversitesi'nden Nicolas Spykman (1893-1943) ile başlar. Kara ve deniz egemenliğini birlikte değerlendiren Spykman, ekolün diğer bir öncüsü Mahan'ın stratejik doktrinini jeopolitik bir görüşle açıklamaya çalışmıştır. Mahan ise; jeopolitik ve jeostratejik açıdan deniz kuvvetlerinin etkinliği üzerinde en kapsamlı ve en tutarlı araştırmalar yapan araştırmacıdır. Mahan deniz egemenliğinin kurulması ve güçlenmesinde etkin olan beş faktörü şöyle sıralamıştır; fiziki yapı, devletlerin bulunduğu alanların genişliği, nüfus sayısı, ülkelerin ulusal karakterleri ve devletlerin yönetim biçimleridir (Sevgi, Tarihsiz).

1.1.3. Jeopolitik Teorisinin Üç Evresi

1960'lar coğrafyanın 'uzaysal bir dönüşümü' ne maruz kaldığı bir dönemdir. Mesafe ve uzaklık, mekanın değişkenleri olarak tanımlanmıştır. Bölgesel ve çevresel gibi eski tanımlar gözden kaybolmuştur. Tahmin edileceği şekilde, bu gelişimle aynı zamana rastlayan ilk politik coğrafyanın icadı, ayrıca bir mekansal analiz gerektirmiştir. Araştırma, politik parti seçimlerinde, seçmenlerin birinin diğeri üzerindeki etkilerinin mesafe-bozulma etkileri ve zararlı tesislerin dışsallık-alan etkileri ve yakındaki politik protestolara katılma kararındaki "istenmeyen" komşular üzerinedir. Ayrıca, seçim sonuçlarına göre bölgeleri ayırmanın, devletler arasında savaşların patlak verme ihtimalindeki mesafe-bozulma etkilerinin modellenmesinin ve yerel ve bölgesel hükümetlerin mekansal organizasyonlarının etkileri üzerinde oldukça büyük bir ilgi mevcuttur. Meyil edilen bu ilgi ve mekansal-analitik yaklaşım GIS, dijital harita ve mekansal veritabanlarının ulaşması ile sürekli hale gelip canlılık kazanmıştır. Bugün, öncesinde hiç olmadığı kadar yaygın bir durumdadır.

Mekansal-analitik yaklaşım Kevin R. Cox ve David R. Reynolds tarafından örneklendirilmiştir. Güç ve çatışma araştırmalarında, coğrafi önemin göz ardı edilmesinin açık bir değerlendirmesi sonrasında, yazarlar politik araştırmalarda konuma olan artan ilgiye sebep olarak gördükleri iki faktörü açıklamışlardır; endüstriyel toplumlardaki dışsallığın artan etkisi ve politika sürecinin sadece kendisi yerine, ötesinde bu sürecin 'sonuçlarına' verilen önemin artış gösterdiği politika bilimindeki sistem perspektiflerinin benimsenmesidir. Bu sebeple, geçmişte politika 'mekansız' olarak düşünülse de, artık bu durum geçerli değildir. Kırsal düzenlemeler ve dışsallıklar tarafından üretilen mekansal örnekler kesin bir şekilde bir önceki

yaklaşımından ayrılmaktadır. Gene de 'mantık', kırsal ölçekte ya da bu gibi yerel dış etkilere özgü değildir. Aynı şartlar altında ulusal ve uluslararası ilişkileri açıklayacak şekilde genişletilebilir.

1970'ler boyunca, coğrafya mekansal-analitik perspektifin hakimiyetinden bir dönüş yapmıştır. Politik ve ekonomik kriz dönemi süresince, Batı ülkelerinden birçoğu eski başlıkların yeniden güncel olarak anlaşılmasının önerilmesinin yanında, mevcut durumu kapsayan teorik perspektife dönmüştür. Canlanmış bir politik ekonomi çekiciliğini ispatlamıştır. Bu Marksist yaklaşımın bir farklılığı, Immanuel Wallerstein ile ilişkilendirilmiştir ve politik coğrafyadaki etkisini ispatlamıştır. Bu bağlamda, Peter J.Taylor' ın not defteri, yayınları ve diğer dokümanları halkın beğeneceği ve anlayacağı bir şekle sokulmuştur. Teorik olarak eklektik olan ve ana prensiplerini Fernand Braudeli Karl Marx ve Karl Polanyi' den alan bu perspektif diğer olayların çoğunu, kapitalist dünya ekonomisinin tarih çalışmaları sayesinde elde edilmiş evrensel iş bölümleme süreci içerisinde konumlanışına göre açıklama eğilimindedir. Politik-ekonomik bölümler altında, yine de bir dizi farklı bakış açıları bulunabilir, bazıları şeffaf ve kompleks olmayan sermaye birikimi sürecine öncelik veren Ortodoks Marksizmine bağlanmaktadır, diğerleri ise ülkelerin özerk güçlerini işaret etmektedir. Bunları bir araya getiren şey ise politik-ekonomik süreçlerin kaydedildiği ve ithaf edildiği ancak ne yazık ki sürecin sonucu için önem arz etmeyen yüzeyledir.

1980'ler kriz hissini pek yaşatmamıştır ancak önceki krizlerin sonuçları politik coğrafya için çok daha büyük olmuştur. Yıllar boyunca birçok düşünür sosyal bilimlerde, deneylerini desteklemesi gereken deneysel kanıtların nasıl kendilerini aldattığını sorgulamışlardır. Diğer bir kısım düşünür ise dünya hakkındaki bağımsız "gerçekler" yerine, dil tarafından üretilmiş ürünler, çalışma kuralları ve diğer bilim adamlarından alınmış bilgileri esas kabul etmişlerdir. Sonuç olarak, özellikle feminizm ve post sömürgecilikle bağlantılı olarak 'bilgeliğin' taraflılığını ve durumsallığını vurgulamak için bir eleştiri gelmiştir; bilgi bir fonksiyondur, en azından bir parçası böyledir, bilginin üretildiği konumun izlerinden sıyrılamaz ve bilgiyi üreten kişiye göre görecelidir. Diğer bir eleştiri ise dil ve yazıdaki anlamı okuyuculara sunarken üstlendiği rol üzerinedir. Bu bakış açısına göre, dünya yazılmış bilgilere göre bilinmektedir, keşfedilmiş veya derinlemesine incelenmiş değildir. Diğer bir deyişle, post yapısalcı ve yıkıcı bakışa göre, yazarlar yeni bilgiler

retmek yerine, bilinen metaforları ve kinayeleri geliştirerek yeniden kullanıma sokmaktadır. Sonunda, kimileri diğer insanlar ve onların yerleri (mekanları) hakkındaki bütün iddiaların zayıflığını belirlediler. zgrlk anlatılar, hikayeler bile diğerlerinin kimliklerinden, çıkarlarından yararlanmak için anlatılmıştır, varsayılan hak sahiplerinin isteklerini sınırlayan ve kontrol altına alan bir üstünlük arayışı içermektedir. Bu postmodern bakış açısında ironiye saygı, belirsizlik ve varoluş paradoksları diğerlerine dayatılan düzene karşı tek güvence gibi kalmaktadır. Mümkün olduğu ölçüde, biri toplulukların kendi yapılarını anlamak için paylaştığı hikayelerin kalesi gibi görünmektedir. Yinede kimse olağanüstü durumda diğerleri adına konuşamaz.

Birçok zgn eleştiriler postmodern terim kullanmanın çok tartışmalı ve problem yarattığı bir durum olduğunu söylemektedir. Bu içerikte hepsini kapsayan ortak algı; bilginin, dille ve tarihi-coğrafi içeriklerin(bağlamaların) ve akademik alanların sosyal toplantılarıyla (konferanslarıyla) hem siyasi hem de derinlemesine tehlikeli olduğu aktarılmıştır. Bazı yazarlar tereddütle işlerindeki eleştiriler (rneğin; kurgu sokumculuğa karşı feminizm) boyunca anlamsızca ilerliyorlar ki bunlar filozofik açıdan zgnlerdir. Eleştirilerin ötesindeki harekette odak noktası olarak sorunun, artan bir şekilde kimlik sorgulaması olduğunu ve daha geniş sosyal gruplara ve bütün dünyaya karşı çıkar(kişilik) ilişkisinin ve cevapların daha kültürel olduğunu (rnek; dil, anlam, tecrübe, vs) göstermektedir.

Çağdaş siyasal coğrafyada gelişmeye devam eden bu 3 'evre' yukarıda tanımlanmıştır. Aynı zamanda bu (evreler), bahsi geçen sahayı etkilemekte, siyasal coğrafya içerisindeki çalışmanın belli başlı birçok bölgesini canlandırmaya ve belirginleşmesine yardımcı olmaktadır. Jeopolitiğin yerleşmiş temaları, devletlerin üç boyutlu mekanları (ya da coğrafi kurumları) ve diğer 3 tema ve politikalar 1960lı yıllardan beri eklenmeye devam etmiştir; sosyal ve siyasal hareketlerin coğrafyası (Seçim coğrafyası dahil), mekanlar ve kimlik siyaseti, milliyetçilik coğrafyası ve etnik çatışmalar. Siyasal coğrafyanın yeniden canlanmasını yansıtan bu yeni temalar, yirminci yüzyılın ilk yarısındaki liderlerin jeopolitik ve devlet toprakları hakkındaki çift yönlü saplantı sınırlarının çok ötesinde kalmaktadır (Muscara, Agnew). Politik coğrafyanın  evresini oluşturan dönemlere ve bu dönemlerde oluşan temaların etkileri aşağıdaki tabloda verilmiştir (bkz. Tablo 1.1).

Tablo 1.1. Politik Coğrafya ve Üç Evresi (Kaynak: Muscara, L.' den uyarlanmıştır.)

DÖNEM	TEMATİK DEĞİŞİMLER	ETKİLERİ
1960' LAR	* Politika mekansız düşünülemez * Yönetimin mekansal organizasyonlar üzerindeki etkileri oldukça büyüktür. (Yerel, Bölgesel) * Mekansal analitik yaklaşım= GIS, dijital harita ve mekansal veri tabanlarının oluşumu	Fiziksel
1970' LER	* Mekansal analitik yaklaşımının yeniden ele alınması * Politik ekonominin çekiciliğinin artması	Fiziksel Ekonomik
1980' LER	* İnsanların yaşam alanları (mekanları) ile ilgili karar alabilme yetkisi * Yönetimin etkisi	Fiziksel Sosyal Yönetmel

1.1.4. Jeopolitik ve Mekan Kavramı

Mekan kavramı, yaşanılan yerin ayrıntılı tanımıdır. Mekan olgusunun insan ve doğa olarak iki temel bileşeni vardır. İnsan ve doğa süreçleri, zamansal işleyişe bağlı olarak çeşitli unsurları içerir. İnsan Süreçleri; ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel unsurları kapsar. Her unsur bir birikim yaratır ve bu birikimin sahnesi mekandır. Doğa süreçleri ise; hava, su ve toprakla simgeselleşen atmosferin, hidrosferin ve litosferin işleyişini, birikimini, değiştirici ve yönlendirici niteliklerini içerir. Doğa süreçlerinin ürettiği unsurlar olarak tanımlanabilecek olan bu öğeler, yaşadığımız mekânın doğal ortamını oluşturur.

Mekan olgusu, insan ve doğa süreçlerinin etkileşimi ve senteziyle oluşan bir değerler sistemidir. Farklı mekan ölçeklerinden söz edilebilir; kent, semt, ülke, bölge, kıta veya tüm küre mekansal boyutu yansıtır. Oluşan değerler sistemi coğrafyayı temsil eder ve coğrafi bilinçle anlamlandırılır. Tüm bu nitelikleri mekânın politik bir alan olduğunu da ortaya koyar (Hacısalıhoğlu, 2008).

Uluslararası ilişkiler kuramı bağlamında jeopolitiği özgün kılan mekansal öğelere odaklı olmasıdır. Mekansal öğeler ise doğal ortamın ve onun ürettiklerinin insanla olan etkileşimiyle yapılanan değerler bütünüdür. Bu sebeple uluslararası ilişkiler, güvenlik, politika ve planlama öncelikleriyle ilgili kararlarda, düşüncenin bir disiplinden geçmesini ve bütünlük içerisinde ele alınmasını sağlamak için jeopolitik değerlendirmelere ihtiyaç vardır. (Sandıklı, 2011).

Mekan hem güç alınan hem de güç yansıtılan bir unsurdur. Mekanın ekonomik-politik değerinin çekiciliği gücün yansıtılmasının nedenidir. Gücün yansıtılmasına maruz kalan mekan aynı zamanda, taşıdığı değer nedeniyle gücü yansıtana güç katandır. Mekanın ekonomi-politiği jeopolitik kavramının zeminini yansıtırken, güç kavramı ise jeopolitiğin temel odağını oluşturmaktadır.

Bugünlerde jeopolitiğin odağını oluşturan güç kavramı; bireyin, grubun veya devletin kendi amaçlarına uygun olarak diğer aktörlerin davranışlarını etkileme yeteneği, düşünce ve davranışları üzerindeki etkisi, denetimi, uyumsuzlukları çözme ve zorlukları yenebilme becerisidir. Güç analizi için öncelikle gücün dayandığı unsurların neler olduğunu açıkça saptamak daha sonra bu unsurların karşılıklı ilişkisini ve düzeneğini çözümlenmek gerekmektedir.

1.2.Kültürel Miras ve Kültürel Miras Alanları

Bu alt bölüm kapsamında kültürel mirasa dair kavramlara ve tanımlamalara değinilmiştir.

1.2.1.Kavramlar ve Tanımlar

Ülkeden ülkeye değişen, o ülkeye ait özellikleri yansıtan sanat, dans, edebiyat, mimari, heykeltıraşlık, dil, gelenekler, inanışlar, giyim tarzı gibi unsurlar bir ülkenin değerlerini oluşturmaktadır ki bu bütüne "kültür" denilmektedir (Can, 2009).

Kültürel Miras ise anıtlar, tarih, sanat veya bilim açısından evrensel değeri bulunan mimari yapıtlar, heykel ve resim çalışmaları, arkeoloji, mağara vb. yapıların elemanları ya da bunların birlikte topluca oluşturduğu eserler; yapı grupları- mimari, özgünlük ya da peyzaj olarak tarih, sanat veya biçim açısından evrensel önemi olan, ayrık ya da bitişik yapı grupları, sit alanları (tarihi, estetik, etnolojik veya antropolojik özellikleri ile evrensel değeri olan arkeolojik ve tarihsel sit alanları ile, insanların kendilerinin ya da doğa ile birlikte oluşturduğu kentsel sit alanları) olarak tanımlanmaktadır (Kiper, 2004).

Kültürel miras geçmişten miras alınan ve değişik gerekçelerle geleceğe miras bırakılmak istenen, fiziksel olarak varlığı olan ve insanlar tarafından yapılmış her türlü eserler ile bir topluma ait değerler bütünüdür. Bu eserler geçmişten günümüze varlıklarını koruyabilmiş olup, tek ve özel olarak varlıklarını sürdürürler.

Kültürel miras alanlarına dair 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu' nun 3.maddesinde geçen kısaltmalar ve tanımlamalar;

- *Kültür varlıkları*; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.
- *Tabiat varlıkları*; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.
- *Sit*; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.
- *Koruma*; ve *Korunma*; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.
- *Korunma Alanı*; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alandır.
- *Değerlendirme*; kültür ve tabiat varlıklarının teşhiri, tanzimi, kullanılması ve bilimsel yöntemlerle tanıtılmasıdır.

Kültürel mirasın kapsamı geniştir ve somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras olarak iki ayrı kategoride ele alınmaktadır. Somut ve somut olmayan kültürel miras, tarihsel-belgesel, estetik-sanatsal, simgesel, sosyal, ekonomik, dini ve manevi ve hatta politik değerler içerir. Yenilenemez bir kaynak olan kültürel mirasın, toplumumuz için önemli değer olan “emanet” kavramıyla özdeşleştirilerek içerdiği tüm değerleriyle birlikte gelecek nesillere aktarılması toplumsal bir sorumluluktur (ICOMOS, 2013).

Somut kültürel miras; yapıları, tarihi mekanları ve anıtları içine alan ve gelecek nesle aktarılmak üzere korunması gereken eserlerdir. Arkeolojik, mimari, bilimsel-teknolojik eserler somut kültürel miras olarak düşünülmüşlerdir. Doğal kültürel miras da somut kültürel mirasın bir parçasıdır, bunlar genellikle turizm sektörü için

cazibe merkezi olarak görülüp değerlendirilen alanlardır. Somut olmayan kültürel miras ise; elle tutulamayan, gözle görülemeyen ancak bir toplumu var eden değerlerdir, bunlar; gelenekler, dil, inanışlar, müzik, şarkılar, danslar, gösteriler, tekerlemeler, hikayeler ve şiirler gibi unsurlardır. Somut olmayan kültürel mirasın korunması da toplumlar için önemli olmakla birlikte, bunların korunması somut kültürel miras eserlerine göre daha zordur. Kayıt altına alınmayan somut olmayan kültürel miras eserleri onları bilen kişilerin ölümüyle unutulmaya yüz tutmuştur (Can,2009).

ICOMOS 2013 Bildirgesindeki kültürel miras alanları kapsamındaki tanımlamalar, 2863 sayılı kanun kapsamındaki tanımlamalara göre daha kapsamlı ve ayrıntılı olarak ele alınmıştır;

- *Kültürel Miras:* Geçmişten bugüne ulaşmış, insanların sahiplik bağı içinde olmaksızın sürekli değişim halinde olan değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması olarak betimlenen somut ve somut olmayan tüm varlıklardır. Kültürel miras, insanlar ve mekânlar arasında zaman içinde meydana gelen etkileşimden kaynaklanan çevrenin tüm özelliklerini içerir.
- *Mimari Miras:* İnsanlığın ortak malı olan ve günümüze ulaşmış özgün nitelikleriyle geleceğe aktarılması gereken, farklı ölçek ve nitelikte olan ve tüm değerleriyle, bütünlük koruma ilkelerine göre korunması gereken yapı ve yapı gruplarıdır.
- *Koruma Alanı:* Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve içinde buldukları korunması gerekli çevrenin değerlerinin korunabilmesi için gelişme ve yapılaşması kontrol altında tutulması gereken alandır.
- *Etkileme Geçiş Alanı:* Koruma alanı dışında, sınırları iyi belirlenmesi gereken bir geçiş bölgesidir. Koruma alanını çevreleyen ikincil koruma alanı olan etkileşim geçiş alanı, onu fiziki, görsel ve sosyal olarak etkiler ve bu alandan etkilenir.
- *Sit, Sit Alanı:* Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, bu uygarlıkların ait oldukları dönemlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan, süreklilik ve bütünlük gösteren kent ve/veya yerleşme kalıntılarıdır. Sitler; kentsel, kırsal, arkeolojik, tarihi, doğal ve karma sit olarak nitelendirilirler.

Kentsel sit: Kentsel sitler, mimari, tarihsel, sanatsal ve yerel özellik taşıyan ve bir arada bulunmaları ve bütünlükleri nedeniyle değerleri artan kültürel ve doğal çevre öğelerinin (yapılar, bahçeler, bitki örtüleri, yerleşim dokuları, duvarlar) birlikte buldukları alanlardır.

Arkeolojik sit: Tarih öncesinden günümüze ulaşan eski uygarlıkların yerüstü, yeraltı veya sualtında bulunan ve varlıklarını sürdürdükleri dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan kültür varlıklarının yer aldığı alanlardır.

Kırsal sit: Yerleşim düzeni, yapım tekniği ve tasarımıyla yerelin ürünü olan yapıların, yol, meydan, tarım alanı vb. öğelerle birleşerek oluşturduğu, korunacak değerler taşıyan kırsal alanlardır.

- *Geleneksel Mimari Miras:* Teknoloji ve iletişim olanaklarının gelişmesiyle hızla çeşitliliğini yitiren dünyada, yöreye özgü malzeme ve tekniklerle, yöresel yapım geleneklerini, yerel kimliği yansıtan geleneksel yapı, yapı grupları ve yerleşmelerdir.
- *Endüstri Mirası:* Endüstriyel üretim süreçlerinin içinde yer aldığı ve/veya endüstri devrimi teknolojisiyle üretilmiş yapılardır. Artık kullanım dışı kalmış yapılar, üretim donatıları, yapı aksamaları ve yerleşimler ile içinde buldukları doğa ve kent peyzajları endüstri mirasını oluşturur.
- *Modern Mimarlık Mirası:* Türkiye’de 20. yüzyılın başından itibaren üretilmiş, gerek uluslararası, gerekse ulusal yönelimleri ve/veya yenilikçi teknik ve teknolojileri örnekleyen yapı, yapı grupları ve yerleşmelerdir.
- *Sualtı Kültür Mirası:* Sualtı kültür mirası; sualtı ortamında bulunan veya oradan çıkarılmış olan arkeolojik miras olarak anlaşılmaktadır. Sualtında kalmış yerleşme ve yapılar, batık alanları, batıklar ve bunların arkeolojik içerikleriyle doğal çevreleri de bu kapsama girmektedir.
- *Kültürel Peyzaj Alanları:* Toplumun ve insan yerleşmelerinin, tarih içinde ekonomik, sosyal ve kültürel etkenler bağlamında doğal çevreleriyle birlikte ve etkileşim içinde bulunarak dönüştürdüğü alanların yanı sıra, insanın ve doğanın birlikte oluşturduğu kültürel ve doğal kaynakları ve bu bağlamda yaban hayatı ve evcil hayvanları içeren, tarihi bir olay ve bir etkinlikle birlikte anılan, ya da çeşitli kültürel ve estetik değerler sergileyen coğrafi alanlardır.

Kültürel miras kavramının tanımı ve kapsamı günümüze kadar gelişim göstermiştir. Önceleri sadece anıtsal mimari eserler, tarihi ve sanatsal açıdan önemli yapılar ve arkeolojik alanlar ile sınırlı kültürel miras ve koruma anlayışının yerini zamanla, sıradan sivil yapıların da toplumsal belleğin önemli bir parçası olarak görüldüğü daha geniş bir anlayış almıştır. Bu tür sivil yapılardan oluşan kentsel dokuların da kültürel miras olarak korunmaya değer olduğu görüşü giderek kabul edilmiş, koruma anlayışı tek yapı ölçeğinden kentsel ölçeğe doğru genişlemiş, tarihi kentsel alanlar da koruma altına alınmaya başlanmıştır (Enlil, Aksoy, 2012).

Günümüzde, UNESCO ve benzeri uluslararası kurumlar tarafından hazırlanan sözleşmelerde, uluslararası hukuk metinlerinde ya da ulusal düzeyde kullanılan yasalarda ve yönergelerde kullanılan kültürel miras kategorileri ise şunlardır:

1. Somut Kültürel Miras
  - *Taşınır Kültürel Miras* (tablolar, heykeller, sikkeler, el yazmaları, arkeolojik eserler vs.)
  - *Taşınmaz Kültürel Miras* (anıtlar, arkeolojik sitler, tarihi kent dokuları vs.)
2. Sualtı Kültürel Mirası (batıklar, sualtı kalıntıları ve kentleri)
3. Somut Olmayan Kültürel Miras (sözlü gelenekler, gösteri sanatları, ritüeller vs)
4. Doğal Miras (kültürel boyutu olan doğal sitler, kültürel peyzajlar gibi, fiziki, biyolojik ve jeolojik formasyonlar vs.)

Kültürel miras; geçmişle gelecek arasında bağ kuran, kimlik sorununu çözebilen, tarih derinliği ve bilinci yaratan, kuşaklararası iletişimi sağlayabilen; yenilenemez, sınırlı kaynak niteliği olan değerlerdir. Bu değerlerin yok olması, toplumlar arasındaki bağı, iletişimi ve dayanışmayı zayıflatmakta, giderek kimlik bunalımı ya da bir yere ait olamama “aidiyetsizlik” duygusu gibi sorunlar ortaya çıkarmaktadır (Kiper,2004).

Kentleşme baskısı yaşamayan ya da kentlere oranla daha az yapılaşma baskısı hissedilen, gerçekte kaderlerine terk edilmiş bazı yerleşmelerde ise kültürel miras günlük yaşamın bir parçası, insanların kuşaklar boyunca doğayla uyumlu ve doğadaki malzemeleri kullanarak yarattıkları çevreler olduğu için eğitime gerek kalmadığı görülmektedir. Kültürel miras onlar için özümsemiş, tanıdık, bilindik yaşam mekânı, kültürlerinin doğal sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuşkusuz

yaşam kültürünü özgün mekânlarda ve özgün fonksiyonlarla devam ettiren nice yerleşme yasa zoruyla sürdürmemektedir yaşam tarzlarını, hatta yasalara rağmen devam ettirdikleri bile söylenebilir (Ökesli,2011).

1.3. Bölüm Sonucu

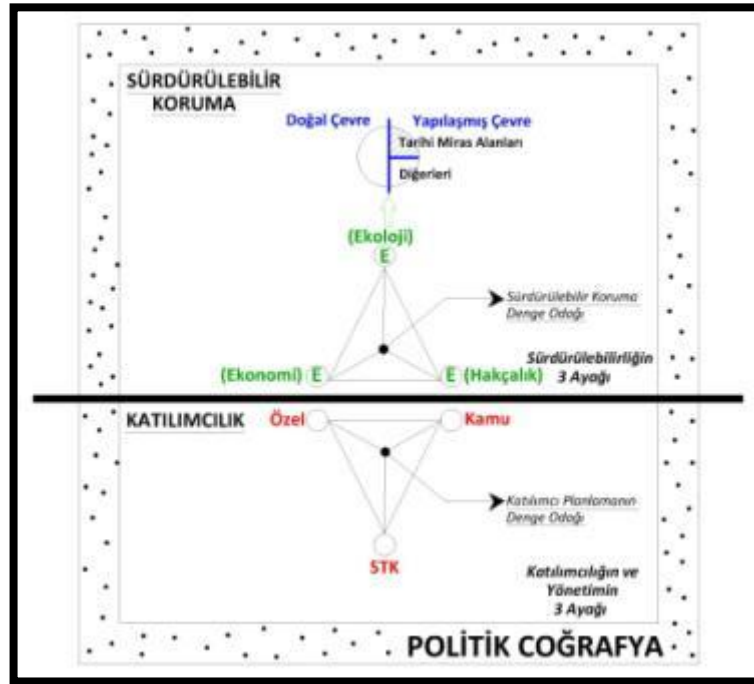
Bu bölüm kapsamında, kavramsal değerlendirmeler olarak; politik coğrafya kapsamı, dönemleri ve politik coğrafya kavramının kültürel miras ve kültürel mirasın korunmasına yansımaları ele alınmıştır.

Jeopolitik, bütün tür ve verileriyle coğrafyanın aktif olarak değerlendirilmesini ve insanlığı mekan faktörüyle karşılıklı ilişki içerisinde inceleyen bir disiplindir. Coğrafi platform üzerinde güç merkezlerini karşılaştırmalı olarak değerlendirir, politik düzeyde güç ve hedef ilişkisini fiziki-siyasi coğrafyayı esas alarak inceler. Siyasal coğrafyanın yeniden canlanmasını sağlayan temaların 1960'lı yıllardan itibaren gelişmesi ve yeni kavramlarının ortaya çıkması devam etmektedir. Bunlar; sosyal ve siyasal hareketlerin coğrafyası, mekanlar ve kimlik siyaseti, milliyetçilik coğrafyası ve etnik çalışmalarıdır.

Jeopolitiğin ilgi alanları; gücü oluşturan unsurların incelenmesi, bu unsurların mekansal anlamı ve küresel-bölgesel-ülkesel dağılımı, buna dayalı karşılıklı ilişki düzeyidir. Jeopolitiğin odağını oluşturan güç; bireyin, grubun veya devletin kendi amaçlarına uygun olarak diğer aktörlerin davranışları üzerindeki etkileme yeteneği, düşünme ve davranışları üzerindeki etkisi, denetimi, uyuşmazlıkları çözme ve zorlukları yenebilme becerisidir. Güç analizi için gücün dayandığı unsurların saptanması, daha sonra da bu unsurların karşılıklı ilişkisi ve düzeyin, çözümlenmek gerekir.

Tez kapsamında jeopolitiğin ilgi alanları Şekil 1.1' de verilmiştir. Jeopolitiğin odağını oluşturan mekan (çevre) kavramı olarak "Kültürel Miras Alanları" ve mekanı etkileyen güç unsurları olarak ise "Yönetişim ve Planlama" ele alınmıştır. Kültürel mirasın varlığının korunması ve gelecek nesillere aktarılması için politik bir coğrafya içerisinde yer alması gerekmektedir.

Politik coğrafyanın dönemsel gelişmelerinin etkileri ve kültürel miras alanlarının korunmasına yönelik dönemsel gelişmelerin etkilerinin birbirleri ile olan ilişkileri aşağıdaki tabloda verilmiştir (bkz. Tablo 1.2.)

Şekil 1.1. Tez Kapsamında Jeopolitiğin İlgili Alanları Kaynak: Kocabaş,2012' den tez kapsamında adapte edilmiştir)

Tablo 1.2. Politik Coğrafya ve Kültürel Miras Alanlarının Korunmasının Dönemsel Etkileri (Kaynak: Tez kapsamında üretilmiştir.)

DÖNEMLER	Politik Coğrafya Temaları Dönemsel Etkileri	Kültürel Mirasın Korunması Kapsamında Uluslararası Sözleşmeler ve Etkileri
1960'lar	Fiziksel	Fiziksel
1970'ler	Fiziksel Ekonomik	Fiziksel Ekonomik Sosyal
1980'ler	Fiziksel Sosyal Yönetsel	Fiziksel Ekonomik Sosyal Yönetsel

Tabloya bakıldığında iki konuda yaşanan gelişmelerin etkilerinin belli dönemlerde hemen hemen paralel gittiği görülmektedir. Politik coğrafya da yaşanan gelişmeler uluslararası kurumların amaçlarına ve hedeflerine de yansımaktadır. Kültürel miras alanlarının korunması ve geliştirilmesi konusu da bu değişimlerden ilgili sözleşme ve kuruluşlar ile etkilenmiştir. Bir sonraki bölüm kapsamında; yaşanan gelişmeler ile birlikte uluslararası kuruluşların ve sözleşmelerin, amaçları ve hedefleri kapsamında oluşan değişimler ile birlikte kültürel mirasın korunması, sürdürülebilirliği ve yönetimi kavramları incelenmiştir.

2. KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI VE YÖNETİMİ

Bu bölümde tezin kavramsal boyutu incelenmektedir. Politik coğrafya kapsamında kültürel miras alanlarının korunması, sürdürülebilirliği ve bu kapsamda alan yönetiminden bahsedilmektedir. Bölüm sonucunda ise kültürel miras alanlarının sürdürülebilirliğinin sağlanarak korunmasında uluslararası sözleşmelerin ve alan yönetimi kavramının etkilerinin yorumlanması yer almaktadır.

2.1. Kültürel Mirasın Korunması

Koruma, sözlük anlamı olarak himaye etmek, bir kimseyi ya da bir şeyi dış etkilerden, tehlikelerden muhafaza etmek, uzak tutmaktır. Tarihsel çevrenin korunması bağlamında, belirlenecek ilkeler ve hedefler doğrultusunda geçmişten gelen değerleri, geleceğe aktarmak üzere, şimdi takınılacak tutum belirleyici olmaktadır. Korumada temel amaç, geçmişten bugüne gelen kültürel birikim ve değerleri, özgünlüklerinden bir şey kaybettirilmeksizin, zamanla farklılaşan değerler ile bütünleştirerek toplumlar için sağlıklı yaşam çevreleri oluşturmak olmalıdır. Tarihsel-kültürel çevrenin korunmasında; bütün bir kentin ya da kentler sisteminin korunmasından başlayarak, bir yapının korunmaya değer bir elemanına kadar inen farklı ölçekler korumaya konu olabilmektedir (Kiper, 2004).

Kentler yaşayan organizmalardır ve tarihi bir eşyayı veya belgeyi kapalı bir mekânda, müzede saklamak göreceli olarak kolaydır; buna karşılık tarihi bir kenti özelliklerini yitirmeden koruyabilmek; disiplinler arası bir çalışma, iyi bir örgütlenme, maddi kaynak ve duyarlı bir kamuoyu desteğini yani koruma sürecinin iyi yönetimini gerektirir. Çünkü çağdaş korumanın kapsamı çok geniştir ve bu nedenle araç olarak kullanmak zorunda kaldığı bilgiler, mimarlık ve kent bilim alanlarının bilgisini aşmaktadır (Ekinci,2010).

1964 tarihli Venedik Tüzüğü, kültür mirası tanımının değişmesi ve korumanın kapsamının genişlemesi açısından önemli bir yeri vardır. Tüzüğün 1. Maddesinde “ Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanın geçmesiyle kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de içine alır” denilmekte, böylelikle sanat eseri niteliğinde olmayan sıradan yapılardan oluşan yerleşme dokuları da Tüzük ile ilk kez korunmaya değer görülmektedir. Venedik Tüzüğü geniş kentsel alanların da sit alanı ilan edilerek koruma altına alınması sürecinde önemli bir adım olmuştur.

Tarihsel-kültürel kimliğin korunmasında, ulusçu ve radikal dinci politikalar önemli zararlar vermiştir. Yalnızca bir dönemin eserlerine değer veren bu tür seçmeci tutumlar ile II. Dünya Savaşı dönemindeki yoğun yıkımlar sonucunda ortaya çıkan olumsuz tablo, daha sonraki koruma tartışmalarının da temelini oluşturmuştur. II. Dünya Savaşının özellikle Avrupa kentlerinde neden olduğu toplu yıkımlarının ardından tarihi-kültürel mirasın korunması gereğinin daha da önemli hale gelmesi, uluslararası örgütlenmeleri gündeme getirmiştir. İki dünya savaşından sonra insanlığın uğradığı anlamsız ve yapay afetlerin yinelenmemesi amacıyla 1945 yılında Birleşmiş Milletler Örgütü oluşturulmuştur. Aynı yıl, Polonya'nın öncülüğünde yürütülen çalışmalarla, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) kurulmuştur (Kiper, 2004).

UNESCO tarafından kültürel miras eserlerinin küreselleşen dünyada sadece o ülkelerin değil dünyanın değeri, dünyanın eseri olarak görülmesi nedeniyle dünyadaki somut ve somut olmayan kültürel mirası korunması amacıyla çeşitli çalışmalar sürdürülmektedir. 1972 yılında World Heritage Convention (Dünya Mirası Komitesi) kültürel ve doğal mirası korumayı hedefleyerek, yok olmaya yüz tutmuş, kötü görünen veya korunması için yeterli finansal desteğin sağlanamadığı eserleri korumaya yönelik katkıda bulunmaya başlamıştır. Bu amacı gerçekleştirmeye yönelik çalışmalar UNESCO Genel Konferansınının 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'te toplanan on yedinci oturumunda imzalanan World Heritage Convention sözleşmesi ile kültürel ve doğal mirasın korunması, güvence altına alınması için çalışmalar başlatılmıştır.

UNESCO tarafından hazırlanan Dünya Doğal ve Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesi'ne göre; ilgili ülkelerin egemenlik ve ulusal yasalarının sağladığı mülkiyet haklarına saygı göstererek, evrensel bir miras olan doğal ve kültürel değerlerin korunması, uluslararası bir sorumluluktur ve ulusların işbirliğini gerektirmektedir. Farklı konularda etkinlikler yapan UNESCO'nun, dünyadaki tarihi-kültürel mirasın korunması yönünde katkıları çok büyük olmuştur.

Kültürel ve doğal mirasın korunması 2000'li yıllarda devletlerin ve toplumların en çok ilgisini çeken konulardan biri olup, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve çeşitli organlarının çalışmalarının odaklandığı bir alan durumundadır. Korumaya ilişkin birçok uluslararası düzenlemenin yanında, doğal ve kültürel mirasın korunması artık insan hakları ile birlikte değerlendirilmeye başlanmıştır (Özdemir,2005).

Tarihsel - kültürel değerlerin korunması sorunu yerelden başlayarak küresele kadar farklı düzlemlerde gelişme göstermiş ve geliştirilen politikalar sürekli etkileşim içinde olmuştur. Ulusal düzlemde oluşturulan politikalar kuşkusuz yerel düzlemdeki uygulamaları yönlendirmiş, aynı şekilde bu konudaki uluslararası gelişmeler de ulusal düzenlemeler için bir anlamda yol gösterici olmuştur (Kiper, 2004).

Modernleşmeyle beraber küreselleşme kuşatmasına giren, yüzyılların birikimi kültürel miras; hızla ve kökten yok olmaktadır. Unutulmamalıdır ki, kültürel mirası korumak, yaşamı korumak kadar önemli, gerekli hatta kaçınılmazdır. Küreselleşme ve savaş tehdidi altında büsbütün korumasız kalan kültürel mirasın korumanın en güçlü yolu, tanımında da olduğu gibi yine "kitlese sahiplenme" dir (Güner, Şahin, Tarihsiz).

Tarihi dokuyu anlamak, kentin bileşenlerini araştırmak, incelemek, sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel açıdan korumayı sürekli ve dengeli kılmak eşitlik ve erişilebilirliği gözetmek gibi korumanın evrim geçiren kuralları vardır. Çağın olanakları göz önünde bulundurularak, korumada her düzeydeki katılımcının sorumluluğunun önemi hatırlanarak kültürel mirasın korunması sürecinde herkes tarafından neler yapılabileceği yeniden gözden geçirilmelidir (Aygün, 2011).

2.2. Kültürel Mirasın Korunmasında Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlar

İnsanlık tarihi boyunca toplumlar, temel gereksinmelerini idarenin yeterince karşılayamadığı durumlarda irili ufaklı örgütlenmelere gitmişlerdir. Ancak, 18. Yüzyılda Fransa’da gelişen Rönesans ve endüstri devrimi sürecinde sanatta ve siyasette yeni açılımlar olmuştur. Devlet kavramı, topluma ve bireye kadar yeniden yapılanmaya başlamıştır. Demokrasinin gelişmesiyle birlikte modern devlet kavramı doğmuştur. Bu süreçte sanat, siyaset ve kültür gibi üstyapı kurumları da hızla gelişmiştir. Toplumda giderek artan bilinçlenme ve birey haklarının gelişmesine paralel olarak, örgütlenme gereksinimi de bir üstyapı kurumu biçiminde olgunlaşmıştır. Demokratik alandaki köklü gelişmelerle örgütlenme gereksinimi, hak olmaya başlamıştır. Hızlı şehirleşme sonucunda, çoğu zaman devletten bağımsız, sivil-toplumsal örgütlenmelerin ortaya çıktığı görülmektedir. Topluma katkı yapma çabasındaki sosyal sorumluluk sahibi bireyler, gönüllülük esasıyla, dayanışma içinde, giderek örgütlenmektedir (Şahin, Güner, Tarihsiz).

Kültürel mirasın korunması, fiziksel ve kültürel çevre gibi pek çok farklı disiplinin birlikte çalışmasını gerekli kılan bir birlikteliği gerekli kılmaktadır. Bu çok yönlü yapının en akılcı ve etken desteklenebileceği yapı ise Sivil Toplum Kuruluşları olarak görülmektedir (Aygün, 2011).

2.2.1. Ulusal Kuruluşlar

Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasında sivil toplum kuruluşlarının da rolü hazım sanmayacak ölçülerdedir. Ülkemizde, kültürel mirasın korunması konusunda etkin ve bilinçli kamuoyu oluşturmak amacıyla ÇEKÜL, Türk Tarih Vakfı, KÜMİD, Tarihi Kentler Birliği, Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı vb. sivil örgütlenmeler faaliyetler yürütmektedirler. Ulusal Kuruluşların kuruluş tarihleri ve amaçları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (bkz. Tablo 2.1.).

Ülkemizde tabiat varlıklarının ve çevre sağlığının korunması ile ilgili ciddi çalışmaları olan sivil toplum kuruluşlarından biri de TEMA Vakfıdır.

Tablo 2.1. Ulusal Kuruluşlar ve Amaçları (Kaynak: Tez kapsamında üretilmiştir.)

ULUSAL KURULUŞLAR		
KURULUŞ	TARİH	AMAÇ
<i>TAÇ</i>	1976	* Sanat ve kültür varlıklarını ve mimari mirasını, doğal ve tarihsel, kültürel, estetik ve turizm değerlerini korumak ve devamlılığını sağlamak. * Gerekli organizasyonu ve koordinasyonunu sağlamak, projeler hazırlamak veya hazırlatmak, gerekli uygulamaları yapmak veya yaptırmak.
<i>ÇEKÜL</i>	1990	* Doğal kaynakları, kültürel mirası ve insanı bir bütün olarak ele alarak; doğal ve kültürel çevreyi korumak için "kent-havza-bölge-ülke" ölçeğinde projeler geliştirmek. * Ulusal ve uluslar arası fonları harekete geçirmek. Faaliyetlerini doğa, kültür, eğitim, tanıtım, örgütlenme ana başlıkları altında sürdürmek.
<i>Türk Tarih Vakfı</i>	1991	* İnsanlarının tarihe bakışlarına yeni bir içerik, zenginlik kazandırmayı ve tarihi mirasın korunmasını köklü bir duyarlılıkla, geniş toplum kesimlerinin katılımıyla gerçekleştirmek * Kültürel mirasımızın korunması konusunda; ulusal ve uluslararası sivil inisiyatifler ve fon kuruluşları ile işbirlikleri geliştirerek, kamuoyu bilincinin oluşturulması
<i>Tarihi Kentler Birliği</i>	2000	* Tarihi kent dokularının ve kentsel-kültürel mirasın korunması amacıyla üye belediyeler arasında işbirliği ve deneyim alışverişi sağlamak. * Belediyecilik, koruma, kültür, çevre, imar ve tarihi kent konularıyla ilgili bilgi, belge, mevzuat, kaynak ve eğitime dönük çalışmalar yapmak.
<i>KÜMİD</i>	2005	* Türkiye ve dünyadaki taşınabilir - taşınamaz ve sözlü kültürel mirasların barış döneminde, olası bir silahlı çatışmada ve sonrasında korunması ve gelecek nesillere aktarılması için çalışmalar yapmak. * Ulusal ve uluslararası imza kampanyaları, bildiriler, AB nezdinde projeler ve konferanslar düzenlemek.

2.2.2. Uluslararası Kuruluşlar

Kültür varlıklarını, ortak insanlık bilincinin bir parçası olarak görme eğilimi doğrultusunda beliren anlayış, uluslararası düzeyde sistem ve kuralların gelişmesinde itici güç olmuştur (Toksöz, 2009).

Kültürel miras koruması alanında, uluslararası ölçekte, ICOMOS, ICOM, ICA, Europa Nostra ve WATCH gibi başlıca STK' lar faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar, korumanın bilimsel sorunları üzerine belge toplama ve yayma, bu alanda araştırmaları destekleme, teknik sorunlara danışmanlık yapma, teknik eleman yetiştirme ve restorasyon uygulamalarının düzeyini yükseltme gibi önemli görevler üstlenmişlerdir. Bununla birlikte, dünya kültürel miras envanterinin oluşturulması ve bunların korunması kapsamında çeşitli yasa, tüzük ve bildirgeler hazırlayarak, ülkeler nezdinde yaptırım uygulanmasını sağlamaktadırlar.

Kültürel mirasın anlamı, korunması ve topluma yararlı hale gelmesi için faaliyet gösteren en önemli uluslararası kuruluşları ve bunların görevleri ve amaçları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (bkz. Tablo 2.2.)

Tablo 2.2. Uluslararası Kuruluşlar ve Amaçları (Kaynak: Tez kapsamında üretilmiştir.)

ULUSLARARASI KURULUŞLAR		
KURULUŞ	TARİH	AMAÇ
<i>UNESCO</i>	1946	* Birleşmiş Milletler'in bir ihtisas kuruluşu olup, eğitim, bilim ve kültür alanlarında faaliyet göstermekte. * Kültür programı; kültür ve kalkınma, dünya mirası, somut olmayan miras, silahlı çatışma ve miras, yasadışı kültür varlığı ticareti, su altı kültür mirası, somut kültür mirası ve müzeler, kültürler arası diyalog, yasal düzenlemeler ve acil durum yönetimi gibi temel konuları içermekte.
<i>Avrupa Konseyi (Council of Europe)</i>	1949	* Avrupa çapında insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak. * Avrupa kültürel benliğinin oluşmasına ve geliştirilmesine de katkıda bulunmayı hedeflemek, kültürel ve doğal mirasın korunması ve bu alanda üye devletler arasında işbirliğinin sağlanmasına ağırlık veren politikalar izlemek.
<i>ICOMOS</i>	1965	* Dünya çapında tarihi anıtlar ve sitlerin korunması ve değerlendirilmesine yönelik ilkeler, teknikler ve siyasetler geliştirmek. * ICOMOS, doğal ve kültürel değerlerin korunmasında UNESCO'nun baş danışmanı.
<i>ICCROM</i>	1959	* Taşınır ve taşınmaz kültür mirasının korunması ve muhafaza edilmesi. * Koruma faaliyetlerini başta eğitim olmak üzere bilgi, araştırma, işbirliği, tanıtma ve destekleme alanlarında toplamıştır.
<i>Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM)</i>	1946	* Müzeler ve müzecilik sektörü çalışanlarını temsil eden tek uluslararası kuruluştur. * Kültür mirasının korunması, muhafaza edilmesi ve paylaşılması hedefi ile müze sektörüne destek vermek. * Müzeler için ilke ve prensipler geliştirmek. * Yasadışı kültür varlığı ticareti ile mücadele etmek. * Sürdürülebilir kültür turizminin geliştirilmesi için çalışmak.
<i>Dünya Anıtlar Fonu (WMF)</i>	1965	* Dünya çapında kültür mirası alanlarını ve tarihi anıtları korumak ve muhafaza etmek.
<i>Getty Koruma Enstitüsü</i>	1997	* Tarihi eserlerin korunmasına ilişkin yöntem ve tekniklerini geliştirmek
<i>Ağa Han Kültür Vakfı</i>	-	* Müslüman toplulukların fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan yeniden canlanmasına katkıda bulunmak
<i>Europa Nostra</i>	1963	* Kültür mirasını koruma konusunda faaliyet göstermek. * Çeşitli faaliyetlerinin yanı sıra Avrupa Birliği Kültürel Miras Ödülü/ Europa Nostra Ödülleri aracılığıyla kültür mirasının korunması ve geliştirilmesine yardımcı olan örnek girişimleri ödüllendirmek

Günümüzde; koruma konularında çalışmalar yürüten uluslararası örgütlerin sayısı artmıştır. Halen, aralarında ICOMOS, UNESCO ve ICCROM'un da bulunduğu, çevre koruma konularında çalışan yaklaşık 2000- 2500 adet uluslararası örgüt bulunduğu belirtilmektedir. 53 Söz konusu örgütlerin %90'ının merkezleri Roma, Paris, Londra veya New York'tadır. Bu örgütlerin ortak amaçları arasında; doğal, tarihsel ve kültürel değerlerin insanlığın (bölgesel, kıtasal ya da küresel) ortak mirası olarak korunması yönünde uluslararası işbirliğinin sağlanması da bulunmaktadır. Kültürel mirasın korunması ile ilgili BM dışında bölgesel ölçekte de örgütlenmeler söz konusudur. Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi de koruma konularında da çalışmaları olan bölgesel örgütlenmelerdendir (Kiper, 2004).

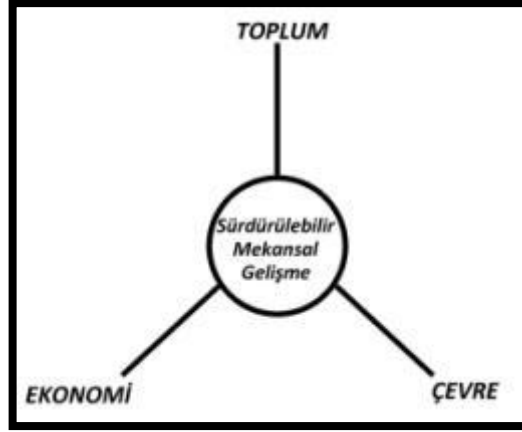
2.3. Kültürel Miras ve Sürdürülebilirlik Kavramı

Birçok Avrupa kasaba ve şehirleri yavaş ama sürekli bir bozulmaya maruz kalan oldukça değerli kültürel alanlara sahiptir. Bu alanların restorasyonu ve bakımı amaçlı yapılan ve göze çarpan seviyede çok sayıda yatırıma rağmen bu bozulma sürecini durdurmak mümkün görünmemektedir. Onarılamaz hasarlardan sakınmak amaçlı koruma programları uygulanmaya başlanmıştır. 1985 Granada Anlaşmasında imzaya yetkili ülkeler, mimari mirasın korunması ve bakımının yapılmasını sağlayan kararlar almışlardır. Ancak bunu yaparken, aynı zamanda modern toplumun gereklilikleri de göz önünde bulundurmamak durumunda kalmışlardır.

Kültürel miras, çevre kirliliği ve doğal veya insan kaynağı sonucu oluşan risk faktörlerine karşı oldukça hassastır. Farklı risk faktörleri hakkında gerekli bilgiler ve risk değerlendirmenin kapsamlı konsepti tabanındaki sofistike metodolojilerinin gelişimi hala yeterli değildir.

Avrupa'nın kültürel mirası sadece bireysel tarihi mimariyi ve arkeolojik alanlardan ibaret değildir. Avrupa kasaba ve şehir sakinlerinin farklı hayat şekilleri kültürel mirasın bir parçası olarak bu bütünün içerisinde görülmek zorundadır. Avrupa'nın birçok şehri, kendi bireyselliğini ve kimliğini yok eden etmenler olan; 'ticarileşme' ve 'kültürel tekdüzelik' tehlikeleriyle karşı karşıyadır. Bu etmenlere örnek olarak; gayrimenkul spekülasyonu, çevresine nazaran ölçsüz altyapı projeleri veya kitle turizmine acele uyum çabaları verilebilir. Bu faktörler genellikle bir bütün olarak kasaba ve şehirlerin altyapı ve sosyal yaşamına zarar verir ve mobil yatırımlar için çekici lokasyonlar olma potansiyelini azaltır. Bu tehlikelere karşı çıkabilmek için, mekansal gelişim stratejileri yardımcı olabilir (ESDP, 1999, syf: 34-35).

Sürdürülebilirlik kavramı; toplumun sosyal, kültürel, bilimsel, doğal ve insan kaynaklarının tümünün ihtiyatlı kullanılmasını sağlayan ve buna saygı duyma temelinde sosyal bir bakış oluşturan katılımcı bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Tıraş,2011). Sürdürülebilirlik, yaşam kalitesini düşürmeden, düşünce tarzında değişiklik gerektiren bir kavram ortaya koymaktadır. Bu değişikliğin özü, tüketim toplumu olmaktan sıyrılıp, evrensel açıdan dayanışma içinde olan, çevresel yönetim, toplumsal sorumluluklar ve ekonomik çözümleri hedeflemektedir. Bu açıklamalar ile birlikte sürdürülebilirliğin üç temel bileşeni olan ekonomi, toplum ve çevre ortaya çıkmaktadır (Seydioğullar, 2013).

Şekil 2.1. Hedeflerin Üçgeni: Dengeli ve Sürdürülebilir Gelişme (Kaynak: ESDP, 1999)

Kentlerin veya bölgelerin yerel ve bölgesel ölçekte kalkınmasının ve mekansal gelişmenin sağlanması için sosyal ve ekonomik taleplere katkı sağlama açısından bölgedeki ekolojik ve kültürel alanların sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Avrupa, bölgesel çeşitliliği koruma doğrultusunda Çevre Birliği ve Sosyal Birliğin içerisine Ekonomik Birliği de alarak yavaş yavaş gelişmektedir. Bu üç bağlamı oluşturan üçgen Avrupa politikasının üç temel hedefine yansımıştır;

- Ekonomik ve sosyal uyum
- Doğal kaynakların ve kültürel mirasın korunması
- Avrupa ülkelerinde daha dengeli rekabet

Mekansal dengeli gelişmeyi daha iyi sağlamak için bu temel hedefler Avrupa'nın tüm bölgelerinde aynı anda benimsenmeli ve takip edilmelidir (ESDP, 1999).

2.3.1.Kültürel Miras Alanlarının Sürdürülebilir Korunması Kapsamında UNESCO 2013 Operasyonel Rehberi

Kültürel miras alanların sürdürülebilir korunması için UNESCO tarafından birçok çalışma yapılmıştır. UNESCO'ya Üye Devletlerin Dünya Mirası Sözleşmesini 1972'de imzalamasından bu yana sürekli ve dengeli kalkınma kavramı benimsenmiştir. Bu kavram, '1970 li yıllardan bu yana '3E' (ekonomi, toplum ve çevre) arasında kurulmak istenen dengenin yeni bir anlatımı olarak ortaya çıkmıştır (Kocabaş, 2006). Bununla birlikte UNESCO artık '*doğal ve kültürel mirasın korunması sürekli ve dengeli kalkınmaya son derece önemli bir katkıdır*' görüşünü benimsemiş bulunmaktadır (WHC, 2013, par. 6, s.2). Bu nedenle, Dünya Miras Sözleşmesi '*istisnai düzeyde evrensel değerlere sahip kültürel ve doğal mirasın*

tespit edilmesi, korunması, kapsamlı korunması, teşhiri ve gelecek kuşaklara aktarılmasını amaçlamaktadır' (WHC, 2013, s. 2).

UNESCO tarafından hazırlanan ve 2013 yılında revize edilen Dünya Mirasının Korunmasının Uygulanması İçin Operasyonel Rehber (Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention) kapsamında çeşitli kriterler belirlenmiştir. UNESCO'nun dünya miras listesine giren kültürel ve doğal varlıkların korunmasına yönelik olarak belirlediği kriterlerde bazı kavramlara önem verilmiştir.

- Özgünlük-Orjinallik: Özgünlük kavramı tanımlanırken; kültürel ve doğal miras varlıklarının kendilerine ait olan ve bütünleşen özelliklerinin karakteristik olarak yapılara, anıt eserlere bir kimlik kazandırdığı üzerinde durulmuştur. Koruma; dünya miras listesinde yer alan varlıkların karakteristik özelliklerinin ve kendilerine has yapılarının korunarak bu kavram çerçevesinde yapılmalıdır.

Dünya mirası ölçütleri içinde "özgünlük" kavramının özel bir yeri bulunmaktadır. Özgünlük kriteri olarak ise; tasarım özgünlüğü, malzeme özgünlüğü, işçilik özgünlüğü, ve yerleşme özgünlüğünden bahsedilmektedir. Malzeme özgünlüğü ise diğerlerine göre ayrı bir önem taşımakta, sadece diğer kriterlerin korunması bir anlam ifade etmemektedir.

- Otantiklik: Otantiklik kavramı ele alınırken kültürel ve doğal mirasların oluştukları, inşa edildikleri dönemin özelliklerini yansıtması üzerinde durulmuş ve bu noktadan hareketle otantiklik kavramı tanımlanmıştır.
- Katılım: Katılım bireylerin kendi hür iradeleri sonucunda aldıkları karar doğrultusunda eyleme geçme anlarını tanımlayan bir kavramdır. Birey; sosyal, siyasal ve mekansal katılım gösterebilir. Ama her ne katılım türü olursa olsun temel nokta bireyin karar mekanizmasını etkileyebilme kararlılığı ve çabasıdır. Korumaya yönelik geliştirilecek politikalarda katılım kavramı önemli bir parametredir.
- Sürdürülebilirlik: Sürdürülebilirlik kavramı kültürel ve doğal varlıkların korunmasında çok önemsenmesi gereken bir kavramdır. Sürdürülebilirlik var olan değerlerin geçmişten geleceğe taşınmasını anlatan somut bir kavramdır. Bu somut kavramın eyleme geçmesi ancak koruma ile gerçekleştirilebilir.

UNESCO' nun Dünya Miras Listesine aday olan alanların adaylıklarının değerlendirilmesi için sağlanması gereken kriterler iki set olarak önceden sunulmuştur; (i)-(vi) kriterler kültürel miras ve (vii)-(x) kriterler doğal miras içindir. Dünya Miras Komitesinin 6.Olağan oturumunda bu kriterlerin birleştirilmesi kararlaştırılmıştır.Komite; aşağıdaki kriterlerden birini veya daha fazlasını karşılayan varlıkları Üstün Evrensel Değere sahip bir özellik olarak görmektedir. Bu kriterler;

- (i) Yaratıcı insan dehasının bir başyapıtını temsil etmesi;
- (ii) Mimarlık veya teknoloji, anıtsal sanatlar, kent planlama veya peyzaj tasarımı gelişmeleri üzerine, bir zaman dilimi içinde veya dünyada ki bir kültür alanı içinde insani değerlerin önemli bir değişimini sergilemesi;
- (iii) Kültürel bir geleneğin veya yaşamakta olan ya da yok olan bir uygarlığın eşi olmayan veya en az bir tanıklığı olan varlığının bulunması;
- (iv) İnsanlık tarihinin önemli bir aşamasını gösteren manzaranın, mimari yada teknolojik topluluğun, yapı türünün seçkin bir örneği olması;
- (v) Bir kültürün (kültürlerin), ya da özellikler geri dönüşü olmayan değişimin etkisiyle savunmasız hale gelmiş insan ve çevre etkileşiminin temsilcisi olan deniz ya da arazi kullanımının, geleneksel insan yerleşiminin seçkin bir örneği olması;
- (vi) Olaylar ve yaşayan gelenekler, fikirler ya da inançlar, olağanüstü evrensel önemin sanatsal ve edebi eserleri ile doğrudan ya da somut ilişkilendirilebilir olması (Komite bu kriterin tercihen diğer kriterler ile kullanılması gerektiğini düşünmektedir);
- (vii) İstisnai doğal güzellik ve estetik önem arz eden alanları ya da üstün doğal bir harikayı içermesi;
- (viii) Yaşamın kayıtlarına dahil dünya tarihinin önemli aşamalarını temsil eden, alan şekillerinin gelişmesinde süregelen önemli jeolojik, jeomorfolojik, fizyografik özelliklerin seçkin bir örneğinin olması;
- (ix) Bitki ve hayvan topluluklarının, tatlı su, kıyı ve deniz ekosistemlerinin evrim ve gelişiminde devam eden önemli ekolojik ve biyolojik süreçlerin seçkin bir örneğinin olması;
- (x) Bilim veya koruma açısından Olağanüstü Evrensel Değerlerin tehdit türleri içerenleri de dahil olmak üzere, biyolojik çeşitliliğin yerinde korunması için en önemli doğal yaşamı içermesi.

Üstün Evrensel Değer sayılmak için, bir özelliğin bütünlük ve/veya özgünlük koşullarını karşılaması ve korumanın sağlanması için yeterli bir koruma ve yönetim sistemine sahip olunması gerekir (WHC 2013, par. 77-78,s. 21-22). Dünya Miras Listesi kapsamında yönetim planı hazırlanması kapsamındaki süreç ise;

1. *Alanın Belirlenmesi:* Alanın sınırları net bir şekilde belirlenmiş olmalıdır. Aynı şekilde aday tampon ile bölge arasındaki sınırlarda kesin bir şekilde belirlenmelidir. Aday alanın sınırları kesin olarak belirlenmemişse “eksik” olarak nitelendirilir.
2. *Alanın Tanımlanması:* Alanın tanımlanması, alanın tarihsel geçmişinin ve gelişiminin belirlenmesini kapsar. Harita üzerinde tanımlanmış tüm bileşenler belirlenmeli ve tanımlanmalıdır. Alanın tarihi ve geçmişi alanın bugün ki biçime nasıl ulaştığını ve geçirilen önemli değişimleri tanımlar. Bu bilgi alanın yeri doldurulmaz evrensel değer ve orjinallik kriterlerini ortaya koymak açısından önemlidir.
3. *Tescil İçin Doğrulama:* Bu bölüm dünya mirası kriterlerini işaret etmektedir. Bu kriterlere göre yönetim tarafından alandaki Yeri Doldurulamaz Evrensel Değerlerin durumu ortaya konulur ve neden Dünya Miras Listesinde olduğu belirtilir. Dünya Miras listesinde yer alan ya da yer almayan, ulusal ve uluslararası düzeyde benzer özellikleri taşıyan alanlarla karşılaştırmalı analizler yapılır. Karşılaştırmalı analizler aday alanın ulusal ve uluslararası bağlamda önemini ortaya konmasını sağlar.
4. *Koruma Durumu ve Alanı Etkileyen Faktörler:* Bu bölüm alanın mevcut koruma durumu ile ilgili hatasız bilgileri içerir. Aynı zamanda alanı etkileyen faktörler de bu bölümde yer almalıdır. Bu bölümde elde edilen temel bilgiler aday alanın gelecekteki korumanın izlenmesi için gerekli olan temel verilerdir.
5. *Koruma ve Yönetim:* Dünya Mirası değerlerinin koruma ve yönetimi; tescil sırasında var olan yeri doldurulamaz evrensel değerlerin ve bu değerlerin orijinalliğinin korunması veya geliştirilmesini ifade etmektedir. Dünya Mirası listesinde yer alan tüm değerlerin uzun vadeli yasal, düzenleyici kurumsal koruma politikalarına ihtiyacı vardır. Bu koruma belirlenmiş sınırları içermelidir. Benzer durumlarda yönetimler aday alanlar için ulusal, bölgesel ve kentsel ve yerel ölçeklerde uygun koruma politikalarını içermelidir. Aynı

zamanda yönetimler tarafından sınırların tayin edilmesi aday alanlarda etkin koruma gerçekleştirilmesi için temel bir gereksinimdir. Sınırlar yeri doldurulmaz evrensel değer ve orijinalliğin tümüyle ifade edilmesi adına oldukça önemlidir. Aday alanın, yönetim planı ve yeri doldurulmaz evrensel değerinin nasıl korunacağını belgeleyen ve amacı aday alanın şimdiki ve gelecek nesiller için etkin korunmasının sağlanması olan bir yönetim sistemi olmalıdır. Etkin bir yönetim sistemi aday alanın tipolojisine, gereksinimlerine ve onun kültürel ve doğal içeriğine bağlıdır.

6. *İzleme:* Yönetim, alanın koruma durumunu ölçme, değerlendirme ve bu durumu etkileyen faktörler, alandaki koruma ölçütleri, incelemelerdeki periyodiklik sorumlu otoriterlerin kimliğinin ortaya konulması gibi anahtar göstergeleri içermelidir. İzleme, yapılan işlerle ilgili ürünlerin, etkilerin ve tepkilerin gözlemlendiği, sürekliliği olan bir süreçtir.
7. *Belgeleme:* Adaylığın desteklenmesi için gerekli envanterin tüm belgeleriyle doğrulanması gerekmektedir. Bu belgeleme fotoğraf, 35mm slayt, envanter ve fotoğraflı izin formatını içermelidir.

Bir ülke Dünya Mirası Antlaşmasını imzalayarak, kültürel ve doğal mirasını koruyacağını taahhüt edip üye ülke olmaktadır. Üye ülke, uluslararası değer olarak düşündüğü alanların listesini ve bu alanların nasıl korunduğunu detaylı bir rapor ve planla UNESCO Dünya Kültür Mirası Merkezi' ne teslim etmektedir. Bu aşamada Dünya Kültür Mirası Merkezi, adayları sunmak, doğru format ve gerekli haritalarla dokümanlar hazırlamak konusunda üye ülkeye destek olmaktadır. Aday dosyaları teslim alındığında, Merkez belgelerin eksiksiz olup olmadığını kontrol ederek danışman heyetlere sunar. Değerlendirmeler Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS), Dünya Koruma Birliği (IUCN) ve Uluslararası Kültürel Değerleri Koruma ve Düzenleme Çalışmaları Merkezi'nden (ICCROM) geçmektedir. Sonuçta 6 yıl için seçilen 21 üyeden oluşan komite yılda bir kez Dünya Mirası Listesi'ne girecek alanlara karar verir. Ayrıca koruma altındaki alanlar hakkındaki raporları da inceleyerek Dünya Mirası Antlaşması için yerine getirilmesi gereken kararları almaktadır (Usanmaz, Karpuz, Aksu, 2010).

Adaylık sürecine yerel halkın katılımı, ortak bir sorumluluk edinebilmeleri açısından ve dolayısıyla varlıkların bakımı açısından önemlidir. Adaylığı hazırlayan taraflar

alan yöneticileri, yerel/bölgesel yönetimler, yerel topluluklar, STK' lar ve diğer ilgili taraflar gibi geniş bir paydaş kitlesiyle çalışmaya davet edilir (Madde 123).

Bir anıt eserin, yapı topluluğunun veya bölgenin/sitin listeye alınması için 'ulusal sınırları aşacak denli sıra dışı önemi olan kültürel ve/ya doğal varlıklar ve insanlığın günümüz ve gelecek kuşakları için ortak öneme haiz olarak tanımlanan 'İstisnai Evrensel Değere' sahip olmaları gerekmektedir (WHC, 2013, para. 49). Kültürel mirasın korunmasında "Yönetim Planı" temel zorunluluk olarak görülmektedir, fakat farklı kültürel perspektifler ve mevcut kaynaklara göre değişebilir ve kentsel-bölgesel planlama araçları gibi geleneksel uygulamaları kapsayabilir. Ancak Rehberler, Yönetim Planında ortaya konulması gereken etkin yönetim sisteminin ortak bileşenleri olduğunu ifade etmektedir (Kocabaş, 2006). UNESCO rehberleri kapsamında Yönetim Planı şunları kapsamaktadır:

- Alanın önemi, değeri, temel özelliklerinin tanımı, alanın korunacak tek olma özelliği taşıyan karakteristiklerinin ifade edilmesi.
- Kendi istisnai evrensel değerini korumak yolu ile alanın sürekli ve dengeli ekonomik yenilenmenin sağlanmasına yönelik uzun soluklu bir vizyonun ortaya konulması.
- Vizyonu gerçekleştirecek ve proje uygulama ile yapılaşmaya rehberlik edecek net hedeflerin olması, bunlarında tematik başlıklar altında toplanmış olması; alan yönetimi, yenilenme, miras varlıklarının korunması, ulaşım vb.
- Tüm aktörlerin sorumluluklarını ve finansal ve insani kaynaklarını belirleyen üzerinde hemfikir olunan "Yönetim Çerçevesi" nin olması.
- Kısa, orta ve uzun vadede uygulanacak projeleri belirleyen bir "Uygulama Stratejisi" nin olması.

Dünya Mirası Sözleşmesinin başarılı olması, dolayısı ile de ulusal ve bölgesel kültürel mirasın korunması, için yönetimler ve ilgili paydaşlar üzerlerine düşen kapsamlı sorumluluklar yerine getirilmelidir. 2006 yılında, UNESCO rehberleri kapsamındaki "Alan Yönetimi Planı" içeriği doğrultusunda aşağıdaki Şekil 2.2.'deki şema düşünülmüş ve tasarlanmış, daha sonra aynı şema İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı organizasyon şeması düzenlenmesinde kullanılmıştır.

Şekil 2.2. Yönetim Planı Organizasyon Şeması (Kaynak: Kocabaş, 2006 ‘dan tez kapsamında uyarlanmıştır.)

2.3.2. Kültürel Mirasın Korunmasında Alan Yönetimi Kavramı

Bu bölümde kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği kapsamında en güncel kavram olan “Alan Yönetimi” kavramı ve Türkiye’ de ki Alan Yönetimi planlaması ve yasal çerçevesi üzerinde durulmuştur.

2.3.2.1. Alan Yönetimi Kavramı

Çağdaş koruma anlayışı içinde kentsel korumada aktif rol üstlenen farklı kitle ve disiplinlerin koruma eylemlerini, toplumsal uzlaşma ve diyalog zemininde, ‘katılım’ ile bir araya gelerek, ‘etkin’ şekilde ve ‘sürdürülebilirlik’ çerçevesinde ‘planlı’ olarak yürütmesi gerektiği kabul görmektedir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak korumanın, coğrafi, sosyal ve kültürel mekânlar bütünü içinde sağlanmaya çalışılması "alan yönetimi" kavramının temelini oluşturmaktadır. Bir başka deyişle Alan Yönetimi ‘koruma’ ve ‘yönetim’ kavramlarını birleştiren çağdaş korumanın yönetsel boyutudur.

UNESCO, ICOMOS ve ICCROM gibi kültür ve koruma ile ilgili çalışmaların ana hatlarını belirleyen uluslararası kurumların çabaları ile koruma yönetiminin; ‘Nasıl?’, ‘Kimlerle?’, ‘Neden?’ ve ‘Ne zaman?’ yapılacağı konusunda belirli yöntemler ortaya konulmaktadır. Alan yönetimi ise söz konusu uluslararası kurumların ve kimi gelişmiş ülkelerin ulusal deneyimlerinin derlenmesi ile ortaya çıkan; koruma yönetimine ilişkin en yeni kavramlardandır (Ekinci,2010). Alan yönetimi kavramının amaç, yöntem ve kapsamı;

Alan Yönetimi Amacı: Alan yönetimi, sit alanları ve ören yerleriyle bunların etkileşim alanlarının doğal bütünlük içerisinde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, geliştirilmesi ve toplumun kültürel-egitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla oluşturulmuş bir yönetim birimidir (KTVVK m.3/a-10).

Alan Yönetiminin Kapsamı: Kavram kapsam olarak, bir idari faaliyeti ve örgütlenmeyi ifade etmesinin yanında, bu faaliyetlerin coğrafi ve konu sınırını da ifade eder. Alan yönetiminin kapsamını belirleyen idari faaliyet ve örgütlenmeye ilişkin ayrıntılar yapılanma, görev ve yetki konularında irdelenmiş olduğundan, burada alan yönetiminin konu ve coğrafi sınırı ön plana çıkmaktadır.

Alan Yönetiminin Konu Kapsamı: Konu kapsamı içerisinde, sit alanları ve ören yerleriyle bağlantı noktalarının ve etkileşim alanlarının bir bütün olarak korunması, geliştirilmesi, yönetim planının hazırlanması, onaylanması, planın uygulanması ve denetlenmesi gibi temel konular bulunmaktadır.

Alan Yönetiminin Coğrafi Kapsamı: Kanunda yer alan tanımlamadaki, sit alanı, ören yeri, bağlantı noktası kavramlarıyla, bu kavramlara yönetmelikte ilave edilen etkileşim sahası kavramının oluşturduğu sınırlar içerisinde kalan yerler yönetim alanının coğrafi sınırlarını oluşturur.

Alan Yönetiminde İdari Yapılanma: Alan yönetimi teşkilatı, tam olarak bütünleştirilmemiş, Danışma Kurulu, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu, Denetleme Birimi ve Alan Başkanlığından oluşmaktadır.

Kültür mirasının yönetimi konusu artık özel öneme sahip olduğu devlet tarafından belirlenen bir takım anıtsallaştırılmış yapılarla sınırlı değildir. Artık mirasın bir anıt eser şeklinde korunması kendi başına bir öncelik olmaktan çıkmıştır; mirasın korunması bu mirasın içinde yer aldığı peyzaj ve sosyokültürel çevre ve bu peyzajın ve çevrenin değişim dinamikleri ile birlikte bir süreç olarak ele alınmaktadır. Kültür mirası yönetimi sorunsalı artık içindeki her türlü varlığı ve değeri ile tarihi çevrenin tümünü konu edinmektedir. Aynı zamanda toplumun geniş katılımıyla ortaya çıkan müzakere süreci ile korumanın nasıl, kimin için ve ne için olacağı ve değişen toplumun ihtiyaçları bağlamında sürdürülebilirliğini nasıl sağlayacağı sorularına cevap aramaya da çalışmaktadır (Enlil, Aksoy, 2012).

26006 sayılı yönetmeliğinin 12. maddesine göre alan yönetiminin hedefleri;

- Alan sınırlarının tarihi, sosyal, kültürel, coğrafi, doğal, sanatsal bir bütünlük içerisinde etkileşim sahaları ve tarihi, kültürel, sosyal, coğrafi ve sanatsal nedenlerle ilişkili bulunduğu bağlantı noktalarının alanın korunması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi bakımından doğru tespit edilmesinin,
- Koruma, erişim, sürdürülebilir ekonomik kalkınma ihtiyaçları ile yerel toplumun ilgisi arasında uygun bir denge oluşturmanın yollarının yönetim planı ile gösterilmesinin,
- Alanın değerini arttırarak uluslar arası bir seviyeye çıkarmak için genel stratejiler, yöntemler ve araçların geliştirilmesi, mali kaynakların belirlenmesi ve yaratılmasının,
- Kültür turizmini geliştirmek amacıyla uluslar arası işbirliği ve paylaşımı yaratacak etkinlik ağının kurulmasının,
- Belirli bir bölge içinde birbirleriyle ilişkilendirilerek sektör oluşturma potansiyeli bulunan sit alanlarında bölgesel kültür sistemlerinin gelişimi için uygulama planlarının yaratılmasının,
- Yönetim alanlarının korunması ve değerlendirilmesinde kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, gönüllü kişi ve kuruluşlar ile yerel halkın işbirliğinin,
- Sit alanları ve ören yerleri ile etkileşim sahalarının bakım, onarım, restorasyon, restitüsyon, teşhir, tanzim ve çevre düzenlemesi ile birlikte alan yönetim amaçları doğrultusunda uluslar arası koruma prensipleri ve sözleşme hükümleri çerçevesinde korunarak yaşatılmasının yanı sıra kullanım ve gelişim ilkelerinin ve sınırlarının belirlenmesinin,
- Kültür varlıklarının yönetiminde, konservasyon alanında, tasarım ve uygulamada, uzmanlık ve ekipmanda yüksek standartların kullanılmasının sağlanmasıdır.

2.3.2.2. Alan Yönetimi Planlaması

Yönetim Planları, kültür mirası alanlarının farklı beklentileri, ihtiyaçları ve öncelikleri dengeleyecek şekilde korunması, yaşatılması, kullanılması ve değerlendirilmesine yönelik kararların alınarak uygulanmasının çerçevesini çizen stratejik yönetim dokümanlarıdır. (Enlil, Aksoy, 2012). Sit alanları ve ören

yerlerinde alan yönetimi oluşturmanın bir amacı olduğu, bu amaç doğrultusunda bir plan oluşturulacağı ve plana işlerlik kazandırılacağı yasal düzenlemenin özünü oluşturmaktadır. Yönetim planı aşamaları;

Yönetim Planının Belirlenmesi: Alan yönetiminin kurulması sürecinde öncelikli olarak yönetim alanının belirlenmesi gerekir. Var olan bir ihtiyacın tanımlanması amacıyla öncelikle alan yönetiminin uygulanacağı bölgenin sınırları oluşturulur. Yönetim alanı belirlenmesinde aşağıdaki ilkelere uyulur (26006 Sayılı Yönetmelik, Mad.6);

- Sit alanlarının, ören yerlerinin ve alanın etkileşim sahalarının ve bağlantı noktalarının araştırılması ve elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla etütler yapılır. Bu etüt sonuçlarına göre Kanun, bu Yönetmelik ve İlke Kararlarına uygun olarak öneri yönetim alanı sınırı belirlenir. Öneri yönetim alanının belirlenmesiyle ilgili olarak ilgili kurum ve kuruluşlar, meslek odaları, üniversiteler, sivil toplum örgütlerinin ve alanda mülkiyet hakkı bulunanların önerileri de değerlendirilir.
- Öneri yönetim alanı sınırı, bu sınır dâhilinde alanla ilgili hizmetine ihtiyaç duyulan ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına iletir. Kuruluşlar öneri ve görüşlerini otuz gün içerisinde yetkili idareye iletir. Alanın planlanması ve korunması ile ilgili merkezi ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdüm sağlamak ve görüşlerini almak üzere bir koordinasyon toplantısı düzenlenir.
- İlgili sivil toplum örgütleri yönetim alanı belirlenmesi önerisiyle başvurduğu takdirde bu esaslar doğrultusunda teklif yetkili idarece değerlendirilir.
- Bu çalışmalar sonucunda belirlenen nihai yönetim alanı sınırları yetkili idarece ilgili kurum ve kuruluşlara iletir.

Yönetim Planının Hazırlanması: Yönetim planı taslağı, yetkili idare tarafından atanan alan başkanının eşgüdümünde, alanın niteliğine bağlı olarak farklı meslek gruplarına mensup uzman ve danışmanlardan oluşturulacak bir ekip tarafından yönetmelik esaslarına göre hazırlanır. Yetkili idarece plan taslağının hazırlanması öncesinde ve hazırlanma sürecinde ilgili kurum ve kuruluşların, yerel halkın, ilgili sivil toplum örgütlerinin, meslek odalarının, üniversitelerin, gerekli görülecek özel sektör temsilcilerinin ve alanda mülkiyet hakkı bulunanların katılımı ile

bilgilendirme ve yönetim planına veri oluşturacak konuların belirlenmesi amacıyla ilgili tarafların katıldığı asgari iki toplantı düzenlenir. Bu toplantılar halka, mahalli idarelerce panolara asılacak ilanlarla, diğerlerine yetkili idarece yazı ile duyurulur (26006 Sayılı Yönetmelik, Mad.7).

Yönetim alanı sınırları belirlenen sit alanları, ören yeri ve etkileşim sahalarına ilişkin yönetim planı taslağı;

- Kentsel sitlerde ilgili belediyelerce,
- Arkeolojik, doğal ve tarihi sit alanlarında Bakanlıkça,
- İlgili belediyesi bulunmayan kentsel sit alanlarında Bakanlıkça,
- Kentsel sit alanı ile diğer sit alanlarının birlikte bulunması halinde ilgili belediyesince,
- Kentsel sit yönetim alanının sınırlarının birden fazla belediyeyi ilgilendirmesi halinde bu belediyelerin koordinasyonu ile Büyükşehir Belediye sınırları içinde olması halinde Büyükşehir Belediyesince, dışında olması halinde ilgili belediyelerin koordinasyonu ile Bakanlıkça doğrudan hazırlanır veya ihale mevzuatında belirtilen usul ve esaslara göre ihale suretiyle hazırlattırılır.

Hazırlanan yönetim planı taslağı, yönetmelik esaslarına göre kurulan danışma kurulunca değerlendirilir. Toplantı sonucunda danışma kurulunca önerilen ve karara bağlanan hususlar dikkate alınarak yönetim plan taslağına yetkili idarece son hali verilerek yönetim planı tasarısı oluşturulur (26006 Sayılı Yönetmelik, Mad.11).

2.3.2.3. Türkiye’de Alan Yönetimi ve Yasal Çerçevesi

Türkiye’de 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” la yapılan değişikliklerle yönetim alanı ve yönetim planı kavramları tanımlanmış ve koruma ve planlama sistemi içine alınmıştır. Alan yönetimi planlama ve uygulama esaslarına ise 27.11.2005 tarihli ve 26006 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile açıklık getirilmiştir. Bu yönetmelikle sit alanlarına getirilmiş olan yeni düzenlemeyi veri olarak yönetim planı konusu ele alınmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, ilgili idarelerin görüşlerini alarak, sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal

bütünlüğünü gözeten yönetim alanlarını belirlemekte ve arkeolojik, doğal ve tarihi sit alanlarında yönetim planlarını hazırlamaktadır. Kentsel sitlerde belirlenen yönetim alanlarına ilişkin yönetim planları ise ilgili belediyeler ya da büyükşehir belediyeleri tarafından hazırlanmaktadır. 5226 sayılı kanun ve ilgili yönetmeliğe göre;

Yönetim Alanı; “sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, plânlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerler” olarak tanımlanmıştır.

Yönetim Planı; “yönetim alanının korunmasını yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı plânı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar plânını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen plânlardır” şeklinde tanımlanmıştır.

İlgili kanun maddeleri (5226) ve yönetmelikten (26006) yönetim alanının belirlenmesi, alan yönetiminin oluşturulması, organizasyon yapısı, işleyişi ve yönetim alanının ilgili kamu kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlayacak bir araç olduğu; yönetim planının ise bu eşgüdümü somutlaştıracak projeleri aynı doğrultuya getiren paydaş eksenli bir stratejik plan olduğu anlaşılmaktadır.

2.3.2.4. Alan Yönetimi İlgili Birimleri ve Görevleri

26006 sayılı yönetmelikte; yönetim planı hazırlama konusunda yetki ve yöntem sit alanının türüne ve bulunduğu yere göre tanımlanmıştır. Yönetim alanı sınırları belirlenen sit alanları, ören yeri ve etkileşim sahalarına ilişkin yönetim planı; kentsel sitlerde ilgili belediyelerce; arkeolojik, doğal ve tarihi sit alanlarında Kültür ve Turizm Bakanlığınca; ilgili belediyesi bulunmayan kentsel sit alanlarında yine Kültür ve Turizm Bakanlığınca; kentsel sit alanı ile diğer sit alanlarının birlikte bulunması halinde ilgili belediyesince; kentsel sit yönetim alanının sınırlarının birden fazla belediyeyi ilgilendirmesi durumunda bu belediyelerin koordinasyonu ile Büyükşehir

Belediye sınırları içinde olması halinde Büyükşehir Belediyesince; dışında olması halinde ilgili belediyelerin koordinasyonu ile Bakanlıkça doğrudan hazırlanması ve/veya ihale mevzuatında belirtilen usul ve esaslara göre ihale suretiyle hazırlattırılması öngörülmüştür.Yönetim Planı kapsamındaki ilgili birimler ve görevleri;

Alan Başkanı ve Görevleri: Alan başkanının ilgili yönetmelik hükümlerine göre, kentsel sit alanlarında kurulacak alan yönetimlerinde ilgili belediye, kentsel sit dışındaki sit alanlarında ise Bakanlıkça atanması gerekir. Alan başkanı aşağıdaki görevleri yürütür:

- Yönetim planının yıllık hedeflerinin gerçekleşmesi için yetkili idare ile birlikte çalışma programlarını belirlemek, kaynak araştırması yapmak;
- Yıllık bütçe tekliflerini hazırlamak;
- Alanın sunum, tanıtım, eğitim, bakım, onarım, güvenlik ve ziyaretçilerin ihtiyaçlarına yönelik hizmet ve ekipman alımı için her türlü sözleşme, şartname taslaklarını yetkili idare ile birlikte hazırlamak;
- Alanın doğal ve kültürel kaynaklarının yönetimi için ilgili kurum ve kişilerle işbirliğini sağlamak;
- Denetim birimince yıllık denetim raporlarının hazırlanması ve bu raporların eşgüdüm ve denetleme kuruluna sunulması için eşgüdümü sağlamak.

Danışma Kurulu ve Görevleri: İlgili yönetmelikte, Danışma Kurulunun, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, meslek odaları temsilcileri, sivil toplum örgütleri temsilcileri, üniversitelerin ilgili bölüm temsilcilerinden, alan başkanı ve yetkili idarece tespit edilecek en az beş üyeden oluşması hükme bağlanmıştır. Danışma kurulu kendi içinden bir başkan seçer. Danışma kurulu yılda en az bir kez toplanır. Danışma kurulu, yönetim planı taslağını inceleyerek bu taslağın karara bağlanması ve uygulanması konusunda önerilerde bulunur. Danışma kurulunda görüşülen tüm konular, tavsiyeler, eşgüdüm ve denetleme kuruluna iletmek üzere tutanağa bağlanır.

Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu ve Görevleri: İlgili Yönetmelikte, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulunun, alan başkanı, danışma kurulunca kendi içinden seçilecek iki üye ile yönetim planı taslağı kapsamında hizmetine ihtiyaç duyulan idarelerin birer temsilcisi olmak üzere en az beş kişiden oluşması öngörülmüştür. Alan başkanı,

eşgüdüm ve denetleme kurulunun da başkanıdır. Eşgüdüm ve denetleme kurulu yılda en az iki kere yetkili idarenin çağrısı ile toplanır. Eşgüdüm ve denetleme kurulu, yönetim planı taslağını inceleyerek altı ay içinde onaylar ve planın uygulanmasını denetler.

Denetim Birimi ve Görevleri: İlgili yönetmelik hükümlerine göre, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulunun denetim görevini yerine getirebilmesi amacıyla bir Denetim Birimi kurulabilir. Denetim Birimi, yönetim planlarının hazırlanması ve uygulanması sürecinde görev alan denetim elemanları ve üniversitelerin mimarlık, şehir ve bölge planlama, sanat tarihi, arkeoloji, kamu yönetimi, ekonomi ve işletme bölümlerinden mezun uzman personel arasından yetkili idarelerce görevlendirilecek en az beş üyeden oluşur. Denetim birimi, yönetim planlarının uygulamasını denetler. Yönetim planıyla belirlenen yönetim, koruma, sunum, tanıtım ve ziyaretçi yönetimi stratejileri doğrultusunda denetim birimince alana yönelik yapılan çalışmaların yıllık performans değerlendirmelerini yapar ve bir sonraki yılın çalışma programını hazırlayarak eşgüdüm ve denetleme kuruluna sunar.

2.3.2.5. Alan Yönetimi Planı İçeriği, Değerlendirme ve Onaylanması

26006 Sayılı Yönetmelikte, yönetim planının içeriğinin aşağıda belirtilen ana bölümlerden oluşması istenmektedir:

- *Mevcut durum tespiti:* Alanın yönetim, işlev ve koruma ihtiyaçlarının belirlenmesi, ilgili kurum ve kuruluşlarla bağlantı kurulması
- *Alan analizi:* Alanın öneminin belirlenmesi, sorunlarının tespiti, alanın taşıma kapasitesinin tespiti, işlevsel ve yönetsel analizinin yapılması
- *Alanın vizyonunun belirlenmesi ve esas politikaların oluşumu:* Yönetim planının, alanın geleceğe ait vizyonunu belirleyecek, işletme, yönetim, idari ve finansal modelleri içerecek, ulusal ve uluslararası platformda alanın sunumunu ve tanıtımını sağlayacak yönetim, koruma, kullanma, sunum ve tanıtım, ziyaretçi politika ve stratejilerinin belirlenmesi
- *Çalışma programı, zamanlama ve projelerin belirlenmesi:* Alan yönetiminde yer alacak kurum ve kişilerin görev tanımlarının yapılması ve bunların gerçekleştirilmesine ilişkin çalışma programlarının, bütçe analizlerinin hazırlanması ile finans kaynaklarının, belirlenmesi, kısa, orta ve uzun vadede

yapılacak işlere ait bir eylem planının oluşturulması ve proje tanımlarının yapılması

- *İzleme, değerlendirme ve eğitim süreçlerinin tanımlanması:* Yönetim planının uygulamasının izlenmesi, değerlendirilmesi ve bu süreçte yer alacak tarafların eğitimine ilişkin programların hazırlanması.

Yönetim Planı aşamaları ve ilgili birimleri şeması;

Şekil 2.3. Yönetim Planı Aşamaları ve İlgili Birimler Arasındaki İlişkileri (Kaynak: Tez kapsamında üretilmiştir.)

Hazırlanan yönetim planı taslağı, ilgili danışma kurulunca değerlendirilir. Kurulun değerlendirme toplantısında alan başkanı da hazır bulunur. Toplantı sonucunda danışma kurulunca önerilen ve karara bağlanan hususlar dikkate alınarak yönetim plan taslağına son hali verilerek yönetim planı tasarısı oluşturulur. Yönetim plan tasarısı incelenip görüş birliğine varmak suretiyle onaylanmak üzere yetkili idarece ilgili eşgüdüm ve denetleme kuruluna iletilir. Eşgüdüm ve denetleme kurulu, planı inceler ve gerekirse plan hazırlama ekibine gerekli düzeltmeleri yaptırır. Yönetim planının kabul edilebilmesi için toplantıya katılan kurul üyelerinin dörtte üçünün olumlu oyu gerekir. Yönetim planı en geç altı ay içinde onaylandıktan sonra yetkili idarece çoğaltılarak sorumlu kurum ve kuruluşlara iletilir.

2.4. Yönetişim ve Kentsel Hak

Kentsel hakların gerçekleştirilmesinde, alınacak karar ve önlemler hususunda eğitim ve bilgilendirme, katılma hakkının kullanılmasında ön koşuldur. Katılım, müdahale ve başvuruda kentsel çevrenin niteliğine etki edecek özel program ve projeler ile

faaliyetlerin bilinmesi gerekir. Bilgiye ulaşma hakkı, plan, program ve faaliyetlere ilişkin bilgi ve belgelerin devlet tarafından yayımlanması, ulusal ve yerel yönetimlerin bilişim ağına sahip olmaları ile mümkün olabilir. Türk hukuk sisteminde kentsel hak bağlamında kültürel miras alanlarının korunmasına ilişkin olarak doğrudan hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte kentsel haklar içinde yer alan “ kaliteli bir mimar ve fiziksel çevre hakkı” nın tanımındaki tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekanların yaratılmasına ilişkin düzenlemeler, Anayasa ve farklı düzeydeki yasal metinlerde yer alır (Toksöz, 2009). Türk hukuk sisteminde bilgi edinme ve katılım ile ilgili kanun, yasalara bakılacak olursa;

- 1982 Anayasası:

- Devlet’in haberleşme hürriyetini gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurma amacı bulunmaktadır (madde 22).

- 2863 sayı ve 1983 tarihli Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

- Koruma Amaçlı İmar Plânının tanımında katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanması hususu yer alır (madde 3,(a) fıkrası, 8. bent),
- Koruma Amaçlı İmar Plânı belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar tarafından söz konusu alanda ilgili meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve plândan etkilenen hemşerilerin katılımı ile toplantılar düzenlenerek hazırlanır (madde 17)
- Kentsel sitlerde birden fazla belediyeyi ilgilendirmesi halinde büyükşehir belediyesi eşgüdümünde ilgili belediyeler, tek bir belediyenin görevi alanına girmesi halinde ilgili belediye, diğer yerlerde ise Bakanlıkça hazırlanan veya hazırlattırılan yönetim plânı taslağının karara bağlanması ve uygulanması konusunda önerilerde bulunmak amacıyla, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri ile üniversitelerin ilgili bölüm temsilcilerinden oluşan bir danışma kurulu kurulur (ek madde 2, (a) fıkrası).
- Koruma bölge kurulunun toplantılarına, yerel yönetim temsilcilerinin de yer aldığı yerel ölçekte denetim yetkileri çerçevesinde belediye sınırları içinde görüşülecek konuda ilgili belediye başkanı veya teknik temsilcisi, dışında görüşülecek konuda ise ilgili valilikçe seçilecek teknik temsilcinin katılacağı ilgili meslek odaları da gözlemci olarak katılabilirler (madde 58).

- 4982 Sayı ve 2003 tarihli Bilgi Edinme Hakkı Kanunu
  - Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir,
  - Ancak kurum ve kuruluşlar tarafından yayımlanmış veya yayın, broşür, ilân ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme başvurularına konu olamaz,
  - Yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı başvurana bildirilir.
  - Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile faaliyette bulunan yabancı tüzel kişilerin kendileri veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karışıklık ilkesi çerçevesinde isteyecekleri bilgi bu Kanun hükümlerinden yararlanırlar.
- 5216 sayılı ve 2004 tarihli Büyükşehir Belediyesi Kanunu
  - Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları arasında sayılmıştır (madde 7 (h) bendi).
- 5393 sayılı ve 2005 tarihli Belediye Kanunu
  - Mahallî müşterek nitelikteki kent bilgi sistemleri hizmeti belediyenin görev ve sorumlulukları arasındadır,
  - Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır (madde 13).
  - Kent konseyi kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşur. Kent konseyi tarafından oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir (madde 76).
- Koruma Amaçlı İmar Plânları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulanması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik (2005)
  - Koruma Amaçlı İmar Plânları onay tarihinden itibaren idarece herkesin kolayca erişebileceği yerlerde ve görebileceği şekilde ilan yerlerine asılarak otuz gün süre ile ilan edilir. Planların nerede görüleceği köyler ve belde belediyelerinde mahalli anonslar ve ilan panoları ile, büyükşehir olmayan belediyelerde yerel yazılı yayın kuruluşu aracılığıyla, büyükşehir

belediyelerinde ise en yüksek tirajlı ulusal dört yazılı yayın kuruluşundan biri aracılığıyla duyurulur. Ayrıca planların askıya çıkacağı yer ve tarihle ilgili bilgiler plan toplantılarına katılmış kamu kurum ve kuruluşlarına, ilgili meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarına idarece yazılı olarak bildirilir (madde 8).

- Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği (2005)
- Yetkili idareler tarafından yenileme alanı içinde kalan mülk sahiplerini veya bölge halkını uygulama konusunda bilgilendirmek üzere toplantılar yapılarak görüşleri alınır ve bunların katılımı sağlanır. Yetkili idare ihtiyaç halinde üniversite, meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları ve muhtarlarla danışma toplantıları düzenleyebilir, projeler hakkında basın ve yayın araçlarıyla bilgilendirme yapabilir (madde 7).
- 5369 sayı ve 2005 tarihli Evrensel Hizmet Kanunu
- İnternet erişimi de dahil elektronik haberleşme hizmetleri olarak tanımlanan evrensel hizmetten düşük gelirli, özürlüler ve sosyal desteğe ihtiyacı olan grupların da yararlanabilmesi için uygun fiyatlandırma ve teknoloji seçeneklerinin uygulanabilmesine yönelik tedbirler alınması ilkesi belirtilmiştir,
- Bilgi teknolojilerinin yaygınlaştırılmasına yönelik alt yapı hizmetleri, farklı yayın ortamları ve teknolojisi kullanılarak yapılan sayısal yayıncılığın sunulmasına yönelik alt yapı hizmetleri ile münhasıran alt yapı kurulumu gerektiren benzeri mal alımını evrensel hizmet yükümlüsü olmayan kurumların da yapmaları mümkündür (madde 7).

2.5. Uluslararası Sözleşmeler

Tarihsel-kültürel değerlerin korunması bağlamında uluslararası örgütlenmelerin yanı sıra, bir takım uluslararası konferanslar, belgeler ve sözleşmeler de oluşturulmuş ve ülkelerin bunlara taraf olmaları sağlanmıştır.

1931 yılında Atina’da yapılan Uluslararası Konferans’ da, temel restorasyon ilkeleri “*Atina Kartası*” adı altında belirlenmiştir. Atina Kartası; eski eserlerin korunması konusunda önemli ilk anlaşmalardan birisidir. Atina Şartı’nın temellerinin atıldığı toplantı olan, Çağdaş Mimarlık Kongresi’nde (1933), mimari değerlerin korunması

konusu tartişılmış ve bu değerlerin toplumların varlıklarının bir parçasını oluşturduğu, geçmişten gelen bir miras olarak gelecek yuzyıllara iletilmesi gerektiği ve bunun da ortak sorumluluk olduğundan bahsedilmiştir. Bu konferansta ilk defa; korumanın tek yapı oleğinden çok, kent oleğinde öneri ve çözüm getirmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

1949 yılında kurulan “Avrupa Konseyi” nin amaçları arasında; “Avrupa kültürel kimliğinin ve çeşitliliğinin desteklenerek, bu alandaki bilinçlenmenin geliştirilmesi” de sayılmaktadır. Konseyin, tarihi kentlerin ve mimari mirasın korunması yönündeki çalışmaları, 60’lı yılların ikinci yarısında bir dizi sempozyumla yoğunlaşmıştır. Sempozyumların tamamında, Avrupa Kültürel Mirası kavramı işığında, insanlığın ortak mirası konusu işlenerek, ułkelere kültürel işbirliği için ağrı yapılmaktadır (Kiper, 2004).

Kültür mirası alanındaki en eski uluslararası belgeler arasında yer alan ve Avrupa Konseyi tarafından 1954 yılında hazırlanan “Avrupa Kültür Sözleřmesi”, Avrupa'nın ortak kültür mirasını geliştirmek ve Avrupa ułkeleri açısından kültür alanında ortak bir anlayış oluşturmak amacıyla kabul edilmiştir.

Anıt ve sitlerin korunmasına ve restorasyonuna ilişkin önemli sözleşmelerden birisi olan “Venedik Tüzüğü”; 25-31 Mayıs 1964 tarihlerinde Venedik’te toplanan II. Uluslararası Mimarlar ve Tarihsel Anıt Teknisyenleri Kongresi’nde üretilmiştir. Burada, mimari mirasın yalnızca tek yapıları değil, kentsel alanları da kapsadığı vurgulanmış olup tarihsel sit alanları ile ilgili kazı ve belgeleme çalışmalarına yönelik ilkeler verilmiştir.

1973 yılında uluslararası çalışmalara katılan “Avrupa Konseyi Milli Komitesi” kurulmuştur. Komite; ułkenin ortak mimari miraslarına ilgi çekmek; tarihi ve estetik değer taşıyan mimari ve tarihi anıtları saptamak ve bunları korumak için gerekli önlemleri almak; korunan eserlere uygun işlevler sağlamak ve bu çalışmalar için bütçeye gerekli ödenekleri koydurmakla görevlendirilmiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu tarafından 1975 yılının Avrupa Mimari Miras Yılı olarak kabul edilmesi ile birlikte Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan “Avrupa Mimari Miras Sözleşmesi” ile birlikte kültürel miras alanlarını kapsayan “bütünleşik koruma” prensibi ortaya çıkmıştır. Bu belgede bütünleşik korumanın, sosyal dokuyu

dikkate alan yaklaşımlar ile mümkün olacağına altı çizilmekte, fiziksel çevrenin içinde yaşayanı ile birlikte korunmasına özen gösterilmesi gerektiği belirtilmektedir. Aynı yıl Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu'nca yayınlanan “*Amsterdam Bildirgesi*” de bu prensipleri çok açık ve vurgulu bir biçimde dile getirmiş ve yaygınlaştırmaya çalışmıştır (Enlil, Aksoy, 2012). Koruma ve canlandırma konusunda bir milat olarak kabul edilebilecek Amsterdam Deklarasyonu'nun temelini oluşturan ‘*Bütünleşik Koruma*’ kavramı çerçevesinde mimari ve kültürel mirasın korunması, yetkili ve uzman kişilerin sorunu ve yükümlülüğünden toplumun gündemine taşınmıştır. Bu kavram ile mimari ve kültürel mirasın salt fiziki anlamda korunması yerine, aynı zamanda *ekonomik* ve *sosyal* hedeflere ulaşılmasının da sağlanması gerekliliğinin altı çizilmektedir. Bu gelişmeler ile birlikte 1985 yılında Avrupa Konseyi tarafından “*Avrupa Mimari Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşme*” si ile birlikte Avrupa'nın mimari mirasının korunması ve bu korunmanın etkin olabilmesi için gerekli ortak politikalar belirlenmiştir.

1992 yılında Birleşmiş Milletler Rio Çevre ve Kalkınma Zirvesi, dünya çevre hareketi açısından bir dönüm noktası niteliği taşımaktadır. Yalnızca “sürdürülebilir kalkınma” kavramını yaşantımıza sokmakla kalmayarak; katılımcı mekanizmaların ve süreçlerin önce BM ardından tüm hükümetler ve diğer kurum ve kuruluşlarca benimsenmesini sağlamıştır (Şahin, Güner, Tarihsiz). Bu konferans sonucunda kabul edilen ve “*Sürdürülebilir Gelişme*” kavramının yaşama geçirilmesine yönelik bir eylem planı niteliğinde olan uluslararası “*Yerel Gündem 21*”; yerel düzeyde öncelik taşıyan sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun vadeli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel hedeflere ulaşılmasını amaçlayan katılımcı, bir süreç boyunca atılması gereken adımların listesidir. 1992 Rio Konferansı ile öne çıkan bu kavram, korumanın sürdürülebilirliği anlamında Amsterdam Deklarasyonu'nda mimari ve kültürel mirasın korunmasının ekonomik ve sosyal gelişme ile dengeli bir biçimde sağlanması gerekliliği ile ifade bulmaktadır.

1996 yılında HABITAT II ile önem ve vurgu kazanan ve “*merkezi hükümetle ile yerel yönetim arasında; merkezi yönetimin ve yerel yönetimlerin kendi içinde, ve devletle sivil toplum arasında yeni bir iş bölümü ve yetki ve kaynak paylaşımı*” olarak ifade edilen “*Yönetişim*” kavramı, Amsterdam Deklarasyonu'nun özünde, korumanın sosyal ve ekonomik hedeflerle birlikte ele alınması, dolayısıyla çatışan veya zıt çıkarların uzlaşması ile bir anlamda bulunmaktadır.

Kültür varlıklarının korunmasına, yaşatılmasına ve kültürel miras aracılığıyla toplumların manevi ve maddi seviyelerinin yükselmesini amaçlayan, yürütücülüğünü UNESCO ve Avrupa Konseyi'nin yaptığı diğer önemli sözleşmeler ise;

- Silahlı Çatışma Halinde Kültürel Varlıkların Korunmasına İlişkin Sözleşme (UNESCO, Lahey, 1954) ve ek protokoller (1954, 1999)
- Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlere İlişkin Sözleşme (UNESCO, Paris, 1970)
- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşme (UNESCO, Paris, 1972)
- Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Avrupa Konseyi, Londra, 1969); Gözden Geçirilmiş Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Avrupa Konseyi, Valetta, 1992)
- Uluslararası Çalınmış ve Kanunsuz Şekilde İhraç Edilmiş Kültürel Varlıkların Geri Verilmesi UNIDROIT Sözleşmesi (1995)
- Sualtı Kültür Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşme (UNESCO, Paris, 2001)
- Somut Olmayan Kültür Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşme (UNESCO, Paris, 2003)
- Kültürel İfade Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesine İlişkin Sözleşme (UNESCO, 2005)
- Toplum İçin Kültür Mirasının Değeri Çerçeve Sözleşmesi (Avrupa Konseyi, Faro, 2005)

2.6. Bölüm Sonucu

Bu bölüm kapsamında, kavramsal değerlendirmeler olarak; kültürel mirasın korunması, sürdürülebilirliği, kültürel mirasın korunmasında ki uluslararası, ulusal gelişmeler ve bunların etkileri ile kültürel miras yönetimi kavramları ele alınmıştır.

Kültürel miras, insanın binlerce yıllık yaşam deneyiminin, aklının ve yaratıcılığının bugüne ulaşmayı başarmış kalıntılarıdır. Geçmişin izleri olarak düşünülen kültürel miras; kimliğimizle, kültürümüzle, tarihimizle ilgili somut ve somut olmayan

varlıkların ve değerlerin tümü ve insanoğlunun, toplumların, toplumu oluşturan kültür gruplarının varlığının, kimliğinin ve sürekliliğinin simgesi ve kanıtıdır.

Kültürel miras alanlarının korunmasında, anıtsal yapıdan kentsel ölçeğe geçiş, II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da ki birçok kentin yaşadığı büyük boyutlardaki yıkımlardan sonra çıkan modern kentsel planlama yaklaşımının sivil mimari ve kültürel miras alanları üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin görülmesiyle birlikte başlamıştır. Bulduğumuz çağda ise kültürel mirasın korunması, zorlaşan ekonomik koşullar ve nüfus artışının yarattığı rant baskısının da önemli etkisiyle, gün ve gün daha da zor bir boyut kazanmaktadır.

Kültürel miras alanlarının sürdürülebilir korunması ve gelecek nesillere aktarılması için uluslararası kuruluşlar çeşitli çalışmalar yapmaktadır. UNESCO, ICOMOS ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan toplantılarda kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği kapsamında yol gösterici ilkeler belirtilmekte, tavsiye kararlarıyla kamuoyu aydınlatılmaya ve uyanık tutulmaya çalışılmaktadır.

Uluslararası sözleşmeler ve bu sözleşmelerin kültürel mirasın korunmasına yönelik içerdiği amaçlar, hedefler ve etkilerine genel olarak aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (bkz. Tablo 2.3.)

Özellikle UNESCO “sürdürülebilir gelişme” kavramını benimsemekte ve bu kavram üzerinden çalışmalarını sürdürmektedir. Bu kavram 1970’li yıllardan bu yana “3E” (Economy, Ecology, Equity) arasında kurulmak istenen yeni bir anlamı olarak ortaya çıkmaktadır. Kültürel miras alanlarının sürdürülebilir korunmasını sağlamak amacıyla UNESCO tarafından Operasyonel Rehber 2005 (Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention) hazırlanmış ve kriterler belirlenmiştir. Bu rehber ile birlikte farklı coğrafyalardaki dünya miras alanlarında alan yönetim planları oluşturulmaktadır.

Bütün coğrafyalar için ortak kriterler içeren rehberler; farklı coğrafyalarda, farklı kültür ve yasal-yönetimsel çerçeve ile yorumlanmakta ve farklı planların oluşmasına, yönetilmesine neden olmaktadır.

Tablo 2.3. Uluslararası Sözleşmeler ve Etkileri (Kaynak: Tez kapsamında üretilmiştir)

ÖNEMLİ ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER VE ETKİLERİ				
YIL	SÖZLEŞMELER	AMAÇLAR VE HEDEFLER	ETKİLERİ	TÜRKİYE ONAY SÜRECİ
1931	Atina Kartası	* Tek yapı ölçeğinden, kent ölçeğinde koruma anlayışına geçiş	Fiziksel	TBMM tarafından yasallaştırılmıştır
1949	Avrupa Konseyi kuruldu	* Kültürel kimliğin ve çeşitliliğin desteklenmesi ve bu alanda bilinçlenmenin gelişmesi	Sosyal	Türkiye 1950 yılında katıldı
1954	Avrupa Kültür Sözleşmesi	* Ortak kültür mirası kavramının geliştirilmesi * Kültür alanında ortak anlayış oluşturulması	Sosyal	Türkiye 1957 yılında kabul etmiştir
1964	Venedik Tüzüğü	* Anıt ve çevresinin sağlıklı korunması, kullanılması, halk ile bütünleştirilmesi * Korumanın dayanışma ve örgüt işi olması * Ortak mirasın ortak sorumluluk olması	Fiziksel Sosyal	Türkiye 1967 yılında benimsedi. TBMM tarafından yasallaştırılmıştır.
1973	Avrupa Konseyi Milli Komitesi kuruldu	* Ortak mirasa ilgi çekilmesi, korunması için gerekli önlemlerin alınması ve uygun işlevlerin sağlanması	Fiziksel Sosyal	Türkiye, Milli Eğitim Bakanlığı'nın bünyesinde toplanan Milli Komite ile 1975 Avrupa Miras yılına hazırlık yaptı.
1975	Avrupa Mimari Sözleşmesi	* Avrupa Mimari Miras yılı kabul edilmesi * Bütünleşik Koruma prensibi * Sosyal dokuyu dikkate alan yaklaşımlar * Yasal, yönetsel, finansal ve teknik mekanizmaların oluşturulması	Fiziksel Sosyal Yönetsel	Yansımaları Türkiye'de 1983 yılında 2863 sayılı yasa ile yasal boyuta taşınmıştır.
1975	Amsterdam Bildirgesi	* "Geçmiş için gelecek" sloganı yaygınlaştırılması * Koruma ve canlandırma konusunda milad * Korumada fiziki, sosyal ve ekonomik hedeflere ulaşılmasının gerekliliği	Fiziksel Sosyal Ekonomik	TBMM tarafından yasallaştırılmıştır.
1985	Avrupa Mimari Mirasın Korunmasına İlişkin Sözleşme	* Korumanın etkinliği için ortak politikaların belirlenmesi	Yönetsel	Türkiye 1989 yılında kabul etmiştir
1992	Yerel Gündem 21	* Sürdürülebilir Gelişme * Stratejik katılımcı planlama anlayışı * Korumanın sürdürülebilirliği için ekonomik ve sosyal gelişimin dengeli biçimde sağlanması	Fiziksel Sosyal Yönetsel Ekonomik	Yerel Gündem 21, Kent Konseyi olarak ilk kez Bursa'da uygulandı
1996	Habitat II	* Yönetişim Kavramı * Korumanın sosyal ve ekonomik hedefler ile ele alınması * Merkezi Yönetim, Yerel Yönetim ve STK arasında yetki ve kaynak paylaşımının olması	Fiziksel Sosyal Yönetsel Ekonomik	İstanbul'da gerçekleştirildi.
2005	Toplum İçin Kültürel Mirasın Değeri Çerçevesi Sözleşmesi	* "Mirası nasıl koruyoruz" sorusu yerine "Mirası kim için ve neden koruyoruz" sorusuna odaklanması	Sosyal	Türkiye'de 2004 yılında yasadaki yerini alan "Alan Yönetimi" ile bu soruların cevabı alındı

ICOMOS, UNESCO gibi uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen ve düzenlemelerin yapıldığı "Alan Yönetimi" kavramı; kültürel mirasın günümüz toplumuna ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için, koruma, kullanım, yorumlama, bilgilendirme ve sunuma kadar farklı uzmanlık alanlarını bir araya getiren çalışmaların yapılması ve bu çalışmaların bir sistematik çerçevesinde ele alınmasını konu edinir.

Türkiye' de 1960' lı yılların sonundan itibaren kentsel ölçekte koruma sorunu, ilgili yasalarda yer almaya başlamış ve bu yasalarda 1964 yılında yayınlanan Venedik

Tüzüğünün Türkiye’deki ilk etkilerine de rastlanılmış bulunmaktadır. 1974 yılında Türkiye ICOMOS’ a katılmış ve ICOMOS Türkiye Ulusal komitesi kurulmuştur. Bunun yanı sıra Atina, Venedik, Amsterdam Sözleşmeleri TBMM kararları ile yasallaşmıştır. “Alan Yönetimi” kavramı ise Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatına, 2004 yılında 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda (KTVKK) 5226 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikle girmiş bulunan bir kavramdır.

Uluslararası sözleşmeler ile birlikte kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması kapsamında kavramlar yerine oturmuştur. En güncel kavram olan “Alan Yönetimi Planları” bir sonraki bölümlerde Venedik ve İstanbul örnek kentleri üzerinden incelenecektir.

3. TÜRKİYE’ DE Kİ PLANLAMA SÜREÇLERİ VE PLANLAMA SİSTEMLERİ

Bu bölümde Türkiye’ de ki planlama süreçleri ve günümüzdeki planlama sistemlerinden bahsedilmektedir. Genel planlama çerçevesi ve kademelenmesinden başlanarak kentsel koruma ve planlamasının genel çerçevede nasıl bir konumda olduğu ve sistem içerisinde ki işleyişi ele alınmıştır. Bu kapsamda süreçler eleştirisel bir bakış açısıyla değerlendirilip, çıkarılan sonuçlar, tezin içeriğini oluşturan ve genel sorunlardan biri olan yönetim kavramına girdi sağlamıştır. Diğer bölümler ile olan ilişkisi bu bölüm sonunda çıkarılan sonuçlarla değerlendirilmiştir.

3.1.Planlama Süreci ve Planlama Sistemi

Bu bölümde Türkiye’ deki planlama süreci, planlama sistematığı ve ilgili kurumların görev ve yetkilerinden bahsedilmiştir.

3.1.1.Planlama Süreci

Avrupa’ da, 17.yy’ da toplumsal yaşam ve organizasyon biçimi olarak ortaya çıkan modernite kavramının yaygınlaşması ile birlikte kent planları da bu kavramdan etkilenecek iki yönde gelişmeye başladı;

- İngiltere’ de çıkarılan sağlık yasalarıyla kenti sağlıklı hale getirmeye çalışan pragmatist yaklaşım,
- 1860’lı yıllarda 3.Napolyon’un ve Haussmann’ın Paris’de ki uygulamalarının gösterdiği yol.

Modernizm tüm yıkıcı yüzünü bu uygulamalarda göstermiştir. Bu tür planlamaya karşı eleştiriler 1890’larda çok yönlü planlama tutumlarına yol açmıştır. Bunlar arasında “Beaux Arts” akımı, Ebenezerd Howard’ın “Bahçe Kent” ütopyası, Camillo Sitte’nin tarihi çevreye duyarlı yaklaşımı, Berlage’nin Amsterdam’daki uygulamaları, Tony Garnier’in “Cite Industriel” i sayılabilir. 1910’lardan sonra daha

çok “Güzel Kent” üzerinde toplanan eleştiriler “Pratik Kent” ya da “Etkin Kent” yaklaşımının gelişmesine yol açmıştır ve kent planlaması mimarlıktan ayrı bir disiplin olarak gelişmeye başlamıştır. Modernizmin kendi bilim anlayışıyla tutarlı kent planlamasının esas gelişimi bu dönemde olmuştur. Modernizmin kent planlama anlayışı ise en gelişmiş ifadesini CIAM’nın 1933’de hazırladığı Atina Charter’inde ifadesini bulmuştur denilebilir. Bu planlama anlayışı ile birlikte kent ve bölgesi sosyal, ekonomik ve politik bir bütünlüğe sahip olarak görülmektedir. Fakat modernist planlama yaklaşımının dikkat çeken en önemli özelliği; geçmişte var olan kentsel dokulara saygılı olmayan planlama yaklaşımı olmasıdır (Tekeli, Tarihsiz).

Osmanlı döneminde mekansal planlamanın geçmişi Tanzimat ile başlar. Planlama alanında ilk kapsamlı belge 1848 tarihinde yayımlanan Ebniye Nizamnamesidir. Cumhuriyet Dönemi öncesinde mekansal planlama alanında tek bir plan türünden söz edilebilir. Bu planlar, “yerel altı/mevzi” düzeyde üretilmektedir. Hazırlanmalarında ve uygulamalarında yerel yönetimler tek sorumlu kuruluştur.

1933 onay tarihli 2290 sayılı “ Belediye Yapı ve Yollar Kanunu” planlama açısından bir kentin tümünü kapsayacak ölçüde “yerel” düzeyde planlama yapılmasını emreden ilk yasal düzenlemedir. Aynı kanun bir diğer önemi ise; bu kanun ile birlikte tarihi yapıların çevreleri ile birlikte bir bütün halinde korunması gerekliliğine değinilmiş olmasıdır. Kültürel ve tarihi yapıların yoğun olduğu alanlarda, bu alanların korunması ve yoğun kent nüfusu ve baskısı nedeniyle zarar görmemesi konusunda farklı bir planlama metodunun olması gerekliliği vurgulanmıştır.

1957-1960 yılları arasında Adnan Menderes’in İstanbul ve Ankara’da uyguladığı imar operasyonlarıyla Türkiye ilk kez modernitenin yıkıcı yönüyle karşılaşmıştır. Menderes’in imar operasyonuna karşı çıkışlar ve yaşanan kentleşme sorunları Türkiye’de kent planlamasında yeni gelişmelere kaynaklık etmiştir. Mimarlık eğitiminden bağımsız bir kent planlaması eğitimi kurumsallaşmıştır. Öte yandan modernizmin Atina Charter’ında formüle ettiği ilkeleri kent planlarını yönlendirmeye başlamıştır. Bu iki gelişme Türkiye’de “Kapsamlı Rasyonalist” bir kent planlaması anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunu aynı yıllarda Türkiye’de bir anlamda siyaset üstü bir ulusal planlama pratiğinin kurumsallaştırılmasıyla çalışması da yardımcı olmuştur (Tekeli, Tarihsiz).

1957 yılında yürürlüğe giren ve 1972 yılında 1605 sayılı yasa ile güçlendirilen 6785 sayılı İmar Kanunu mekansal planlama tarihimizin en kapsamlı yasal belgesidir. 1605 sayılı yasa ile kent bütünü yanı sıra kentin yakın çevresinin/mücavir alanının planlanması sorumluluğu da belediyelere verilmiş, ayrıca ilgili Bakanlığa da birden fazla belediyeyi ilgilendiren “metropolitan imar planları” nı yapma yetkisi verilmiştir.

1980 sonrasında Türkiye’de dünyadaki gelişimler paralelinde moderniteden uzaklaşmak ile birlikte sanayileşme politikası izlenirken, bu tarihten sonra dışa dönük bir ekonomik politika izlenmeye başlanmıştır. Bu gelişmeler ile birlikte nüfus artmaya başlamış ve ülke nüfusunun çoğunluğu kentlerde yaşamaya başlamıştır. Bir önceki dönemde oluşmaya başlayan gecekondulaşma hızlanmış ve ikinci ve üçüncü kuşakları kentlere yerleşmeye başlamıştır. Kent merkezleri gelen göçler ile birlikte yoğunlaşmaya ve kent merkezlerinin baskı altında kalması nedeniyle de burada yaşayanlar kent çeperlerine doğru giderek, yeni yaşam alanlarını bu alanlarda geliştirmeye başlamışlardır. Bu dönemde varlığını sürdüren kent planları bütün olmaktan çıkarak mevzi planlarla birlikte yamalı bir hal almıştır.

Halen yürürlükte olan 1985 onay tarihli 3194 sayılı İmar Yasası ile planlama alanının kapsamı da daha da genişletilerek “bölge” düzeyine çıkartılmıştır. 1980’li yılların sonlarından başlayıp 1990’lı yıllar boyunca süren dönemde plan yapma yetkisi verilen kamu kurum ve kuruluşlarının sayısı hızla artmıştır. Bugün 14 ü merkezi toplam 19 kamu kurum ve kuruluşu kendi ilgi konularına ilişkin alanlarda plan yapma yetkisine sahiptir ve bu şekilde yapılan mekansal plan sayısı 61’ dir.

Planlama alanında yaşanan tüm ciddi sorunların giderilmesine yönelik olarak kent plancısı ve kentleşme uzmanı yaklaşık 500 kişinin katkı verdiği ve hazırlık çalışmaları Mayıs 2008’de başlayan “Kentleşme Şurası” Mayıs 2009 tarihinde yapılan Genel Kurul ile sonlanmıştır. Şuranın komisyon raporları ve sonuç bildirgeleri temel alınarak KENTGES (Bütünleşik Kentsel Gelişme ve Eylem Planı) belgesi üretilmiştir. 2010 tarihinde Resmi Gazete’ de yayımlanan ve tüm kurumlar için bağlayıcı olan KENTGES belgesi ile belirlenen stratejiler incelendiğinde yerleşme ve yapılaşmaya ilişkin kentleşme ve imar konularında usul ve esasları belirleyen ve plan yapımı ile yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşların eşgüdümünü sağlayacak biçimde yeniden yapılandırılması öngörülmektedir (Ersoy, 2011).

KENTGES ile birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuştur. Bu bakanlık ile birlikte üst ölçekli(ulusal ve bölgesel) planların ve stratejilerin gelişmesi ve daha kapsamlı bir planlama sistematığının oluşturulması hedeflenmiştir.

Türkiye’de 2011 yılı itibariyle plan türü ve sayısının son derece artmasına, ulusal ölçekten yerel altına kadar her düzeyde planlama yapılabilmesine karşılık planlamanın merkezileştiği görülmektedir. Öte yandan sistematığe bakıldığında kültürel mirasın korunmasına yönelik önemli bir kavram olan “Alan Yönetimi” planlama sistematığında yer almadığı gibi, süreçte de karşımıza çıkmamaktadır. Süreç aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (bkz. Tablo 3.1.)

Tablo 3.1. Türkiye’ de Planlama Süreci (Kaynak: Ersoy, M., (2011)’den uyarlanmıştır.)

<i>Dönem</i>	<i>Planın Kapsadığı Alan</i>	<i>Yetkili Kurum ve Kuruluş</i>	<i>Toplam Yetkili Kurum ve Kuruluş Sayısı</i>	<i>Plan Türü ve Kademelenme</i>	<i>İmar Kanunu</i>
1848-1933	Mevzi / Yerel Altı	Belediyeler	1 adet	Yerleşme Planı	Enbiye Tüzüğü Ebniye ve Turuk ile Ebniye Kanunu
1933-1957	Kent / Yerel	Belediyeler	1 adet	Müstakbel Şehir Planı	Yapı ve Yollar Kanunu (3290)
1957-1985	Metropolitan Alan / Yerel Üstü	Belediyeler Merkezi Yönetim (BİB) Orman Bakanlığı Turizm Bakanlığı	4 adet	Nazım ve Uygulama İmar Planı	İmar Kanunu (6785 / 1605)
1985	Bölge / Yerel Üstü	Yerel Yönetimler (Belediyeler ve İl Özel İdareleri) Merkezi Yönetim (Yukarıdakilere ek olarak DPT)	7 adet	Bölge Planı Çevre Düzeni Planı Nazım ve Uygulama İmar planı	İmar Kanunu (3194)
2014	Ulusal-Bölgesel / Ulus / Bölge	Yerel Yönetimler ve Merkezi Yönetim	19 adet	En üstte; Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Mekansal Strateji Planı En Altta; Uygulama İmar Planı olmak üzere 6 kademe	İmar Kanunu (3194)

Ülkemizde her ölçekte hazırlanan planlar kapsamlı planlama yaklaşımı ile ele alınmakta, türlerine bakılmaksızın yapım süreçleri, kullandıkları teknikler, gösterim dilleri, ayrıntı düzeyleri vb. özellikleri ile ayrılaşmış fiziksel plan belgeleri olarak yapılmaktadır.

3.1.2. Planlama Sistemi

Planlama literatüründe öne çıkan iki kuram; kapsamlı planlama ve stratejik/yapısal mekansal planlama kuramlarıdır. Bu kavramların kapsamı;

Kapsamlı Planlama: Kentsel alanda uygulanması 18. yy.' in ikinci yarısında batı ülkelerinde sanayileşmenin yol açtığı, başta sağlıkla ilgili olmak üzere ciddi sorunların çözümünde bir araç olarak geliştirilmiştir. Amacı; öncelikle kentin bölgesi içindeki yerini tanımlayan, sosyal ve ekonomik yapısını anlamaya çalışan “araştırma” ve “analiz” e dayanan bir “Nazım Plan” ı üretmektir. Nazım plan kentin üst biçimini denetleyecek ve bu nazım plana bire bir uygun tüm kentin uygulama planları hazırlanacaktır. Plancılardan bu şekilde ürettiği ve hazırlama sürecinde planlama bürokrasisinin önemli bir ağırlığı olan planın toplumun tümünün çıkarlarını gözeten “kamu yararı” doğrultusunda hazırladığı savunulmuştur.

Stratejik/Yapısal Mekansal Planlama: 1960'lı yıllardan başlayarak sıklıkla eleştirilen kapsamlı planlama yaklaşımına karşı tepki olarak geliştirilen “yapısal planlama”, zamanla Batı Avrupa'da yasal çerçeve içinde de tanımlanmıştır. Buna göre planlama iki kademe yürütülmektedir. Birinci kademe üretilen “yapısal plan”; arazi kullanımı ve geliştirme politikalarını belirleyen “yazılı rapor” ile “ana şema” dan oluşmaktadır. Yapısal plan, yalnızca arazi kullanımına değil, fiziksel çevre, nüfus ve iş gücü, konut, işyerleri, ulaşım ağı, sosyal hizmetler gibi kent bileşenlerinin tümüne ilişkin stratejik kararları üretmek için kullanıldığından “strateji planı” adıyla da anılmaktadır. Stratejik planlar genellikle üst ölçekli planlamada öne çıkmaktadır. Vizyon uzun erimlidir ve vizyona referansla sürekli proje önerisi geliştirilebilir; yani zaman sınırı projenin içeriğine göre değişmektedir. Bu planlarda iletişim/bilişim ve ulaşım altyapılarının sağlanması, yerli ve yabancı sermayenin teşvikine yönelik olarak kentsel rekabetçiliğin artırılması dahil, geliştirilen tüm strateji önerileri ile eylem planları plan raporlarında ayrıntılı olarak yer alır ve alt ölçek planlara temel olacak biçimde açıklanır (Ersoy,2011).

Günümüzde Türkiye'de genel olarak kabul gören ve mevzuatımızda bulunan planlama anlayışlarının temelini geleneksel kapsamlı planlama oluşturmaktadır. Fakat bu planlama anlayışının temel unsurunu oluşturan toplumun her kesiminin çıkarlarını gözeten “kamu yararı” kavramı günümüzde planlarda yeterli düzeyde ele alınmamaktadır. Yapısal ve stratejik planlama yaklaşımları ise kapsamlı planlamadan farklı olarak özellikle üst ölçek planlarda başvurulan bir planlama yöntemidir. 2011 yılında yapılan son düzenlemeler ile birlikte “Mekansal Stratejik Planları” kavramına yasalarda yer verilmekte fakat kavramın ayrıntılı tanımı yapılmamaktadır.

170 yılı aşan bir süre öncesinde yerel altı/mevzi düzeyde başlayan mekansal planlamaya ilişkin ilk yasal düzenlemeler bugün yerini planlama alanını ülke düzeyine dek genişleten düzenlemelere bırakmıştır;

Şekil 3.1. Plan Süreci (Kaynak: Ersoy, M., (2013)' den uyarlanmıştır)

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 6.maddesine göre, “Planlar kapsadıkları alan ve amaçları açısından ‘Bölge Planları’ ve ‘İmar Planları’, imar planları ise ‘Nazım İmar Planları’ ve ‘Uygulama İmar Planları’ olarak hazırlanır.” İmar Kanunu'nun ilgili maddelerine bakıldığında, sistematik bir biçimde tanımlanmamasına karşın 3 ana plan kademelenmesinden söz edilir. Bunlar;

Bölge Planları: Bölgelerin sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyellerini, sektörel hedefleri ve altyapıların dağılımını belirlemek üzere hazırlanması düşünülen planlardır. Temel verilerini Kalkınma Planlarından alacağı düşünülen ve bölge ölçeğinde fiziksel planlamaya yol göstermesi, rehber olması beklenen ve Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılması/yaptırılması hüküm altına alınan kapsamlı planlama çalışmalarıdır.

İmar yasasının “Tanımlar” ve “Planlama Kademeleri” içinde yer almayan ancak yasanın 9.maddesinde adı geçen “Metropoliten Alan Planları”, kapsam ve ölçek bakımından bölge planları ile çevre düzeni planları arasında yer alması gereken planlardır.

Çevre Düzeni Planları: İmar Kanununun’ da ki tanımı ile Çevre Düzeni Planı; “Ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plandır.” Daha sonra 1999 yılında ki ek bir kararla tanım; “Ülke ve varsa bölge planı kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen, 1/100.000, 1/50.000, 1/25.000 ölçek de İmar Kanunu çerçevesinde yapılan, yaptırılan ve onaylanan, raporuyla bir bütün olan plandır.” (Ersoy, 2000).

1985 yılında yürürlüğe giren Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte, 2001 yılında kapsamlı bir düzenleme yaparak Çevre Düzeni Planlarına ilişkin ayrıntılı hükümlere yer vermiş, tanımı, ölçeği (1/25.000 ila 1/100.000), içeriği, yapım ve onama süreçleri açıklanarak yasal zeminde anlamlı bir bütünsellik kazanmıştır.

2011 yılında, 648-644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle Çevre ve Şehircilik Bakanlığına üst ölçekli mekansal strateji planları adıyla ulusal ve bölgesel nitelikte mekansal planlar hazırlama yetki ve görevi verilmiştir.

İmar Planları: Farklı düzey ve ölçeklerde hazırlanan bir dizi planlar bütününi içeren genel bir terim olarak kullanılmaktadır. Çevre Düzeni Planını, yeni düzenlemelerle 1/25.000 ya da 1/5.000 ölçekte hazırlanan “Nazım İmar Planları”, ile 1/1.000 ve daha küçük ölçekte hazırlanan “Uygulama İmar Planları” izlemektedir.

3194 sayılı yasanın 6. ve 8. Maddeleri birlikte ele alındığında; ” a) *nazım plan esaslarına göre çizilen ve yol, yapı adası ve çeşitli bölgelerin ayrıntıları ile inşaat alanlarını ve uygulama için gerekli bilgileri içeren, uygulamaya esas oluşturan imar planı türü (uygulama imar planı)*” ile, “ b) *bu planın hazırlanmasında göz önüne alınması gereken temel hedeflerin, ilkelerin ve arazi parçalarının kullanım biçimlerini ve başlıca bölge tiplerinin belirlendiği plan türünün (nazım imar planları)*” birbirinden ayrıldığını görülmektedir. Koruma Amaçlı İmar Planları ise, Nazım İmar Planları üst başlığı altında kendine yer bulmaktadır.

Bugün 14’ ü merkezi olmak üzere 19 kamu kurum ve kuruluşu kendi ilgi konularına ilişkin alanlarda plan yapma yetkisine sahiptir. Yürürlükte olan mevzuata göre, il düzeyinde üst ölçekli planlar şöyle sıralanabilir;

- Kalkınma Bakanlığı ve Ajansları tarafından hazırlanan “Bölge Planları”,
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan ve birden çok ili kapsayan “Çevre Düzeni Planları”,
- İl Çevre Düzeni Planları Büyükşehir belediyeleri tarafından hazırlanan 1/25.000 ölçekli “Nazım İmar Planları”.

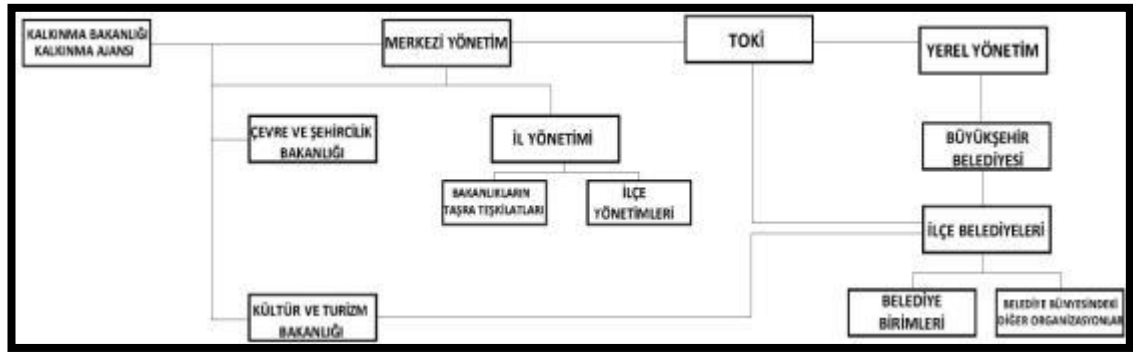
İl Düzeyini kapsayan üst ölçekli plan yapma görev ve yetkileri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (bkz. Tablo 3.2.)

Tablo 3.2. Plan Görev ve Yetkileri (Kaynak: Ersoy, M. (2013)' den uyarlanmıştır)

Planın Kapsadığı Alan	Yetkili Kurum ve Kuruluş	Plan Türü ve Kademelenme	Yasal Dayanak
Bölge veya İBB2 Düzeyi	Kalkınma Bakanlığı Kalkınma Ajansı	Bölge Planı	İmar Kanunu (3194) 5449 sayılı Kanun
Birden çok il Düzeyinde	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Bölge Düzeyinde Çevre Düzeni Planı	644 sayılı Kanun
İl Düzeyinde	Büyükşehir Belediyesi Kalkınma Ajansı	İl Çevre Düzeni Planı	5538 sayılı Kanun Belediye Kanunu (5393) İl Özel İdaresi Kanunu (5302)
Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçinde	Büyükşehir Belediyesi	1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı	Büyükşehir Belediyesi Kanunu (5216)

3.1.2.1. Kamu Kurumları Görev ve Yetkileri

Yürürlükteki planlama sistematığı aşağıdaki şekilde gösterilmiştir (bkz. Şekil 3.3).

Şekil 3.3. Kurumlar Arasındaki Sistemik (Kurumların teşkilat şemalarından uyarlanmıştır)

Kentsel planlama sürecinde merkeziyetçi bir tutum göze çarpmaktadır. Karmaşık bir yapının olduğu sistematik karar mekanizmasını da etkilemekte ve yetki çakışmalarına neden olmaktadır. Yürütme sorumluluğu taşıyan, uygulayan ve bu uygulamaları denetleyen taraflar birbirinden bağımsız bırakılmış, ilişkileri ayrıca düzenlenmemiştir.

Türkiye' de ki mevcut planlama sistematığına baktığımızda merkezi, bölge ve yerel olmak üzere üç yönetim düzeyine ayrıldığını görmekteyiz. Her bir yönetim düzeyinin kendi içinde ilgili birimleri bulunmaktadır. Bu ilgili birimlerin ve kurumların etkinliği ve görev alanları aşağıdaki tabloda verilmiştir (bkz. Tablo 3.3.).

Tablo 3.3. Kamu Kurumlarının Görevleri (Kaynak: İlgili Kanunlar ve Kararnameler' den uyarlanmıştır)

TÜRKİYE' DE Kİ MEVCUT PLANLAMA SİSTEMİ				
	KURUM	KURULUŞ TARİHİ	KANUN	GÖREVLERİ
MERKEZİ YÖNETİM DÜZEYİ	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	2011	644 Sayılı, 3194 Sayılı, 6306 Sayılı Kanun	<ul style="list-style-type: none"> 1/25.000, 1/50.000 ve 1/100.000 ölçeklerde havza ve bölge bazındaki Çevre Düzeni Planlarının izinlerinin verilmesi, hazırlanması, onaylanması. Kıyı alanlarındaki arazi planlarının hazırlanması, izinlerinin verilmesi ve onaylanması. <u>Çevrenin korunması, iyileştirilmesi ile çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik politikalar geliştirilmesi ve eylem planları oluşturulması, uygulanması, izlenmesi.</u> <u>Her tür ve ölçekteki fiziki planlama ve bunların uygulanmasına yönelik temel ilke, strateji ve standartları belirlenmesi ve bunların uygulanmasının sağlanması</u> Mekansal strateji planlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle hazırlanması ve mahalli idarelerin plan kararlarının bu stratejilere uygunluğunun denetlenmesi Gecekondu, kıyı alanları, kentsel ve kırsal alan ve yerleşmelerde kentsel yenileme ve dönüşüm uygulamalarında idarece uygulanacak esasların ve alanların belirlenmesi, planların yapılması, yaptırılması ve onaylanması. Köylerde ve kırsal özellik gösteren yerleşmelerde etüd ve projelerin yapılması, bu yerleşmelere ilişkin enerji verimli, iklim duyarlı ve ekolojik özellikli planların yapılması, yaptırılması, onaylanması. <u>Kentlerin marka değerini arttırmaya yönelik özel proje alanlarına dair planların, projelerin yapılması, yaptırılması ve onaylanması.</u> Afetlere karşı dayanıksız yapıların bulunduğu alanların dönüşüm projelerinin yapılması, yaptırılması ve onaylanması. Küresel iklim değişikliği ve bununla ilgili gerekli tedbirlerin alınması için plan ve politikaların belirlenmesi. Rezerv Yapı Alanlarının Toki veya diğer idarelerin talebine bağlı olarak belirlenmesi. Risk yönetimi ve sakinim planlarının yapılması, yaptırılması ve onaylanması. <u>Her ölçekteki imar planı ve imar uygulamalarının, kentsel tasarım projelerinin yapılması, yaptırılması ve onaylanması.</u> Bütünleşik kıyı alanları yönetimi ve planlaması çalışmaları yapılması, yaptırılması, onaylanması. Ulusal ve bölgesel nitelikteki planların yapılması, yaptırılması, onaylanması. <u>Yöresel mimarinin ve yapılarda yerel malzemenin kullanımının teşvik edilmesi, binalarda enerji verimliliğinin sağlanması ve ileri yapım teknolojilerinin kullanılması ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirlerin alınması.</u> <u>Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiat koruma alanları, doğal sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzer koruma statüsünde bulunan diğer alanların kullanma ve yapılaşmaya yönelik ilke kararlarının belirlenmesi, her tür ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarının yapılması, yaptırılması, onaylanması.</u>
	Kültür ve Turizm Bakanlığı	2003	4848 Sayılı, 2863 Sayılı, 2634 Sayılı Kanunlar	<ul style="list-style-type: none"> Ülkedeki korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının arkeolojik araştırma ve kazılarla açığa çıkarılmasını, korunmasını, değerlendirilmesini ve tanıtılmasını sağlanması. <u>2863 sayılı kanun ile Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Kurullarına verilen görevlerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla araştırma, inceleme, tespit, değerlendirme ve planlamaya yönelik hizmetlerin yapılması ve yaptırılması.</u> 2634 sayılı kanun ile Turizm Bölge alanı ve merkezlerinin tespiti, ilanı ve bu yerlerin planlamasının yapılması, yaptırılması, onaylanması. <u>Tarihi, kültürel ve turistik potansiyellerin geliştirilerek Kültür ve Turizm koruma ve Gelişim bölgeleri oluşturmak, bu sınırlar dahilinde planlı gelişimi sağlamak için her ölçekte plan yapılması, yaptırılması ve bu gelişim bölgelerinde yatırımların yönlendirilmesi.</u> Toplumda kültür ve turizm bilincinin geliştirilmesi için gerekli çalışmaların yapılması, bu amaçla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği sağlanması. <u>Sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla "Yönetim Alanları"nın belirlenmesi.</u> <u>Yönetim alanlarının korunması, yaşatılması ve değerlendirilmesi amacıyla, koruma amaçlı imar planları da dikkate alınarak, yıllık ve beş yıllık uygulama etapları ile "Yönetim Planları"nın hazırlanması, yapılması, yaptırılması, onaylanması.</u> <u>Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlanması, gerekli tedbirlerin alınmasını sağlanması ve denetiminin yapılmasının kamu kurum kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırılması.</u> TBMM ve Milli Savunma Bakanlığı idare ve kontrolündeki kültür ve tabiat varlıklarının bu kurumlar tarafından korunması, gerektiğinde Kültür ve Turizm Bakanlığıyla işbirliği sağlanması. <u>Kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve geliştirilmesi ile ilgili konu ve planlarda, belediyeler belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde, valilikler ise bu sınırlar dışında yetkilidir.</u> Koruma Amaçlı İmar Planı yapılıncaya kadar, Koruma Bölge Kurulu tarafından üç ay içerisinde Geçiş Dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının belirlenmesi. Ören yerlerinde Çevre Düzenleme Projelerinin Koruma Bölge kurulunun uygun görüşleri doğrultusunda yapılması, yaptırılması ve onaylanması. <u>Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin hazırlanması, gösterimi, uygulanması, değişiklikleri, denetiminin yapılması ile görev yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi.</u> Kültür ve turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezleri içinde her ölçekteki planların yapılması, yaptırılması, onaylanması.
	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	2011	645 Sayılı Kanun	<ul style="list-style-type: none"> Toprağın korunması, tabii kaynakların geliştirilmesi amacıyla Havza Islahı planı yapılması, yaptırılması, onaylanması. Su havzalarının geliştirilmesine yönelik ulusal ve bölgesel düzeyde planlama yapılması, politika ve stratejilerin belirlenmesi. Orman ve orman rejimine tabi yerlerde tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiat koruma alanları ile sulak alanları ve benzeri koruma alanlarının tescilinin ve ilanının yapılması. Nehir Havza Yönetim planlarının hazırlanması, hazırlanması, onaylanması. Taşkınlarla ilgili strateji ve politikaların belirlenmesi, ilgili mevzuatın ve Taşkın Yönetim planlarının hazırlanması.
BÖLGE DÜZEYİ	Kalkınma Bakanlığı ve Kalkınma Ajansları	2011	641 Sayılı, 5449 Sayılı Kanun	<ul style="list-style-type: none"> Hükümetçe belirlenen amaçlar doğrultusunda makro ekonomik, sektörel ve bölgesel gelişme alanlarında, ulusal ve yerel düzeyde analiz ve çalışmalar yaparak Kalkınma Planı, orta vadeli ve yıllık programlar, stratejiler ve Eylem Planlarının hazırlanması. Bölge Planlarının yapılması, yaptırılması, onaylanması. Kalkınmada öncelikli yörelerin daha hızlı bir şekilde gelişmesini sağlamak için tedbirlerin tespit ve teklif edilmesi, uygulamaların izlenmesi ve kontrol edilmesi. Kalkınma Ajanslarının koordinasyonunun sağlanması. Bilgi Toplumuna ilişkin politika, hedef ve stratejilerin hazırlanması, bu alanda kamu kurum kuruluşları, sivil toplum örgütleri ile özel sektör arasındaki koordinasyonun sağlanması ve uygulamanın etkin bir biçimde yönlendirilmesi. Kalkınma Ajanslarının Görevleri; <ul style="list-style-type: none"> Yerel Yönetimlerin planlama çalışmalarına teknik destek sağlanması. Bölge Plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı desteklerde bulunulması, süreçlerin izlenmesi, değerlendirilmesi, onaylanması. Bölge plan ve programlarına uygun olarak kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitelerin geliştirilmesi, destek sağlanması. Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğinin geliştirilmesi. Bölgenin kaynak ve olanaklarının tespit edilmesi, ekonomik ve sosyal gelişmenin hızlandırılmasına ve rekabet gücünün artırılmasına yönelik araştırmalar yapılması, yaptırılması, bu konuda diğer kurumların desteklenmesi.
	TOKI	1984	2985 Sayılı Kanun	<ul style="list-style-type: none"> Gecekondu Bölgelerinin dönüşüm projelerinin geliştirilmesi. Doğal afetler ile ilgili dönüşüm projelerinin geliştirilmesi. Gecekondu dönüşüm Projesi uygulanacak alanlarda veya Valiliklerce toplu konut iskan sahası olarak belirlenen alanlarda çevre ve imar bütünlüğünü bozmayacak şekilde her tür ve ölçekteki planların yapılması, yaptırılması, onaylanması Konut sektörüyle ilgili şirketlerin kurulması veya kurulmuş şirketlerin iştirak edilmesi. Ferdi ve toplu konut kredisi verilmesi, köy mimarisinin geliştirilmesine, gecekondu alanlarının dönüşümüne, tarihi doku ve yöresel mimarinin korunup yenilenmesine yönelik projelerin kredilenmesi ve gerektiğinde tüm bu kredilerde faiz sübvansiyonu yapılması. Konut, altyapı ve sosyal donatı uygulamaları yapılması, yaptırılması.
YEREL ÖLÇEK DÜZEYİ	İl Özel İdareleri	-	5302 Sayılı Kanun	<ul style="list-style-type: none"> İl özel idaresinin görev alanı il sınırlarını kapsar. Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin Çevre Düzeni Planının yapılması, yaptırılması. İl sınırları; içinde bayındırlık ve iskan, toprağın korunması, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlara ilişkin hizmetlerin yapılması. İl sınırları dışında; imar, yol, su, katı atık çevre, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetlerin yapılması. Kanunlarla İl Özel İdarelerine verilmiş görev, proje, yapım, bakım, onarım ve planlama uygulamalarının yapılması
	Büyükşehir Belediyeleri	-	5216 Sayılı Kanun	<ul style="list-style-type: none"> 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planlarının hazırlanması <u>Çevre Düzeni Planına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki ölçekte Nazım İmar Planı yapılması, yaptırılması, onaylanması ve uygulanması.</u> Büyükşehir içindeki ilçe belediyelerinin Uygulama İmar Planlarının onaylanması ve uygulanmasının denetlenmesi. Kanunlarla Büyükşehir Belediyelerine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım, onarım, her ölçekteki imar planlarının, parselasyon planlarının ve imar uygulamalarının yapılması. Büyükşehir Ulaşım Ana Planının yapılması, yaptırılması, uygulanması. Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasının sağlanması, ağaçlandırma yapılması, büyükşehir Katı Atık Yönetimi Planının yapılması ve yaptırılması. <u>Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasının sağlanması, bu amaçla bakım ve onarımının yapılması, korunması mümkün olmayanların aslına uygun olarak yeniden inşa edilmesi.</u> İl düzeyinde yapılan planlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili planlamaları ve diğer hazırlıkların büyükşehir ölçeğinde yapılması. Büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim alanlarının belirlenmesi, ilan edilmesi.
	Belediyeler	-	5393 Sayılı, 5366 Sayılı Kanun	<ul style="list-style-type: none"> Kentsel altyapı, coğrafi ve kent sistemleri, çevre ve çevre sağlığı, kentsel hizmetler, konut, kültürel ve sosyal hizmetler, açık-yeşil alan, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesine yönelik hizmetlerin yapılması, yaptırılması. <u>Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasının sağlanması, bu amaçla bakım ve onarımının yapılması, korunması mümkün olmayanların aslına uygun olarak yeniden inşa edilmesi.</u> <u>Yenileme alanlarının belirlenmesi, plan ve projelerinin hazırlanması, hazırlanması, uygulanması.</u> <u>Büyükşehir belediye ve belediye meclisince uygun görülmesi halinde kendi sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine ilişkin her ölçekteki imar planı ve parselasyon planlarının uygulanması.</u> Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan "Kent Konseyi"nin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda desteklenmesi. Kent Konseyinde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilmesi.

Tablo 3.3. Kamu Kurumlarının Görevleri (Kaynak: İlgili Kanunlar ve Kararnameler' den uyarlanmıştır)

Yeni düzenlemelerle zaten çok sayıda merkezi kurum ve kuruluşa verilen planlama yetkilerine ek olarak yeni oluşturulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığının planlama yetkileri son derece artmıştır. Tüm üst ölçekli planlara ek olarak yerel düzeyde plan, parselasyon yapma, onaylama ve hatta ruhsat ve kullanma izni vermek gibi yetkilerle donatılmıştır. Karar mekanizması tek bir birimde toplanmaya başlamış, diğer birimler ise uygulayıcı ve denetleyici pozisyonlara gelmiştir. Yönetim giderek yerellikten uzaklaşarak, merkeziyetçi bir tutuma bürünmüştür.

Kültürel mirasın korunmasında, geliştirilmesinde ve halkın karar alma mekanizmalarına katılabilmesinde önemli bir yere sahip olan yerel idarelerin yetkileri sınırlandırılmıştır. Sistematikte kendinde yer bulamayan ‘Alan Yönetimi’ kavramı ise bu gelişmeler ile birlikte daha da karmaşık bir yapıda kendini göstermeye çalışmaktadır.

Sistemde göze çarpan en önemli konulardan biride denetim ve katılımcılık boyutunun yeterince ele alınmamış olmasıdır. Hazırlanan planların denetimini yapan bir kuruluş bulunmamaktadır. Yasal düzenlemeler ile birlikte merkezi yönetim düzeyi karar ve yetki mekanizması olarak diğer yönetim düzeylerinden baskın çıkmaktadır.

Demokrasinin gelişmiş olduğu ülkelerde, kent planlarının kendisinden çok, nasıl bir süreçle elde edildiği ve yerel halkın planlama sürecine hangi mekanizmalar ile katılımının sağlandığı daha önemlidir. Son yasal düzenlemeler ile halkın yönetim ve politika alanlarına yabancılaşmasını daha da artmakta ve planlama alanında zaten son derece yetersiz olan demokratikleşme eğilimi tersine döndürülmüş olacaktır (Ersoy,2011).

Kültürel mirasın korunması ve yönetilmesi konusu kapsamında sistemi değerlendirecek olursak, altı çizili maddeler konuyu kapsayan ilgili maddeleri göstermektedir. Genel anlamda kültürel mirasın korunması, geliştirilmesi ve yönetilmesi konularında Kültür ve Turizm Bakanlığının etkin olduğu görülse de diğer yönetim birimlerinin de görevleri arasında ilgili maddeleri görebilmekteyiz. Özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığının her tür planlama alanında baskın karakter olarak gösterilmesi, diğer karar mekanizmaları ile arasında yetki karmaşalarına neden olmaktadır.

3.2. Kentsel Koruma Süreci ve Kentsel Koruma Sistemi

Bu bölümde Türkiye’ de ki kentsel koruma süreci, kentsel koruma sistematığı ve ilgili kurumların görev ve yetkilerinden bahsedilmiştir.

3.2.1. Kentsel Koruma Süreci

Koruma kavramının dünyada önem kazanması 19. yüzyıldan sonra gerçekleşmiştir. Avrupa’da 19. yüzyıla gelene kadar örgütlü bir koruma gerçekleştirilmemişken; Fransız İhtilalinin kentlerde yarattığı yıkımlar kentlerin korunması düşüncesinin gelişerek yayılmasına neden olmuştur. Bu konuda ilk ciddi yaklaşım, Fransa’ da yayınlanan tarihi yapıların korunması gerekliliğini belirtmesi açısından Avrupa’ nın en eski koruma yasası sayılabilecek 1818 tarihli kararnamedir.

Avrupa’da doğan ve gelişen modernite projesi, sanayi devrimini takiben 1840’lı yıllardan itibaren Osmanlıları da etkilemiştir. Devlet işlerini yönlendirecek batılılaşma ürünü kamu binalarının yapımının ön plana çıkmasıyla sadece taşınır kültür varlığının korunması için çıkarılan 13 Şubat 1869 tarihli Asar-ı Atika Encümeni Nizamnameleri ile koruma yasası yasal tabana oluşturulmuştur. Tanzimat ile birlikte başlayan koruma düşüncesi ilk başlarda salt “taşınır eser” i kapsamış, bunu daha sonraları anıtsal yapı koruması izlemiştir. Avrupa’ da yaşanan kapitalist gelişme sonucu doğan modern kent planlama çalışmaları, Osmanlı kentlerinde yangınların önlenmesi, yolların genişletilmesi ve kent çevresinde yeni mahalleler kurulması şeklinde yansımaları bulmuştur.

1931 yılında Atina’da yapılan Uluslararası Konferans da, temel restorasyon ilkeleri Atina Kartası adı altında belirlenmiştir. Bu konferansta ilk defa; korumanın tek yapı ölçeğinden çok, kent ölçeğinde öneri ve çözüm getirmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Ankara’nın başkent olmasıyla oluşan modernleşme hareketi ile 1923-1933 yılları arasındaki on yıl içinde başkentini mekanını planlı olarak yeniden yaratmak için günümüzde de önemini koruyan çok değerli ve özgün yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu dönem “güzel kent” anlayışının Türkiye’ de yayılmaya başlamasının sonucunda kentin tümü planlanmış ve genellikle var olan kent dokularına saygılı olmayan modernist bir yaklaşım öngörülmüştür.

1933 yılında kabul edilen ve yayınlanan 2290 sayılı “Belediye Yapı ve Yollar Kanunu” ile, yapıların çevreleri ile birlikte bir bütün olarak korunması gerektiğine değinilmiş, eski eserlerin yoğun olduğu alanlarda özel bir planlama metodu olması gerektiği vurgulanmıştır. Mimari eserlerin imar planları yoluyla korunması bilincinin yaygınlaşmasından sonra kent planlama ilkeleri içinde tarihsel ve doğal değerlere saygılı olmak düşüncesi de önem kazanmıştır.

Kentsel korumaya karşı ilk gerçek yaklaşım 1932’de onaylanan H. Jansen’in hazırladığı Ankara İmar Planında görülmüş ve 1937 yılında kale ve çevresi ilk kez protokol alanı olarak koruma kapsamına alınmıştır.

1950’li ve 1960’lı yıllara damgasını vuran liberalleşmenin “geniş kapsamlı planlama” anlayışını doğurması ve Türkiye’de akademik çevrelerde tartışılmaya başlanması nedeniyle korumada yeni bir dönem başlamıştır. 1951 yılında anıtların ve taşınmaz eski eserlerin korunma, bakım ve restorasyon işlerinde uyulacak ilkeleri ve programları saptamak ve bilimsel görüş bildirmek ile yükümlü Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kurulmuştur.

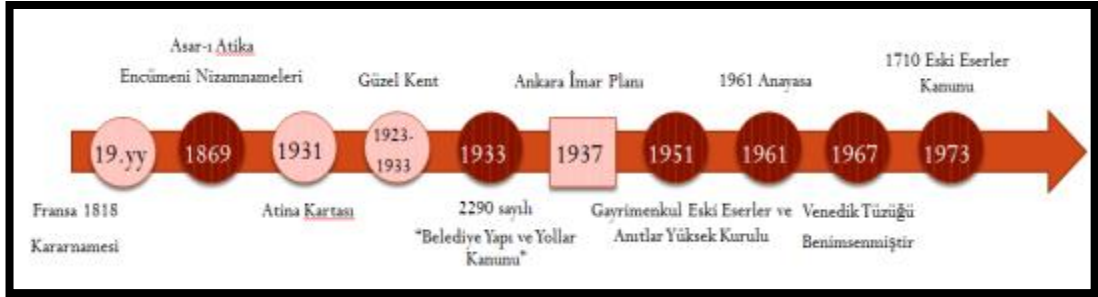
1960’lı yıllar dünyada koruma anlayışının önemli değişimlere uğradığı yıllardır. Türkiye’de ise ülke yönetiminde de yeni bir dönemin başladığı yıllardır ve bu dönemin koruma konusunda en önemli olayı 1961 Anayasa’dır. Anayasanın 50. maddesine göre devlet, tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtları korumakla yükümlüdür. 1960’lı yılların sonundan itibaren kentsel ölçekte koruma sorunu, ilgili yasalarda yer almaya başlamış ve bu yasalarda 1964 yılında yayınlanan Venedik Tüzüğü’nün Türkiye’deki ilk etkilerine de rastlanılmış bulunmaktadır.

1964 yılında Venedik’te yapılan Tarihi Anıtların ve Yerleşimlerin Korunması Toplantısında; korumanın bir örgüt ve dayanışma işi olduğu, amacın anıt ve çevresinin sağlıklı korunması, bakımının sağlanması, kullanılması ve halkla bütünleştirilmesi olduğu üzerinde durulmuştur.

Türkiye’de 1967 yılında GEEAYK tarafından Venedik Tüzüğü benimsenmiş olmasına rağmen, ilkelerini hemen ve tam olarak uygulamaya koymak mümkün olamamıştır. Tarihi Kentlerdeki kültür varlıkları tek tek tescil edilerek koruma altına alınırken, mevcut yasayla tarihi bir mahalleyi ya da sokağı korumak mümkün olamıyordu.

Avrupa’da ki gelişmelerin Türk kamuoyuna aktarılması ve tarihi çevre koruma konusunda bilinçlenmenin artmasında üniversite öğretim üyelerinin yayınları, GEEAYK’ nın kararları, UNESCO, ICOMOS, Avrupa Konseyi gibi kuruluşların kampanyaları etkili olmuştur.

1973 tarihli Eski Eserler Kanunu ile birlikte taşınır ve taşınmaz eski eserlerin ayrıca anıt, külliye, tarihi sit, arkeolojik sit, tabii sit kavramlarının ilk defa ayrıntılı tanımları ve kapsamaları belirtilmiştir.

Şekil 3.4. Türkiye’de Koruma Süreci (19.yy- 1973)

1973 yılında uluslararası çalışmalara katılan “Avrupa Konseyi Milli Komitesi” kurulmuştur. Komite; ülkenin ortak mimari miraslarına ilgi çekmek; tarihi ve estetik değer taşıyan mimari ve tarihi anıtları saptamak ve bunları korumak için gerekli önlemleri almak; korunan eserlere uygun işlevler sağlamak ve bu çalışmalar için bütçeye gerekli ödenekleri koydurmakla görevlendirilmiştir.1974 yılında Türkiye ICOMOS’ a katılmış ve ICOMOS Türkiye Ulusal komitesi kurulmuştur. Bunun yanı sıra Atina, Venedik, Amsterdam Sözleşmeleri TBMM kararları ile yasallaşmıştır.

1975 yılı Avrupa Mimari Mirası Yılı etkinlikleri ile tarihi yapıların çevreleri ile bir bütün olarak korunması konusu geniş bir çerçevede ele alınmış ve koruma ile ilgili yöntemle belirlenmiştir. Bu etkinliğin yansımaları Türkiye’de 1983 yılında yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile yasal boyuta taşınmıştır. Bir başka deyişle, yasa ile kentsel sit olarak belirli alanlarda “Koruma Amaçlı İmar Planı” yapılması zorunlu tutulmuştur.

1975 yılında koruma ve canlandırma konusunda bir milad olarak kabul edilebilecek Amsterdam Deklarasyonu’nun temelini oluşturan ‘Bütünleşik Koruma’ kavramı çerçevesinde mimari ve kültürel mirasın korunması, yetkili ve uzman kişilerin sorunu ve yükümlülüğünden toplumun gündemine taşınmıştır. ‘Bütünleşik Koruma’ kavramı ile mimari ve kültürel mirasın salt fiziki anlamda korunması yerine, aynı

zamanda ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşılmamasının da sağlanması gerekliliğinin altı çizilmektedir. Gelinen nokta pek çok yeni açılıma işaret etmektedir. Bu ara kesitteki yeni açılımlar:

- Koruma ve canlandırma süreçlerine kent halkının katılımı
- Yönetişim (1996 yılı HABITAT II)
- Sürdürülebilirlik (1992 Rio Konferansı)

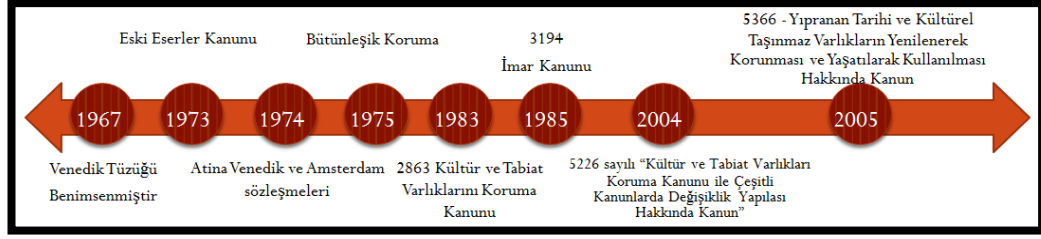
1978’li yılların sonlarına doğru GEEAYK yaklaşık 30 kadar kentte sit koruma kararları almış ve imar planı uygulamasını durdurmuştur. Plan uygulaması durdurulan yerlerde “Sit Koruma-Geliştirme Planları” yapıncaya kadar tek tipte “Geçiş Dönemi Yapılanma Koşulları” hazırlanmaya başlamıştır.

1982 Anayasasında bir önceki Anayasa’ da olduğu gibi, koruma konusunda hükümler yer almış, koruma yasal yaptırımlarla, kamu yararı adına gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. 1983 yılında yeterli olmadığı düşünülen “Eski Eserler” kanunu yürürlükten kaldırılmış yerine 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” yürürlüğe girmiştir. 2863 sayılı yasanın en önemli özelliği kentsel sit alanlarında planlı koruma kavramını getirmesidir. “Koruma Amaçlı İmar Planı” tanımı da bu yasa ile güncellik kazanmış ve bu planların belediyeler tarafından yapılması öngörülmüştür.

1983 yılında Türkiye, UNESCO Dünya Miras Listesi ile ilgili sözleşmeye 1983 yılından itibaren taraf olmuş ve kültürel ve doğal açılarından uluslararası önemli kabul edilen tek yapı ve yerleşmeleriyle de 1985 yılından başlayarak, Dünya Miras Listesi’ndeki yerini almıştır.

1992 de Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio, 1992) sonucunda kabul edilen ve ‘sürdürülebilir gelişme’ kavramının yaşama geçirilmesine yönelik bir eylem planı niteliğindeki uluslararası belgenin (Gündem 21), yerel düzeyde öncelik öncelik taşıyan sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun vadeli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel hedeflere ulaşılmasını amaçlayan katılımcı, çok sektörlü bir süreç boyunca atılması gereken adımların listesidir (Keleş, 1999, syf: 157).

Şekil 3.5. Türkiye’de Koruma Süreci (1973- 2005)

2004 yılında çıkarılan 5226 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile uluslararası koruma modellerine uygun bir norma ulaşması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu yasa ile; bugüne kadar sözü edilmemiş yönetim alanı, yönetim planı, bağlantı noktası gibi yeni tanımlamalar oluşturulmuş, koruma planlaması içinde için de eylem alanlarının ve önceliklerinin belirlenmesi olanaklı hale getirilmeye çalışılmıştır.

2005 yılında onaylanan, 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun’la birlikte, kentsel sit alanlarıyla ilgili yenileme kavramı yasalara girmiştir. Bu yasanın amacı, “ sit alanları olarak tescil edilen ve ilan edilen bölgeler ve bu bölgelere ait koruma alanlarında, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması” dır.

1970’li yıllarda koruma kavramı, sit alanı kavramalarını doğurmuş ve “Eski Eserler Yasası” çıkarılmıştır. Türkiye’deki eserler bu kapsamda belgelenmeye başlanmıştır. 1980’li yıllara gelindiğinde koruma ve planlamada rol üstlenecek kurumsallaşmalar gelişmiş, akademik çevrede yapılan tartışmalar boyutu uluslararası çalışmalara paralel doğrultuda gelişmeye neden olmuştur. “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” çıkarılmış ve “Koruma Amaçlı İmar Planı” kavramı ön plana çıkmış ve sit alanları planlı bir korumaya kavuşmuştur. 2000’li yıllarda kurumsallaşma tamamlanmış, 2004 yılında 5226 sayılı yasa ile korum sağlam temellere oturtulmuştur.

Türkiye’ de, Osmanlı Döneminde tek yapı ölçeğinden başlayan koruma anlayışı Avrupa’da yaşanan gelişmelerin etkisiyle birlikte yerini alansal korumaya bırakmıştır. Genel anlamda gelişmelere ve etkilerine baktığımızda ülkemizin ve

yönetim sürecinin kentsel korumaya karşı iyimser tavrı göze çarpmaktadır. Avrupa’ da ki gelişmeler takip edilmeye ve bir şekilde yasalar ile uyumlaştırılmaya çalışılmıştır. Fakat sürece bakılacak olursa gelişmeler çok geriden takip edilmiş ve yeterli seviyede amaca ulaşılmamıştır. Avrupa’ da 1975 yılında Amsterdam Deklarasyonun temelini oluşturan “Bütünleşik Koruma” kavramı ile birlikte kültürel miras alanlarının sadece koruma anlayışı ile değil sosyal ve ekonomik açıdan da bir bütün halinde ele alınması vurgulanmıştır. Bu kavram ile birlikte de yeni açılımlar oluşmaya başlamıştır. Bunlar; ‘koruma ve canlandırma süreçlerine halkın katılımı’, 1992 Rio konferansı ile birlikte gelişen ‘sürdürülebilirlik’ kavramı ve 1996 Habitat II ile de gelişen ‘yönetişim’ kavramıdır. Bütün bu açılımlar ve kavramlar ile birlikte Avrupa kentlerinde koruma anlayışı daha kapsamlı bir hale gelmeye başlamıştır.

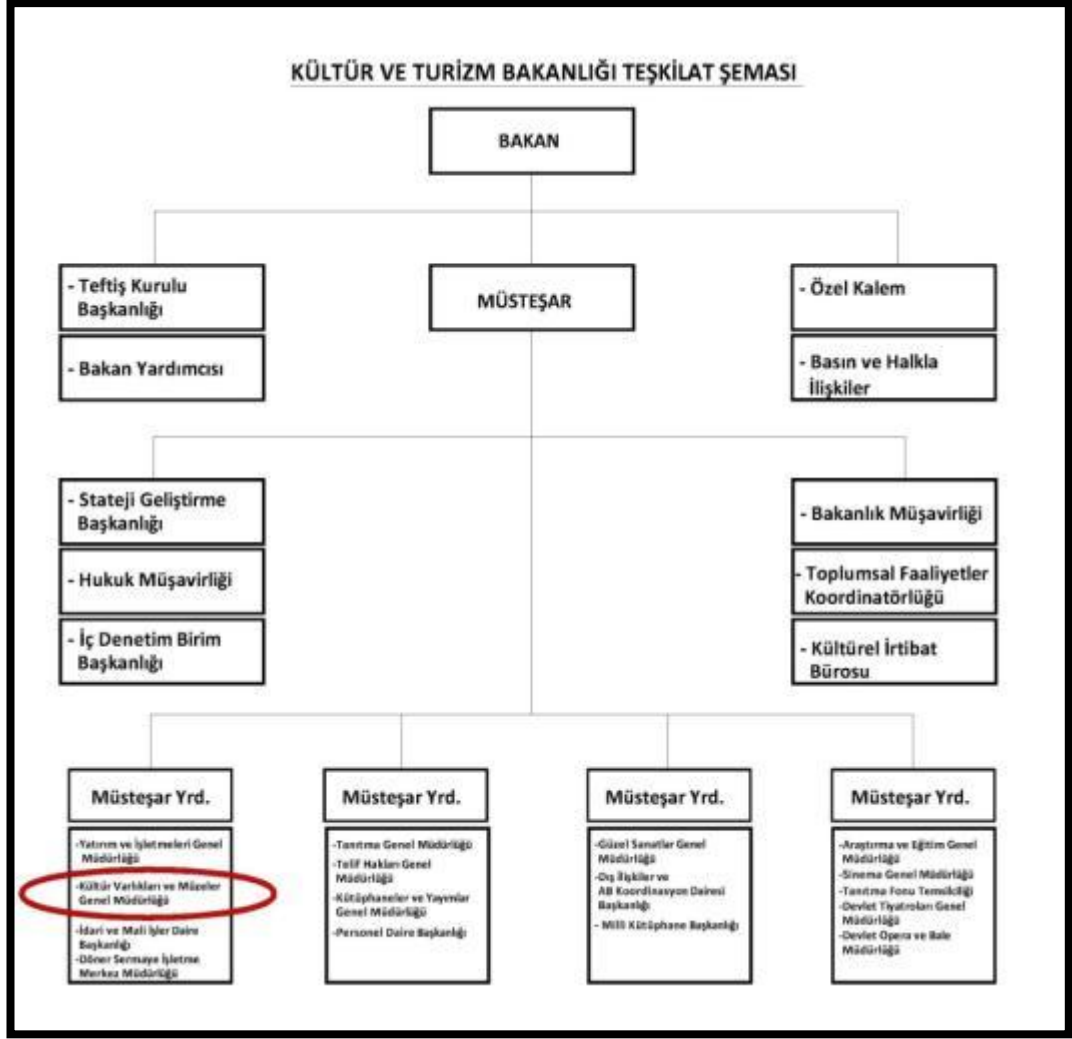
Ülkemizde ise bütün bu gelişmelerin etkisi yıllar sonra 2004 yılında kendini göstermeye başlamıştır. 5226 sayılı yasa ile koruma literatürüne ‘Yönetim Alanı’ ve ‘Yönetim Planı’ tanımları katılmıştır. Geç gelen bu tanımlar kanunlarda ve yasalarda kendine yer bulmuş olsa da, planlama sistematığı içinde hak ettiği yeri bulamamıştır.

3.2.2. Kentsel Koruma Sistemi

Günümüzde, tarihi anıt ve çevrelerin yaşaması rastlantılara bırakılmamakta, ulusal ve evrensel kültürün bir bileşeni, uygarlık belgesi olarak korunmaları amaçlanmaktadır. Geçmişte onarımın amacı yapıyı ayakta tutmak, yıkılan kısımları yeniden yaparak biçimsel bütünlüğünü korumak, değişen isteklere göre yeni eklerle işlerliğini sağlamak iken, bugün tarihi çevre, belirli bir dönemin kültürel-kentsel-mimari-sosyal yaşamını açıklayan bir belge olarak değerlendirilmekte ve bu nedenlerle korunması amaçlanmaktadır (Ekinci, 2010).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 10.maddesine göre; “... Her kimin mülkiyetinde veya idaresinde olursa olsun, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldırarak ve bunların her türlü denetimini yapmak veya kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırmak, Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir”. Kültür Bakanlığının teşkilat şeması aşağıdaki şekilde verilmiştir (bkz. Şekil 3.6.).

Kültürel varlıkların korunması ve denetimi ağırlıklı olarak Bakanlığın Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü birimi tarafından idare edilmektedir.

Şekil 3.6. Kültür Bakanlığı Teşkilat Şeması (Kaynak: <http://www.kultur.gov.tr/> 'den uyarlanmıştır)

Koruma Amaçlı İmar planlarının yapımı ve denetimi ile ilgili 2863 sayılı yasanın (Değişik dokuzuncu paragraf: 8/8/2011-KHK-648/42 md.) maddesine göre “... *Koruma amaçlı imar planları ve çevre düzenleme projelerinin hazırlanması, gösterimi, uygulanması, denetimi, koruma amaçlı imar planı değişiklikleri, plan müellifleri ile planlama ekibinin niteliği ve yeterliliği ile görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikle belirlenir.*” ifadesi bulunmaktadır.

Kültür Bakanlığı'nın kültürel miras alanları ve bu alanların planlanması ve geliştirilmesine yönelik ilgili birimlerce görevleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (bkz. Tablo 3.4.).

Tablo 3.4. Kültür Bakanlığı İlgili Birimlerin Görevleri (Kaynak: İlgili Kanunlar’ dan uyarlanmıştır)

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI İLGİLİ BİRİMLERİ	
BİRİMLER	GÖREVLER
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> * Korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının arkeolojik araştırma ve kazılarla açığa A8 korunmasını, değerlendirilmesini ve tanıtılmasını sağlamak, tahribini ve kaçırılmasını önleyici tedbirler almak. * Gerekli görülen yerlerde müzeler, rölöve ve anıtlar müdürlükleri, restorasyon ve konservasyon laboratuvarlarının kurulmasını teklif etmek, bunların idare ve ihtisas işlerini düzenlemek ve yürütmek. 2863 sayılı Kanun ile Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Kurullarına verilen görevlerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla araştırma, inceleme, tespit, değerlendirme ve planlamaya yönelik hizmetleri yapmak veya yaptırmak. * Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Kurulları kararlarının alınmasına ve uygulanmasına dair işlemlerin yürütülmesini ve koordinasyonunu sağlamak. * Koruma kültürünün geliştirilmesini sağlamak, kültür yatırımları ve girişimlerinin belgelendirme işlemlerini ve ilgili birimlerin koordinasyonunu yürütmek, bunların faaliyetlerini denetlemek, kültür varlıklarının tahsis, restorasyon, restitüsyonlarıyla ilgili ihale ve kontrollük işlerini yapmak veya yaptırmak.
Yatırım ve İşletmeleri Genel Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> * Ülkenin turizme tahsis edilebilecek kaynaklarını araştırmak, önceliklerini belirlemek, turizm sektöründe kullanılabilen doğal kaynakların korunması ve değerlendirilmesiyle ilgili çalışmalarını yürütmek. * Turizm talep ve türlerinde meydana gelen değişme ve gelişmelerle uyumlu turizm politikalarının oluşturulmasına ve yatırımların yönlendirilmesine elverişli, her türlü aşamaları yapmak veya yaptırmak, istatistik verilerini toplamak, değerlendirmek ve sektörün yararına sunmak. * 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu ile turizm bölge, alan ve merkezlerin tespiti, ilanı ve bu yerlerin planları konusunda Bakanlığa verilen görev ve yetkileri yürütmek. * Tarihi, kültürel ve turistik potansiyellerin geliştirilerek sektörel kalkınma içinde kullanılması amacıyla, sınırlar Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmek üzere, kültür ve turizm koruma ve geliştirme bölgeleri oluşturmak, bu sınırlar dahilinde planlı gelişimi sağlamak için her ölçekte plan yapmak, yaptırmak, kültür ve turizm gelişim bölgelerine yatırımları yönlendirmek ve yatırım yapmak.
Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> * Türkiye’ de ve Türkiye dışında yaşayan Türklerin kültür varlıklarını, kültür anlaşmaları ve kültürel mübadele programları çerçevesinde araştırmak, incelemek, derlemek ve diğer bilimsel çalışmalar yapmak veya yaptırmak. * Toplumda kültür ve turizm bilincinin geliştirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak, bu amaçla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği sağlamak.
Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı	<ul style="list-style-type: none"> * Ülkemizin dış politikası doğrultusunda, çeşitli ülkeler ve milletlerarası kuruluşlarla kültür ve turizm ilişkilerini düzenleme ve geliştirmek. * Kültür ve turizm alanında çeşitli ülkelerin hükümetleriyle akledilecek işbirliği anlaşmaları ile mübadele programlarının hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin işlemleri yürütmek. * Milletlerarası kültür ve turizm kuruluşları ile ilişkileri düzenlemek ve bunların yürütülmesinde gerekli koordinasyonu sağlamak. * Bakanlığın görev ve faaliyetleri alanına giren konularda, Avrupa Birliği ile ilgili hususlarda koordinasyonu sağlamak, bu alanda hükümetin genel politikasını uygulamaya yönelik tedbirleri almak, uyum ve uygulama çalışmaları ile ilgili işleri yürütmek. * Avrupa Birliğinin kültür ve turizm konularında mevzuat ve politikalarını takip etmek ve bunlarla ilişkin işlemleri yapmak.
Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu	<ul style="list-style-type: none"> * Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek. * Koruma bölge kurulları arasında gerekli koordinasyonu sağlamak. * Uygulamada doğan genel sorunları değerlendirerek görüş vermek suretiyle Bakanlığa yardımcı olmak. * Bakanlıkça Koruma Yüksek Kurulunda görüşülmesi talebiyle gönderilen ve gündeme alınan konularda karar vermek.
Koruma Bölge Kurulları	<ul style="list-style-type: none"> * Bakanlıkça tespit edilen veya ettirilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının tescilini yapmak. * Korunması gerekli kültür varlıklarının gruplandırılmasını yapmak. * Sit alanlarının tescilinden itibaren üç ay içerisinde Geçiş Dönemi Yapılaşma Şartlarını belirlemek. * Koruma Amaçlı İmar Planları ile bunların her türlü değişikliklerini inceleyip karar almak. * Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanlarının tespitini yapmak. * Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarından özelliklerini kaybetmiş olanların tescil kaydını kaldırmak. * Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile sit alanlarına ilişkin uygulamaya yönelik kararlar almak. * Kamu kurum ve kuruluşları ve belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Bölge Kurullarının kararlarına uymak zorundadır.

2863 sayılı Kanun ile kültürel değerlerin korunmasında yetki ve görev karmaşasını ortadan kaldıran 10. madde ile yetkili ve görevli olduğu belirlenen Kültür Bakanlığı, 379 sayı ve 13.9.1989 tarihli Kanun Hükmünde Kararname gereğince Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü ve Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile kültürel değerlerin korunması görevini yerine getirir.

Bakanlığın görev tablosunda da görüldüğü üzere kültürel mirasın korunması konusunda en önemli idari birimi olan ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün teşkilat şeması aşağıdaki şekilde verilmiştir (bkz. Şekil 3.7.).

Şekil 3.7. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması (Kaynak: <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/>’ dan uyarlanmıştır)

Koruma Amaçlı İmar Planı ve kültürel miras alanlarının planlanması ve geliştirilmesine yönelik kararlar ve yönetmelikler Kültür Bakanlığının ilgili birimlerince belirlenmektedir. Plan yapımı ve uygulamaların denetlenmesi ile ilgili görevler ise yetki alanına göre belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve valilikler tarafından yapılmaktadır.

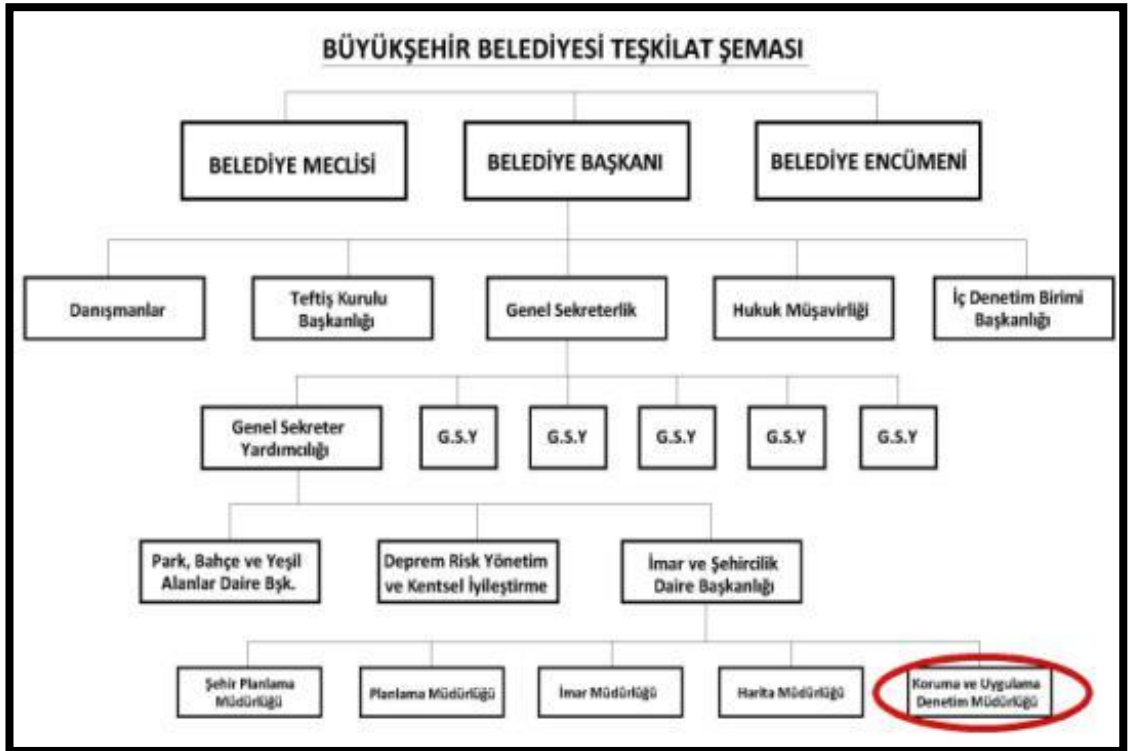
2863 sayılı kanunun (Ek fıkra:14/7/2004–5226/4 md.) maddesine göre; “... Belediyeler belediye sınırları ve mücavir alanları içerisinde, valilikler ise bu sınırlar dışında yetkilidir.”, ve yine aynı yasanın (Ek fıkra:14/7/2004–5226/4 md.) maddesinde “...Büyükşehir belediyeleri, valilikler, Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde kültür varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere sanat tarihi, mimarlık, şehir plânlama, mühendislik, arkeoloji gibi meslek alanlarından uzmanların görev alacağı koruma, uygulama ve denetim büroları kurulur. Ayrıca, il özel idareleri bünyesinde, kültür varlıklarının korunmasına yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon projelerini hazırlayacak ve uygulayacak proje büroları ve sertifikalı yapı ustalarını yetiştirecek eğitim birimleri kurulur.” ifadeleri bulunmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olan kurullar; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları’dır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirler, uygulamada doğan genel sorunları değerlendirerek, Bakanlığa görüş verir, koruma bölge kurulları arasında koordinasyonu sağlar.

Tek yapı ölçeğinde rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri ve uygulamaları, korunması gerekli sokak sağlıklılaştırma projeleri ve uygulamaları, çevre düzenleme projeleri ve uygulamaları ile Koruma Amaçlı İmar Plânları, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü bünyesindeki Koruma Planlaması Dairesi Başkanlığı'na bağlı Planlama ve Yatırımlar Şube Müdürlüğü tarafından yapılır.

Kültürel Mirasın yönetimi konusunda en önemli görevlerden biri de belediyelere düşmektedir. Günümüzde yönetim anlayışı giderek merkezileşse de belediyelerin rolü ve faaliyetleri 'Alan Yönetimi' konusunda önemli yer tutmaktadır. Belediyelerin kültürel miras konusundaki ilgili birimine teşkilat şeması aşağıdaki şekilde verilmiştir (bkz. Şekil 3.8.).

Şekil 3.8. Belediye Teşkilat Şeması (Kaynak: <http://www.ibb.gov.tr/> , <http://www.ankara.bel.tr/>)

Belediyenin kültürel varlıkların korunması ile ilgili birim KUDEP' lerin görevleri ise;

- Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında yapılacak olan tadilat ve tamirat uygulamaları öncesinde yapıyı incelemek ve yapılacak onarıma ilişkin koşulların belirtildiği onarım ön izin belgesini düzenlemek.
- Tarihi eser olarak tescillenmiş yapılar ile komşuluklarında yer alan tescilsiz yapıların bakım ve onarımlarına izin vermek.
- Bakanlıkça yapılacak mali yardımlarla ilgili düzenlemeleri gerçekleştirmek. Koruma Bölge Kurullarınca onaylı projelerin uygulamasını denetlemek ve tamamlananlar hakkında görüş belirtmek. Koruma Yüksek Kurulu veya Bölge Kurulu kararlarına, sit ve imar şartlarına aykırı uygulamalarda; imar, koruma ve ceza kanunu gereklerini uygulamak.
- Koruma amaçlı imar planlarının uygulanmasını denetlemek.
- Tarihi mekanların korunması için proje ve programlar yürütmek.
(<http://www.ibb.gov.tr/>)

Bütün şemalara ve ilgili birimlerin görevlerine baktığımızda; kültürel mirasın korunması, planlanması ve yetkilere dair birçok bilgi görmekteyiz. Fakat sürdürülebilir korunmanın sağlanabileceği 'Alan Yönetimi' konusunda genel bir ifadeden başka bir ayrıntı görülmemektedir.

Bunların yanı sıra görevlere ve yetkilere bakıldığında tarihi mirasın korunması konusunda ilgili idarelerin hemen hemen bütün kararlarının birbirine benzer olduğu ve yetki kargaşasının yaşanmasına elverişli bir yasal sistemin olduğunu görmekteyiz. (Tablo.6, Tablo.9) Son olarak 2011 yılında çıkarılan 648-644 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname (Ek: 8/8/2011-KHK-648/51 md.) (1) maddesi "... *Taşınır tabiat varlıkları hariç tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları ile ilgili olarak bu Kanunda öngörülen iş, işlem ve kararlar bakımından görevli ve yetkili bakanlık, Çevre ve Şehircilik Bakanlığıdır.*" ile birlikte koruma konusuna Çevre ve Şehircilik Bakanlığı' da yetkili idare olarak eklenmiştir. Bunun sonucunda koruma alanları ve kültürel miras üzerinde birçok karar verici, birçok idareci bulunmakta ve yetki kargaşası nedeniyle de sürdürülebilir koruma konusunda istenilen sonuçlar ortaya çıkamamaktadır.

3.3. Bölüm Sonucu

Bu bölüm kapsamında Türkiye’de ki planlama sistemi ve geçirdiği süreç, buna paralel olarak da kentsel koruma sistemi ve tarihsel gelişimi ele alınmıştır.

Osmanlı döneminde tek yapı ölçeğinde başlayan koruma anlayışı, daha sonraki yıllarda yerini yapının yakın çevresiyle birlikte ele alınıp korunması düşüncesine bırakmıştır. Bu dönemlerde yerel altı/mevzi düzeyindeki planlama anlayışı “Belediye Yapı ve Yollar” kanunu ile birlikte yerel düzeyde planlama anlayışına geçmiştir. Modernizmin başlayan etkileri planlama alanında da kendini göstermiş ve kültürel miras alanlarını göz ardı eden, tarihi yapıların tahribine neden olan planlama yaklaşımları ortaya çıkmıştır.

Modernizmin yaşanan etkilerine rağmen Avrupa’da ki kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmalar yakından takip edilmiştir. Fakat elde edilen veriler, benimsenmeye çalışılan kararlar yasalara yeterince yansımamıştır. Yasal taban oluşturulmasında ve uygulamalarda sorunlar yaşanmaya başlanmıştır. Bütün bunlara rağmen 1933 yılı itibari ile Ankara Jansenn Planı ile kültürel miras alanları planlama kapsamına girmiştir.

Sanayileşme ile birlikte kentler büyümeye başlamış ve kontrolün sağlanabilmesi için plan ölçekleri gelişmiştir. Kapsamlı planlama yaklaşımının benimsenmesi ile planlama kapsamı da genişleyerek bölge ve ulusal düzeye çıkmıştır. Kent merkezleri ve bu merkezlerde bulunan tarihi dokular ticari aktivitelerin yoğunlaştığı alanlar haline almıştır. Bu yoğunluk ile birlikte tarihi dokular ve alanlar kullanma baskısı altında kalmıştır.

Türkiye’de bu sorunlar yaşanırken, Avrupa’da kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konuları üzerine sürekli çalışmalar yapıp yeni açılımlar geliştirilmiştir. O dönemde kültürel miras alanları yeni yeni planlama kapsamına girerken, Avrupa’da sürdürülebilirlik, yönetim ve halkın katılımı konuları gelişmeye başlamıştır. Özellikle ‘Alan Yönetimi’ kavramı önem kazanmıştır. Fakat gelişmeler geriden takip edildiği için, 1992-1996 yıllarında önem kazanmaya başlayan bu kavram Türkiye’de 2004 yılında 5226 sayılı kanun ile kendini göstermiştir.

Türkiye’ de ki koruma süreci aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (bkz. Tablo 3.5.).

Tablo 3.5. Türkiye’de Koruma Süreci (Kaynak: Tez kapsamında üretilmiştir)

TÜRKİYE' DE KENTSEL KORUMA SÜRECİ		
DÖNEM	KANUNLAR, YASALAR VE DİĞER ETKENLER	GELİŞMELER
1869	Asar-ı Atika Encümeni Nizamnameleri	* Taşınır kültür varlıklarının korunması * Koruma yasasının yasal tabana oturtulması
Tanzimat Dönemi	-	* Anıtsal yapıların korunması
1931	Atina Kartası	* Korumanın tek yapı ölçeğinden kent ölçeğine geçmesi
1923-1933	Güzel Kent Yaklaşımı	* Kent dokularına saygılı olmayan modernist yaklaşımın gelişmesi
1933	2290 sayılı "Belediye Yapı ve Yollar Kanunu"	* Yapıların çevresiyle birlikte korunması
1937	Ankara İmar Planı 'H.Jansenn'	* Kentsel korumaya karşı ilk gerçek yaklaşım * Kale ve çevresinin ilk kez protokol alanı olarak koruma kapsamına alınması
1950	Liberalleşme	* 'Geniş Kapsamlı Planlama' anlayışının ortaya çıkmasıyla korumada yeni bir dönem başlaması
1951	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun kurulması	* Anıtların ve taşınmaz eserlerin korunması ve restorasyonu ile ilgili ilkelerin belirlenmesi
1961	1961 Anayasası	* 50.maddesine göre devletin; tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtları korumakla yükümlü olması
1964	Venedik Tüzüğü	* Kentsel ölçekte korumanın benimsenmesi * Tüzüğün Türkiye'deki ilk etkilerinin görülmesi
1967	GEEAYK'ın Venedik Tüzüğünü benimsemesi	* İlkelerin tam olarak uygulanmaya konmaması * Kültür varlıklarının tek tek tescil edilerek korunması * Mevcut yasa ile tarihi bir mahallenin veya sokağın korunmasının mümkün olmaması
1972	1610 sayılı "Emlak Vergisi Yasası"	* 30.maddesi ile ilk kez mülk sahibine korumanın finansman boyutunda destek sağlanması
1973	Eski Eserler Kanunu	* Taşınır ve taşınmaz eski eserlerin, anıtların, sit alanlarının ayrıntılı tanımı ve kapsamlarının belirtilmesi
1974	Türkiye'nin ICOMOS' a katılımı	* ICOMOS Türkiye Ulusal Komitesinin kurulması * Atina, Venedik, Amsterdam sözleşmelerinin TBMM kararı ile yasallaştırılması
1978	-	* GEEAYK' ın 30 kentte sit koruma kararları alması ve plan uygulamalarını durdurması * 'Sit Koruma ve Geliştirme Planları' yapılıncaya kadar tek tipte 'Geçiş Dönemi Yapılaşma Koşulları' nın hazırlanmaya başlaması
1982	1982 Anayasası	* Korumanın yasal yaptırımlarla, kamu yararı adına gerçekleştirilmesi
1983	2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu"	* Kentsel sit alanlarında planlı koruma kavramının oluşması * 'Koruma Amaçlı İmar Planı' tanımının güncellik kazanması ve bu planların belediyeler tarafından yapılması
1985	UNESCO Dünya Miras Listesinde Türkiye'nin yerini alması	-
1985	3194 İmar Kanunu	* Korumanın bir planlama konusu olarak ele alınmaması
2004	5226 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"	* <u>Yönetim Alanı, Yönetim Planı gibi yeni tanımların oluşturulması</u>
2005	5366 sayılı "Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkındaki Kanun"	* Kentsel sit alanlarıyla ilgili yenileme kavramının yasalara girmesi

Genel anlamda planlama sistematğine ve kademelenmesine süreç içerisinde bakıldığında önemli gelişmeler göze çarpmıştır. Mevzi planlardan başlayıp yerele, daha sonra bölgesel ve ulusal planlara geçiş olmuş, yasaların ve kurumların bu planlar ile ilgili gelişmeleri ve üzerlerindeki etkinliği giderek artmıştır. Bunun aksine kültürel mirasın korunmasına yönelik planlama yaklaşımları belirli bir seviyeye kadar gelmiş, gelişmelerin takip edilmesi ile sınırlı kalmıştır. Kentsel sit alanlarında planlı koruma anlayışı 1983 yılındaki 2863 sayılı yasa ile oluşmuş ve yasal bir hal almıştır.

Günümüzde kültürel mirasın korunması Koruma Amaçlı İmar Planları ve son yıllarda gelişmeye başlayan ‘Alan Yönetimi’ kavramıyla sağlanmaktadır. Bu yeni kavram yasada belirli maddelerde geçmesine rağmen hala planlama sistematğinde yer alamamış ve tam anlamıyla da yasal bir sisteme oturtulamamıştır.

Son yasal düzenlemeler ile birlikte kültürel mirasın korunmasında önemli rol alan yerel yönetimlerin yetki alanları daraltılmış ve giderek merkezileşen bir yönetim anlayışı benimsenmeye başlanmıştır. Yönetimin merkezileşmesi ile birlikte yetki karmaşaları ortaya çıkmaya başlamıştır.

Kültürel mirasın korunmasına yönelik ilgili kurumların görevleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (bkz. Tablo 3.6.).

Kültürel mirasın korunmasında Kültür Bakanlığının rolü büyük olmasına karşın diğer kurumlarında bu konu üzerinde görevlerinin olduğunu görülmektedir. Bazı kararların ise birbirine çok benzer olduğu ve birbirini tekrar ettiği maddeler de bulunmaktadır. Kurumlar arasında denetim sisteminin bulunmaması da kurumlar arasındaki görev dağılımının, birbirleriyle olan yönetsel ilişkilerinin nasıl olduğuna dair bir bilgi de verememektedir.

Genel kararlarda ise genelde teorik olarak koruma ve planlama konularından bahsedilmektedir. Özellikle sürdürülebilir korunmanın sağlanmasında önemli rol oynayan ‘Alan yönetimi’ kavramı sadece birkaç madde de geçmekte ve kavramın ayrıntılarına içeriğine, nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine dair hiçbir yol gösterici bilgi ve karar bulunmamaktadır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Mevzuatına yeni giren “Alan Yönetimi” kavramı; teşkilatlanması, kavramsal boyutu, içeriğinin belirlenmesi, idari

yapılanmasının görev ve yetki boyutu, alan yönetimi uygulamalarının ve planlamasının nasıl gerçekleştirileceği ve benzeri pek çok noktada belirsizlikler içermektedir. (Çolak, 2011)

Tablo 3.6. Kültürel Mirasın Korunması ile İlgili Kurumların Görevleri (Kaynak: Tez kapsamında üretilmiştir)

KURUM	KORUMA İLE İLGİLİ KARARLAR VE GÖREVLER
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> • Çevrenin korunması, iyileştirilmesi ile çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik politikalar geliştirilmesi ve eylem planları oluşturulması, uygulanması, izlenmesi. • Her tür ve ölçekteki fiziki planlama ve bunların uygulanmasına yönelik temel ilke, strateji ve standartları belirlenmesi ve bunların uygulanmasının sağlanması • Kentlerin marka değerini arttırmaya yönelik özel proje alanlarına dair planların, projelerin yapılması, yaptırılması ve onaylanması. • Her ölçekteki imar planı ve imar uygulamalarının, kentsel tasarım projelerinin yapılması, yaptırılması ve onaylanması. • Yöresel mimarinin ve yapılarda yerel malzemenin kullanımının teşvik edilmesi, binalarda enerji verimliliğinin sağlanması ve ileri yapım teknolojilerinin kullanılması ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirlerin alınması. • Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiat koruma alanları, doğal sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzer koruma statüsü bulunan diğer alanların kullanma ve yapılaşmaya yönelik ilke kararlarının belirlenmesi, her tür ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarının yapılması, yaptırılması, onaylanması.
Kültür ve Turizm Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> • 2863 sayılı kanun ile Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Kurullarına verilen görevlerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla araştırma, inceleme, tespit, değerlendirme ve planlamaya yönelik hizmetlerin yapılması ve yaptırılması. • Tarihi, kültürel ve turistik potansiyellerin geliştirilerek Kültür ve Turizm koruma ve Gelişim bölgeleri oluşturmak, bu sınırlar dahilinde planlı gelişimi sağlamak için her ölçekte plan yapılması, yaptırılması ve bu gelişim bölgelerinde yatırımların yönlendirilmesi. • <u>Sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içinde etkin bir şekilde korunması, vasatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla "Yönetim Alanları" nın belirlenmesi.</u> • <u>Yönetim alanlarının korunması, vasatılması ve değerlendirilmesi amacıyla, koruma amaçlı imar planları da dikkate alınarak, yıllık ve beş yıllık uygulama etapları ile "Yönetim Planları" nın hazırlanması, yapılması, yaptırılması, onaylanması.</u> • Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlanması, gerekli tedbirlerin alınmasını sağlanması ve denetiminin yapılmasının kamu kurum kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırılması. • Kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve geliştirilmesi ile ilgili konu ve planlarda, belediyeler belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde, valilikler ise bu sınırlar dışında yetkilidir. • Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin hazırlanması, gösterimi, uygulanması, değişiklikleri, denetiminin yapılması ile görev yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi. • Kültür ve turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezleri içinde her ölçekteki planların yapılması, yaptırılması, onaylanması.
Büyükşehir Belediyeleri	<ul style="list-style-type: none"> • Çevre Düzeni Planına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki ölçekte Nazım İmar Planı yapılması, yaptırılması, onaylanması ve uygulanması. • Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasının sağlanması, bu amaçla bakım ve onarımının yapılması, korunması mümkün olmayanların aslına uygun olarak yeniden inşa edilmesi.
Belediyeler	<ul style="list-style-type: none"> • Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasının sağlanması, bu amaçla bakım ve onarımının yapılması, korunması mümkün olmayanların aslına uygun olarak yeniden inşa edilmesi. • Yenileme alanlarının belirlenmesi, plan ve projelerinin hazırlanması, hazırlanması, uygulanması. • Büyükşehir belediye ve belediye meclisince uygun görülmesi halinde kendi sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine ilişkin her ölçekteki imar planı ve parselasyon planlarının uygulanması.

Kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesine yönelik gelişmeler Osmanlı döneminden beri kendi kentsel koruma sisteminin içinde ele alınmaya çalışılmış, gelişmeler takip edilmiş ve uygulanmaya çalışılmış olsa da genel planlama çerçevesinde istediği yere sahip olamamıştır. Günümüzde yasal ve yönetsel çerçeve ile birlikte kültürel mirasın yönetilmesi konusunda çabalamaların olması ve bir tabana oturtulmaya çalışılması, 'Alan Yönetimi' kavramının çalışmalara konu olması ve uygulamalarda kendini gösterebilmesinin, kültürel mirasımızın korunmasında çok etkili olduğu söylenememektedir.

4.İSTANBUL TARİHİ YARIMADA VE ALAN YÖNETİMİ PLANI

Bu bölümde, kavramsal çerçeve sonucunda ve konu kapsamında Dünya Miras Alanı olarak İstanbul Tarihi Yarımada ve Alan Yönetimi Planı incelenmiştir. İlk olarak İstanbul kentinin jeopolitik konumu ve öneminden bahsedilmiştir. UNESCO Dünya Miras Listesine kabul edilmesi ve Operasyonel Rehber (Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention) kriterleri kapsamında ele alınan İstanbul Tarihi Yarımada, daha sonra Alan Yönetim Planı süreci ve kapsamında aktörlere ve yönetim planlaması sistemine değinilmiştir. Bu bölüm kapsamında kullanılan en önemli kaynaklar, 2011 Ekim tarihli İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı ve UNESCO' nun resmi web sitesi; whc.unesco.org dır.

Şekil 4.1. İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Ekim 2011

2011 Ekim tarihli İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı içindekiler bölümünden konu kapsamında aşağıdaki işaretli kısımlar ele alınarak yorumlamalar yapılmıştır ve bu bölümde kullanılmıştır.

İÇİNDEKİLER	
1.1.1. Genel Bilgi	10
1.1.2. Amaç ve Kapsam	10
1.1.3. Yürürlük Tarihi	10
1.1.4. İdarî Bölümler	10
1.1.5. Planın Amacı ve Kapsamı	10
1.1.6. Planın Hedefleri	10
1.1.7. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.8. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.9. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.10. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.11. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.12. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.13. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.14. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.15. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.16. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.17. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.18. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.19. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.20. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.21. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.22. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.23. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.24. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.25. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.26. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.27. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.28. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.29. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.30. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.31. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.32. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.33. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.34. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.35. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.36. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.37. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.38. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.39. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.40. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.41. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.42. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.43. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.44. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.45. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.46. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.47. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.48. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.49. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.50. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.51. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.52. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.53. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.54. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.55. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.56. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.57. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.58. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.59. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.60. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.61. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.62. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.63. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.64. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.65. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.66. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.67. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.68. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.69. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.70. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.71. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.72. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.73. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.74. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.75. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.76. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.77. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.78. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.79. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.80. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.81. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.82. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.83. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.84. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.85. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.86. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.87. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.88. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.89. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.90. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.91. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.92. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.93. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.94. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.95. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.96. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.97. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.98. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.99. Planın Temel İlkeleri	10
1.1.100. Planın Temel İlkeleri	10

Resim 4.2. İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı İçindekiler Bölümü Ekim 2011

Bu bölüm sonucunda Tarihi Yarımada’ da ki yasal çerçeve ile Alan Yönetim Planı sistemi hakkında genel veriler elde edilip, bir sonraki bölüm olan Venedik Alan Yönetim Planı ve yönetim sistemin kapsamında İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı değerlendirilecektir.

4.1. İstanbul Tarihi Yarımada ve Jeopolitik Konumu

Türkiye’nin yedi coğrafi bölgesinden biri olan ve Balkan Yarımadası ile Anadolu arasında bir geçiş oluşturan İstanbul ili, topografik olarak kuzeyde Karadeniz, doğuda Kocaeli Sıradağları’nın yüksek tepeleri, güneyde Marmara Denizi ve batıda Ergene Havzası’nın su ayırım çizgisi, idari olarak ise, doğuda Kocaeli ve batıda Tekirdağ ili ile sınırlanmaktadır. Çatalca Yarımadası’nın güneydoğu ucunda yer alan İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Alanı İstanbul Boğazı ve Haliç’in Marmara Denizi girişlerini biçimlendiren eşsiz bir coğrafyayı oluşturmaktadır.

Harita 4.1. İstanbul ve Tarihi Yarımada Konumu (Kaynak: İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı)

2010 yılı itibariyle Alan'ın Tarihi Yarımada bölümü, Fatih İlçesi sınırları ile tamamen örtüşürken, Kara Surları'na paralel uzanan Tampon Bölge, Eyüp, Bayrampaşa ve Zeytinburnu ilçeleri sınırlarında kalmaktadır. Alan toplam 2.110 ha olup, bunun 1.562 ha' ını Tarihi Yarımada ve 548 ha' ını ise Tampon Bölge oluşturmaktadır.

Tampon Bölge ile birlikte 2.110 ha olan Yönetim Alanı'nda fonksiyonel dağılım açısından ulaşım alanları (801 ha) birinci sırayı almaktadır. Yarımada'nın %28,9'unu oluşturan bu fonksiyon Tampon Bölge'yle birlikte ele alındığında toplam alanın %38'ine ulaşmaktadır. Yönetim Alanı'nda ikinci sırada gelen fonksiyon ise Yarımada'nın dörtte birini oluşturan konut alanlarıdır (391 ha). Alan büyüklüğü açısından üçüncü sırada ise %14'lük değer ile yeşil alan ve mezarlık alanları kullanımları (302 ha) gelmektedir.

Yönetim Planı Alanı'nda yer alan mahallelerin toplam nüfusu 2010 yılı verilerine göre 462.112 kişidir. Bu nüfusun 30.965 kişisi Tampon Bölge'de yer alan mahallelerde yaşamaktadır. Bu mahallelerin Yönetim Planı Alanı sınırları içindeki nüfusları dikkate alındığında Alan'ın toplam nüfusunun yaklaşık 500.000 olduğu anlaşılmaktadır.

İstanbul'da geçmişten günümüze ticaretin merkezi konumundaki Eminönü, Kapalı Çarşı, Hanlar Bölgesi ve çevresi başta olmak üzere Tarihi Yarımada hem kentsel hem de bölgesel ölçekte önemli ticaret ve hizmet bölgesidir. Ticaret ve hizmet sektörleri ile birlikte yaşayan imalat sektörü, daha çok küçük ölçekli firmalardan oluşmaktadır. Küçük imalat ve depolama alanları Eminönü bölgesinde Süleymaniye, Hanlar Bölgesi ve Gedikpaşa'da yoğunlaşmaktadır.

Şekil 4.3. İstanbul Tarihi Yarımada (Kaynak: i.radikal.com.tr)

İstanbul, turizm sektöründe Türkiye içinde önemli bir konuma sahiptir. İstanbul'un Türkiye turizmine yaptığı katkı ülkenin toplam turizm gelirinin yaklaşık %27'sine denk gelmektedir. İstanbul Türkiye içerisinde her dönem turistler için bir çekim merkezi olurken son 10 yılda İstanbul'a gelen yabancı turist sayısında sürekli bir artış yaşanmıştır. İstanbul içerisinde turizm sektörünün ana çekirdeği ise İstanbul Tarihi Yarımada'dır. Yarımada'nın sahip olduğu tarihi ve kültürel zenginlik, İstanbul'a gelen turistlerde burada konaklama talebini doğurmakta ve bu nedenle Alan'da otel ve lokantalar yoğunlaşmaktadır.

Tarihi Yarımada; konumu, coğrafyası ve tarihinden gelen özellikleri nedeniyle, karayolu, demiryolu, denizyolu sistemlerinin tümünü bünyesinde barındırmaktadır. Bu durum bir taraftan alanı kolay ulaşılabilir yapmakta, fakat diğer taraftan İstanbul'un trafik yükünün önemli bir bölümünün üzerinden transit olarak geçmesine neden olmaktadır.

Şekil 4.4. İstanbul Tarihi Yarımada Ulaşım (Kaynak: konuthaberleri.com)

İstanbul'un tüm çevre yolları ve bağlantıları, Tarihi Yarımada'nın kent merkezi fonksiyonundan ötürü, alanı besleyecek şekilde gelişmiştir. Alan içinde yaya yolu olarak kullanılan yollar ise, genelde planlı yaya güzergâhları olmayıp, genellikle topografyanın çok eğimli olduğu bölgelerde kendiliğinden oluşmuş dar sokaklar ile merdivenlerdir. Alan içindeki meydanlar, tarihsel gelişim sürecinde en önemli ulaşım aksı olan Divanyolu Caddesi üzerinde yer almaktadırlar.

Alan'daki mevcut raylı sistemler ve deniz yolu da Tarihi Yarımada'nın üstlenmiş olduğu merkez fonksiyonlardan ötürü, Tarihi Yarımada odaklı gelişmiştir.

4.2. Tarihi Yarımada ve Kültürel Miras Alanları

Tarihteki en eski adıyla Licus, kentin kuruluş efsanesinden kaynaklanan Bizantion, Roma İmparatorluğu'nun yeni başkenti Konstantinopolis ve Osmanlı İmparatorluğu'nda Dersaadet ve Stamboli olarak 8000 yıllık geçmişiyle bugüne ulaşan İstanbul Tarihi Yarımada, insan yerleşimlerinin kesintisiz olarak süreklilik gösterdiği, katmanlandığı ve günümüzde de bütün canlılığıyla yaşamın devam ettiği dünyadaki nadir yerleşmelerden biridir.

Harita 4.2. İstanbul Tarihi Yarımada 1573 (Kaynak: <http://www.tourguideinistanbul.com/>)

Balkanlar, Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz arasına stratejik olarak konumlanan İstanbul, Doğu Roma İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'na başarılı bir şekilde başkentlik etmiştir ve 2000 yılı aşkın bir süredir siyaset tarihi, dinler tarihi ve sanat tarihine dair birçok önemli olayla ilişkilendirilmiştir. İstanbul'un üstün evrensel değeri, Asya ve Avrupa'nın buluşmasını yansıtan mimari şaheserlerin eşsiz birleşiminde ve Bizans ve Osmanlı mimarlarının yaratıcı dehaları tarafından oluşturulan benzersiz silüetinde yatmaktadır.

İstanbul'un eşsiz ve kendine özgü silüeti yüzyıllar boyunca oluşmuş ve engin kubbeleri ile 6. Yüzyıl mimarisini ve dekoratif yapısını yansıtan Aya Sofya'yı, 15. yüzyıl Fatih Külliyesi'ni, 19.yy'a kadar eklentilerle geliştirilmiş Topkapı Sarayı'nı, Mimar Sinan'ın önde gelen eserleri olan, 16.yy kültürünü ve Osmanlı mimarisini yansıtan Süleymaniye ve Şehzade Camii Külliyelerini, 17.yy eseri Sultanahmet Camii'ni ve 1664'te tamamlanan liman yakınındaki Yeni Camii'nin narin minarelerini içermektedir. Alan'daki üstün evrensel değere sahip dört bölge; Sultanahmet Arkeolojik Park; Süleymaniye Camii Külliyesi ve Çevresi; Zeyrek Camii ve Çevresi ve Blachernae Sarayı kalıntılarını da içeren Kara Surları alanıdır.

4.3. UNESCO Dünya Mirası Listesi ve Kriterleri Kapsamında İstanbul Tarihi Yarımada

Türkiye, UNESCO tarafından 1972 yılında kabul edilen “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Hakkında Sözleşme”yi (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage) 1983 yılında imzalamıştır. “İstanbul’un Tarihi Alanları” adıyla 1985 yılında Dünya Miras Listesi’ne alınan dört koruma alanı, Liste’ye alınmadan önce ulusal mevzuat kapsamında koruma alanı (sit) olarak tescillidirler. Topkapı Sarayı ve Sultanahmet Bölgesi 1953 yılında “Arkeolojik Park” olarak ilan edilmiş; “Zeyrek Camii ve çevresi” 1979 yılında; “Süleymaniye Camii ve çevresi” 1977 yılında ve “Kara Surları” ise 1981 yılında koruma altına alınmışlardır. Bu tarihten itibaren İstanbul Tarihi Yarımada’da dört Dünya Miras Alanı’nın dışında kalan diğer koruma altına alınması gereken bölgelerin de sit alanı olarak ilan edilmeleri gündeme gelmiştir. Bu çalışmalar sonunda 1995 yılında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında İstanbul Tarihi Yarımada kısmen “arkeolojik”, kısmen “kentsel arkeolojik” ve kısmen “tarihi ve kentsel” olmak üzere sit alanı olarak ilan edilmiş tümüyle koruma altına alınmıştır.

Dünya Miras Komitesi tarafından üstün evrensel değer taşıyan varlıkların tanımlanmasında kullanılan ölçütler kapsamında İstanbul’un Tarihi alanları için Kültür ve Turizm Bakanlığı ile birlikte hazırlanan ve UNESCO Dünya Miras Komitesi’nin 19-29 Haziran 2011 Paris toplantısında üstün evrensel değer tanımı, kriterlere uygunluk, özgünlük ve bütünlük tanımlamaları kabul edilmiştir. “İstanbul’un Tarihi Alanları”, Üstün Evrensel Değer taşıyan varlıkların Dünya Miras Listesi’ne alınması aşamasında kullanılan kriterlerden; (i)(ii)(iii)(iv) numaralı kültürel kriterleri karşılamaktadır;

- **1.Kriter:** İstanbul Tarihi Alanları; 532-537 yılları arasında Miletli İsidorus ve Tralesli Anthemus tarafından tasarlanan Ayasofya ve 1550-1557 yılları arasında Mimar Sinan tarafından tasarlanan Süleymaniye Camii Külliyesi gibi tanınan Bizans ve Osmanlı Dönemine ait eşsiz mimari şaheserleri içerir.
- **2.Kriter:** Tarih boyunca İstanbul’ da ki anıtlar, Avrupa ve Yakın Doğu’da mimarinin, anıtsal sanatların ve mekan organizasyonunun gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, 447 yılında oluşturulan II Theodosius un 6.650 metrelik savunmanın ikinci hattını oluşturan duvarı, askeri mimari için

önde gelen referanslardan biri, Ayasofya ilk olarak kiliselerin bütün aileleri daha sonra da camiler için bir model olmuştur ve Konstantinopolis'in sarayları ve kiliselerindeki mozaikler Doğu ve Batı sanatının ikisini birden etkilemiştir.

- **3.Kriter:** İstanbul; ilgili sanat eserleri ile yapı türlerinin büyük ağırlığının yüksek kaliteli örnekleri ile Bizans ve Osmanlı uygarlıklarına özgü izler taşımaktadır. Bu izleri surlar, kiliseler ve saraylar ile mozaik ve freskleri, anıtlar sarnıçlar, mezarlar, camiler, dini okullar ve hamam yapıları içerir. Süleymaniye ve Zeyrek bölgelerinde önemli dini anıtların çevresindeki yöresel konutlar, Geç Osmanlının konut dokusunun olağanüstü izlerini sunmaktadır.
- **4.Kriter:** Kent; insanlık tarihinin çok seçkin dönemlerini gösteren anıtsal, mimari ve teknik toplulukların güzide bir kümesidir. Özellikle, Topkapı sarayı ve kervansaray, medresesi, tıp fakültesi, kütüphanesi, hamam yapısı, darülaceze ve imparatorluk mezarları ile Süleymaniye Camii Külliyesi, Osmanlı Döneminin dini kompleksleri ve saray topluluklarının önemli örneklerini sunar.

Otantiklik ve bütünlük kapsamında İstanbul Tarihi Yarımada, Dünya Miras Listesi kapsamında sit alanı değerlerini muhafaza etmiştir;

Bütünlük; 19 ve 20. yüzyılda şehrin büyük değişim ve bozulmalarından korunmuş kısmı olan İstanbul'un Tarihi Alanları, İstanbul'un üstün evrensel değerini yansıtan en önemli özelliklerini içermekte ve listeye kayıt esnasında da hali hazırda yürürlükte olan kanunlarca korunmaktaydı.

Süleymaniye ve Zeyrek bölgelerindeki geleneksel ahşap evler, listeye kayıt zamanında savunmasız olarak nitelendirilmişlerdir. Değişim baskısına rağmen, o zamandan bu yana alandaki ahşap yapıları korumak ve güçlendirmek için pek çok çaba sarf edilmiştir. Alanın sosyal yapısında meydana gelen değişiklikler de bu yapıların kullanımını etkilemiştir. Kentsel doku, bakımsızlık ve değişim baskısıyla tehdit altında bulunmaktadır. Büyükşehir Belediyesi bozulmuş kısımların canlandırılması için alanın ıslah edilmesi konusunda girişimde bulunmaktadır. Süleymaniye ve Zeyrek bölgelerinin canlandırılması uzun soluklu bir projedir ve uzun, dikkatli bir temizleme, koruma ve restorasyon süreci gerektirmektedir. Ticari

alanlardaki birtakım küçük değişiklikler haricinde Süleymaniye Külliyesi, yapısal ve mimari bütünlüğünü korumaktadır. Eskiden Pantokrator Kilisesi olan Zeyrek Camii birçok depremden etkilenmiştir.

Dört Tarihi Alan'da bulunan önemli anıtsal yapıların ve arkeolojik kalıntıların bütünlüğü büyük ölçüde bozulmamış haldedir, ancak yönetim planının olmaması yüzünden savunmasız durumdadır. İlgili merciler tarafından onay sürecinde olan yönetim planıyla, alan içindeki sorunların aşamalı olarak belirlenmesi ve çözülmesi amaçlanmaktadır. İstanbul'un Tarihi Alanları'ndaki yerleşme ve kentin eşsiz silueti gelişim karşısında savunmasızdır.

Otantiklik; Anıtlar ve geleneksel konutların, tescil altına alındıktan sonra yapılan tasarım ve kullanılan yapı malzemelerinden dolayı, İstanbul'un Tarihi Alanları'nın üstün evrensel değerini ifadesinde görece bir azalma olmuştur. Tarihi Yarımada'daki yerleşimlerle ilgili koruma ve restorasyon çalışmaları, merkezi ve yerel yönetimler ve aynı zamanda yasal değişikliklerle sağlanmış mali fonlarla yeni oluşturulmuş kurumlar tarafından idare ve takip edilmektedir. Yerleşimi ve kendine özgü silueti ile Tarihi Yarımada, alanın üstün evrensel değerini ifade etmeye devam etmektedir. Bununla birlikte geniş çaplı sahil yerleşimlerinin, bu üstün evrensel değer ifadesini sürdürebilmesi, gelişimlerinin silueti tehdit etmemesine bağlıdır.

İstanbul'un Tarihi Alanları ulusal mevzuat ile yasal koruma altındadır. Dünya Miras Alanları'nı koruyacak özel bir planlama mevzuatı mevcut değildir. Alanın korunması ve muhafazası için sorumluluk merkezi yönetim, yerel yönetimler ve birçok devlet kurumu arasında paylaştırılmıştır. Tescilli yapılar ve koruma alanlarında yapılacak fiziki müdahaleler ve işlevsel değişimler Koruma Kurulu'nun onayına tâbidir.

İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı 2006 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde, Dünya Miras Alanları'nın yönetim planlama sürecini koordine etmek amacı ile kurulmuştur. İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı'nın faaliyetleri bir Danışma Kurulu ile Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu tarafından desteklenmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde de Türkiye'de bulunan Dünya Miras Alanları'nın idari işlerini koordine etmek, Dünya Miras Konvansiyonu ve Uygulama Rehberi'nin uygulanması için ilgili makamlarla işbirliği sağlamak üzere ayrıca bir bölüm yapılandırılmıştır (whc.unesco.org).

4.4. Tarihi Yarımada Yönetim Planı Kapsamında Aktörler, Planlama ve Düzenleyici Çerçeve

Bu başlık altında Tarihi Yarımada Yönetim Planında yer alan aktörler ve sorumlu kişilerden, daha sonra düzenleyici çerçeve kapsamında ilgili yasalardan ve planlama kapsamlarından bahsedilmiştir.

4.4.1. Sit Alanı Yönetiminin Aktörleri ve Sorumlu Kişileri

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Alanı'nın korunması ve planlanması konusundaki ilgili ve sorumlu kurumlar, paydaşlar;

Kamu Kurumları

- Merkezi Yönetim: Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ilgili müdürlükleri, İstanbul Valiliği, İstanbul İl Özel İdaresi, İmar, Yatırım ve İnşaat Daire Başkanlığı, İstanbul Vakıflar 1. Bölge Müdürlüğü, İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü' dür.
- Yerel Yönetimler: İBB ve ilgili müdürlükleri ile kuruluşları, Fatih Belediyesi, Zeytinburnu Belediyesi, Bayrampaşa Belediyesi ve Eyüp Belediyesi ve ilgili müdürlükleridir.

Örgütlü Gruplar

- Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları: Tarihi Kentler Birliği, ÇEKÜL, TEMA, TURING Kurumu, TAÇ Vakfı, Arkeologlar Derneği, Ulusal Ahşap Birliği, Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, İnsan Yerleşimleri Derneği, KUMİD, İKSV, Tarih Vakfı, Bilim ve Sanat Vakfı ve kültür ve eğitim alanında faaliyet gösteren diğer STK' lar yer almaktadır.
- Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları: Türkiye'nin üyesi olduğu, koruma konusunda uluslar arası ölçekte faaliyet gösteren ICOMOS, IUCN, ICOM ile EUROPA NOSTRA İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Alanı'nda ilgili diğer kuruluşlardır.

4.4.2. Düzenleyici Çerçeve

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Alanı sınırları içinde geçerli olan çok sayıda yasal mevzuat bulunmaktadır. Koruma statüsünü belirleyen ve konuyla ilgili süreçleri tanımlayan mevzuat; 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma

Kanunu”, ilgili yönetmelikleri ve ilke kararlarından oluşmaktadır. 3194 sayılı “İmar Kanunu” başta olmak üzere 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun”, 2634 sayılı “Turizm Teşvik Kanunu” ise Alan’da kullanım ve yapılaşma koşullarına ilişkin hükümler getiren diğer kanunlardır. Bunların yanı sıra bölgenin yönetilmesine ilişkin 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”, 5393 sayılı “Belediye Kanunu” temel kanunlar olarak yürürlüktedir. 5737 sayılı “Vakıflar Kanunu”, 4046 sayılı “Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun”, 3621 sayılı “Kıyı Kanunu”, 5225 sayılı “Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu”, 2985 sayılı “Toplu Konut Kanunu”, 2872 sayılı “Çevre Kanunu” da İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Alanı sınırları içinde geçerli olan temel kanunlardır.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu; Taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tescil, tespit işlemleri, tescilli binaların bakımı, onarımı, fonksiyon değişiklikleri, imar ve yapılaşma koşullarını kapsayan planlama konuları, 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2863 sayılı Kanun çerçevesinde yürütülmektedir. 2004 tarihinde 5226 sayılı yasayla getirilen yeni kurumsal yapılar ile kültür varlıklarının bakım ve onarımlarına mali kaynak yaratılması, sit alanlarında uygulama ve denetimden sorumlu olan büroların (KUDEB) kurulması, “yönetim planı” kavramının yasada yer alması koruma uygulamalarını güçlendirmek açısından önemli yenilikler gelmiştir. 2011 tarihli 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 648 sayılı değişikliği ile 2863 sayılı Kanununun içeriğinde de bazı düzenlemelere gidilmiştir. Bu kapsamda; 2863 sayılı kanunun yetkisinde olan tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile ilgili görev ve yetkiler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na devredilmiştir.

5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun; 2005 tarihinde yürürlüğe giren bu Kanunla, sit alanlarında; sınırları yerel yönetimler tarafından önerilen ve Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen “yenileme alanı” tanımı getirilmektedir. Bu kanun ile yerel yönetimler ilan edilen yenileme alanlarında koruma planlarından bağımsız “yenileme projeleri” yapmak ve uygulamak konusunda yetki elde etmektedirler.

2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu; 1982 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun ile Bakanlar Kurulu'nun ilan ettiği "Turizm Alan"larında Kültür ve Turizm Bakanlığı, her ölçekteki planları yapmaya, yaptırmaya, resen onaylamaya ve tadil etmeye yetkilidir.

4.4.3. Tarihi Yarımada' da ki Planlama Kararları

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı kararlarını etkileyecek iki temel plan bulunmaktadır. Bunlar; 2009 yılı onaylı "1/100.000 Ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planı" ve 2011 yılında onaylanan "Fatih İlçesi Kentsel Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı" kararlarıdır.

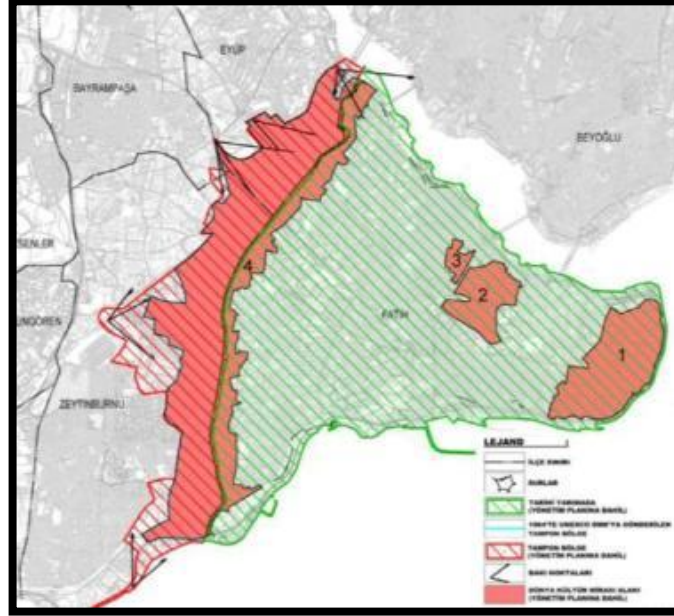
İstanbul İl Çevre Düzeni Planı Kararları: 2009 yılında onaylanmış olan 1/100.000 İstanbul İl Çevre Düzeni Planı'nda tarihsel ve kültürel açıdan önem taşıyan alanlarda, "*çevresel, ekonomik ve toplumsal sürdürülebilirlik çerçevesinde tarihsel-kültürel değerlere duyarlı gelişmenin sağlanması*" hedeflenmekte ve bu yönde Tarihi Yarımada'ya yönelik stratejiler oluşturulmaktadır. Diğer yandan, yine Plan hedefleri arasında yer alan "*Yaşam kalitesini yükseltmek*" hedefi doğrultusunda, yerleşim alanlarında mekansal kaliteyi yükseltmek üzere oluşturulan stratejiler, Tarihi Yarımada'daki konut alanları açısından önem taşımaktadır.

Fatih İlçesi Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Kararları: İstanbul 4 Numaralı KVK Bölge Kurulu'nda 11 Ağustos 2011 tarih ve 4728 sayılı karar ile onaylanan Fatih İlçesi Kentsel Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın ilgili belediyelerce onaylanması süreci devam etmektedir.

Dünya Miras alanlarında; bu Plan ve bu Plan'a uygun hazırlanacak 1/1000 ölçekli koruma amaçlı uygulama imar planlarının uygulanması çerçevesinde mer'i mevzuat ve ilgili yönetmelikler kapsamında uygulama yapılacağı ifade edilmiştir. Plan'da gösterilen Dünya Miras Alanları; 'korunması gerekli kültür varlığı eserler yoğun bölgeler' ile 'eser yoğun olmamakla birlikte, doku, siluet ve alan bütünselliği açısından bir bütün olarak korunacak bölgeler' olarak tanımlanmakta ve bu bölgelerin plan notlarının 1. Derece Koruma Bölgeleri'ne ilişkin hükümleri çerçevesinde değerlendirileceği belirtilmektedir. Fatih İlçesi Kentsel Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nda Dünya Miras Alanları'nın tamamı 1. Derece Koruma Alanı olarak belirlenmiştir.

4.5.İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı

Bu bölüm kapsamında Tarihi Yarımada Yönetim Planı' nın hazırlanma süreci, organizasyon süreci, tematik kararlarının hedefleri ve yönetimi, planın vizyonu, kapsamı ve uygulanma, denetim sürecine değinilmiştir.

Harita 4.4. İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı ve Dünya Miras Alanları Sınırları (Kaynak: İstanbul Sit Alanları Yönetim Başkanlığı)

4.5.1. Yönetim Planının Hazırlanması İçin Metodolojik Süreç

“İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı”nın oluşturulması sürecinde;

- Merkezi yönetim ve yerel idarelerin kararları,
- Analitik Çalışma Raporu kapsamında toplanan belgeler,
- Tarihi Yarımada'ya ilişkin araştırmalar, envanterler, mevcut plan ve projeler,
- Katılımlı konferanslar,
- Tematik çalıştaylar,
- Özel grup toplantıları

sonucu elde edilen çıktılar temel kaynaklar olmuşlardır. UNESCO Dünya Miras Komitesi'nin 2004 yılından itibaren İstanbul'un Tarihi Alanları ile ilgili tavsiyeleri Yönetim Planı'nın oluşturulmasında etkili olmuştur.

İstanbul Tarihi Yarımada'da Güçlü ve Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler (SWOT Analizi): Tarihi Yarımada Yönetim Planı Alanı'nın geleceğini yönlendirecek sorun ve olanaklar, mevcut durumun saptanması çalışmalarında ortaya konmuştur. I. Katılımlı Konferans'ta "Yönetim Planı Alanı'ndaki iddia sahipleri" nin katılımıyla gerçekleştirilen Güçlü ve Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler (GZFT) Analizi de Yönetim Planı hedeflerinin tanımlanmasında önemli bir yönlendirici olmuştur.

Konferans'ta, SWOT Analizi sonucu tanımlanan sorunlar ile, konu hakkında yapılan diğer çalışmalar birlikte değerlendirilerek elde edilen sentez sonucunda aşağıdaki temel sorunlar ortaya çıkarılmıştır.

- Yönetim ve Organizasyon
- Koruma, Planlama ve Yaşam Kalitesi
- Erişilebilirlik
- Alan'ın Öneminin ve Değerinin Algılanması
- Eğitim, Bilinçlendirme ve Katılım
- Ziyaretçi Yönetimi
- Risk Yönetimi

Bu sorun alanları Yönetim Planı'nın ilke ve politikalarının belirlenmesinde, hedeflerin oluşturulmasında temel yönlendiriciler olarak kabul edilmiştir. Katılımcı Danışma toplantılarında yapılan SWOT Analizi sonucunda elde edilen temel sorunlara yönelik belirlenen temalar sonucunda, hedefler ve stratejiler geliştirilmiştir. Her hedefin stratejileri ve ilgili kurumları belirlenmiştir. Daha sonra bu hedeflere ve stratejilere yönelik hem yönetim alanı bölgesinde hem de dünya miras alanlarına yönelik proje paketleri geliştirilmiştir.

4.5.2. Organizasyon Süreci, Tematik Kararlar-Hedefler ve Yönetim

Yönetim Planı kapsamında, belirlenen sorun alanları, bunları çözmeye yönelik hedefler, hedeflere ulaşmak için ihtiyaç duyulan stratejiler ve bağlı eylemler ile bu eylemleri gerçekleştirecek olan sorumlu ve destekleyici kurum ve kuruluşların tanımlandığı çerçeveye yedi başlık olarak kurgulanmıştır. Belirlenen yedi sorun alanı ile ilgili mevcut durum tespitlerinin, ilgili konularda gerçekleştirilen katılımlı toplantılardan ve çalıştaylardan gelen bilgilerin de girdi sağladığı bu süreçte her sorun alanı için hedefler belirlenmiştir. Belirlenen hedefler için ortaya konulan

stratejiler saptandıktan sonra gereken eylemler tanımlanmıştır. Tanımlanan bu eylemleri kimlerin gerçekleştireceği, iki seviyede tespit edilmiştir; sorumlu kurum veya kuruluş ile destek işlevi görebilecek kurum ve kuruluşlar sıralanmıştır.

4.5.2.1. Temalar ve Hedefler

Yapılan analizler ve toplantılar sonucunda Tarihi Yarımada Yönetim Planı'nda tanımlanan yedi tema;

- I. Yönetim ve Organizasyon
- II. Koruma, Planlama ve Yaşam Kalitesi
- III. Erişilebilirlik
- IV. Alan'ın Öneminin ve Değerinin Algılanması
- V. Eğitim, Bilinçlendirme ve Katılım
- VI. Ziyaretçi Yönetimi
- VII. Risk Yönetimi

Bu temaların genel kapsamlarına bakılacak olunursa;

1. Tema: Yönetim ve Organizason

Kapsam: Yönetim Planı' nın hazırlanması, uygulanması, uygulamanın izlenmesi ve denetlenmesi süreçlerinin tanımlanması.

Tema Kapsamında Saptanan Sorunlar: Alan sınırları içinde ilgili ve yetkili kurumların görev ve yetki alanlarının kamu kurumları haricinde net olarak bilinmiyor olması, Alan'da yetkili kurumların benzer projeler üretmeleri, Alan'da yetkili olan kurumlar arasında eşgüdüm olmaması, Alan'da ilgili ve yetkili kurumların mevzuatları arasındaki uyumsuzluklardır.

2. Tema: Koruma, Planlama ve Yaşam Kalitesi

Kapsam: Saptanan sorunlara bağlı olarak geliştirilen hedefler, stratejiler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen kurum ve kuruluşların ele alınması.

Tema Kapsamında Saptanan Sorunlar: *Planlama ve Koruma;* Alan' da plan yapma ve proje geliştirme yetkisine sahip birden çok kurum olması, plan bütünlüğünün sağlanamaması ve birbirinden bağımsız uygulamalar yapılması, kültür varlıklarının korunması ile bütünleştirilmiş, sürdürülebilir bir sosyal ve ekonomik koruma, sağlıklılaştırma yaklaşımının olmamasıdır.

Koruma ve Restorasyon; Restorasyon projelerinin ihale edilmesinde, kaynak yaratılmasında ve uygulanmasında yetersizlikler ve yaşanan çakışmalar, restorasyon uygulamalarındaki bilimsel ve teknik yanlışlıklar, Alan'da küçük imalat geleneğinin ve geleneksel el sanatlarının korunması için etkin politika ve uygulamaların olmaması, UNESCO sözleşmesi gereği somut olmayan kültürel miras tanımının yapılamamış olması ve bu nedenle sınıflanacak malzemenin tespit edilememesi, var olan çalışmaların belirli bir veri merkez çatısı altında toplanamaması, Somut olmayan kültür mirasının nasıl korunacağı ve sergileneceği konusunda bir tavrın belirlenmemiş olmasıdır.

Yaşam Kalitesi; Alan'da yaşayanların yaşamsal gereksinmelerinin yeterince karşılanamaması, koruma/kullanma dengesinin kurulamaması, Alan'da çevre sorunlarının varlığı, Alan'daki kültür varlıklarının yaşatılmasına, sosyo-kültürel özelliklerin geliştirilmesine yeterli özenin gösterilmemesi, Alan'da gerçekleştirilen planlama ve projelendirme çalışmalarında arkeolojik değerlerin korunmasına yeterli özenin gösterilmemesidir.

3. Tema: Erişilebilirlik

Kapsam: Saptanan sorunlara bağlı olarak geliştirilen hedefler, stratejiler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen kurum ve kuruluşların ele alınması.

Tema Kapsamında Saptanan Sorunlar: Ulaşım yatırımlarının projelendirilmesi aşamasında kültür mirasına etkilerinin araştırılmaması, Tarihi Yarımada'nın geçiş alanı ve transfer merkezi olarak kullanılması, Alan'da yer alan farklı ulaşım türlerinin birbirleriyle bütünleşmemesi, yaya ulaşımı düzenlemelerinin yetersiz olması, Tarihi Yarımada' da otopark alanlarının yetersiz olması, yolların otopark olarak kullanılması, Alan'da dezavantajlı gruplara ve engellilere yönelik erişilebilirliğin kısıtlı olmasıdır.

4. Tema: Alan' ın Öneminin ve Değerinin Algılanması

Kapsam: Saptanan sorunlara bağlı olarak geliştirilen hedefler, stratejiler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen kurum ve kuruluşların ele alınması.

Tema Kapsamında Saptanan Sorunlar: *Görsel Bütünlük;* Tarihi Yarımada'da yüksek yoğunluklu, niteliksiz, boş ve denetimsiz yapıların yer alması, çevrenin ve yapıların bakımsız, aydınlatmanın yetersiz olması gibi nedenlerle, ziyaretçilerin miras alanlarını ve önemli odak noktalarını

algılamalarının zorlaşması, yanlış algılar edinmeleri olarak sıralanmaktadır. *İmajın Güçlendirilmesi*; Tarihi Yarımada'nın ziyaretçiler ve kullanıcılar tarafından algılanması için yazılı ve görsel, kolay anlaşılabilir ve ulaşılabilir yeterli dokümanın olmaması.

5. Tema: Eğitim, Bilinçlendirme, Katılım

Kapsam: Saptanan sorunlara bağlı olarak geliştirilen hedefler, stratejiler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen kurum ve kuruluşların ele alınması.

Tema Kapsamında Saptanan Sorunlar: *Eğitim ve Bilinçlendirme*; Alan'da karar verici ve uygulamacı kurumlarda çalışanların doğal ve kültürel miras ve bu mirasın korunması konusundaki bilgi birikimlerinin yeterli olmaması, Tarihi Yarımada'da yaşayanların, çalışanların kültür mirası konusundaki bilgi birikiminin yeterli olmaması, kültür varlıklarının sürdürülebilirliğini sağlayacak geleneksel yapı ustalarının, taş ve ahşap ustalarının sayılarının azalması, geleneksel üretim sektörlerinde usta-çırak eğitiminin zayıflamasıdır. *Katılım*; koruma, planlama ve uygulama süreçlerinde tüm paydaşlar arasında etkin ve sürdürülebilir katılım mekanizmalarının kurulmamış olması, yasalarla güvence altına alınmamış olması, katılımın ölçülmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili sistemlerin olmaması olarak saptanmıştır.

6. Tema: Ziyaretçi Yönetimi

Kapsam: Saptanan sorunlara bağlı olarak geliştirilen hedefler, stratejiler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen kurum ve kuruluşların ele alınması.

Tema Kapsamında Saptanan Sorunlar: Alan'da turizm sektörünün geleceğine ilişkin plan kararlarının olmaması, Alan'da yer alan müzelerin yönetim, araştırma, sergileme ve güvenliliği konusunda sorunlar, müze ve sergi alanlarının yetersizliği, eserlerin sergilenememesi, Alan'da ziyaretçilerin rehberlik gereksinmelerinin yeterince sağlanamaması, Alan'ın özgün değerlerinin değerlendirilmesi yoluyla yerel halk tarafından da gerçekleştirilebilecek nitelikteki küçük ve orta ölçekli turizm girişimlerine yönelik yeterince destek sağlanmamasıdır.

7. Tema: Risk Yönetimi

Kapsam: Saptanan sorunlara bağlı olarak geliştirilen hedefler, stratejiler, eylemler ve bu eylemleri gerçekleştirmesi öngörülen kurum ve kuruluşların ele alınması.

Tema Kapsamında Saptanan Sorunlar: Tarihi Yarımada'nın; deprem riskinin en yüksek olduğu 1. derece deprem kuşağında yer alması, heyelan, sıvılaşma potansiyeli olması, Tarihi Yarımada'da deprem riskine karşı dayanıksızlığı arttıran kaçak katlara, düşük yapı kalitesine, bitişik düzen yapılaşmaya, yüksek yapılara, düzensiz bina geometrisine sahip bir yapı stoku olması, Alan'ın çok yoğun yapılaşmış ve dar sokaklardan oluşan dokuya sahip olmasının, afet ve risk durumlarında gerekli tahliye ve yardım müdahalelerine izin vermemesi, strüktürel olarak yıpranmış olan kültür varlıklarının depreme karşı dayanıklılıklarının olmaması, Alan'da ahşap binaların toplu bir doku oluşturduğu alanlarda sokakların darlığı sebebiyle ulaşılabilirliğin kısıtlı olması ve yangın hidrantı sayısının yetersiz olması ve yangın riskinin yüksek olması, Alan'da patlayıcı ve yanıcı imalat sanayinin yer almasıdır.

4.5.2.2. Yöntem

Yapılan danışma toplantılarında belirlenen temalar ve bu kapsamdaki sorunlar, yönetim planı hedeflerine ve stratejilerine girdi sağlamıştır. Yönetim planı hedefleri stratejileri ve bunların sonucunda oluşturulacak proje paketleri, ilişkilerin anlaşılabilir olması açısından belirlenen bir sistem üzerinden yapılandırılmıştır. Yönetim Planı hedefleri, stratejileri ve eylemleri arasındaki bağlantıları takip etmek ve proje paketleri arasındaki mantıksal ilişkiyi somutlaştırmak için bir kod sistemi geliştirilmiştir. Bu kod sistemi Plan'ın yedi temasını temsil eden roma rakamı ile başlamaktadır. Her temaya ilişkin hedefler, hedefi temsil eden "H" harfi ve kendi içinde sıralı hedef numarasından oluşmaktadır. Aynı hedeflere bağlı stratejiler benzer bir biçimde stratejiyi temsil eden "S" harfi ve kendi içinde sıralı strateji numarasından, aynı stratejilere bağlı eylemler ise eylemi temsil eden "E" harfi ve kendi içinde sıralı eylem numarasından oluşmaktadır (Örnek; IHH2S2E1, IVH4S3E2). Yönetim Planı'nda belirlenen temalar kapsamında, her tema kendi içerisinde çözümlenmeye çalışılmıştır. Her sorunun kendi çözümüne yönelik hedefleri ve stratejileri belirlenmiş, sorumlu kurum ve kuruluşlar ise bu başlıklar altında ayrı ayrı incelenmiştir.

4.5.3. Yönetim Planı Vizyonu ve Kapsamı

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı hazırlık çalışmaları sürecinde gerçekleştirilen tüm çalışmalar (Analitik Çalışma Raporu, Tarihi Yarımada'ya ilişkin araştırmalar, envanterler, mevcut plan ve projeler, katılımlı konferanslar, tematik çalıştaylar ve özel grup toplantıları) karşılıklı irdelenerek zenginleştirilmiştir. Bu sürecin sonucunda İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı'nın Tarihi Yarımada için benimsediği Plan Vizyonu: *Zengin tarihi birikimini koruyup, yaşayan, üreten, sosyal-ekonomik mekânsal ve kültürel kimliğini geleceğe aktaran bir Tarihi Yarımada için kullanıcıların ve yaşayanların katılımıyla tüm kurum ve kuruluşları ile eşgüdüm ve şeffaflık içinde yürütülen; Tarihi Yarımada'nın üstün evrensel değerini koruyan bir yönetim planı...*

Yeni bir vizyon çerçevesinde mekansal, toplumsal ve ekonomik gelişme stratejilerinin belirlenmesine yönelik stratejik hedefler ortaya çıkmakta, bu hedefler doğrultusunda eylem alanları ve projeler geliştirilmektedir. Genel olarak stratejik hedef oluşturmak için, hedefleri geniş kapsamlı bir biçimde anlatan stratejiler geliştirilmiştir. Tarihi Yarımada'nın İstanbul Çevre Düzeni Planı kapsamındaki hedef ve stratejileri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir (bkz. Tablo 4.1.).

Tablo 4.1. İstanbul Tarihi Yarımada 1/100.000 İstanbul Çevre Düzeni Planı Kapsamında Hedef ve Stratejiler (Kaynak: İstanbul Ç.D.P)

İSTANBUL ÇEVRE DÜZENİ PLANI TARİHİ YARIMADA KARARLARI			
GENEL KARARLAR	HEDEF	ANA STRATEJİ	STRATEJİ
* Kültür Odaklı Turizm Merkezi * MİA Fonksiyonlarının Sur Dışına Çıkarılması * Koruma ve Yenileme Projeleri * Yayalaştırma Çalışmaları * Toplu Taşımanın Güçlendirilmesi * Gece-Gündüz Nüfusu Dengesizliğinin Azaltılması * Bütüncül "Silüet Ana Planı"nın Hazırlanması	<i>İstanbul'un küresel düzeyde güçlenmesini sağlamak</i>	<i>İstanbul' a sahip olduğu kimliği ile özdeşleşen Dünya ölçeğinde Kültür Odaklı Turizm Kenti statüsü kazandırma</i>	<u>İstanbul'u Dünya turizm sektöründe marka haline getirmek</u> * İstanbul'un uluslararası projeler ile uluslararası boyutta Türk kültürünün tanıtılması ve tarihi boyunca farklı kültürleri bir arada yaşatan İstanbul'un sahip olduğu dünya kültürel mirasını tüm zenginliği ile uluslararası boyutta dünya ile paylaşmak * Kültür turizmine katkı sağlayacak kültürel mirasın, anıtların ve tarihi yapı stoğunun korunarak sunumlarının güçlendirilmesi
	<i>İstanbul'un mekansal gelişimini çevresel, ekonomik ve toplumsal sürdürülebilirlik doğrultusunda kentsel işlevsel bütünlüşmeyi sağlamak</i>	<i>Yerleşmelerin tarihsel-kültürel değerlere duyarlı gelişmesini sağlamak</i>	* İstanbul'un sahip olduğu tarihi ve kültürel dokusu, evrensel kimliği, peyzajı, kentin simgeleri ve silüetini korumaya yönelik çalışmaların yapılması * Tarihi Yarımada ve Boğaziçi üzerindeki kentsel gelişme baskısının, kentin doğu ve batı yönünde kademeli-lineergelişmesi sağlanarak engellenmesi * Öncelikle Tarihi Yarımada olmak üzere kentin tarihi dokularında lastik tekerlekli araç trafiğinin azaltılması, yaya ulaşım akslarının oluşturulması.

Genel stratejiler ve vizyon kapsamında sorunlar saptanmış, daha sonra bu sorunlara yönelik hedefler, stratejiler, eylemler ve bu eylemleri destekleyecek sorumlu kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir.

4.5.3.1. Stratejik Hedefler ve Planlar, Projeler

Danışma gruplarından ortaya çıkan sonuçların temelinde; SWOT analizi, sonucunda çıkan sorunlar ve bu kapsamda belirlenen 7 tema kapsamında hedefler belirlenmiş, ve bu hedefler ile ilgili stratejiler ve proje paketleri geliştirilmiştir (Bkz: Tablo 4.2 ve Tablo 4.3)

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Alanı proje paketlerinin içeriği, belirlenen yedi tema çerçevesinde oluşturulmuş ve bu yedi başlık altında sunulmuştur. Proje paketleri; “Proje Kodu”, “Proje Adı”, “Proje Tanımı”, “Yönetim Planı ile Bağlantı”, “Sorumlu Kurum”, “İlgili Kurumlar”, “Kaynaklar”, “Süre” ve “Diğer Kurumların Programlanan Projeleri ile Bağlantı” başlıklarından oluşmaktadır. İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Dünya Miras Alanları proje paketlerinin içeriği Dünya Miras Alanları başlıkları altında sunulmuş ve aynı bileşenler altında oluşmaktadır.

Uygulama süreci etaplarının belirlenmesinde, tüm projeler bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiş, projeler arasındaki ilişkiler, projelerce gerçekleştirilmesi öngörülen faaliyetler ve proje süreleri açısından irdelenmiştir. Uygulama etaplarının belirlenmesinde göz önünde bulundurulmuş diğer faktörler ise projenin gerçekleştirilmesi için gerekli olan altyapı ve insan kaynağının durumu, projenin faaliyetlerinin hali hazırda gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği ve proje çıktılarının Yönetim Planı'nın diğer projeleri için tetikleyici işlevi görüp görmediği olmuştur. Beş yıllık süreç için tanımlanan uygulama etapları şu şekildedir;

- Kısa Vadeli Projeler (2 yıl)
- Orta Vadeli Projeler (3-4 yıl)
- Uzun Vadeli Projeler (5 yıl)

Bütün projeler kapsamında ilgili kurum ve kuruluşlar belirtilmiş ve eylemler bu kurum ve kuruluşlar sorumluluğunda belirlenmiştir.

Tablo 4.2. İstanbul Tarihi Yarımada Stratejik Hedefleri, Plan ve Projeleri (Kaynak: İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı)

STRATEJİK HEDEFLER	TEMALAR	STRATEJİ VE EYLEM	PROJE PAKETLERİ
<p>* 1. Yönetim Planı'nın başarıyla uygulanması için Alan'da yetkili olan kurumlar arasında eşgüdümün sağlanması</p> <p>* 2. Yönetim Planı Alan'ndaki ilgili tüm kurum ve kuruluşların bağlı oldukları mevzuat arasında eşgüdümün sağlanması</p>	Yönetim ve Organizasyon	6 Strateji 13 Eylem	3 Proje Paketi
<p>* 3. Tarihi Yarımada Yönetim Planı ile ilgili diğer planlama ve projelendirme çalışmaları arasında eşgüdümün sağlanması ve plan bütünlüğünün oluşturulması</p> <p>* 4. Tarihi Yarımada'nın kimliği ile uygun olan işlevlerin korunması</p> <p>* 5. Tarihi Yarımada'nın kültür varlıklarının fiziki, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla birlikte korunmasının, sağlıklarının gerçekleştirilmesi</p> <p>* 6. Planlama ve projelendirme çalışmalarında Alan'daki arkeolojik değerlerin yaşatılmasını esas alan yaklaşımların benimsenmesi</p> <p>* 7. Tarihi Yarımada'da uluslararası kriterler doğrultusunda yapılacak restorasyon projeleri ve uygulamalarıyla anıt eserler ve sivil mimarlık örneklerini içeren kültür varlığının güçlendirilerek yaşatılması</p> <p>* 8. Yönetim Planı uygulama sürecinde yeterli kaynak sağlanması</p> <p>* 9. Küçük imalat ve el sanatlarının gelenek olarak korunması için etkin politika ve uygulamalar geliştirilmesi</p> <p>* 10. Somut olmayan kültürel mirasın tespiti, korunması ve gelecek nesillere aktarılması</p> <p>* 11. Planlama ve koruma çalışmalarında Alan'daki hizmet sunumlarında koruma/ yaşatma/yaşama dengesinin kurulması</p> <p>* 12. Çevre sorunlarına neden olan faktörlerin denetim altına alınması</p>	Koruma, Planlama, Yaşama Kalitesi	19 Strateji 34 Eylem	10 Proje Paketi
<p>* 13. Ulaşım planlamasında Tarihi Yarımada'nın kültür varlıklarının dikkate alınmasının sağlanması</p> <p>* 14. Tarihi Yarımada üzerindeki ulaşım yatırımlarının baskısının azaltılması ve farklı ulaşım türlerinin bütünleştirilmesi</p> <p>* 15. Alan'da güvenli yaya ve bisiklet dolaşım olanaklarının artırılması</p> <p>* 16. Alan'daki araç parkı yönetiminde otopark politikasının uygulanması</p> <p>* 17. Suriçi'ne erişim için deniz ulaşımının daha etkin olarak kullanılması</p> <p>* 18. Dezavantajlı grupların erişilebilirliğinin sağlanması</p>	Erişilebilirlik	6 Strateji 17 Eylem	4 Proje Paketi
<p>* 19. Tarihi Yarımada'nın görsel bütünlüğünün yeniden geliştirilmesi, tarihi karakterinin korunması, iyileştirilmesi ve ön plana çıkarılması</p> <p>* 20. Alan'ın imajı, karakteri, ayırt ediciliği ve estetik kalitesinin tanınması, korunması ve geliştirilmesi</p>	Alanın Öneminin ve Değerinin Algılanması	4 strateji 6 Eylem	3 Proje Paketi
<p>* 21. Tarihi Yarımada'da kamu kurumlarında çalışanların doğal ve kültürel miras konusundaki bilgi altyapılarının geliştirilmesi</p> <p>* 22. Tarihi Yarımada'da yaşayanların, çalışanların ve kullanıcıların kültür mirası konusundaki bilgi altyapılarının geliştirilmesi</p> <p>* 23. Tarihi Yarımada'da soyut miras olarak geleneksel üretimin canlandırılması</p> <p>* 24. Koruma, planlama ve uygulama süreçlerinde tüm paydaşların eşit ve şeffaf katılımının sağlanması</p> <p>* 25. Yönetim Planı'nın başarıyla uygulanması için Alan ile ilgili tüm paydaşların sürece etkin katılımlarının sağlanması</p> <p>* 26. Katılımın ölçülmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili bir sistemin kurulması</p>	Eğitim, Bilişlendirme ve Katılım	7 Strateji 13 Eylem	3 Proje Paketi
<p>* 27. Alternatif turizm ve kültür turizmiyle bütünleşen, sürdürülebilir bir turizm altyapısının geliştirilmesi</p> <p>* 28. Tarihi Yarımada'daki tüm kültür varlıklarının ziyaretçiler için çekim merkezi haline getirilmesi</p> <p>* 29. Ziyaretçilere kültür mirası alanları ve eserleri hakkında kolay ulaşılabilir bilgi ortamının sağlanması</p> <p>* 30. Müzelerin karşı karşıya oldukları problemlerin çözümlenerek sürdürülebilir ziyaretçi kapasitelerine ulaşmalarının sağlanması</p> <p>* 31. Alan'ın kültürel kimliğine uygun rehberlik hizmetlerinin sağlanması</p> <p>* 32. Alan'daki turizm altyapısının yerel kaynaklar da kullanılarak güçlendirilmesi</p> <p>* 33. Alan'da sunulan turizm hizmetlerinin düzenli olarak denetlenmesi, değerlendirilmesi ve eksikliklerin giderilmesi</p>	Ziyaretçi Yönetimi	14 Strateji 29 Eylem	3 Proje Paketi
<p>* 34. Alan'daki afet risklerinin azaltılması ve kaldırılmasının öncelikli konu olarak ele alınması</p> <p>* 35. Tarihi dokudan kaynaklanan kısıtların minimize edilmesi</p> <p>* 36. Kültürel mirasın depreme karşı güçlendirilmesi ve korunmasının sağlanması</p> <p>* 37. Kültürel mirasın yangına karşı güçlendirilmesi ve korunmasının sağlanması</p>	Risk Yönetimi	6 Strateji 12 Eylem	3 Proje Paketi

Tablo 4.3. Dünya Miras Listesi Alanları Stratejik Hedefleri, Plan ve Projeleri (Kaynak: İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı)

STRATEJİLER	DÜNYA MİRAS LİSTESİ ALANI	STRATEJİ VE EYLEM	PROJE PAKETLERİ
<p>* 1. Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı'ndaki yer altı ve yer üstü kültür varlıklarının kimliklerine uygun olarak korunması, yaşatılması ve değerlendirilmesi</p> <p>* 2. Büyük Saray kalıntılarının (Bukoleon Sarayı, Mozaik Müzesi) bir bütünlük içerisinde algılanmasının sağlanması</p> <p>* 3. Osmanlı, Bizans ve Klasik Dönemleri yansıtan Sultanahmet Arkeolojik Parkı Dünya Miras Alanı'nın üstün evrensel değerini vurgulayan bir "Müzeler Alanı" yaratılması</p> <p>* 4. Mevcut konut işlevinin korunması</p> <p>* 5. Dünya Miras Alanı'nın tanınmasının sağlanması</p>	Sultanahmet Arkeolojik Parkı	6 Strateji 14 Eylem	5 Proje Paketi
<p>* 6. Süleymaniye DMA'da yer alan kültür mirasının korunması; bakım ve onarımlarının çağdaş koruma ilke ve standartlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi ve yapılan çalışmaların daha hızlı ve doğru olması için uluslar arası ve ulusal destek sağlanması</p> <p>* 7. Süleymaniye DMA'da geleneksel sokak dokusunun korunması; bakım ve onarımının gerçekleştirilmesi</p> <p>* 8. Dünya Miras Alanı'nın tanınmasının sağlanması</p>	Süleymaniye Camii ve Çevresi	6 Strateji 13 Eylem	5 Proje Paketi
<p>* 9. Zeyrek DMA'da yer alan kültür mirasının korunması; bakım ve onarımlarının çağdaş koruma ilke ve standartlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi</p> <p>* 10. Zeyrek DMA'da geleneksel sokak dokusunun korunması; bakım ve onarımının gerçekleştirilmesi</p> <p>* 11. Zeyrek DMA'daki yer altı kültür varlıklarının araştırılması, algılanabilir düzeye getirilmesi ve korunması</p> <p>* 12. Dünya Miras Alanı'nın tanınmasının sağlanması</p>	Zeyrek Camii ve Çevresi	7 Strateji 15 Eylem	6 Proje Paketi
<p>* 13. İstanbul Kara Surları DMA'da yer alan kültür varlıklarının çağdaş koruma ilke ve standartları doğrultusunda korunmasının ve yaşatılmasının sağlanması</p> <p>* 14. İstanbul Kara Surları DMA'nın barındırdığı kültür varlıklarını korumakullanma dengesi çerçevesinde ön plana çıkararak kent halkının kullanımına sunan, kimliği ile uyumlu işlevsel kullanımlar ve tasarım uygulamalarıyla canlandırılması</p> <p>* 15. İstanbul Kara Surları Dünya Miras Alanı'nın tanınmasının sağlanması</p>	İstanbul Kara Surları	5 Strateji 12 Eylem	3 Proje Paketi

4.5.4. Yönetim Planının Uygulanması ve Denetlenmesi

Bu bölümde, İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Alanı ve Dünya Miras Alanları'na yönelik hedeflerin ve projelerin hayata geçirilmesini sağlayacak olan uygulama, denetim süreçleri ve ilgili kurum ve kuruluşlar tanımlanmaktadır.

4.5.4.1. Sorumlu Katılımcılar ve Yönetim

Ulusal ölçekte doğal, kültürel ve tarihsel varlıkların korunması sürecinde yer alan aktörler;

- Merkezi ve yerel kamu kurumları,
- Sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri ya da gönüllü kuruluşlar
- Özel ve tüzel kişiler şeklinde gruplandırılabilir.

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve planlamaya yönelik Yönetim Planı Alanı'nda yetkili ulusal ve uluslararası kurumlar;

- Kamu kurumları: Merkezi ve Yerel
- Diğer Kurum ve Kuruluşlar: Sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, üniversiteler, kamu iştirakleri, kamu-özel-sivil ortaklıkları vb.

olmak üzere iki başlık altında incelenmiş, ilgili kurumların kuruluş yasaları, bu yasalarla belirlenmiş yetki ve görevleri (koruma ve planlamaya yönelik) ile teşkilat yapılanmasındaki yerleri üzerinde durulmuştur.

Kamu Kurumları

Ulusal kamu kurumları “merkezi ve yerel yönetim kurumları” olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Merkezi Yönetim Kurumları;

- *Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ilgili Müdürlükleri (4848, 2863, 5366 sayılı Kanunlar)*: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, KTVK Yüksek Kurulu, KTVK Bölge Kurulları (İstanbul 4 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Tarihi Yarımada (Fatih ilçesi) bütününde yetkili olmakla birlikte, Tampon Bölge'de Zeytinburnu ile birlikte Eyüp ve Bayrampaşa ilçe sınırlarının da dahil olmasıyla 2 ve 7 No'lu Koruma Bölge Kurulları'nın görev alanlarıdır), Yenileme Alanları Koruma Bölge Kurulları, Rölöve ve Anıtlar Müdürlükleri, Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvar Müdürlüğü, Müze Müdürlükleri
- *Vakıflar Genel Müdürlüğü (5737 sayılı Kanun)*: İstanbul ilinde iki adet bölge müdürlüğü bulunmakta olup, Avrupa yakası ile Tekirdağ ilini kapsayan bölge İstanbul 1. Bölge Vakıflar Müdürlüğü'nün, Anadolu Yakası ve Kocaeli ilini kapsayan bölge İstanbul 2. Bölge Vakıflar Müdürlüğü'nün yetkisindedir.
- *Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (644 sayılı Kanun)*

Yerel Yönetim Kurumları;

- *İstanbul Büyükşehir Belediyesi (5216 sayılı Kanun)*: Şehir Planlama Müdürlüğü, Planlama Müdürlüğü, Tarihi Çevre Koruma Müdürlüğü, Koruma Uygulama ve Denetim Müdürlüğü (KUDEB), Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarı, İstanbul Miras Evi ve Ahşap Eğitim Atölyesi kurulmuştur.

- *Yönetim Planı Alanı'nda Yer Alan İlçe Belediyeleri:* Fatih Belediyesi, Zeytinburnu Belediyesi (Tampon Bölge'de), Eyüp Belediyesi (Tampon Bölge' de), Bayrampaşa Belediyesi (Tampon Bölge' de)
- *İl Özel İdaresi (5302 sayılı Kanun):* İstanbul İl Özel İdaresi, Fatih İlçesi Özel İdaresi, Zeytinburnu İlçesi Özel İdaresi, Eyüp İlçesi Özel İdaresi, Bayrampaşa İlçesi Özel İdaresi
- *İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı (2863 sayılı Kanun)*

Diğer Kurum ve Kuruluşlar

- *Sivil Toplum Kuruluşları:* Tarihi Kentler Birliği, ÇEKÜL Vakfı, TAÇ Vakfı, İnsan Yerleşimleri Derneği, Arkeologlar Derneği, Ulusal Ahşap Birliği, Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı, KUMİD, Tarih Vakfı, Bilim Sanat Vakfı, İKSV (İstanbul Kültür Sanat Vakfı) vb.
- *TMMOB'a Bağlı Meslek Odaları*
- *Üniversiteler*
- *Kamu İştirakleri:* 5216 sayılı yasaya göre Büyükşehir Belediyesinin kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabilmesi mümkündür. (KIPTAŞ, BİMTAŞ)
- *Kamu-Özel-Sivil Ortaklıklı Kurumlar:* İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı (5706 sayılı Kanun'la kurulmuştur.)
- *Uluslararası Kuruluşlar:* UNESCO, ICOMOS, ICCROM, IUCN, ICOM, EUROPA NOSTRA

4.5.4.2. Yönetim Planının Denetlenmesi

Yönetim Planı'nın İstanbul Sit Alanları Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu tarafından onaylanmasının ardından ilgili mevzuat uyarınca izleme ve denetleme süreci de başlamış olacaktır. Tarihi Yarımada Yönetim Planı'nın uygulama sürecinin izlenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde, ilgili mevzuat gereği, İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nun oluşturacağı ve yetkilendireceği Denetleme Birimi sorumlu olacaktır.

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı'nda gözden geçirme ve güncelleme göstergeleri; proje paketlerinin açıklamalarında yer alan "proje çıktıları" esas alınmış

ve her bir proje için performans ölçütü niteliğindeki gözden geçirme ve güncelleme göstergeleri oluşturulmuştur. Proje çıktıları ile bağlantılı olarak hazırlanmış olan gözden geçirme ve güncelleme göstergelerinin somut ve ölçülebilir ürünler olmasına önem verilmiştir. Bu çerçevede her bir göstergenin türü tanımlanmış ve proje süresi ile ilişkili olarak göstergeye ulaşılması için öngörülen süre verilmiştir.

Yönetim ve Organizasyon Projeleri: Proje paketi araştırma, kapasite geliştirme, bilgi sistemi oluşturma ve mevzuat uyumu aktivitelerinden oluşmaktadır.

Koruma, Planlama ve Yaşam Kalitesi Projeleri: Proje paketi; “standart geliştirme”, “araştırma”, “ar-ge”, “kapasite geliştirme ve artırma”, “öncelik geliştirme”, “ortaklık geliştirme” aktivitelerinden oluşmaktadır.

Erişilebilirlik Projeleri: Proje paketi; ulaşım yatırımlarının etkilerinin değerlendirilmesi, erişilebilirliğin artırılmasına yönelik tasarım ilkelerinin uygulanması, yaya ve bisiklet ulaşımı ile otopark sisteminin geliştirilmesi aktivitelerinden oluşmaktadır.

Alan’ın Öneminin ve Değerinin Algılanması Projeleri: Proje paketi; yapı yoğunluğu ve bina kalitesi konusunda gözden geçirme ve güncelleme, kültür varlıklarının algılanmasının artırılması ve Tarihi Yarımada’nın algılanabilirliğinin artırılmasına yönelik bilgi tasarımı oluşturulması aktivitelerinden oluşmaktadır.

Eğitim, Bilinçlendirme ve Katılım Projeleri: proje paketi; Alan’da yaşayanların ve çalışanların kültür mirası konusunda bilgi altyapılarının geliştirilmesi, koruma, planlama ve uygulama süreçlerine işlevsel katılım mekanizmalarının geliştirilmesi, kültür mirası ve katılım yöntemlerine ilişkin eğitim programları geliştirilmesi aktivitelerinden oluşmaktadır.

Ziyaretçi Yönetimi Projeleri: Proje paketleri; turizm faaliyetlerinin planlanması, izlenmesi ve ziyaretçi yönetiminin etkinleştirilmesi, tanıtım ve bilgilendirme aktivitelerinin eşgüdümü ve müze ve sergileme yönetiminin etkinleştirilmesi faaliyetlerinden oluşmaktadır.

Risk Yönetimi Projeleri: Proje paketi; kültürel mirasa yönelik olarak afet riskinin azaltılması, güçlendirme ve koruma aktiviteleri ile sokak dokusundan kaynaklanan afet risk alanlarının belirlenmesi aktivitelerini içermektedir.

4.5.4.3. Unesco Komisyonunun Hazırladığı İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Raporu Değerlendirmesi

UNESCO Komisyonu gönderilen İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Raporu değerlendirilmesi sonucunda gelen 2013 yılı Komite Kararlarına göre planın ve raporun yeniden revize edilip teslim edilmesi öngörülmüştür. Bu komite kararları şöyledir;

- Madde (4): Tarihi peyzaj içindeki ihlalin hafifletilmesi ve tasarımın geliştirilmesi amacıyla bir yıl içinde Haliç Köprüsündeki çalışmalar durdurmak için taraf devletın taahhüdü(sözü) kabul edildi, fakat tasarımdaki değişikliklerin düzeltilmesine rağmen, köprü hala Tarihi Yarımada manzarasını ve Üstün Evrensel Değeri özelliğinin iletilmesini olumsuz etkileyecektir.
- Madde (5): Boğaz karayolu tünelinin mantığı ve faydaları tanındı, ama aynı zamanda, 5.4 km' den kısa tercih edilen tünel seçeneği, Tarihi Yarımada'nın güney kıyısında 8-10 şerit genişliğinde yavaşma yolu ile gelişmekte olan bölüm, deniz surlarına olumsuz etkisi olan bir mermer kulenin olabileceği ve Tarihi Yarımada ile deniz arasındaki ilişki üzerinde olumsuz etkisi olan konular üzerine notlar alındı.
- Madde (6): Multidisipliner (teknik, çevresel, sosyal, ekonomik ve kültürel) çalışmalar için taraf devlet çağrısı, kara surların ötesindeki tünelin uzatılmasının hesaba katılması için ilke ve Tarihi Yarımada üzerindeki etkisinin azaltılması amacıyla Yenikapı' da ki kavşağın kaldırılması olarak büyük ölçüde uyumludur. Miras Etki Değerlendirilmesi sonlandırılırken dikkat edilen tüm seçenekleri usulüne uygun olması ve inceleme için herhangi bir dönüşü olmayan karar ya da taahhütler Danışma Kurullarında yapılarak Dünya Merkez Komitesine gönderilir.
- Madde (7): Endişe ile alınan notlardan; Tarihi Yarımada'nın güneybatı arazisinin yeniden düzenlenmesi kapsamında rekreasyon alanı oluşturularak bir milyon kadar insan için oluşturulacak Yenikapı Projesi, Miras Etki Değerlendirilmesi üstlenmesinden önce ve Dünya Merkez Komitesine herhangi bir haber verilmeksizin başlatıldı; ve aynı zamanda taraf devlet Miras Etki Değerlendirmesini, tarihi yarımada'nın altyapı ve çevresel bütün toplantılarının potansiyel etkisinin bir bütün olarak içererek sonuçlandırmak

istemiştir, ve Danışma Kurulları tarafından incelendikten sonra Dünya Miras Komitesine en kısa sürede teslim edilmelidir.

- Madde (8): Ayrıca endişe ile not alınan heyetin görüşü; günümüze kadar kalan Osmanlı ahşap yapıları için bir kriz noktasına ulaşıldı, ve ayrıca risk altındaki Osmanlı yapıları için taraf devletten, yenileme alanlarının yeniden düşünülmesi, çürüme ve kayıp hızını yavaşlatmak için ilk yardım işlerinin üstlenilmesi, ve mümkünse yapıların onarılması için özel mülk sahiplerine hibe verilmesi istendi.
- Madde (9): Tarihi Yarımada'nın silüetinin korunması için taraf devlet tarafından yükseklik kısıtlanmasının getirilmesi ile karşılaşılmıştır.
- Madde (10): *Taraf devletin Dünya Miras Merkezine 1 Şubat 2015 tarihinde gönderilmesi için, yukarıdaki maddelerin uygulanması ve varlıkların korunması durumuna ilişkin güncelleştirilen bir rapor 2015 yılındaki 39. oturumda Dünya Miras Komitesi tarafından incelenmek üzere istenmiştir.*

4.6. Bölüm Sonucu

Bu bölüm kapsamında İstanbul Tarihi Yarımada' nın Dünya Miras Listesi' ne alınması ve Alan Yönetim Planı süreci ele alınmıştır.

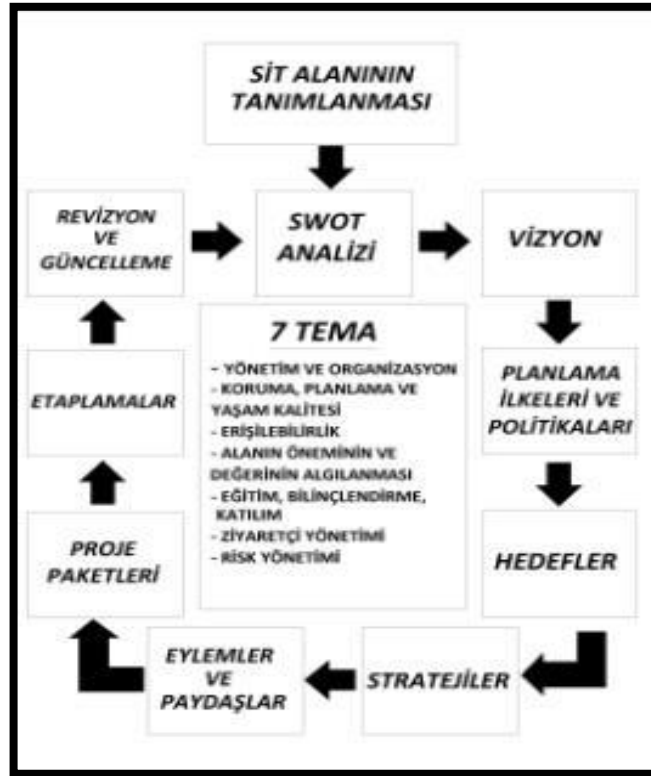
İstanbul, Doğu Roma İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu' na başarılı bir şekilde başkentlik etmiş ve 2000 yılı aşkın bir süredir siyaset tarihi, dinler tarihi ve sanat tarihine dair birçok önemli olay ile ilişkilendirilmiştir. Balkan Yarımadası ile Anadolu arasında bir geçit oluşturan İstanbul, turizm sektöründe Türkiye içinde önemli bir konuma sahiptir, İstanbul içerisinde turizm sektörünün ana çekirdeği ise Tarihi Yarımada'dır.

Türkiye 1983 yılında Dünya Miras Listesine taraf olmuş, İstanbul tarihi alanları ise 1985 yılında Dünya Miras Listesine alınmıştır. Bu alanlar; Sultanahmet Arkeolojik Parkı, Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı, Zeyrek Camii ve Koruma Alanı, İstanbul Kara Surları' dır. İstanbul Tarihi Yarımada; Dünya Miras Sözleşmesi Uygulanmasına Yönelik Operasyonel Rehber (Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention) kapsamında Üstün Evrensel Değer taşıyan varlıkların Dünya Miras Listesi' ne alınması aşamasında kullanılan

kriterlerden; (i)(ii)(iii) ve (iv) nolu kriterleri karşılamakta, bütünlük ve otantiklik kavramlarına uymaktadır.

Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı kapsamında, Dünya Miras Listesi' nde yer alan dört ayrı bölge (Sultanahmet Arkeolojik Parkı, Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı, Zeyrek Camii ve Koruma Alanı, İstanbul Kara Surları) için plan yapmak yerine Tarihi Yarımada' nın bütününe kapsayacak şekilde ele alınması görüşü benimsenmiştir.

Tarihi Yarımada Yönetim Planı hazırlanmasında eşgüdüm görevi İstanbul Büyükşehir Belediyesi' ne verilmiştir. Düzenleyici çerçeve kapsamında; 2863, 5366, 2634 sayılı yasalar yer almıştır. Diğer sorumlu kuruluşlar ise; Kamu Kurumları (Merkezi ve Yerel) ve Örgütlü Gruplar (Ulusal ve Uluslararası STK'lar, Üniversiteler, Dernekler, Odalar vb.) başlıklar altında toplanmıştır.

Şekil 4.8. İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Akış Şeması (Kaynak: İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı)

Yönetim Planı çalışma programı aşamalarına bakılacak olursa;

- 1.Etap: Yönetim Alanında yapılan tüm çalışma ve verilerin toplanıp analitik çalışmaların gerçekleştirilmesi

- 2.Etap: Önceki safhada başlamış olan “Paydaş Analizi” sonucunda saptanan paydaşların katılımıyla Yönetim Planı Alanı vizyon, hedef ve stratejilerin belirlenmesi
- 3.Etap: Paydaşların etkin kullanımı ile 2.Etap’ ta belirlenen hedeflere göre Eylem planlarının hazırlanması
- 4.Etap: Yönetim Planı’nın hazırlanıp paydaşlara sunulması ve görüşler doğrultusunda revize edilmesidir.

Yönetim Planı, birçok danışma toplantılarının, çalıştayların yapımı ile gerçekleştirilmiştir. I.Katılım toplantısı ile Analizler kapsamında SWOT Analizi yapılmış ve Tarihi Yarımada’ da yapılan bölgelemeler ile sorunlar belirlenmiştir. Sonraki toplantılarda SWOT sonucu tanımlanan sorunların sentezi sonucu ortaya çıkan temel sorunlar kapsamında temalar belirlenmiştir. Bu temalar; Yönetim ve Organizasyon; Koruma, Planlama ve Yaşam Kalitesi; Erişilebilirlik; Alan’ın Öneminin ve Değerinin Algılanması; Eğitim, Bilinçlendirme ve Katılım; Ziyaretçi Yönetimi; Risk Yönetimi’ dir.

Tema kapsamında hem Tarihi Yarımada hem de Dünya Miras Listesindeki alanlara yönelik ayrı hedefler belirlenmiştir. Bu hedefler kapsamında stratejiler ve stratejilere yönelik sorumlu kurum ve diğer kuruluşlar belirlenmiştir. Belirlenen hedefler ve stratejiler kapsamında yine Tarihi Yarımada ve Dünya Miras Listesi alanlarına ayrı ayrı olacak şekilde proje paketleri hazırlanmıştır. Mantıksal ilişkinin sağlanabilmesi için hedefler, stratejiler ve proje paketleri arasında bir kod sistemi geliştirilmiştir. Proje Paketleri kapsamında ise; projenin tanımı, sorumlu kurumları, ilgili kurumları, kaynakları ve proje süresi yer almaktadır. Uygulama kapsamında süreçler etaplama yapılarak; kısa vadeli (2 yıl), orta vadeli(3-4 yıl) ve uzun vadeli (5 yıl) olmak üzere üç etaba ayrılmıştır. Projelerin denetimi ise Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu’nun belirlediği bir kurum olacaktır. Her temaya özgü gözden geçirme ve güncelleme kriterleri belirlenerek projelerin denetimi ve geri dönüşümü sağlanmış olacaktır.

İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı ilk bakışta çok sistematik gözükse de bazı noktalarda çeşitli aksaklıklar ve uyumsuzluklar oluşabilmektedir. Yönetim Planı kapsamında ki ilgili ve sorumlu kurum çeşitliliği ve fazlalığı yetki karmaşasına ve hedeflenen planların aksamasına neden olmaktadır. Aynı zamanda bu kurumlar arasında bir kurumlar arası denetim ve görev paylaşımı mekanizmasının olmayışı da

önemli bir eksikliktir. Plan hazırlık ve yapım aşamasındaki sorumlu aktörler ve paydaşların dağılımına bakıldığında; kamu ve örgütlü gruplar kapsamında görev dağılımları yapılmış, halk bu sürecin dışına çıkarılmıştır.

Genel olarak yönetim planının stratejik hedeflerine bakıldığında üst plan kararlarının stratejilerine bağlanmaktadır. Tek eksik imar baskısı sorunudur. İstanbul Çevre Düzeni Planı'nda imar baskısına maruz kalan alanlar olarak Tarihi Yarımada ve Boğaziçi tanımlanmış ve bu alanlara yönelik önlemler strateji olarak belirlenmiştir. Fakat Tarihi Yarımada Yönetim Planı'nda bu durum ile ilgili hiçbir stratejik hedef bulunmamaktadır.

Hedeflerin ve stratejilerin belirlenmesi ve proje paketlerinin hazırlanması kapsamında alınan kararların Tarihi Yarımada ve Dünya Miras Listesi kapsamında yer alan alanlar şeklinde yapılması koruma olgusunu bütünleşik planlama prensibinden uzaklaştırmıştır. Alınan kararların bir bütünün parçaları olarak alınması planın sürdürülebilirliği açısından önemli olmaktadır.

Bir diğer önemli nokta ise küresel ısınma sonucu suların yükselme tehlikesi ile karşı karşıya kalacak İstanbul Tarihi Yarımada' da bu tehlike ile ilgili Risk Yönetimi kapsamında hiçbir kararın alınmamasıdır. 7 temadan biri olarak ele alınan Risk Yönetimi bölümünde sadece deprem ve depremin neden olacağı tehlikelere karşı kararlar alınmıştır. Bu da planın yeterince ileri görüşlü olmadığını göstermektedir.

Bütün bu eksikliklere ek olarak hazırlanıp gönderilen İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Plan Raporu' nun değerlendirilmesi sonucunda, komisyonun dört konu üzerinde durması ile birlikte planın tekrar revize edilmesine karar verilmiştir. Bu konular kısaca;

- Haliç' deki Köprü Çalışmaları: Silüete olumsuz etkisi,
- Boğaz Karayolu Tüneli: Tarihi Yarımada ve deniz arasındaki ilişkiye olumsuz etkisi,
- Yenikapı Projesi: Miras Komitesine haber verilmeden başlatılmış olması,
- Osmanlı Ahşap Yapılarının Kritik Durumu: Risk altındaki Osmanlı yapılarının ve yenilemem alanlarının yeniden düşünülmesi.

5. VENEDİK VE ALAN YÖNETİMİ PLANI

Bu bölümde, kavramsal çerçeve sonucunda ve konu kapsamında Dünya Miras Alanı olarak Venedik ve Alan Yönetimi Planı incelenmiştir. İlk olarak Venedik kentinin jeopolitik konumu ve öneminden bahsedilmiştir. UNESCO Dünya Miras Listesine kabul edilmesi ve Operasyonel Rehber kriterleri kapsamında ele alınan Venedik, daha sonra Alan Yönetim Planı süreci ve kapsamında aktörlere ve yönetim planlaması sistemine değinilmiştir. Bu bölüm kapsamında kullanılan en önemli kaynak, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Müdürlüğü ile işbirliği halinde İtalya UNESCO Ofisi'nden mail aracılığı ile gönderilen Venedik ve Lagünü Yönetim Planı 2012-2018 (Il Piano Di Gestione Del Sito Unesco Venezia E La Sua Laguna 2012-2018) olmuştur. 156 sayfalık İtalyanca rapor yapılan çeviriler ile tezin bu bölümüne büyük katkı sağlamıştır. Diğer önemli yardımcı kaynak ise UNESCO'nun resmi web sitesi; whc.unesco.org 'dır.

Şekil 5.1. Il Piano Di Gestione Del Sito Unesco Venezia E La Sua Laguna 2012-2018

Harita 5.1. Veneto Bölgesi ve Venedik Konumu (Kaynak: <http://tr.wikipedia.org/>)

Tarihsel Venedik şehri seçikle gelen bir Venedik Dükü tarafından idare edilen Venedik Cumhuriyeti'nin başkenti ve özellikle ortaçağ sonrasında Avrupa'nın en önemli başkentlerinden biriydi. Türklerden ve Araplardan öğrendikleri sayı sistemi ile ticaret aritmetiğini en üst düzeye çıkarmışlar ve bu nedenle bütün Avrupalı tacirler bu aritmetiği öğrenebilmek için Venedik'te açılan birçok okula gelerek eğitim almışlardır. Venedik'te yaşayanların %50'den fazlası geçimlerini turizmden sağlamaktadırlar.

Venedik belediye sınırları içindeki nüfus (2010) 270.516 kişidir ve nüfus yoğunluğu km^2 başına 652,52 kişidir. Tarihsel Venedik nüfusu ilk dönemlerde 300.000 civarında iken günümüzde 72.000'e kadar düşmüştür ve halen azalmaktadır. Yaşlı nüfusun yoğunlukta olduğu Venedik, artık anakarada bulunan Mestre adı verilen yeni şehre doğru kaymaktadır. Bütün taşımacılığın yapıldığı kanalları nedeniyle Venedik dünyaca ünlüdür. Üzerinde şehirlerin kurulduğu bu adalar yaklaşık 400 köprü ile birbirine bağlanır ve Venedik' de ulaşım su üzerinden veya yürüyerek olur.

Şekil 5.3. Kanallar (Kaynak: <http://tr.wikipedia.org/>)

İdari bakımdan Venedik, Veneto bölgesine bağlı Venezia ilinin bir komünüdür. Venedik komünü daha önce 18 adet "mahalle (quartieri)" kapsamaktaydı ve bu eski mahalleler esas Venedik şehri; belirli adalar ve anakarada bulunmaktaydı. 2005' den itibaren Venedik Komünü 6 Belediye "(municipalità)"ya bölünmüştür;

Harita 5.2. Venedik Komünü (Kaynak: <http://tr.wikipedia.org/>)

1. "*Venezia-Murano-Burano Belediyesi*": (Nüfus: 69.679 kişi. Alan:211 km²)
2. "*Lido-Pellestrina Belediyesi*": (Nüfus: 21.691 kişi. Alan: 72 km²)
3. "*Favaro Veneto Belediyesi*": (Nüfus: 23.376 kişi. Alan:45 km²)
4. "*Mestre-Carpenedo Belediyesi*": (Nüfus: 88.181 kişi. Alan:24 km²)
5. "*Chirignago-Zelarino Belediyesi*": (Nüfus: 37.629 kişi. Alan:26 km²)
6. "*Marghera Belediyesi*": (Nüfus: 28.285 kişi. Alan:35 km²)

Kanallar ve lagünler ortamı ile bu sıra dışı doğal yapı kentin turistik imajı için eşsiz bir fırsat yaratmaktadır. Venedik yüzyıllar boyunca sel baskınlarıyla mücadele etmiş bir kenttir ve günümüzde zaman zaman bu tip tehlikeler yaşanmaktadır. UNESCO tarafından koruma altına alınan kentin ve görkemli yapıların zarar görmemesi için çabalar halen sürmektedir.

5.2. Venedik ve Kültürel Miras Alanları

Venedik eşsiz bir sanatsal başarıdır. Şehir 118 ada üzerine inşa edilmiştir ve lagün suları üzerinde yüzer gibi görünmektedir. Mimarlık ve anıtsal sanatların gelişiminde Venedik kentinin etkisi önemli olmuştur. Venedik ihtişamlı devrini gösteren eşsiz mimari topluluklar dizisine sahiptir. Sit alanının özel ihtiyaçlarına uyum sağlamak zorunda olan örnek değer, kentsel ortamın seçkin karakteri ile el ele giderek tam bir tipoloji sunmaktadır. Lagünün doğa ve tarihi, M.S. 5.yy.' dan beri Barbarlardan

kaçan Venediklilerin Torcello, Jesolo ve Malamocco kumlu adalarında sığınak bulmalarıyla bağlantılı olmuştur. Bu geçici yerleşim alanı yavaş yavaş kalıcı bir yerleşim alanı olmaya başlamış ve karada yaşayan köylülerin ve balıkçıların ilk sığınağı olan bu yer deniz gücü haline gelmiştir. Rialto adındaki küçük ada yeni şehrin merkezi olarak seçilmiştir.

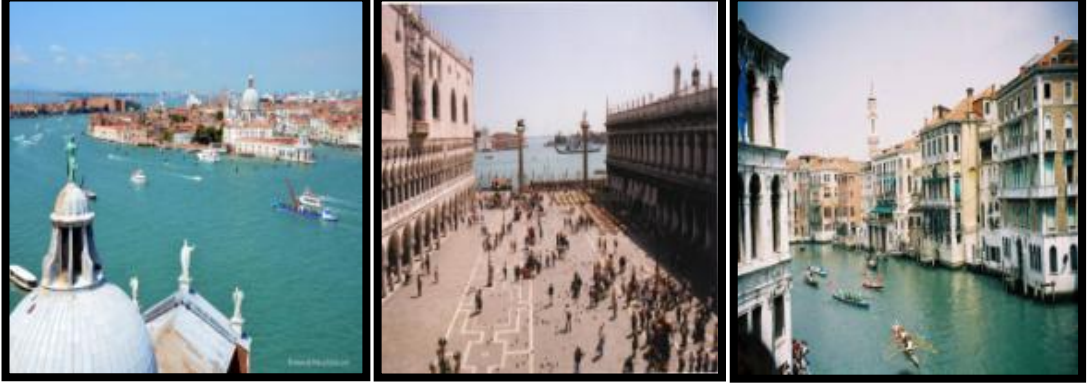
Şekil 5.4. Tarihte Venedik (Kaynak: <http://www.venicethefuture.com/>)

M.S. 1000 yılında Venedik, Dalmaçya kıyılarını kontrol altına almış, M.S. 1112 yılında ise Sidon Levanten limanında bir ticari pazar kurulmuştur. 1204 yılında Venedik Haçlılar ile Konstantinopolis'i ele geçirmek için Haçlılar ile ittifak yapmıştır ve Bizans' tan yağmalanan muhteşem bir parça olan St. Mark'ın Bronz Atları da dahil olmak üzere birçok ganimet kente geri getirilmiştir. Doge döneminde eşsiz güçteki deniz imparatorluğu Doğu Akdeniz çevresindeki kıyıların uzunluğu boyunca, İyon Denizi Adaları ve Girit' e kadar genişlemiştir.

Venedik gelişme süreci boyunca, yüzyıllar boyunca onun gücünü kıskanan Avrupa hükümdarlarının yanı sıra, Osmanlı Türklerinin, Cenevizlilerin, Arapların ticari teşebbüslerine karşı ticaret pazarlarını savunmak zorunda kalmıştır, lagünün konumunu pekiştirmek amacıyla, kelimenin tam anlamıyla Venedik asla vazgeçmemiştir. Sürekli tehdit altında olan bu iç denizde, dalgaların çok kenarında, küçük bir takımada ortasında Ortaçağın en olağanüstü meskunu yükselmektedir. Torcello'dan kuzeye, Chioggio'dan güneye, hemen hemen her küçük ada, kendi yerleşimine, kasabasına, balıkçı köyüne ve zanaatkar köyüne sahipti (Murano). Ancak, Lagünün kalbinde Venedik, ortaçağ dünyasının en büyük başkentlerinden biri olarak kalmıştır. Daha sonraları küçük adalar grubu birleştirilip kaynaştırıldığında ilkel topografyadan hiçbir şey kalmamıştı, fakat Giudecca Kanalı, St. Mark Kanalı,

Büyük Kanal gibi ve su üzerindeki kentin gerçek arterleri olarak küçük bir ağ olan kanallar oluşmuştur. Kara kavramının olmadığı bu gerçek dışı alanda, dünya üzerindeki en olağanüstü mimari müze şaheserleri 1.000 yılda birikmiştir.

Şekil 5.5. Giudecca, St.Mark, Büyük Kanal (Kaynak: <http://www.venipedia.org/>)

1987 yılında Dünya Miras Listesi'ne yazılan “Venedik ve Lagünleri” sit alanı; ekonomik küreselleşme, iklim değişikliği ve derin toplumsal dönüşümlerin etkileri ile keskinleşmiş küresel değişimler dönemi ile karşı karşıya kalmıştır. Sit alanının sürdürülebilir geleceği ve korunması için ortak bir vizyon, çok paydaşlı katılımcı bir planlama yaklaşımı oluşturmak; sağlıklı karar verebilme ve benzer sorunlarla, zorluklarla karşı karşıya kalan Akdeniz çevresindeki kentler ve sit alanlarının yönetimi için son zamanlarda zorunlu bir hale gelmiştir (<http://whc.unesco.org/en/list/394>).

5.3. UNESCO Dünya Mirası Listesi ve Kriterleri Kapsamında Venedik ve Lagünleri

Venedik kenti sınırlı alanları ve kırılğan yapılarının 1987’ de Dünya Miras Listesine lagünü ile birlikte alınması ve kitlesel olayların etkisiyle Venedik savunmasız hale gelmiştir. UNESCO Sekreterliği, genel direktörün proje için daha fazla ayrıntı istemesi ile İtalya Dışişleri Bakanlığı’ na yazılan yazı konusunda Komite’ yi bilgilendirmiştir. Komite aşağıda belirtilen başvuruyu başlatma kararı almıştır :

Dünya Miras Komitesi, 11-15 Aralık 1989 tarihinde Paris Unesco Merkezi’ nde 13. Oturumu için toplanmıştır ve Dünya Mirası Listesi’nde olan Venedik, yeni tehditler konusunda kaygılarını dile getirmiştir. Bu evrensel görsel sergi niteliğindeki kent, turistlerin olağan dalgalanmasına ek olarak binlerce ziyaretçiyi çekebilmenin yanı

sıra, tarih, sanat ve insanlık medeniyetinin eşsiz olduğu bu mirasın bütünlüğünü tehdit eden riskler taşıyacaktır. Dünya Miras Komitesi, İtalyan Otoritelerine, onarılmaz hasarların önlenebileceği konusunda çağrıda bulunmuştur (UNESCO Komite Kararı,1987).

5.yy' da kurulup 118 küçük ada üzerine yayılan, 10.yy' ın önemli bir deniz gücü haline gelen ve Giorgione, Titian, Tintoretto, Veronese gibi dünyanın en büyük sanatçılarının eserleri olan küçük yapıları içeren olağanüstü mimari bir şaheser olan Venedik kenti Dünya Mirası Listesi'nin içerdiği tüm kriterleri ((i)(ii)(iii)(iv)(v)(vi))karşılıamaktadır;

- 1.Kriter: Venedik eşsiz sanatsal bir eserdir. 118 küçük ada üzerine kurulmuş olan kent, lagün sularında yüzüyor gibi görünerek unutulmaz bir manzara oluşturmakta ve bu ölçülemez güzellik Canaletto, Guardi, Turner gibi birçok ressama ilham kaynağı olmaktadır. Şehir anında kendini belli etmektedir. Venedik aynı zamanda dünyanın sanat eserlerinin yoğunlaştığı alanlardan birini kapsamaktadır. Torcello Katedralinden St.Mary of Salvation Kilisesine kadar, Altın Çağ'ın bütün yüzyılları olağanüstü güzel anıtlar ile temsil edilmektedir: San Marco, Palazzo Ducale, Zanipolo ve Scuola di San Marco, Grari ve Scuola di San Rocco, San Giorgio Maggiore,vb.
- 2.Kriter: Mimari ve anıtsal sanatların gelişiminde Venedik'in etkisi önemli olmuştur. İlk yaptığı etki; Dalmaçya Kıyıları, Most Serene Cumhuriyeti, Küçük Asya, Mısır, İyon Denizi Adaları, Eğriboz, Peleponessus, Girit ve Kıbrıs' ta ki tüm ticari pazarlarda ve merkezlerde inşa edilen anıtsal yapılar Venedik modellerinden ilham almıştır. Denizler imparatorluğunun ilk mağlubiyetlerini yaşadığı zamanda, Venedik ressamları sayesinde birçok farklı türde okul kurulmuştu. Bellini ve Giorgione, sonra Titien, Tintoret, Veronese ve Tiepolo Avrupa'da resim ve dekorasyon alanında mekan, ışık ve renk algısını trend olacak izler ile derinden değiştirmiştir.
- 3.Kriter: Hala hayat veren ve nefes alan arkeolojik sit alanı ile Venedik başlı başına bir tanık özelliği taşımaktadır. Denizlerin metresi olarak adlandırılan Venedik, Doğu ile Batı ve İslam ile Hıristiyanlık arasında bir bağlantı olarak geçmiş zamanın izlerini taşıyan binlerce anıt ve eser aracılığıyla yaşamaktadır.

- 4.Kriter: Venedik ihtişamlı devrini gösteren eşsiz mimari topluluklar dizisine sahiptir. Piazza San Marco ve Piazzatte gibi büyük anıtlardan, daha mütevazı konutlara, hastanelere, 13yy.'da aslen “Scuole” olan hayır yada kooperatif kurumları da dahil olmak üzere Ortaçağ Venedik mimarisine kadar, sit alanının özel ihtiyaçlarına uyum sağlamak zorunda olan kentsel düzenin üstün karakteri ile el ele tam bir tipoloji sunmaktadır.
- 5.Kriter: Akdeniz Bölgesinde, “Venedik ve Lagünü”, geri dönüşü olmayan değişikliklerin sonucu olarak savunmasız hale gelmiş yarı-göl yerleşiminin seçkin örneğini teşkil etmektedir. Çamurlu ve çıplak zemin üzerindeki ve dönüşümlü olarak su seviyesinin düşüp tekrar yükseldiği bu uyumlu ekosistemde; adalar, kazıklar üzerinde duran evler, balıkçı köyleri kadar önemlidir, ve pirinç tarlalarının da, saraylar ve kiliseler kadar korunmaya ihtiyacı vardır.
- 6.Kriter: Venedik sembolizeleri, unsurlara karşı insanlığın zafer mücadelelerinden ve egemen erkek ile kadınların düşman doğasından etkilenmiştir. Kent ayrıca, doğrudan ve somut olarak evrensel tarih ile ilişkilidir. “Denizlerin Kraliçesi” onun küçük adalarını kahramanca yakalamaktaydı ve onun ufku ve sınırı yoktu, ya lagün, ya Adriyatik ya da Akdeniz. Marco Polo (1254-1324), Çin, Annam, Tonkin, Sumatra, Hindistan ve İran’ ı aramak için Venedik’ten yola çıktı. Marco Polo’nun San Lorenzo’da ki mezarı, Venedikli tüccarlar tarafından Portekiz’den önce keşfedilen Araplar dünyasındaki varsayılan rolünü temsil etmektedir (State of Conservation of World Heritage Properties in Europe, 2.Section, 2006).

Otantiklik ve bütünlük kapsamında “Venedik ve Lagünü” ,Dünya Mirası Listesi kapsamında sit alanı değerlerini muhafaza etmiştir.

“Venedik Lagün Ekosistemi” ve “Venedik Kanalları” konulu projelerin ardından, Venedik’ in UNESCO’ya katılımının “Üçüncü Aşaması”; sosyo-ekonomik dönüşümün ve özellikle iklim değişikliği ile belirlenen belirsizlikler bağlamında “Venedik ve Lagünü” nün geleceği için karar verme sürecine bilimsel destek sağlamaktır. 2009 yılı döneminde, bu Dünya Miras alanının daha çok korunması ve geliştirilmesi açısından fikir birliği kurmak için, Venedikli paydaşlar ile daha fazla müzakere ve danışma yapılabilmesi için temel dayanak olarak “Venedik ve Lagünü” ile ilgili bilgi, veri, haritanın her türlü paylaşımı için web tabanlı Coğrafi Bilgi

Sistemleri yeniden hizmete açılmıştır. Aynı zamanda, güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar, tehditler (SWOT) Analizi, ilgili paydaşlar ile daha sistematik bir ortam oluşturulmuştur. Venedik ve Lagünü Dünya Miras Alanı için Yönetim Planı hazırlanması ve sunulmasına yönelik Venedik Belediyesi ve ilgili tüm Venedik Otoriteleri ile ilgili başlatılan süreç ile paralel ve yakın bir ilişki geliştirilmiştir (<http://www.unesco.org>).

5.4. Venedik Yönetim Planı Kapsamında Aktörler, Planlama ve Düzenleyici Çerçeve

Venedik ve lagün sisteminin korunması için, Yönetim Planının bir parçası olarak izlenecek sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin belirlenmesi ve paylaşılması amacıyla UNESCO tarafından belirlenen sit alanında kurumsal, sosyal ve ekonomik faktörler tespit edilmiştir. Ayrıca dönüşüm süreçleri ve bölgesel hükümet yönetimi kapsamında düzenleyici çerçeve ve planlama sistemi analiz edilmiştir.

5.4.1. Sit Alanı Yönetiminin Aktörleri

“Venedik ve Lagünleri” Yönetim Planının uygulanması ve yönetilmesinde yer alan aktörlerin tespiti amacıyla kurum ve paydaşların şematikleştirilmesi başlatılmıştır. Sit alanında yönetim ve organizasyon için seçilen uzman ve ilgili kişiler üç ana kategoriye kapsamaktadır;

Kamu Kurumları: Yerel yönetimler(belediyeler, iller, vb.), İlgili ve çevresel devlet kurumları (Müdürlükleri, Sular İdaresi, vb.), Fonksiyonel kuruluşlar (dernekler, sağlık kuruluşları, çevre kuruluşları, meslek ve ticaret odaları, üniversite, vb.), Yan kuruluşlar ve Bağlı şirketler;

Örgütlü Gruplar: Baskı grupları (sendikalar, dernekler, siyasi partiler ve hareketler, kitlesel iletişim araçları), yerel dernekler (kültürel dernekler, çevresel, sosyal, ya da eğlence sporları grupları, vb)

Örgütlü Olmayan Gruplar: Vatandaşlar ve toplum (yerel toplumun yerel üyeleri). Paydaşlar; temsil etme, her paydaşın kendine özgü becerileri, sit alanındaki varlıkların nasıl korunacağı ve her bir paydaş tarafından sağlanan çıkarların nasıl yönetileceği doğrultusunda tespit edilmiştir.

5.4.1.1. Sit Alanındaki Sorumlu Kişiler

Sit alanının korunması ve yönetimi konusunda doğrudan yetkili ve sorumlu, özellikle yasaları altında fonlamaya tabi olan kurum ve kuruluşlar; Veneto Bölgesi, Venedik Su İdaresi, Kültürel Miras ve Veneto Peyzajı için Bölge Müdürlüğü, Venedik ve Lagünleri' nin Mimari ve Peyzaj Mirası için Denetim ve Gözetim Birimi, Veneto Arkeolojisi için Denetim ve Gözetim Birimi, Venedik Kenti ve Lagün Belediyelerinin Müze ve Denetim Merkezi SPSAE, Veneto için Arşivlik Denetim, Venedik Devlet Arşivleri, Venedik Piskoposluğu, Venedik Liman İdaresi, Padua Vilayeti, Venedik Vilayeti, Venedik Kenti, Cavallino-Treporti Kenti, Chioggia Belediyesi, Codevigo Kenti, Campagna Lupia Kenti, Mira Kenti, Piave'nin Musile Kenti, Jesolo Belediyesi, Quarto D'Altino Kenti.

5.4.2. Düzenleyici Çerçeve

İtalyan Cumhuriyet Anayasası devletin kimliği için temel değer olan kültürün yönetimini devralıp ve mimari varlıklara sahip çıkılması ve yönetimi için ana unsurlar sağlamıştır.

“ Kültürel Miras ve Peyzaj Kodu” (Kanun Hükmünde Kararname yok. 22 Ocak 2004, n. 42) kültürel mirasın kamusal kullanım amaçları için korunması gibi anlaşılan kültürel mirasın korunması bilincinin teşviki, kullanımını için en iyi koşulları sağlamak, bölgeler ve yerel yönetimlerle de ilişkili olarak devletin mevzuatı sorumluluğunu sağlamaktadır.

Kültürel mirasın korunmasında ana yürütme organı “Miras ve Kültürel Faaliyetler Bakanlığı”dır, Denetim ve Gözetim Birimi olarak devlet müzeleri, arşivler ve halk kütüphaneleri varlıkların sayımını ve tespitini sağlama açısından koruma bağına tabii olmuşlardır. Bu varlıklar üzerinde yapılacak herhangi bir müdahale için yetkili idarelerden önceden izin almak gerekmektedir. Mevzuat aynı zamanda; doğal faktörlerin, insanın ve bunlar arasındaki ilişkilerin eylemlerinden türeyen peyzaj varlıklarını ve kültürel kimliği İtalyan kültür mirasının bir parçası olarak belirtmektedir.

1972 yılında imzalanan sözleşme ile Dünya Mirası Listesinde sit alanları ile ilgili atıfta, devletten üstün değerler ve ulusal sınırı aşan belirli bir yasal statü garanti edilmemiş, imzalayan devlet web sitesinde değerlerin nesiller boyu korunması,

geliştirilmesi ve iletimini sağlamak ve desteklemek için gelecek nesillere söz vermiştir. Bu taahhütler 77/2006 ve “Venedik ve Lagün” için özel bir mevzuatla güvence altına alınmıştır.

77/2006 sayılı kanun ile birlikte, kültürel miras, peyzaj ve doğal sit alanlarının korunması ve restorasyonu için yapılacak projeler UNESCO İtalya Ofisinin finansman önceliklerine dahil edilmiş ve her dünya mirasının müdahale önceliklerini içeren, kültürel varlıkların ve kaynakların korunması için uygulamaların ve düzenlemelerin bulunduğu bir yönetim planı olması gerekliliğini öngörülmüştür. Ayrıca kanun, sit alanının iyi bir şekilde yönetilmesi için mali destek önlemlerinin alınmasını sağlamaktadır.

5.4.2.1. Venedik İçin Özel Yasalar

“Venedik ve Lagünleri” koruma tarihçesi, özellikle 1966’ da ki trajik sel baskınından sonra meydana gelmiş “özel kanunlar” hikayesini kapsamaktadır.

Özel kanunlardan önce, lagünlerin suların kirliliğe karşı korunması için suların deşarjlarını düzenleyen önlemlerin bulunduğu 5 Mart 1963 tarihli 366 sayılı “Venedik Lagünleri ve Marano ile İlgili Yeni Kurallar” yasasından bahsetmek gerekir. Bu önlem lagün sularını herhangi bir şekilde kirlüten atık maddelerin dağılmasını yasaklamakta, lagün ve çevresindeki bütün müdahalelerin izlenmesiyle yetkili delege olarak da Venedik Su Otoritesini atamaktadır.

16 Nisan 1973 tarihinde 171 sayılı yasa ile ilk özel yasa çıkmıştır. Bu yasanın amacı; “Venedik ve Lagünleri”nin çevre peyzajının, tarihi-arkeolojik-sanatsal mirasının korunması, hidrolik dengenin korunması, hava kirliliğine karşı çevrenin korunması ve Venedik bölgesinin sosyo-ekonomik kalkınmasının sağlanmasını kapsamaktadır. Tarihi kentin ve lagünlerin korunması, fiziksel ve çevresel etkileri birlikte ele alarak anlaşılmalı ve proje müdahaleleri bir politika çerçevesinde, önemli fonların desteği ile ele alınmaktadır. Yasa, her kurumun yetki ve hedeflerinin takip edilmesi gerekliliğini tanımlamıştır. Devlet çevrenin korunmasına ve geliştirilmesine, mekansal planlama alanındaki bölgeye müdahale edebilmektedir.

Devlet; Venedik Sular İdaresi üzerinden lagündeki deniz seviyesinin azaltılmasına dair ekolojik denge ile uyumlu çalışmaları sağlama zorunluluğu görevini verirken, tüm inşaat projelerinde ve lagün dönüşümünde bağlayıcı bir görüş olunması amacı

ile Venedik Koruma Komisyonunu kurmuştur. Bu kurul; tuzlu bataklıkların korunmasını, lagünlerin arazi ıslahı projeleri dışında tutulmasını, Venedik ve Chioggia kentlerinin koruma ve restorasyon faaliyetlerini sağlamaktadır.

29 Kasım 1984 tarihli 789 sayılı “Venedik’in Korunması için Yeni Önlemler” yasası lagünün hidrojeolojik dengesinin korunması için ana sorumlu olarak devletin yetkilerini teyit etmekte ve lagünün temizlenmesi görevini de devlete vermektedir. Fonların çoğu, lagün havzasının bozulma sürecini tersine çevirmek için tasarlanmış sistemlerdeki deneyler, projeler ve çalışmalar için tahsis edilmiştir. Kurumlar arasındaki sorumlulukların örtüşmesi ve parçalanmasının üstesinden gelebilmek için yasa, “*bu yasada öngörülen önlemlerin uygulanması için yön, koordinasyon ve kontrol*” ile görevlendirdiği yeni bir siyasi yapı oluşturmuştur. Bu yeni yapıya “Venedik için Bakanlıklar arası Komite” denilmektedir. Kamu arasındaki sorumlulukların bölünmesi; Venedik Bölgesi’nin yetkisi altında olan “lagün akıntılarının oluşturduğu nehir havzasının tarihi sınırı” dışındaki, lagünün fiziksel koruma önlemleri, çevre koruma önlemleri ve özellikle lagünü kirletici maddelerin taşınarak ortadan kaldırılmasıyla kirliliğin indirgenmesi yetkilerini Su Otoritesi’ ne atfederek, bu kurumun görevlerini çok değiştirmemiştir. Yasa ayrıca çeşitli nitelikte desteklerde sağlar; sadece Venedik’in korunması ve lagünün hidrolojik dengesinin sağlanması değil, aynı zamanda ekonomik faaliyet, konut inşaatı ve kentsel bakımı destekleyen önlemleri de kapsamaktadır.

5 Şubat 1992 tarihli 139 sayılı “Venedik ve Lagünlerinin Korunması için Önlemler” yasası; lagün kapsamında çalışan farklı aktörlerin aktivitelerinin entegrasyonunun gerekliliğini vurgulayan kararlar bağlamında Venedik mevzuatında bir dönüm noktasıdır. Gelgit kontrolü için yapılan müdahalelerin neden olduğu çevresel bozulmalar, lagün morfolojisinin açıkça belirtilen restorasyon ihtiyacının eklenmesi kapsamında öncelikle koyların müdahaleleri karşılaştırılmıştır. Aslında yasa lagün bozulmasını durdurmayı amaçlayan önceki özel yasa ile onaylanmış yardım programını tamamlamak için finansmanının önemli bir kısmını ayırmaktadır. 798/84 kanun maddesi ile kurulan Komite tarafından, gelgit düzenleme işleri için kullanılan fonlar, tüm eylemlerin gelişmesinin doğrulmasını konu edinir ve amaçları; lagün morfolojisinin restorasyonu çevresel iyileştirmelerinin yapılmasıdır. Yasa birleşik bir politika çerçevesinde Venedik bölgesinin temizlenmesi ve lagün havzasının tüm drenaj iyileştirilmelerinin yapılması ile müdahale kapsamını genişletmiştir. Bölgesel

uzmanlık ve devletin çalışmasına paralel olarak yasa, Kent Konseyi tarafından yapılan müdahalelerin, program anlaşmalarının imzalanması yoluyla elde edilmesini sağlar ve bütün halinde müdahaleleri uygulamak için, bireylere sağlanan hibeler de dahil olmak üzere, kanalların bakımı ve mimari mirası korumak ve korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

1993 tarihli 537 sayılı yasa Venedik için bir Ajansın kurulmasını sağlar. Amaç; koordinasyon, planlama ve kontrol işlemleri, özel kanunlarla bölüştürülen fonların kullanımı için yerel yönetimler ve merkezi yönetimin birçoğu ile anonim şirketi kurmaktır. Fakat, ajans asla faaliyette olmamıştır. Venedik için özel yasa metni şu anda revize edilmektedir. Bu yeni özel kanun ile dünya miras alanı olarak UNESCO Dünya Miras Alanı “Venedik ve Lagünleri”nin açık bir tanımla tanıtılması ve Sit Alanı Yönetiminde kurumsal olarak yetkili makamların iyi temsil edilmesi umulmaktadır. Venedik için geçerli Özel Kanun, devlet, bölgesel ve yerel yönetimlerin arasındaki lagün korunması konusundaki becerilerini böler ve bölmektedir.

5.4.3. Mekansal Planlar ile Yönetim Planı Arasındaki Tutarlılığın Değerlendirilmesi

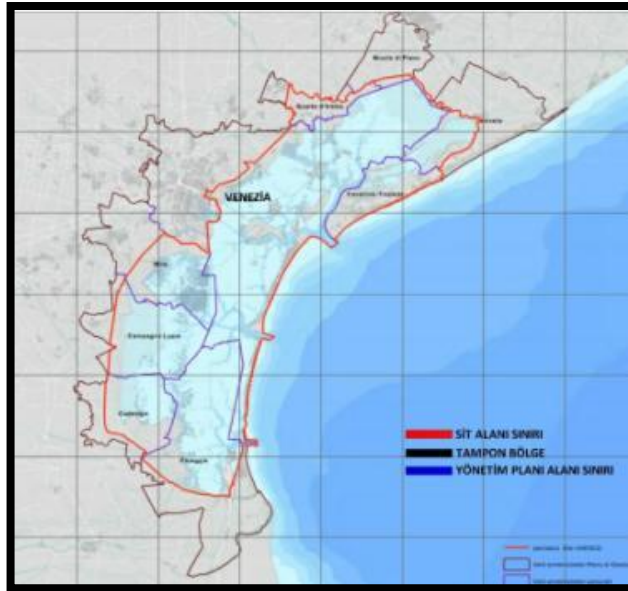
Venedik Lagünü ve tarihi yerleşimleri, planlama ve kentsel-bölgesel planlama, farklı kararlara göre inşa etme, planlama ve yönetim için bir dizi araç üzerinde durmaktadır. Yönetim Planı ve Mekansal Plan arasındaki tutarlılık değerlendirilmesi, ilk stratejik hedefler ve son stratejik hedeflerin karşılaştırılması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bu işlem çoğunlukla başarısız olan Mekansal Planlama düzenlemeleri ile uyumlu yakınsama ve fizibilite içeren şu an ki yönetim Planı hedeflerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Yönetim Planının hedeflerinin Liman Master Planı hükümleri ve tarihi, sosyal, ekonomik Venedik olarak Venedik limanının kullanılması ile tutarlı olmalıdır.

Hedefler arasındaki tutarlılığın resmi; çevresel, kültürel ve yerleşim sistemleri olarak adlandırılan üç matrisin oluşturulması yoluyla elde edilmiştir. Üç matrisin her biri Yönetim Planı hedeflerinin mekansal araçlara ve tutarlık derecesine karşılık gelmektedir: “tutarlı”, “oldukça tutarlı”, “tutarsız”. Tutarlılık üç dereceye ayrılmıştır ve sonrasında birer puan belirlenmiştir, sırasıyla: 1, 0.5, 0. Puanların toplamı mekansal planlar ile daha tutarlı olan Yönetim Planı hedeflerinin resmini

vermektedir. Tutarlılık değerlendirmesi bir yandan şu tespitleri sağlamaktadır; Yönetim Planı ve Mekansal Planların içerikleri arasındaki ana yaklaşımları, daha etkin uygulanabilir müdahalelerin belirlenmesi, diğer taraftan planlama çerçevesi ile kısmen yakınlaşmış olsun ya da olmasın daha koordinasyonlu görünen Yönetim Planı eylem alanlarının belirlenmesine olanak sağlanması, araçların ve aynı alandaki aktif aktörlerin etkin sentezi.

5.5. Venedik ve Lagünü Alan Yönetim Planı

Bu bölüm kapsamında Venedik ve Lagünü Yönetim Planı'nın hazırlanma süreci, organizasyon süreci, tematik kararlarının hedefleri ve yönetimi, planın vizyonu, kapsamı ve uygulanma, denetim sürecine değinilmiştir.

Harita 5.3. Venedik Yönetim Planı Sınırı (Kaynak: <http://www.veniceandlagoon.net/>)

5.5.1. Yönetim Planının Hazırlanması İçin Metodolojik Süreç

“Venedik ve Lagünü” Alan Yönetim Planı, ilgili kurum ve yerel toplulukların temsilciliği aracılığıyla, çeşitli şekillerde ve durumlarda takip öncelikli sistemin tanımına dahil edilerek uzun ve karmaşık bir danışma-koordinasyon sürecinin sonucu olarak tanımlanmıştır. Sadece koruma faaliyetlerinin tanımlanması ve karar vermede daha fazla entegrasyon sağlayan kurumlar arasındaki ilişkilerin sağlanması ile Dünya Miras Listesi'ne alınan sit alanı değerlerinin, şimdiki ve gelecek kuşaklar için muhafaza edilmesi garanti edilebilmektedir.

Sit alanının karmaşıklığı ve aktörlerin çokluğu göz önüne alındığında planın hazırlanmasında, sit alanın kritiklerinin ve problemlerinin belirlenmesi, hedeflerin ve bunları gerçekleştirmek için uygulanacak eylemlerin tanımının yönetimi için sorumlu konular aktif bir şekilde dahil olmuştur.

Sit alanı için anlamlı ve çoğul işbirliğine dayalı, Yönetim Kurulu aracılığıyla sorumlu kuruluşlar arasındaki güçlü koordinasyonun başlamasıyla plan geliştirme süreci tamamlanmıştır. Plan, mevcut planlama araçları ile örtüşmez, fakat olası çatışmaların ve kararların, tespit edilen sorunlarla başa çıkmak için alınan bir yer haline gelir, koruma durumunu izlemek için göstergelerin tanımlanır, sit alanı kaynaklarının ve varlıklarının değerini arttırmak için öneriler geliştirilir. Özetle, *Yönetim Planı'nın ana amacı; sit alanı için sorumlu kurumların uyumu ile bunların her birinin kurumsal yetkisi ve sorumlulukları arasında aktif ve etkili bir koordinasyonun biçimlerinin geliştirilmesi olduğu söylenebilir.*

Venedik ve Lagünü'nde Güçlü ve Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler (SWOT Analizi): Analitik çalışma evresi ve daha sonrasını kapsayan SWOT analizinin tanımlanmasına yardımcı olmak için kurumlar arası dayanışma toplantısında, kentsel ve bölgesel planlama sistemi, çevre sistemi, kültürel miras, yerleşim sistemi, turizm sistemi, üretken faaliyetler konularına referansla güçlü ve zayıf yön ile doğanın fırsat ve tehditleri tespit edilmiştir.

Danışmanlık süreci yapılanması sit alanını etkileyen ana unsurların derin yansımalarını hesaba katarak planda “önemli acil durumlar” olarak tanımlar. Ana faktörler sistematik düzeydeki sit alanındaki varlıkların korunmasını, çevre ve doğal lagünün korunmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu faktörler ve eğilimler sit alanının evrensel değerinin korunması ve korumanın temelini ve ağırlığına müdahale ederek, Yönetim Planının genel amaçlarını sarsacaktır. Sit alanının önemli acil durumlar çalışması, sit alanının korunması ve geliştirilmesi için bazı stratejik hedeflerin tanımlanmasına katkıda bulunmuştur. Önemli acil durumlar olarak tanımlanan lagün sisteminin kritikliği, sit alanında çalışan çeşitli organlar tarafından, lagünün mimari ve çevresel mirasın genel korunması hedefleri olan bir dizi proje ve müdahaleler ile uzun bir şekilde ele alınmıştır.

Danışma toplantılarının tematik tablolarından bulgulara dayanarak, SWOT Analizi, önemli acil durumlar üzerine geliştirilen kavramlar ve son olarak Yönetim komitesi'

nde sit alanının korunması ve yönetimi için sorumlu organlar arasındaki karşılaştırmalar ile Plan; 4 Eylem Planı kapsamında tematik alan ve varlıkların türlerine göre ayrılan 12 stratejik hedef amaçlanmaktadır. Son olarak, sit alanının korunması durumunu izlemek ve müdahale projelerini izleyip etkinliğini değerlendirmek için stratejik hedefler ve performans göstergeleri ile ilgili gidiş yolları ve göstergeler tespit edilmiştir.

5.5.2. Organizasyon Süreci, Tematik Kararlar-Hedefler ve Yönetim

Alanların tanımlanması ve tanımlanma sürecinde önemli kilit nokta olan Yönetim Planı, sit alanı için sorumlu organları kapsayan danışma aşamasına odaklanmalıdır. 2007 tarihinde imzalanan Mutabakat Zaptı, sit alanı yöneticisi ve Yönetim planı hazırlayıcısı olarak Venedik Belediyesi'ni atamıştır. Bu nedenle 2010 yılı sonbaharında, Venedik UNESCO Ofisi ile işbirliği içinde, 2007 Mutabakatını imzalayan yöneticiler ve uzmanlar ile sit alanının sorunlarını ve fırsatlarını tanımlamak ve ilgili kurumların beklentilerini değerlendirmek amacıyla bir dizi tematik danışma toplantısı serisi başlatılmıştır.

5.5.2.1. Temalar ve Hedefler

Veri toplama aşaması olan önceliklerin ve temaların belirlenmesine yoğunlaşılacak toplantılar öncesinde danışma aşaması için şu gündemler oluşturulmuştur: Bina ve kentsel çürüme, kentin nüfus azatımı, Venedik' deki turist akışı, sit alanı içindeki hareketlilik zorlukları, lagün morfolojisinin kaybı, kültürel peyzaj kaybı, lagündeki büyük gemilerin varlığı, lagündeki kirlenmiş alanlar, hassas bölgelerde aşırı dalga hareketidir. Toplantılar sonucunda aşağıda tematik alanlar ve kesişen konular tespit edilmiştir.

- Geliştirme, bölgesel pazarlama;
- İklim değişikliği;
- Vatandaşlar ve turistler ile iletişim;
- Sektörler arası ve katılımcı stratejik planlama, katılım ve paydaşların katılımı;
- Sit alanında bilgi, veri ve araştırma paylaşımı

Sit alanının danışma süreci ile sorumlu organları için başlangıç noktaları olarak seçilen temalar, aşağıdaki hedefler ile birbirleriyle ilişkili 5 kategori içerecektir;

1. Tema: *Bölgesel Planlama ve Yönetişim*
Hedef: Venedik Lagünü içinde kentsel ve bölgesel planlama analizi; Yönetim planı koruma ve muhafaza hedefleri ile planlama arasındaki tutarlılığın değerlendirilmesinin ölçülmesi
2. Tema: *Koruma ve Mirasın Korunması*
Hedef: Venedik Lagün mirasının korunması için araçların ve önlemlerin değerlendirilmesi ve problemlili alanların analizi
3. Tema: *Sit Alanının Sürdürülebilir Kullanımı*
Hedef: Sit alanı kullanımlarının ve problemlili alanların analizi Venedik için şu anda kullanılmaktadır (konut, hareketlilik, turizm, hizmetler vs...).
4. Tema: *İletişim, Tanıtım, Eğitim*
Hedef: İletişim, tanıtım, eğitimin (paydaşların, kullanıcıların ve toplulukların) mevcut formlarının ve problemlili alanların analizi
5. Tema: *Bilgi ve Paylaşım*
Hedef: Venedik Lagünleri içinde üretilen bilginin toplanması ve paylaşımı yollarının ve problemlili alanların analizi

5.5.2.2. Yöntem

Danışma kapsamlı 8 çalışma grubu, Avrupa Farkındalık Senaryo Çalıştayı ve Uzlaşma Konferansı yöntemine göre çalışan profesyonel bir ekip tarafından oluşturulmuştur. Bu süreç, yönetim planının hazırlanması için ön karar verme safhasına destek vermek amacıyla, paydaşlar ve yerel kurumlar arasındaki istişare için bilgili, tartışmalı, stretjik yaratıcı, ortak yaklaşımın değişimi ve kazanımı için bir fırsat sağlamıştır. Avrupa Farkındalık Senaryo Atölyesi, değerlendirmeler, ortak gelecek vizyonunun ve fikirlerin geliştirilmesi amacı yoluyla, sorunlu durumların çözümü için oluşturulan aktör gruplarından bir derleme oluşturmaktadır. Bu özel buluşma yöntemi özellikle kaynakların yanı sıra katılımcıların deneyimlerini, görüşlerini ve uzmanlıklarının farklı formlarını kullanmıştır. Bu yöntem, tehlikedeki çeşitli görüş ve çıkarları tartışmaya teşvik etmiş, katılımcılar arasında bilgi, birikim ve deneyim alışverişini, mevcut problemlerin olası çözümlerini, alternatiflerin değerlendirilmesini, tartışılmaları kolaylaştırmış ve hedeflere giden öneri yolların dahil edildiği pratik proje fikirlerinin, önerilerinin biçimini belirleyen çözümlerin sunulmasını, izlenmesini sağlamıştır.

İlk gününde, katılımcılar gruplara ayrılmıştır; her grup içinde diğer katılımcılar ile görüşmeler yapmış ve sit alanı için vizyon ve olası bir gelecek için senaryolar tasarlamışlardır. İlk rapor organize kadrolar tarafından gün içinde yapılanlardan derlenmiş ve katılımcılara elektronik ortamda gönderilmiştir. Böylece, ikinci toplantıda her katılımcı sorunlar ve olası öneriler ile ilgili ayrıntılı bilgiye sahip olmuşlardır.

İkinci gün, Uzlaşma Konferansı yöntemine göre organize olunmuş, katılımcılar Yönetim Planı'nı geliştirecek öneriler üzerine bir uzlaşmaya varmışlardır. Yöntem aynı zamanda tematik toplantılar için çalışma gruplarının organizasyonlarını sağlamış ve tartışmalar kapsamında temalar için eylem tekliflerinin hazırlanması amacı ile öneriler üretmeye odaklanılmıştır. Her toplantının başında temalar ile ilgili tartışma konuları öne sürülmüş, ve her bir grubun bazı öneri ve tavsiyeleri paylaşarak karşılaştırılmıştır.

5.5.2.3. Sonuçlar

İlk somut sonuçlar, 8 üretilen rapor ile elde edilmiştir. Raporlama, Dünya Miras Alanının her bir parçasını taşıyan farklı görüşleri, paylaşma seviyesini arttırmak için aktörlerin katılımına izin vermiştir. Sonuçların ve bilginin yayılması sağlanarak uygulanmakta olan projelerin iletişim planlanmasında önemli rol oynamıştır.

Katılımcılar için öncelik olarak, Dünya Miras Alanının değer kaybını önlemek ortak arzusuyla, alandaki paydaşların koordinasyonu ile olan ve olacak eylemler için ihtiyacının belirlenmesi ve sit alanında uygulanması maddeleri sırayla izlenmelidir düşüncesi ortaya çıkmıştır. Koşullar yaratılmış ve aktörlerin kalıcı gruplar oluşturması için fırsatlar motive edilmiş ve güçlendirilmiş, müdahale hakkı verilmiş ve yakın gelecek için çabaların entegrasi olan bir sistem önerilmiştir. Sit Alanı Yönetim Kurulu'nun toplantılarına katılan yerel yönetim temsilcilerinin yüksek sayısı tarafından sağlanan aktörlerin kanıtlağığı işbirliği ilişkisinin daha fazla sürekliliği, danışma çalışma grubu toplantılarının olumlu etkilerini içermektedir. Danışmanın tematik tablosu boyunca tanımlanmış amaçların özeti;

- Tarihi ve mimari mirasın korunması ve restorasyonu
- Riskli durumdaki lagünlerin iyileştirilmesi (tuz bataklıkları ve sığ sular gibi) ve yükselen deniz seviyesiyle çıkan etkinin hafifletilmesi

- Kültürel sistem olarak şehir akışının düzenlenmesi
- Binalar, sokak yapıları ve lagünler üzerindeki etkinin kontrolü
- Turist akışı ve aynı zamanda mal varlığı geliştirilmesinin yönetimi
- Fiziksel, mental ve ilişkili ikamet edenler dünya mirası olarak tabiatın korunması
- Kültürel üretimin yönetimi ve somut olmayan kültürün korunması ve entegre yönetimi

Amaçların özetinden sonra daha verimli çalışma açısından belirlenen 5 temaya göre çalışma grupları belirlenmiştir. Her grup kendi içinde hedefleri belirlenmiş konularda araştırmalar yapıp, analizlerin araştırmaların ve diğer çalışmaların bulunduğu birer rapor hazırlamıştır. Danışma çalışma gruplarının oluşturduğu tematik gruplar kapsamında, aşağıda önerilere bağlı yönetim planlamanın parçası olarak geliştirilmiş öneriler yer almaktadır.

Planlama ve Bölgesel Devlet

- Yeni bir işbirlikçi yönetim yapılandırma ve sit alanından sorumlu ajanslar arasında koordinasyon fırsatı olarak “Venedik ve Lagünü” nün yönetim planı
- Düzenli danışma toplantıları boyunca tematik biçimde oluşturulan planın koordinasyonu.
- Ortak ve paylaşılmış analizlerin ve sit alanı üzerindeki bilgi dağılımının geliştirilmesi ve sağlamlaştırılması.

Koruma ve Mirasın Korunması

- Venedik ve lagünleri devasa bir bilgi ve araştırma alanı yapan kültür bölgesidir. Bölge mirasın korunması için yaklaşım ve kriterleri geliştirmeye dikkat etmeli ve akademik dünya ile profesyonel kategori arasında direk bir bağlantı olarak aktif bir gereklilik sağlamalı.
- Yetenek eğitimleri için sit alanı değerlerinin yönetimi ve bilgi transferi için Teknik Komite. Önemli olan rutin ve düzenli olmak için yönetim ve koordinasyona paralel eylemlerin yer alması.
- Bazen direk bazen dolaylı olarak entegre olmuş stratejinin gelişimi içinde koruma politikaları ve eylem planları arasındaki koordinasyon. Dolaylı strateji için maliyeti kurtarma ve kaynakların iyileştirilmesine izin vermek için ortak standartlarda ve paylaşılan bilgi sistemlerine kullanım ihtiyacı

doğması. Direk strateji, sit alanı planlaması ve bina donanımlarının fiziksel korunumundaki daha özel kuralları azalmaktır.

- Yasal çerçevede özel kanun ve yönetim planlaması için gerekli ve yeterli ekonomik esas: iyileştirilmiş etkenler arasındaki ilişki ve kaynak.

Sit Alanının Sürdürülebilir Kullanımı

- Sit alanının alternatif kullanımı, özellikle turizmle ilgili olan, sit alanını ve özelliklerini geliştiren ve yeni ihtiyaçlara cevap veren yeni bir kültürden programlanmalı.
- Ana plan, turistler çeşitli şekilde bilgilendirilecek ve daha sonra Venedik bölgesi içinde yaygın kültürel ve çevresel (somut ve soyut) değerlere ve mevcut gezi programına sahip olacaktır.
- Online rezervasyon sistemi, Venedik bağlantısı Venedik' te tüm bölgeye uzanan her yerde aktif.
- Sit alanının tüm bölgesinde hareketlilik ve erişimin gelişmişliği (ulaşımdaki çeşitlilik, olası rotalara erişimdeki kolaylık.)
- Geleneksel tarzla birlikte ulaşım sistemindeki kolaylık (daha küçük ve yükselen, bisiklet yolu ve pedalları ile başlayan ve geleneksel botlar için su yollarına ulaşılan)
- Konu, kaynak ve eylem bağlantısında sit alanının değerlerinin en iyi şekilde kullanımı ve gelişimi.
- UNESCO kalite simgesinin uygulanması, aktiviteleri erişmeyi, değerlendirmeyi, takip etmeyi ve ödüllendirmeyi mümkün kılan bölgesel bir marka. UNESCO tarafından mirasın himaye altına alınması ve gelişimi söz konusu olduğunda düzenlenen çeşitli partiler.
- Sit alanı içinde kademeli şekilde yer alan değişimleri ve unsurları yorumlamak için takip edebilme ölçümlerinin uygulanması, sit alanının karakteristiğine ve çeşitli problemlere hassas ve özel etkenler sağlamak.

İletişim, Tanıtım, Eğitim

- Genel bir koordinasyonun oluşturulması ve tematik alanların tanımlanması. Entegre edilmiş, stratejik, hedef odaklı ve koordine edilmiş sistemlerin gelişimi için paylaşımların uyumluluğu sağlanır ancak şu anda bölünmüş ve farklı strateji ve hedeflerle ilgilidir.

- Sit alanının görsel bir sistemi içinde tanıtım ve iletişim için düşünce ve girişkenliğin gelişimi.
- Hedeflerle uyumluluk açısından uygun bilgi ve gerekli yeterliliği sağlamak için eğitim kursları ve profesyonel eğitimin uygulanması.
- yeni jenerasyon teknoloji hizmetlerinin kullanımını tanıtmak için eğitim ve eğlence girişimleri.
- Kısa ve orta – uzun vadeli dönemde yeni bir eko-turizm kültürünün yayılması ve oluşturulması için gerekli ve esas olan kurs ve eğitimler.

Bilgi ve Bilgi Paylaşımı

- Coğrafi bir bilgi sisteminin yapımı. (WEBGIS – lagoon). GIS, bölgenin koruma ve birim başına evrensel değerini ölçmek için kısmi koruma ile bütünlüğü koruma alanlarını ayırmada tanımlamak için kullanılır. Bu şekilde devamlılık, bölgenin ve manzaranın yapısal değişimini belirleyen fenomeni ve çözülecek problemleri tanımlama, varlığı izleme durumudur.
- İzleme için etkenlerin yapımı ve veritabanının uygun seçimi, eylemlerin ve amaçların tanımlanması.
- Tüm kurucu ve veri yöneticilerini gerektiren teknik koordinasyon tablosu.
- Özerk bir koordinasyon kurumu ve yönetim planlamasının amaçlarına ulaşım için kontrol.
- Bölge korumasını izlemek için belirleyici bir sistem yapımı ve planlamanın sonuçlanması

5.5.3. Yönetim Planı Vizyonu ve Kapsamı

“Venedik ve Lagünü” için en temel ve vazgeçilmez vizyon yerleşkenin sıra dışı evrensel değerinin günümüz ve gelecek kuşaklar için korunması sorumluluğudur. Lagün ve Venedik şehir vizyonu, bir planlamanın dört hususunu temsil edecek şekilde, yerleşkenin istenen görüntüsünü ideal olarak tarif eden ve aşağıdaki sorulara cevap oluşturmada bir rehber ve dayanak olmak üzere hazırlanmıştır; Nereye gidiyoruz?, Ne olmak istiyoruz?, Enerji ve kaynakları neye yatırmak istiyoruz?, Şu anki durumdan farklı olarak istenen ne? Sonuçta ise şu kavramlar ortaya çıkmıştır;

- *Sürdürülebilir Kullanım*: “Venedik ve Lagünü” evrensel değerlere, kültüre, kimliğe, çevreye, kırsal alanlara ve tarihe önem veren girişim ağlarını harekete geçirmede işbirliği yapan farklı bölgeler içermektedir.
- *Koruma Ve Yenileme*: İnsan yapımı ve doğal elemanların yenilenmesi, taşrada ve lagünde bulunan tarihi yerleşkelerin canlandırılması çevresel, kültürel ve kentsel dokunun korunması ve devamlılığının sağlanmasıdır.
- *Değerlerin Güncellenmesi*: Koruma ve restorasyon alanları pansiyon turizmi yerine meskun hayatı toplumda oluşturur. Yeni bir kültür şehri olarak Venedik fikri, tarihsel kapsamı içerisinde yeni hizmet ve aktivitelerin - binaların korunması talepleri ile uyumlu bir şekilde-sunulmasıyla hareketlendirilebilir.
- *Lagun Ve Takımadalarını Araştırma Ve Yaratıcılık*: Lagün ve geleneksel yerleşkeler çevrenin kültürel mirasın, doğanın, kırsalın korunması ile ilgili teorik ve uygulamalı araştırmalar için laboratuvarlar haline gelmiştir. Yeni iş imkanları oluşturmuş ve yerel ulusal ve uluslar arası araştırma merkezleri arasında yeni etkileşim alanları oluşturmuştur.

Yörenin değerini ve potansiyelini ifade eden etkili bir mesaj vermek üzere sentetik bir vizyon aşağıdaki gibi bir sloganla ifade edilebilir.

VENICE LAGOON@H.E.A.R.T

Heritage- Miras

Enjoyment-Eğlence

Art-Sanat

Technology- Teknoloji

5.5.3.1. Risk Yönetimi

Venedik’in ve Lagünü ’nün problemleri açıkça bilinmektedir ve onu oluşturan nedenlere, şehrin ve diğer tarihi yerleşim yerlerinin sosyal ve kentsel dokusu ve çevresi üzerindeki etkilerine dayanarak belgelenmiştir.

Lagün’ ü korumak problemin temelini oluşturmaktadır. Lagün havzasının hidrolojik ve morfolojik açıdan eşsiz bir sistem olduğunu düşünerek, onun korunmasına uygulanacak herhangi bir müdahale tüm görüntü içerisinde bir çerçeve olacaktır. Bozulmanın nedenleri doğal ve insan kaynaklı olarak çeşitli olmaktadır. Lagün ekosistemindeki hidrolik değişime ve morfolojik bozulmaya sebep olan başlıca olgular;

- Su baskınları,
- Rüzgar ve su trafiğinden oluşan dalgalar,
- Çevre kirliliği,
- Erozyonun ve fiziksel, çevresel ve sosyo-ekonomik bozulmaların üstün süreçlerini üreten, geleneksel olmayan balıkçılık yöntemlerinin kullanılması.

Son yüzyılda, deniz seviyesindeki artış, dalgakıranların çöküntüsü ve inşaatları lagünün önemli hidrodinamik ve morfolojik değişim süreçlerini tetiklemiştir. Bu müdahaleler lagün barenalarında azalmasına neden olmuştur. Barenalar 20. Yüzyıl başlarında lagün havzasının %20'lik yüzeyini kaplıyorken, şu anda yalnızca en fazla %8'ini işgal etmektedir. Bu aşınma sürecine, lagün alanlarındaki ıslah çalışmaları, çöp konteyneri boşaltma alanlarının yapılması ve balıkçılık vadilerinin kapatılması nedeniyle oluşan düşüşler eşlik etmiştir. 1850 yılından bugüne lagün havzasının 15.000 hektar üzerinde kayıp yaşadığı hesaplanmaktadır.

Şekil 5.6. Lagün' de ki Barena ve Velma (Kaynak: <https://perlemulticolori.wikispaces.com>)

Deniz dibindeki ve velmalarda ki erozyon olgusunun artışına liman kanalındaki kazılar, illegal balıkçılık ve motorlu teknelerin meydana getirdiği dalgalar nedeniyle vurgu yapılmıştır. Tortulların azalması ve denizden lagüne giren büyük su hacimleri lagüne özgü biyosenoz (Aynı doğal ortam içinde yaşayan farklı canlılar arasındaki ilişkiler) karakterinin değişmesine ve deniz alanlarının lagün havzasında her zamankinden daha fazla yer kaplamasına neden olmaktadır.

Yapısal ve Kentsel Bozulma

Kentin bir lagün ortamında, suyla yakın temas halinde yaşıyor olması tarihsel yapıya ve aynı zamanda yeni olan yapılara hasar veren en büyük etkidir. Gelgitler ile hareket eden suyun, lagün ve kent hijyeni için yararlı etkileri vardır ama bunun

yanında rıhtım duvarlarının korunmasında ve tuzlu suya oturtulan temeller üzerinde, her şeyden önce temellerin harçtan yapılmış bağlantı yerlerinde ve kanalizasyon borularının ağzlarında negatif etkisi vardır ve bu negatif etkilerin, toplu taşıma ve özel araçların trafiğinin oluşturduğu dalga hareketleri vasıtasıyla artırması ile, bu gelgitlerin gerçekte şehrin ve lagünün bütün sularında, binaların ve kıyıların yapısal durumu üzerinde tahrip edici etkisi ortaya çıkmaktadır. Kanallar üzerindeki sokaklarda ve caddelerde, suyla temas halinde olan duvarlarda; tuzlu su dalgalanmasının ve gezintisinin artmasıyla duvarları ıslatılmakta ve nemliliğini arttırmaktadır. Böylelikle sadece duvarı değil, üzerine sabitlenmiş mimari elementleri de etkilenmektedir.

Şekil 5.7. Geleneksel Venedik Kanalizasyon Borusu(Gatolo), Kanal üzerindeki Sokaklar (Fondamenta ve Riva) (Kaynak: <http://www.venicebackstage.org/>)

Gelgit ortalamasındaki artış ile beraber, bir bütün olarak Venedik mimari yapılarının ve yapı malzemelerinin korunmasında kötüye gidiş bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bütün uzmanlar bugün bir konuda birleşmektedir; anıtsal kültürel miras yapıları ile küçük kültürel miras yapıları (sıradan, özellikle konut ve binalar) arasında farklı değerlendirme yapılmamalıdır. Eğer ancak değerli ve tarihi farklılıklar reddedilirse, şüphesiz bunlar sadece günlük olağan program üzerinde kalacaktır.

Risk Yönetimi Kapsamında Tasarlanan Rehber

Risk yönetimi kapsamında belirlenen sorunlara yönelik tasarlanan rehberlerde bu konulara yönelik hedefler ve stratejiler belirlenmiştir. Venedik için önemli tehlikelerden ikisi olan su seviyesindeki artış ve bununla birlikte oluşan yapısal ve kentsel bozulmalara yönelik belirlenen hedeflere baktığımızda;

Hidrolik Risk – Su Seviyesinin Yükselmesi

Lagünün anakara tarafı boyunca, fırtına ve suların yükselmesinin etkisiyle deniz ve lagün sularının geri akışı şeklindeki dalgalanmaları hidrolik risk doğa olayına neden olmaktadır.

Atmosferdeki sera gazlarını takiben oluşan küresel ısınmanın etkileri, kış yağmurlarının yoğunlaşması ve deniz seviyesinin yükselmesi nedeniyle her alanda oluşabilecek sel riskini arttırabilir. Su seviyesinin daha fazla yükselmesi ve deniz seviyesindeki artış, anıtsal sistemin korunmasını ve lagün morfoloji sisteminin muhafaza edilmesini tehlikeye atmaktadır.

Rehber kapsamında bu önemli acil durum için belirlenen hedefler ise;

- Lagünün yerleşim merkezlerindeki su yükselmesi problemini çözmek için; lagün içindeki deniz girişlerinde mobil engellerin sisteminin uygulanmasının tamamlanması,
- Kültürel ve çevresel mirasının güvenliği ve yönetimi için; sorumlu risk önleme kültürünün aşılması, sorumlu kamu ve özel kurumlar arasında kararlaştırılan iyi uygulamaların oluşturulması,
- MoSE mobil bariyer sisteminin uygun yönetimi ile, oluşan sellerden, drenaj havzasındaki yerleşim merkezlerinin korunması ve temiz suyun dağılmasının sağlanması,
- Yapısal ve etki azaltma operasyonları yoluyla zarar görmesinin önlenmesi,
- 2016 sonrası için planlanan MoSE' nin başlangıcında öncelikle; yaya yüzeylerini yükseltilmesi ve geçici yükseltilmiş yürüyüş yollarının kurulmasıyla su seviyesinin yükselmesi sırasında Venedik çevresinde uygulanabilir hareketin geliştirilmesi,
- Drenaj yüzeylerinin daha geçirgen yapılması, drenaj ağının korunması ve geliştirilmesi,
- Fırtına dalgalanmalarından kıyının koruma seviyesinin korunması, lagün morfolojik sistemi bileşenlerinin restorasyonu ve plaj besleme işlemlerinin yapılması, lagün yatağı ve tuzlu bataklıklar, sazlıklar ve tepelerdeki biyolojik dengeleyici toplulukların canlandırılmak için tortul tabakalarının dibinin yeniden kazılmasıdır.

Yapısal ve Kentsel Bozulma

Tarihi yapı mirasının bozulması, birkaç doğal ve çevresel faktörler nedeniyle olabilir. Binanın yapısal özellikleri ile insan faaliyetlerinden kaynaklanan zorlamaların ve baskıların tutarsız olması sonucu yapılar ile orijinal kompozisyonu değiştirilen yapı malzemesinin etkileşimi fiziksel dönüşümlere neden olabilir.

Lagün tarihsel yerleşimlerinin yapısal ve kentsel bozulmalarının önemli nedenlerinden birisi de, deniz seviyesindeki yükselmeye bağlı suların artışına ek olarak motorlu teknelerin yay dalgaları ve bu dalgalar ile yapının ıslanması durumudur. Kanal kenarlarında ve bina duvarlarındaki dalga hareketleri, zaten zayıflamış olan ve son derece düşük gelgitler tarafından takip edilen su seviyesinin artması sonucu zarar gören yüzeylerin dağılmasına ve duvar erozyonuna uğramasına neden olur. Rehber;

- Deniz seviyesindeki artışın ve tarihsel yerleşim alanının alçalmasının izlenmesi
- Türüne ve büyüklüğüne göre motorlu teknelerin erişimini düzenleyerek, kentin iç kanallarındaki dalga hareketinin sınırlandırılması,
- Kentsel bakım programının planlaması ve uygulanması için bilgi sistemlerinin geliştirilmesi,
- Binaların fonksiyonel, yapısal, tipolojik ve biçimsel özelliklerinin bütünlük uyumunun temelinde, tarihi kent merkezindeki yapıların yenilenmesi ve restorasyonu için düzenleyici araçların ve işletim uygulamalarının tasarlanması
- Halkın güvenliği dahil olmak üzere, tarihi yapıların güvenliği ve korunması durumunun güncel detayları ile veri tabanları ve bilgi sistemlerinin kurulması,
- Restorasyon teknikleri hakkındaki bilgilerin toplanması ve iletilmesi için tasarlanan projelerin tanımlanması,
- Bozulmuş ve terk edilmiş alanların sağlıklılaştırılması ve restorasyonu projeleri için programların yapılmasıdır.

5.5.3.2. Stratejik Hedefler ve Eylem Planları

Danışma çalışma gruplarından ortaya çıkan sonuçların temelinde; SWOT analizi, Risk Yönetimi çalışmaları ve sit alanlarının korunması ve yönetiminden sorumlu organlar arasındaki Yönetim Kurulu tartışmaları ile plan tematik alanlar içinde bölünmüş çeşitli projeler kapsamında 4 Eylem Planı ve 12 stratejik hedefe ulaşmak için tasarlanmıştır.

Tablo 5.1. Venedik Stratejik Hedefler ve Eylem Planları

STRATEJİK HEDEFLER	EYLEM PLANI	PROJELER
* 1. İnsan yerleşimlerinin (kentsel yapı, kırsal mimari), çevre ve lagün peyzajının korunması, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi; * 2. Mimari, arkeoloji, sanat tarihi, etno-antropolojik, arşiv ve kütüphane mirasının korunması, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi	<u>Koruma ve Mirasın Korunması</u> * Arkeolojik mirasın korunması ve geliştirilmesi * Mimari, kentsel ve peyzaj mirasının korunması ve geliştirilmesi	6 Sistem Projesi 12 Özel Proje
* 3. Tarihi merkezlerin ekonomi ve sosyal yapısını yeniden inşa etmek, yerleşik nüfusun artışının sağlanması * 4. Geleneksel turizm ile bütünleşen turist akışlarını rasyonelleştiren yöntemlerin geliştirilmesi (Venedik' in önemli küçük kültürel turizmi, lagün, kırsal bölge, agro turizm, ekoloji, spor vb. ile) * 5. İstihdamın artmasını sağlayan verimli faaliyetleri, geleneksel verimli faaliyetleri korumak ve desteklemek, sit alanı ile uyumlu yeni faaliyetleri desteklemek * 6. Sit alanındaki erişilebilirlik, hareketlilik ve taşıma sisteminin geliştirilmesi, yavaş hareketlilik alternatiflerinin teşvik edilmesi * 7. Kentlerdeki kentsel ve kırsal tarımın, sebze bahçelerinin ve küçük adaların geliştirilmesi, verimli arazilerin korunması, tarım arazilerinin terk edilmesinin önlenmesi ve kırsal turizmin gelişmesinin teşvik edilmesi	<u>Sit Alanının Sürdürülebilir Kullanımı</u> * Yerel ekonomik sistemin geliştirilmesi * Sürdürülebilir turizm * Hareketliliğin alternatif yöntemleri	7 Sistem Projesi 13 Özel Proje
* 8. Sit alanının evrensel değerlerinin farkındalığının yaygınlaştırılmasının ve katılımın, diyalogların aktif yöntemlerinin, paydaşların (kentliler, kullanıcılar, ekonomik işletmeciler, turistler) katılımın geliştirilmesi * 9. Sit alanı için kültürel ve pazarlama ile ilgili girişimleri koordine etmek ve desteklemek * 10. İnsan kaynaklarının güçlendirilerek geliştirilmesi, kültürel ve çevresel özellikler ile ilgili eğitim ve araştırma sistemlerinin entegre edilmesinin sağlanması	<u>İletişim, Tanıtım, Eğitim</u> * İletişim * Tanıtım * Eğitim	7 Sistem Projesi 13 Özel Proje
* 11. Tespit edilen yeni temaların geliştirilmesi için kurumsal organlar tarafından araştırmanın, incelemelerin, üretilen verilerin yaygınlaştırılması ve paylaşımının koordine edilmesi için sistem geliştirilmesi * 12. İçeriklere erişilebilirlik ve birlikte çalışılabilirlik için, sit alanında bulunan kuruluşlar tarafından, vatandaşlara sunulan kültürel mirasın çevrimiçi yararlanılmasının kullanımı için ilgili hizmetlerin standardı ve yaklaşımın tutarlılığı kapsamında uluslararası standartların geliştirilmesinin ve benimsenmesinin desteklenmesi	<u>Bilgi Birikimi ve Paylaşım</u>	5 Sistem Projesi 5 Özel Proje

Eylem Planları, sit alanı için müdahalelerden sorumlu kurumların ve eylemlerin koordinasyonu için anahtar unsurdur. Bu planlar Yönetim Komitesi tarafından ve kademeli olarak sunulacak mali kaynaklar kullanılarak öncelik sırasına göre

uygulanacak projelere ayrılmaktadır. Eylem Planları ve içerdikleri projeler Planı'nın uygulanması için temel bir unsurdur. 4 Eylem planı aşağıdaki gibi tanımlanmıştır;

- Koruma ve mirasın korunması;
- Sit alanının sürdürülebilir kullanımı;
- İletişim, tanıtım ve eğitim;
- Bilgi birikimi ve paylaşım.

Eylem planları, sistem projeleri ve özel projeler olarak ayrılmaktadır. Sistem Projeleri; sorumlu kurumlar ve paydaşlar arasındaki ilişkiler ile tüm sit alan sisteminin yönetimini etkileyen projelerdir. Yetkili kurumların ve birkaç görevlinin katılımı ile tüm sit alanı yönetimini etkileyen birimleri ilgilendiren eylemlerdir. Özel Projeler ise belirli alanların ve mirasın korunması ve geliştirilmesi ile ilişkili projelerdir. Alanların ve miras özelliklerinin korunması ve geliştirilmesi için sorumlu ve ilişkiler içinde olan bireysel kurum ve kuruluşlar tarafından önerilir. Sistem projeleri, özel projelerden daha yüksek bir önceliğe sahiptir. Aşağıda tanımlandığı gibi her sistem projesi için öncelikli bir düzey belirlenmiştir;

- Seviye 1: 1 yıl içinde uygulanacak
- Seviye 2: 3 yıl içinde uygulanacak
- Seviye 3: 6 yıl içinde uygulanacak

5.5.4. Yönetim Planı Uygulanması ve Denetimi

Bu bölümde, Venedik ve Lagünü Yönetim Planı Alanı ve Dünya Miras Alanları'na yönelik hedeflerin ve projelerin hayata geçirilmesini sağlayacak olan uygulama, denetim süreçleri ve ilgili kurum ve kuruluşlar tanımlanmaktadır.

5.5.4.1. Sorumlu Katılımcılar ve Yönetim

Yönetim planı bölgede sorumluluğu olan taraflar ve bölgeye ait değerlerin yönetiminde yer alan diğer aktörleri arasındaki ilişkileri ait süreçleri ve usulleri tanımlar. 2007 de imzalanan uzlaşma anlaşmasında belirtildiği gibi bölge yönetim yapısı şunları içerir:

- “Yönetim Kurulu”, bölgede yer alan işletmelerin temsilcilerinden oluşur. UNESCO sit alanlarının yönetimiyle ilgili rehberlik, planlama ve faaliyetlerin kontrolünü sağlarlar.

- UNESCO Dünya Mirası “Venedik ve Lagünü” sit alanı ofisi, Venedik şehri bölgesel kalkınma ve yapılanma direktörlüğü oluşturulmuş, bu birim UNESCO Dünya Mirası biriminin yönetimi ile alakalı bütün faaliyetlerin koordinasyonundan sorumludur.

Sit alanı yönetiminin aşağıdaki plan çerçevesinde olması önerilmiştir;

Şekil 5.8. Yönetim Yapısının Akış Şeması (Kaynak: Piano di Gestione del Sito UNESCO Venezia a La Sua Laguna 2012-2018’ den uyarlanmıştır.)

Kültürel Mirasın Yönetimi İçin Temel Yaklaşımlar: Sit alanı yönetimine, stratejik hedeflerine, projelerle ilgili eylem planlarına ilişkin bir kılavuz belirledikten ve açıklanacak, yönetim planı ile amaçlar ve prensipler belirlenecek, birimler bölgelerinde yer alan kültürel ve doğal mirasın saptanmasından, muhafazasından, korunmasından zenginleştirilmesinden ve gelecek kuşaklara devredilmesinden sorumlu olacaklardır. Sit alanı yönetimine dayanak olarak belirlenen temel yaklaşımlar:

- Kültürel ve çevresel mirasın rol ve işlevi hakkında farkındalık;
- Kültürel ve çevresel mirasın az bulunur ve tehlike altında olduğu hususunda farkındalığın artırılması;
- Kültürel mirasın tarihi, gelenekleri ve kimliği özgün değerinin yansıtılmasında kültürel mirasın en iyi ifade yöntemi olduğu gerçeğinin anlaşılması;

- Sit alanda bulunan yapıların belirli bir tarihsel dönemde yapı elemanları ve mimari tasarım açısından ulaşılmış olduğu teknik ve buna diğer kültürlerin etki ve katkısının anlaşılması;
- Kültürel varlıkların geçmişteki olaylarla ilişkili olduğu ve kültürün oluşumunda yazarların ve eserlerinin önemli olduğu gerçeği;

Venedik ve Lagünü UNESCO Sit Alanları Ofisi

UNESCO Venedik Ofisi, Venedik şehir konseyi sit alanının kültürel miras yönetiminde sorumluluk sahibi kişilerin aktivitelerini koordine edecek, sürdürülebilir kalkınmayı yaygınlaştıracak ve destekleyecek ve anıtsal sanat eserleri, çevreyi, tabiatı ve kültürel mirası güçlendirecektir. UNESCO Venedik Ofisi, Venedik Şehir Konseyi değişik ajansların koruma alanındaki yükümlülükleri ile ilgili plan ve programlarının uygunluğunu düzenli olarak kontrol etmeli, yürürlükte olan anlaşmalara uygun şekilde sit alanın sürdürülebilir yönetimini sağlamalıdır. UNESCO Dünya Mirası “Venedik ve Lagünü” sit alanı ofisinin fonksiyonu özetle aşağıdaki gibidir:

- Venedik ve Lagünü” sit alanını koruma ve sürdürülebilir yönetimi için Yönetim Planındaki uygulama ve izleme, UNESCO anlaşmasına uygun olarak talep edilmiştir.
- Sit alanı yönetimindeki özel ve kamu kurumlarının periyodik aktivasyonu ve koordinasyonu,
- Sit alanın koruması, tanıtımı, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi için faaliyetlerin planlanması ve koordinasyonu yönetim planında yer alması,
- UNESCO tarafından talep edilen ilerlemenin izlenmesi ve periyodik raporların hazırlanması,
- Yerleşkenin çeşitli kültürel çevresel ve sosyo-ekonomik yönleri üzerine yapılacak araştırma ve çalışmaların desteklenmesi, uygulama ve koordinasyonunun sağlanması,
- Veneto bölgesinde yer alan UNESCO sit alanlarının yönetimleriyle katılım ve işbirliği içerisinde olunması ve UNESCO Dünya Miras Alanı “Venedik ve Lagünü” ile ilgili ortak projelerdeki eylemlerin koordinasyonu ve geliştirilmesi,

- Girişim ve aktivitelere katılımında kent birliğinin ve İtalyan Dünya Mirası sit alanlarının, pek çok işlevleri arasında kültürel ve doğal mirasın korunmasında yer alacak girişimlerin organizasyonu, yerleşkedeki genel eğilimin öneri ve projelerini gerçekleştirilmesi(<http://www.sitiunesco.it>),
- Dünya mirası listesine girmek için yapılacak faaliyetlerde katılım ve işbirliği yapılması “15. Ve 16. Yüzyıllarda Doğu Akdeniz’ de Venedik savunma çalışmaları”
- “Kültürel mirasın yönetiminde bütüncül yaklaşım doğrultusunda sürdürülebilirliği başarmak” Avrupa birliği bilimsel projesi SUSCULT - teknik koordinasyonun sağlanması

5.5.4.2. Yönetim Planının Denetlenmesi

Sit alanının önemli acil durum, eylem planlarının planlanan projelerinin denetlenmesi safhası yönetim planının ayrılmaz bir parçasıdır. Üç tip gösterge kullanacaklardır. Bunlar; durum, baskı ve sonuçtur. Etkin bir izleme sisteminin oluşturulması göstergeler ile sağlanmış olacaktır ki bu göstergeler;

1. Programın etkinliği, planlanan faaliyetlerin eylem planında belirtilen amaçlarla örtüşüp örtüşmediği ve beklenen sonuçları oluşturup oluşturmadığının değerlendirilmesi,
2. Program verimliliği, beklentiler doğrultusunda elde edilmiş sonuçların kullanılan kaynaklar göz önüne alındığında yeterince iyi olup olmadığı,
3. Hedeflerin başarıma derecesi,
4. Yapılmış olan eylemlerin ve müdahalelerin oluşturduğu etkiler.

Önemli Acil Durumların Denetimi: Acil Durumların zaman içinde gelişimini değerlendirmek önemlidir, özellikle de çevresel unsurlar, tarihi-mimari değerler ve sosyo-demografik dinamikler göz önünde tutulmalıdır. Önemli acil durumların izlenmesi ve denetlenmesi, bölgedeki önemli doğal bileşenlerinin kalitesini ölçüm hedefi ve bu tür bileşenler üzerindeki insan faaliyetlerinin etkileri ile durumu ve basınç göstergelerini tanımlar. Bu nedenle bu yaklaşım, kontrol edilmesi gereken lagün çevresinin sağlık durumunu değerlendirmeyi sağlar ve gerektiğinde çevresel tehlike faktörlerini azaltmak ve ortadan kaldırmak için önlemler alır.

Eylem Planlarının Denetimi: Sonuçların denetlenmesi için göstergeler, Eylem Planı çerçevesinde üstlenilen eylemlerin yararlılığını ve etkinliğini değerlendirmek ve gerekirse stratejik hedeflerin, eylemlerin ya da planlanan eylemlerin incelenmesi için kullanılmalıdır. Bu aşama, yönetim sürecinin doğrulanması ve yöntemler ile eylemlerin değerlendirilmesi, aksaklıkların oluşması durumunda yapılacak gerekli uygulamaları sağlamadan oluşur ve gerekli olacak değişiklikler ile iyileştirilmelerin uygulanmasına yardımcı olur. Denetleme göstergeleri, 4 Eylem Planında belirlenen açıklamalarda gösterilmiştir.

5.6. Bölüm Sonucu

Bu bölüm kapsamında Venedik ve Lagünü' nün Dünya Miras Listesi' ne alınması ve Alan Yönetim Planı süreci ele alınmıştır.

5.yüzyılda kurulmuş ve ortaçağ dünyasının en büyük ve en önemli ticari başkentlerinden biri olan Venedik, Kuzey İtalya'nın doğusunda Adriyatik Denizi'nin kuzey kıyılarında, İtalya'ya bağlı 118 adacık üzerine kurulu bir ada şehridir. Kanallar ve lagün ortamı ile kentin turistik imajı için eşsiz bir fırsat yaratmaktadır. Aynı zamanda ihtişamlı devrini gösteren eşsiz mimari topluluklar dizisine de sahiptir.

Venedik, Lagünü ile birlikte 1987 yılında Dünya Miras Listesine girmiştir. “Venedik Lagün Sistemi” ve “Venedik Kanalları” konulu projelerin ardından, Venedik'in, UNESCO'ya katılımının “Üçüncü Aşaması”; sosyo-ekonomik dönüşümün ve özellikle küresel ısınma ile oluşan belirsizlikler bağlamında “Venedik ve Lagünü” nün geleceği için karar verme sürecine bilimsel destek sağlamaktadır. Venedik ve Lagünü, Dünya Miras Sözleşmesi Uygulanmasına Yönelik Operasyonel Rehber (Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention) kapsamında Üstün Evrensel Değer taşıyan varlıkların Dünya Miras Listesi' ne alınması aşamasında kullanılan kriterlerden; (i)(ii)(iii)(iv)(v)(vi) hepsini karşılamakta, bütünlük ve otantiklik kavramlarına uymaktadır.

Venedik ve Lagün' ü Alan Yönetim Planı' nın hazırlanması ve yönetimi Venedik Belediyesi' ne verilmiştir. Sit Alanı yönetim aktörleri; sit alanı için seçilen uzman ve ilgili kişiler üç ana kategoriyi kapsamaktadır; Kamu Kurumları, Örgütlü Gruplar Örgütlü Olmayan Gruplar. Düzenleyici çerçeve kapsamında ise;

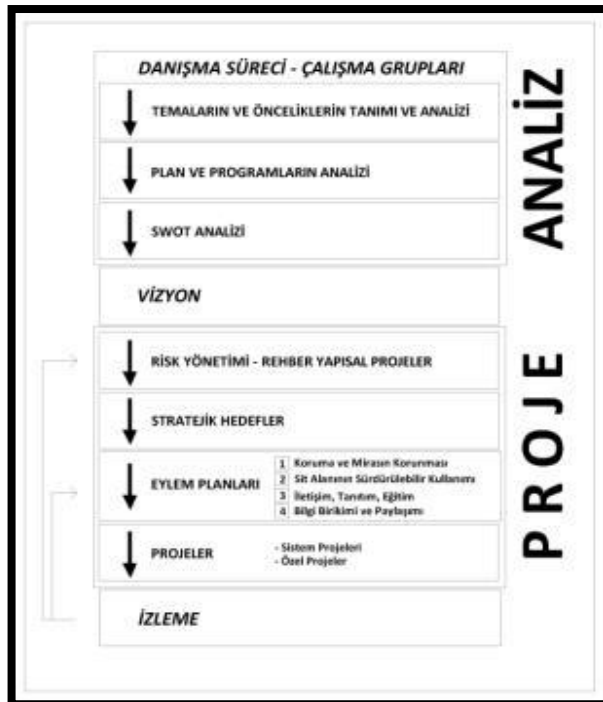
- 2004 yılı 42 sayılı “Kültürel Miras ve Peyzaj Kodu” Yasası

- Kültürel Mirasın Korunmasında ana yürütme organı olarak “Miras ve Kültürel Faaliyetler Bakanlığı”
- Denetim ve Gözlem Birimi: Devlet Müzeleri, Arşiv, Halk Kütüphaneleri
- 2006 yılı 77 sayılı “Venedik ve Lagün Özel Yasası”

Bu yasalar ile birlikte Venedik için çıkarılan özel yasalar da bulunmaktadır;

- 1963 yılı 366 sayılı “Venedik ve Lagünleri ve Morana ile İlgili Yeni Kurallar” Yasa
- 1973 yılı 171 sayılı yasa, Venedik ve Lagün’ün korunmasında ilk özel yasa
- 1984 yılı 789 sayılı “Venedik’in Korunması için Yeni Önlemler” Yasası. Bu yasa ile yetki karmaşasının çözümü ve iyi bir koordinasyon için Bakanlıklar Arası Komite (Büyük Komite) kurulmuştur.
- 1992 yılı 139 sayılı “Venedik ve Lagünlerinin Korunması için Önlemler” Yasası

Venedik ve Lagün’ü Yönetim Planı; sit alanının karmaşıklığı ve aktörlerin çokluğu nedeniyle, uzun ve karmaşık bir danışma-koordinasyon sürecinin sonucu olarak tanımlanmıştır. Yönetim Kurulu yönetiminde kuruluşlar arasında güçlü koordinasyonun başlamasıyla plan geliştirme süreci tamamlanmıştır.

Şekil 5.9. Venedik ve Lagünü Alan Yönetimi Planı Akış Şeması (Kaynak: Il Piano Di Gestione Del Sito Unesco Venezia E La Sua Laguna)

Yönetim Planı hazırlık sürecinde, veri toplama aşaması olan önceliklerin ve temaların belirlenmesine yoğunlaşılana toplantılar öncesinde danışma aşaması için gündemler oluşturulmuş, toplantılar sonucunda tematik alanlar ve kesişen konular tespit edilmiştir.

Planın hazırlanması için ön karar verme safhasına destek vermek amacıyla paydaşlar ve yerel kurumlar arasında istişare ortamı sağlayan belirlenen yöntemler ile danışma kapsamlı 8 çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu gruplar bilgi, birikim, deneyim, uzmanlık alışverişlerinin yapıldığı, problemlerin çözüme kavuşturulduğu ve alternatif çözüm yollarının değerlendirildiği aşamada bulunmaktadır. Atölye kapsamında yapılan çalışmaların ilk günü katılımcılar gruplara ayrılmış, her grup kendi içinde görüşmeler yapmış ve vizyon ve senaryolar tasarlayarak, bunları elektronik ortamda diğer gruplar ile paylaşmıştır. İkinci gün ise öneriler üzerinde anlaşmalar sağlanmış, tematik toplantılar için çalışma grupları ve organizasyonlar yapılarak tema kapsamında öneriler sunulmuştur. Sonuç olarak 8 rapor elde edilmiş ve tema kapsamında amaçların özetleri belirlenmiştir. Temalar için daha verimli çalışma açısında 5 çalışma grubu belirlenmiştir. Her grup bir tema üzerinden gitmiş, analizlerini araştırmalarını yapıp hedeflerini belirlemiştir. Bu temalar;

- Bölgesel Planlama ve Yönetişim
- Koruma ve Mirasın Korunması
- Sit Alanının Sürdürülebilir Kullanımı
- İletişim, Tanıtım, Eğitim
- Bilgi ve Paylaşım' dır.

Yönetim Planı vizyonu ise, bir planlamanın 4 hususunu temsil edecek şekilde (Sürdürülebilir Kullanım, Koruma ve Yenileme, Değerlerin Güncellenmesi, Lagun Ve Takımadalarını Araştırma Ve Yaratıcılık) ve alanın istenen görüntüsünü tarif edecek şekilde hazırlanmıştır.

Küresel ısınma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Venedik için Yönetim Planı' nda suların yükselmesi, lagün ve yapısal çevreye olan zararları ele alınmış ve bu sorunların çözümü için rehberler hazırlanmıştır. Önemli acil durumlar kapsamındaki risk yönetimi sürece dahil edilerek, kararların alınmasına ve bazı hedeflerin tanımlanmasına katkıda bulunmuştur.

Bütün bu çalışmaların sonucunda 4 Eylem planı ve 12 Stratejik Hedef belirlenmiştir. Eylem Planları ise Sistem Projeleri ve Özel Projeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sistem projeleri öncelikli alınarak bunların etaplamları yapılmıştır.

Yönetim Planı'ndan sorumlu kurumlar ise; bütün aktörlerin bulunduğu Yönetim Kurulu ile en önemli görev sahibi Venedik UNESCO Ofisi' dir. Diğer kurumların üzerlerine düşen görevlerin yanı sıra Venedik UNESCO Ofisinin planda ayrıca özel görevlerinin ve önemli payının olduğu görülmektedir.

Denetimde ise üç tip gösterge kullanılmaktadır; durum, baskı ve sonuç. Risk Yönetimi Denetimi ve Eylem planlarının denetimi de ayrı ayrı incelenmektedir.

Venedik Alan Yönetim Planı; alan olarak karmaşık, ve aktörler açısından yoğun bir planlama süreci yaşamasına rağmen, alana yönelik özel yasalar, özel kurumlar, özel önlemler ve özel kararlar sayesinde başarılı bir sürece girmiş görünmektedir. Koordineli ve yoğun danışma toplantılarının sonucunda temel kararlar alınmış ve bu kararlar ışığında doğru ve net stratejik hedefler belirlemiştir. Aynı zamanda halk planlama sürecine dahil edilmenin yanı sıra denetimin ve uygulamanın de içine dahil edilmiştir.

En önemli noktalardan biri de; her ne kadar günlük yaşantılarında ufak çaplı su baskınları ile sürekli karşı karşıya kaldıkları için buna yönelik kararlar almaları gerektiğinin farkında olsalar da, küresel ısınmanın büyük etkilerine karşı da önlem almayı atlamamışlardır. Önemli acil durumlar başlığı altında gelecekteki tehlikeleri, bu tehlikelerin Venedik ve Lagünü' ne olan etkilerini hesaba katarak ve sürecin içine değil de süreci bu kapsamda ele alan bir strateji uygulamaları ile planın yeterliliğini ve gelecekteki ne denli başarılı olacağını şimdiden göstermektedir.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Politik coğrafya, gücü oluşturan unsurları inceleyerek, bu unsurların mekansal anlamını ve buna dayalı karşılıklı ilişki düzeyini inceler. Bir güç unsuru olan “yönetişim ve planlama” kapsamında mekan unsuru olarak seçilen kültürel miras alanlarının korunması ve gelecek nesillere aktarılması için politik bir coğrafya içinde yer alması gerekmektedir. Bu bağlamda ve kültürel mirasın korunması ile sürdürülebilirliği kapsamında dünyada ve ülkemizde en güncel olan “Alan Yönetimi” kavram ve mekanizması bu tez kapsamında seçilen iki farklı politik coğrafyada yer alan iki örnek üzerinden irdelenmiştir. Bu irdeleme ışığında, söz konusu mekanizma ile belirlenen vizyon, hedef ve stratejilerin çok farklı politik coğrafyalarda yer alan kültür mirası alanlarının yönetilmesi ve geleceğe aktarılmasında benzer niteliklerde büyük rol oynamakta oldukları açıklıkla ortaya konulmuştur.

Tez kapsamında politik coğrafya bağlamında “Kültürel Miras Yönetimi” kavramı öncelikle ele alınarak, farklı coğrafyada bulunan iki ayrı örnek üzerinden incelenmiştir. Tüm dünya ülkeleri tarafından sürdürülebilir korumanın sağlanması amacıyla geliştirilen “Alan Yönetimi” kavramının, farklı coğrafi bağlamlarda, yerel koşullarda ve yerel yönetim araçları ile biçimlenmesiyle oluşan farklılıklar yönetim planı sistemi üzerinden ele alınmıştır. Örnek alan olarak “İstanbul Tarihi Yarımada” ve “Venedik ve Lagünü” seçilip incelenmiştir (bkz. Tablo 6.1.).

Tablo 6.1. Dünya Miras Alanlarının Fiziksel, Sosyal ve Ekonomik Karşılaştırılması

	<i>İstanbul Tarihi Yarımada</i>	<i>Venedik ve Lagünü</i>
<i>Fiziksel</i>	Tarihi Yarımada: 1562 ha Tampon Bölge ile birlikte: 2110 ha	Venedik ve Lagünü: 41200 ha Tampon Bölge ile birlikte: 106700 ha
<i>Sosyal</i>	Nüfus: 462.112 kişi (2010 verileri) Tampon Bölge ile birlikte: 493.077 kişi	Nüfus: 270.884 kişi (2010 verileri) Tampon Bölge ile birlikte: 432.789 kişi
<i>Ekonomi</i>	Ticaret, Hizmetler, Turizm Ek olarak İmalat Sektörü ve Depolama	Turizm

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim planı kapsamındaki 4 Dünya Miras Alanı dört kriteri karşılayarak 1985 yılında listeye alınırken Venedik, Lagünü ile birlikte 1987 yılında alınmıştır ve bütün kriterleri karşılamıştır.

UNESCO Dünya Miras Listesi'nde bulunan "İstanbul Tarihi Yarımada" ve "Venedik ve Lagünü"nin yönetim planı kapsamı Tablo 6.2. 'de özetlenmiştir.

Tablo 6.2. Dünya Miras Alanları ve Yönetim Planları

	<i>İstanbul</i>	<i>Venedik</i>
Alan Yönetim Planı	Tarihi Yarımada	Venedik ve Lagünü
Dünya Miras Listesi Alanları	Süleymaniye Camii ve Çevresi, Sultanahmet Arkeolojik Parkı, Zeyrek Camii ve Çevresi, İstanbul Kara Surları	Venedik ve Lagünü
UNESCO Dünya Miras Listesine Giriş Tarihi	1985	1987 (Venedik ve Lagünü birlikte)
Karşıladığı Kriterler	(i)(ii)(iii)(iv) Otantiklik ve Bütünlük	(i)(ii)(iii)(iv)(v)(vi) Otantiklik ve Bütünlük

Yönetim Planı kapsamında düzenleyici çerçeve ve sorumlu kuruluşlara bakıldığında;

Tablo 6.3. Düzenleyici Çerçeve ve Yönetimden Sorumlu Aktörler

	<i>İstanbul</i>	<i>Venedik</i>
Düzenleyici Çerçeve	<ul style="list-style-type: none"> * 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu" * 5366 sayılı "Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun" * 2634 sayılı "Turizm Teşvik Kanunu" * 5216 sayılı "Büyükşehir Belediyesi Kanunu" * 5393 sayılı "Belediye Kanunu" * 5737 sayılı "Vakıflar Kanunu" * 4046 sayılı "Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun" * 3621 sayılı "Kıyı Kanunu" * 5225 sayılı "Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu" * 2985 sayılı "Toplu Konut Kanunu" * 2872 sayılı "Çevre Kanunu" * 6306 sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" 	<ul style="list-style-type: none"> * 42 sayılı "Kültürel Miras ve Peyzaj Kodu" Yasası * UNESCO kapsamı için çıkarılan 77 sayılı "Venedik ve Lagün Özel Yasası" * 366 sayılı "Venedik ve Lagünleri ve Morana ile İlgili Yeni Kurallar" Yasa * 171 sayılı yasa, Venedik ve Lagün'ün korunmasında ilk özel yasa * 1984 yılı 789 sayılı "Venedik'in Korunması için Yeni Önlemler" Yasası (Bu yasa ile yetki karmaşasının çözümü ve iyi bir koordinasyon için Bakanlıklar Arası Komite (Büyük Komite) kurulmuştur) * 139 sayılı "Venedik ve Lagünlerinin Korunması için Önlemler" Yasası
Sit Alanındaki Yönetimdeki Aktörler ve Sorumlu Kişiler	<ul style="list-style-type: none"> * 1. Kamu Kurumları (Merkezi ve Yerel) * 2. Örgütlü Gruplar (Ulusal ve Uluslararası STK'lar, Üniversiteler, Dernekler, Odalar vb.) 	<ul style="list-style-type: none"> * 1. Kamu Kurumları (Yerel Yönetimler, İlgili ve Çevresel Devlet Kurumları, Fonksiyonel Kuruluşlar) * 2. Örgütlü Gruplar (Baskı Grupları, Yerel Dernekler) * 3. Örgütlü Olmayan Gruplar (Vatandaşlar ve Toplum) ** Kültürel Mirasın Korunmasında Ana Yürütme Organı; "Miras ve Kültürel Faaliyetler Bakanlığı" ** Denetim ve Gözlem Birimi: Devlet Müzeleri, Arşiv, Halk Kütüphaneleri

Tarihi Yarımada Yönetim Planı'nda düzenleyici çerçeve kapsamında kullanılan yasalar ve yönetmelikler, ülke genelinde koruma, geliştirme ve yönetim konusunda kullanılan bütün yasaları kapsamaktadır. Fakat Venedik ve Lagünü Yönetim Planı

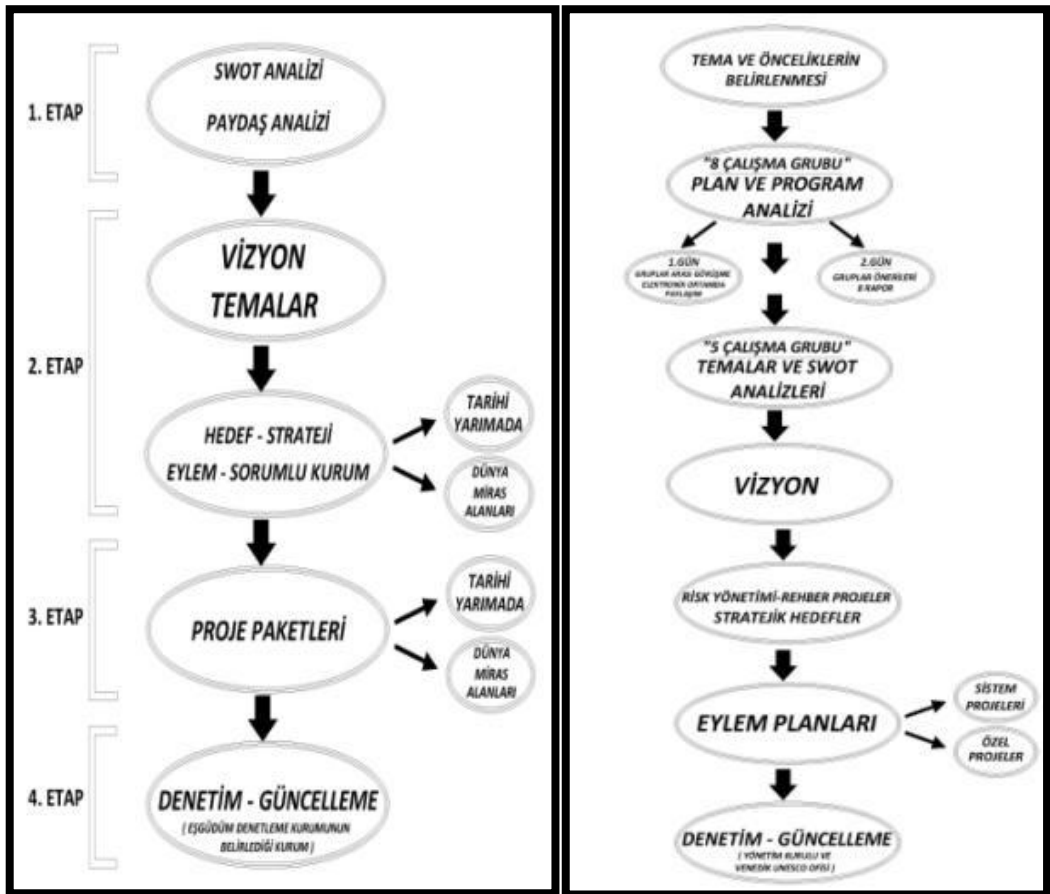
düzenleyici çerçeve kapsamında kullanılan yasalar, Venedik ve Lagün alanları için özel çıkartılan yasaları içermektedir. Tabloya bakıldığında ise İstanbul’ da Tarihi Yarımada adı geçen bir yasa bulunmazken ve farklı birçok kurumun kullandığı yasa varken, Venedik’te ki bütün yasalarda Venedik adı geçmekte ve bu alana özgü kararları içermektedir. Ayrıca 1984 yılında çıkarılan 789 sayılı yasa ile yetki karmaşasının çözümü için bir kurum düşünülmüş ve Bakanlıklar Arası Komite kurulmuştur. Bu sayede Venedik Yönetim Planı kapsamında birçok sorumlu kurum ve kuruluşun olması, bu komite ile dezavantajlıktan çıkmıştır.

Sorumlu kurumlara bakıldığında aktörler ve paydaşlar Tarihi Yarımada planında iki gruba ayrılmış ve halk bu grupların hiç birinde yer almamıştır. Aksine Venedik planında ise ek olarak bir üçüncü grup oluşturulmuş ve halk tüm sürece dahil edilmiştir. Kültürel mirasın korunmasında denetim ve gözlem birimi olarak devlet müzeleri, arşivleri ve halk kütüphaneleri belirlenmiştir.

Yönetim planları akış şemalarını karşılaştırarak incelediğimizde;

TARİHİ YARIMADA ALAN YÖNETİM PLANI

VENEDİK ALAN YÖNETİM PLANI

Şekil 6.1. Yönetim Planları Akış Şeması Karşılaştırma

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı 4 aşamadan oluşmaktadır. Her aşamada danışma toplantıları yapılarak hedeflenen sonuçlar elde edilmiştir. Alanın tanımı ve analizi ile başlanan plan süreci vizyonun belirlenmesiyle birlikte hedeflere stratejilere ve proje paketlerinin oluşturulmasıyla devam etmiştir. Sorumlu kurum ve kuruluşlar ise hedef ve stratejilerin belirlendiği bölümlerde belirlenmiş bu eylem planlarına yansımıştır. Venedik Yönetim Planı ise, temanın ve önceliklerin belirlenmesi ile başlanıp her aşamada katılımcı planlamanın ve uzman kadrolar tarafından yapılan iş bölümünün görüldüğü bir sistemde ilerlemiştir. Tema ve önceliklerin belirlenmesi amacıyla başlanan süreç, oluşturulan grupların ayrı ayrı yaptığı plan program analizleri ve bu analizlerin elektronik ortamlarda paylaşılmasıyla birlikte temaların ve vizyonun belirlenmesi aşamasına geçilmiştir. Sorumlu kurum ve kuruluşlar ise eylem planlarının iki aşamasından biri olan sistem projeleriyle belirlenip oluşturulmuştur.

Örnek olarak seçilen iki yönetin planı kapsamında belirlenen vizyonun ve planların önemli bir aşamasını oluşturan stratejik hedeflerin uygulanabilirliğinin artması için üst plan stratejileri ile uyumlu olması gerekir. Venedik Yönetim Planı'nda belirlenen bir sistematik ile üst ölçek mekansal planlama kararları ile yönetim planı arasında tutarlılık değerlendirmesi için stratejiler ile stratejik hedeflerin karşılaştırılması çalışmaları yapılmaktadır. Bu işlem ile üst ölçek Mekansal Planlama kararları ile uyumlu Yönetim Planı hedeflerinin belirlenmesi amaçlanmakta ve bu amaç doğrultusunda hareket edilmektedir. Tarihi Yarımada Yönetim Planı'nda; İstanbul Çevre Düzeni Planı kararları ve stratejilerinin büyük bir kısmının stratejik hedeflere bağlandığı görülmekte, fakat önemli bir konu olan imar baskısı ile ilgili bir stratejik hedef bulunmamaktadır. Tarihi Yarımada' da imar baskısı daha çok tampon bölgede ve sur içinde görülmektedir. Bu sebeple yönetim planında tampon bölgelerin tanımlanması ve miras alanlarının sınırlarının sorgulanması gerekmektedir. Venedik de ise imar baskısı ile ilgili herhangi bir sorun bulunmamaktadır.

Venedik Yönetim Planına bakıldığında Tarihi Yarımada Yönetim Planından daha sistematik, aktif ve daha katılımcı bir planlama anlayışı izlediğini görmekteyiz. Her aşamada aktif olan katılımcılar kendi alanlarında uzman kişilerden oluşmakta ve oluşturulan çalışma grupları da bu kriter göz önüne alınarak belirlenmiştir. Tarihi Yarımada Planında ise danışma toplantıları ve çalıştay adı altında geçen toplantıların nasıl bir sistemde toplanıp, nasıl karar aldığına ve hangi yöntem uygulandığına dair

hiçbir bilgi verilmemiştir. Sorumlu ve ilgili kurumlar Tarihi Yarımada Planı'nda neredeyse her aşamada liste olarak verilirken, Venedik Planı'nda eylem planları bölümünde ayrı bir projelendirme kapsamında öncelik verilip süreçlendirilerek yapılandırılmıştır.

Yönetim Planları denetim konusunda, Tarihi Yarımada Planı'nda Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu denetlemenin hangi kurum tarafından yapılacağıın belirlenmesi görevini üstlenmiştir. Fakat kuruma dair hiçbir bilgi verilmemiştir. Venedik Planı denetimi Yönetim Kurulu önderliğinde ve Venedik UNESCO Ofisinin yardımlarıyla gerçekleştirilecektir. Venedik Ofisi özellikle bu konuda önemli görevleri üstlenmektedir.

İstanbul ve Venedik aynı zamanda küresel ısınma tehdidi altındadır. Bu iki kent suların yükselmesi nedeniyle su altında kalacak kentler arasındadır. Bu sebeple "İstanbul Tarihi Yarımada" ve "Venedik ve Lagünü" yönetim planları kapsamı karşılaştırılmasında bu konuya da değinilmiştir.

Harita 6.1. Tarihi Yarımada ve Venedik Küresel Isınma Su Yükselme Senaryosu

Venedik kenti yıllardan beri sel baskınlarıyla uğraşmaları nedeniyle bu konuda hassaslık göstererek küresel ısınma konusuna ve etkilerine önem vermiştir. Önemli acil durumlar kapsamında risk yönetimi konusunda birçok çalışma yapılmış ve hedeflerin belirlenmesinde önemli bir yol gösterici olmuştur. Çalışmaların sonucunda bu tehlikelerin lagün ve yapıyı çevreye olan etkilerini azaltmak amacıyla Rehber Projeler geliştirilmiştir. Tarihi Yarımada' da ise risk yönetimi, bir tema olarak belirlenmiş ve bu kapsamda sadece depreme ve yangına yönelik hedefler ve stratejiler belirlenmiştir. Küresel ısınmaya dair ne bir madde ne de bir öncelik belirlenmemiştir.

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı için ne önerilebilir;

Tablo 6.4. İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı Öneri Fikirler (Siyah: Mevcut, Kırmızı: Öneri)

	İSTANBUL TARİHİ YARIMADA ALAN YÖNETİM PLANI ÖNERİLER
Düzenleyici Çerçeve	Kültürel Mirasın Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Yasalar * 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu " * 5366 sayılı "Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun" * 2634 sayılı "Turizm Teşvik Kanunu" * 5737 sayılı "Vakıflar Kanunu" * 3621 sayılı "Kıyı Kanunu" * 5225 sayılı "Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu" * 2872 sayılı "Çevre Kanunu" * Tarihi Yarımada ve Dünya Miras Listesi Alanlarına Yönelik " Özel Yasalar " * Alan içindeki sorumlu kuruluşlar arasındaki yetki karmaşası ve koordinasyon eksikliğini gidermek amacıyla kurulan "Kurumlar Arası Komite"
Sit Alanı Yönetimindeki Aktörler ve Sorumlu Kişiler	* Ana Yürütme Organı: Kültür ve Turizm Bakanlığı * Hazırlama ve Yönetim: İstanbul Büyükşehir Belediyesi * Denetim: Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu, İstanbul UNESCO Ofisi * Yönetim Aktörleri: 1. Kamu Kurumları (Yerel Yönetimler, İlgili Kurum Müdürlükleri) 2. Örgütlü Gruplar (STK'lar, Dernekler, Üniversiteler, Meslek Odaları vb.) 3. Örgütsüz Gruplar (Vatandaşlar, Toplum)
Yönetim Planı Hazırlık Aşaması	* Her aşamada ve etaplarda aktif ve verimli katılım-koordinasyon süreci * Uzmanlaşmış birimlerin oluşturduğu çalışma grupları * Elektronik ortamda bilgilendirme paylaşımları * Çalışmaları ve sonuçları koordine eden bir Yönetim Kurulu
Yönetim Planı Kapsamı	* 1. Etap: - Analizler * 2. Etap: - Vizyon, Temalar - Hedef, Strateji ve Eylemler (Bütüncül Planlama Yaklaşımı) - Risk Yönetimi ve Rehber Projeler (Deprem, Yangın, Küresel Isınma) * 3. Etap: - Proje Paketleri: Yönetim Sistemi Projeleri ve Eylem Planı Projeleri (Bütüncül Planlama Yaklaşımı) * 4. Etap: - Denetim ve Güncelleme (Yönetim Kurulu, İstanbul UNESCO Ofisi)

İlk olarak yönetim planı sınırı konusuna değinecek olursak; Venedik kenti daha bütüncül bir yaklaşım benimseyerek lagünü ile birlikte tescil edilmiş ve bu geniş alana yönelik vizyon ve hedefler belirlemiştir. Aynı kapsamda yetersiz olan tampon bölgenin yeterliliğinin sağlanması amacıyla ilk etapta İstanbul Tarihi Yarımada da Haliç ile birlikte, ikinci etapta ise Boğaziçi ve Boğaz köyleri ile birlikte tescillenebilir.

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı düzenleyici çerçeve kapsamında birçok yasa ve yönetmelik ve sorumlu kurum bulunmaktadır. Bu hem kültürel mirasın korunmasının hem de yönetim planı yapım ve uygulama aşamasını olumsuz

etkilemektedir. Venedik örneğinde olduğu gibi kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesine yönelik yasalar ve hatta Tarihi Yarımada' ya yönelik "Özel Yasalar" ın oluşturulduğu bir düzenleyici çerçeve oluşturulmalıdır. Yetki karmaşası ve koordinasyon eksikliğinin önlenmesi için ise kurumların görev ve yetkilerini belirleyen ve aralarındaki ilişkiyi düzenleyen bir "Kurumlar Arası Komite" oluşturulmalıdır.

Ana yürütme organının Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, hazırlama ve yönetimin ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi' nin olduğu Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı'nın denetleme biriminde, Eşgüdüm Denetleme Kurulu'nun yanında yeni oluşturulacak İstanbul UNESCO Ofisi bulunmalıdır. Bu ofis Dünya Miras Alanları'nın bulunduğu Tarihi Yarımada' da ki her türlü denetimi yapmakta öncelikli kurum olmalıdır. İstanbul UNESCO Ofisi; birkaç proje kapsamı nedeniyle UNESCO Komitesi tarafından tekrar revize edilmesi istenen Tarihi Yarımada Yönetim Planı'nın her türlü proje ve plandan öncelikli olmasını, oluşabilecek etkilerin en aza indirgenmesini sağlamalı ve UNESCO Komitesi ile bire bir iletişime geçerek daha verimli bir süreç oluşturmalıdır.

Alan yönetimindeki aktörler ve sorumlu kişiler gruplamasına bir üçüncü grup olarak vatandaşlar eklenmeli, kentsel haklar bağlamında halk kendi yaşam alanları ile ilgili olarak karar verme sürecine dahil edilmelidir.

Yönetim Planı hazırlık aşaması, her aşamada aktif ve verimli katılım-koordinasyon sürecine sahip olmalıdır. Kendi alanlarında uzmanlaşmış birimlerin oluşturduğu çalışma grupları belirlenmeli ve çalışmalar sistematik bir biçimde gelişmelidir. Oluşturulan çalışma gruplarının bir sonraki aşamalara geçişlerinde kolaylık sağlamak ve süreci takip eden katılımcılar için bilgi paylaşımları elektronik ortamlarda yapılmalıdır. Bütün bu çalışmaların ve sonuçların koordinesi ve takibi, sorumlu kurumların ya da kişilerin aktif katılımı için bir "Yönetim Kurulu" idaresi olmalıdır.

Yönetim Planı kapsamı, danışma toplantıları sonuçlarında belirlenen öncelikler ve temalar kapsamında etaplamalar düzenlenmelidir. İlk aşamada analizler, daha sonrasında ise vizyon, temalar, hedefler-stratejiler-eylemlerin bütüncül planlama yaklaşımı ile ele alınmalıdır. Karar verme süreçlerinde Tarihi Yarımada ve Dünya Miras Alanları ayrımı yapılmaksızın, bu alanların birbirlerine olan etkileri göz önüne alınarak sürdürülebilir koruma stratejileri belirlenmelidir.

Risk Yönetimi kavramı ise bir tema olmaktan çıkıp, ayrı bir proje olarak değerlendirilmeli, bu kapsamda ulaşılan sonuçlar hedeflere ve stratejilere girdi sağlamalıdır. Tarihi Yarımada Planı kapsamında incelenen deprem ve yangının neden olabileceği tehlikelere, küresel ısınmanın neden olacağı faktörlerde eklenmeli ve buna yönelik rehber kapsamlı projeler geliştirilmelidir.

Eylem Planı projeleri ise iki ayrı bölüm olarak yönetim sistemi projeleri ve eylem planı projeleri olarak ele alınmalıdır. Yönetim Sistemi Projeleri'nde projeden sorumlu kurumların ve kişilerin, finansman kaynakların ve etaplamaların olduğu maddeler ve sistemler oluşturulmalı, Eylem Planı Projeleri'nde ise hedeflere yönelik fiziksel planlama ve tasarımlar bulunmalıdır.

Hazırlanan bu tez devam eden süreç içerisinde alınabilir ve katkı sağlanabilir. Yönetim toplantılarında yeni düşüncelerin geliştirilmesi kapsamında önerilebilir.

Bütün bu öneriler kapsamında revize edilebilecek olan İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, küresel ısınmaya ve diğer doğal afetlere karşı güçlendirilmiş, sürdürülebilir kültürel mirasın korunmasının sağlanmış ve daha katılımcı bir yönetim, planlama anlayışı izlemiş başarılı bir örnek olabilecektir. Bu sayede İstanbul Tarih Yarımada, UNESCO Dünya Miras Listesi'nde hak ettiği yerde kalabilecektir.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z.**, 2011. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Aksoy, A., Enlil, Z.**, 2012. Kültürel Miras Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar, Anadolu Üniversitesi Yayını, Kültürel Miras Yönetimi Kitabı, Ünite 1, 2-29.
- Aygün, M.**, 2011. Kültürel Mirası Korumada Katılımcılık, *Vakıflar Dergisi*, **35**, 191-213.
- Can, M.**, 2009. Kültürel Miras ve Müzecilik Çalışma Raporu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, Türkiye.
- Cömert, S.**, 2001. Jeopolitik ve Türkiye'nin Yer Aldığı Yeni Jeopolitik Ortam, *Harp Akademisi Yayınları*, İstanbul.
- Çolak, N.**, 2011, Alan Yönetiminin Hukuki Boyutu, *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık Dergisi*, **108**.
- Doraltı, N.**, Tarihsiz. Yerel Yönetimler ve Kentsel Koruma, DAÜ Mimarlık Fakültesi, KKTC.
- Ekinci, Y.**, 2010. Kentsel Korumada Yönetimsel Boyut: Alan Yönetimi.
- Ersoy, M.**, 2013. 6360 Sayılı Yasa ve Mekansal Planlama Sorunları.
- Ersoy, M.**, 2001. Fiziksel Planlama Sistemimiz ve Doğal Afetler.
- Ersoy, M.**, 2006. İmar Mevzuatımızda Planlama Kademeleri ve Üst Ölçek Planlama Sorunu.

- Ersoy, M.**, 2000. İmar planlarının Kademelenmesi ve Farklı Ölçeklerdeki Planlar Arasındaki İlişki .
- Ersoy, M.**, 1999. Kent Planlama Sistemimizi Yeniden Düşünmek: Sorunlar, Çözüm Önerileri.
- Ersoy, M.**, 2008. Planlamada Etik Değerler: Eşitlik ve Sosyal Adalet.
- Ersoy, M.**, 2011. Yerelden Ulusa Merkezileşerek Aynılaşan Planlama Anlayışı.
- Gözlükaya, T.**, 2007. Yerel Yönetimler ve Stratejik Planlama, *Yüksek Lisans Tezi*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Denizli.
- Güneş, G.**, 2011. Korunan Alanların Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım: Katılımcı Yönetim Planları, *Ekonomi Bilimleri Dergisi* ,**3(1)**
- Hacısalihoğlu, Y.**, 2008. Kuramsal ve Kavramsal Bir Çözümleme: Mekan-Güç-Çatışma ve Jeopolitik, *Stratejik Araştırmalar Dergisi* ,**1(2)**, 22-24.
- ICOMOS**, 2013. Türkiye Mimari Koruma Bildirgesi
- Kejanlı, T., Akın, C.T. ve Yılmaz, A.**, 2007. Türkiye’de Koruma Yasalarının Tarihsel Gelişmesi Üzerine Bir İnceleme, *Elektronik Soslay Bilimler Dergisi*, ISSN: 1304-0278 Kış-2007 C.6 S.19, 179-196.
- Kılınç, G., Özgür, H. ve Genç, N.F.**, 2009. Yerel Düzeyde Planlama Etiği Türkiye’de Yolsuzluğun Önlenebilmesi İçin Etik, Mayıs.
- Kiper, P.**, 2004. Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel-Kültürel Değerlerinin Korunması: Türkiye Bodrum Örneği, *Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kocabaş, A.**, 2006. İstanbul Bağlamında Kentsel Korumaya Güncel Yaklaşımlar, Uluslararası Kentsel Koruma Rehberleri ve Deneyim ile İstanbul’un Karşı Karşıya Kaldığı Zorluklar, MSGSÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Kentsel Koruma ve Yenileme Bilim

Dalı 'Nasıl Bir Koruma' Paneli, İstanbul: MSGSÜ Oditoryumu.

- Kocabaş, A., 2006.** Kentsel Dönüşüm (Yenileş(tir)me): İngiltere Deneyimi ve Türkiye'de ki Beklentiler, İstanbul: Literatür, ISBN 975-04-0393-2.
- Kocabaş, A., 2012.** Urban Conservation and Regeneration in Istanbul's Historic Peninsula: Progress and New Challenges, Pacetti, Mm; Passerini, G.; Brebbia, C. A. and Latini, G. (ed.s), *The Sustainable City VII: Urban Regeneration and Sustainability*, UK: WIT Press, May 2012, Set ISBN: 978-1-84564-578-6 and Set eISBN: 978-1-84564-579-3.
- Koçak, Ö. ve Şahin, H.,** Tarihsiz. Eskiçağ Tarihi Araştırmalarında Jeopolitiğin Yeri, 338-345.
- Kuban, D.,** 2012. Türkiye'de Kentsel Koruma, Kent tarihleri ve Koruma Yöntemleri. İstanbul, Eylül.
- Madran,E. ve Özöngül, N.,** 2011. Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması,80-104.
- Makas, M.,** 2004. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Korumada Yerel Yönetimlerin Yeri ve Önemi, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Muscara, L. and Agnew, J.,** Making Political Geography,Second Edition,Chapter 4, 126-129
- Osman S.,** 1998. 1923'ten bugüne Kent Merkezlerinin dönüşümü, 75 Yılda Değişen Kant ve Mimarlık Bilanço 98, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Ökesli, D.,** 2011. Kültürel Miras ve Koruma Üzerine Yasal Çelişkiler ve Tarihi Çevrede Yeni Yapı, *Güney Mimarlık Dergisi*, **3**, 12-18.
- Özdemir, M.,** 2005. Türkiye'de kültürel Mirasın Korunmasına Kısa bir Bakış, *TMMOB Şehir Plancıları Odası Planlama Dergisi*, **31**, 20-25
- Sandıklı, A.,** 2011. Jeopolitik ve Türkiye.
- Sevgi, C.,** Tarihsiz. Jeopolitik ve Jeostratejinin Tarihsel Gelişimi.
- Seydioğulları, H.S.,** 2013. Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yenilebilir Enerji, *TMMOB*

Şehir Plancıları Odası Planlama Dergisi, **23(1)**, 13-25.

Şahin, S. ve Güner, S., Tarihsiz. Kültürel Miras Korunması ve STK'lar Arasındaki İlişki.

Tekeli, İ., Tarihsiz. Bir Modernite Projesi Olarak Türkiye' de Kent Planlaması.

The European Consultative Forum on Environment and Sustainable

Development, 1999. The European Spatial Development

Perspective (E.S.D.P.), 34-35

Thomas, L. and Middleton, J., 2003. Guidelines for Management Planning of

Protected Areas, *World Commission on Protected Areas (WCPA)*,

Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 10, Cardiff

University.

Tıraş, H., 2011. Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme, *Yüksek*

Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat

Anabilim Dalı, Kayseri

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2009. Tarihi Çevrede Koruma:

Yaklaşımlar, Uygulamalar, Haziran, Ankara.

Toksöz, E., 2009. Kentsel Sitler Bağlamında Sit Alanlarının Korunması: Tarihi

Yarımada Örneği, *Doktora Tezi*, MSGSU Fen Bilimleri Enstitüsü,

İstanbul.

Tolga, F., Yıkıcı, A., Çerçi, C. ve Ayseli, F., 2008. Dünya Kültürel Miras Listesi

Kriterleri: Zeyrek Kentsel Bölgesinin Değerlendirilmesi, *Kentsel*

Koruma ve Yenileme Bölümü Korumada Araştırma ve Uygulama

Yöntem ve Teknikleri Kapsamında Hazırlanan Ödev, MSGSÜ Fen

Bilimleri Enstitüsü/Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Usanmaz, B., Karpuz, H. ve Aksu, İ., 2010. İstanbul Kültür Miras Listesi Alanları:

Süleymaniye Bölgesi' nin UNESCO Kriterleri Bağlamında

İncelenmesi, *Kentsel Koruma ve Yenileme Bölümü Korumada Araştırma ve Uygulama Yöntem ve Teknikleri Kapsamında Hazırlanan Ödev*, MSGSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü/Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

UNESCO, World Heritage Center, 2005. Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention

UNESCO, World Heritage Center, 2011. Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention

UNESCO, World Heritage Center, 2013. Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention, Temmuz

Ünsal, D., ve Pulhan, G., 2012. Türkiye’de Kültürel Mirasın Anlamı ve Yönetimi, Anadolu Üniversitesi Yayını, Kültürel Miras Yönetimi Kitabı, **2**, 30-65.

Üstündağ, Ö. ve Şengün, T., 2011. Türk İmar Mevzuatındaki Plan Türleri ve Fiziki Planlama-Coğrafya İlişkisi Üzerine Genel Bir Değerlendirme, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **21-2**, 1-25.

Yılmaz, G.ve Üçer, A.G., 2004. Türkiye’ de Kentsel Koruma Sürecinde Kurumsal Yapı ve Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine Bir Değerlendirme, *Ege Mimarlık Dergisi*, **2004/3**, 51.

Yılmaz, S., Tarihsiz. Jeopolitik ve Strateji.

İNTERNET KAYNAKLARI

- URL-1, <http://www.alanbaskanligi.gov.tr/> İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Plan Kapsamı, 24 Nisan 2014.
- URL-2, <http://www.ankara.bel.tr/> Belediye Teşkilat Şeması, 5 Ocak 2013.
- URL-3, <https://www.csb.gov.tr/> Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Organizasyon Şeması 21 Ekim 2013.
- URL-4, <http://geology.com/sea-level-rise/venice> Küresel Isınma Sonucu Venedik Su Yükselme Senaryoları 15 Mayıs 2014.
- URL-5, <http://www.ibb.gov.tr/> Belediye Teşkilat Şeması, 5 Ocak 2013.
- URL-6, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/> Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması, 21 Ekim 2013.
- URL-7, <http://www.kultur.gov.tr/> Kültür ve Turizm Bakanlığı Kurumsal Yapı, 21 Ekim 2013.
- URL-8, <http://www.kultur.gov.tr/TR,22962/merkez-teskilati.html> Kültür ve Turizm Bakanlığı Merkez Teşkilatı Şeması, 21 Ekim 2013.
- URL-9, <http://www.kultur.gov.tr/TR,22997/tasra-teskilati.html> Kültür ve Turizm Bakanlığı Taşra Teşkilatı Şeması, 21 Ekim 2013.
- URL-10, <http://www.sustcult.eu/> Sürdürülebilir Kültür Projesi, 12 Nisan 2014.
- URL-11, http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/teskilat_ozgecmis.teskilat_sema TBMM Teşkilat Şeması, 21 Ekim 2013.

- URL-12, <http://www.unesco.org/new/en/venice/special-themes/venice-its-lagoon/>
Dünya Mirası Listesi Kapsamında Venedik ve Lagünü, 15 Nisan
2013.
- URL-13, <http://whc.unesco.org/en/list/394/> Dünya Miras Listesi Kapsamında
İstanbul Tarihi Yarımada, 30 Mart 2014.
- URL-14, <http://www.venicebackstage.org/> Venedik Kenti Hakkında Genel Bilgiler,
18 Mayıs 2014.
- URL-15, <http://www.venicethefuture.com/> Venedik Kenti Hakkında Genel Bilgiler,
18 Mayıs 2014
- URL-16, <http://www.venipedia.org/> Venedik Kenti Hakkında Genel Bilgiler, 18
Mayıs 2014.
- URL-17, <http://www.veniceandlagoon.net/> Venedik ve Lagünü Alan Yönetim Planı
Kapsamı, 5 Nisan 2014.

SANIYE AKÇA

Ankara
0506 496 12 55
akcass88@hotmail.com

EĞİTİM

- 2012 - 2014 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul
Kentsel Koruma ve Yenileme Yüksek Lisans Programı
(Tez Aşaması)
Tez Konusu: Politik Coğrafya Kapsamında Kültürel Miras
Yönetimi
Danışman: Prof. Dr. Arzu Diren Kocabaş
- 2006 - 2011 Gazi Üniversitesi, Ankara
Şehir ve Bölge Planlama

DENEYİM :

- Prof. Dr. Hülagü Kaplan – MCE Bilişim ve Mühendislik
  - Trafik Durultma Tasarımı ile ilgili kitap hazırlık çalışmalarına katılım
  - Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Ulaşım Planlaması Ders Kitabı Konu Çizimleri
- MCE Bilişim ve Mühendislik
  - Datça-Reşadiye Yol Düzenlemesi ve Tasarımı
- Egeplan Planlama
  - Kütahya Kent Merkezi Koruma Amaçlı İmar Planı Analiz Çalışmaları
  - Diyarbakır Sur İçi Koruma Amaçlı İmar Planı Analiz Çalışmaları
  - Çeşme Kaleiçi ve Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı Analiz Çalışmaları
  - İzmir Selçuk Koruma Amaçlı İmar Planı Rapor Yazımı